

İŞİTME ENGELLİ
YÜKSEKOKUL ÖĞRENCİLERİNE
BİLGİSAYAR YAZILIMI KULLANIMININ
ÖĞRETİLMESİ: EYLEM ARAŞTIRMASI

Zehranur KAYA

Doktora Tezi

Eskişehir, 2012

İŞİTME ENGELLİ YÜKSEKOKUL ÖĞRENCİLERİNE BİLGİSAYAR YAZILIMI
KULLANIMININ ÖĞRETİLMESİ: EYLEM ARAŞTIRMASI

Zehranur KAYA

DOKTORA TEZİ

Özel Eğitim Anabilim Dalı

İşitme Engelliler Öğretmenliği Programı

Danışman: Doç. Dr. Ümit GİRĞİN

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

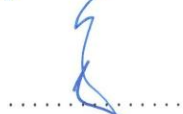
Nisan 2012

“Bu Tez Çalışması Anadolu Üniversitesi, Bilimsel Araştırma Projeleri’nce
desteklenmiştir. Proje No: 090533”

*Sevgili Anneme ve Babama,
Biricik eğim Murat
ve
Carım kızlarım Ece ve Tuğba'ya...*

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Zehranur KAYA'ya "İşitme Engelli Yüksekokul Öğrencilerine Bilgisayar Yazılımı Kullanımının Öğretilmesi: Eylem Araştırması" başlıklı tezi 19.04.2012 tarihinde, aşağıda belirtilen jüri üyeleri tarafından Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca Özel Eğitim Anabilim Dalı İşitme Engelliler Öğretmenliği Programında, Doktora tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

	Adı-Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı)	: Doç.Dr.Ümit GİRĞİN	
Üye	: Prof.Dr.Gönül AKÇAMETE	
Üye	: Prof.Dr.H.Ferhan ODABAŞI	
Üye	: Prof.Dr.Yıldız UZUNER	
Üye	: Yard.Doç.Dr.Zerrin TURAN	

Prof.Dr.H.Ferhan ODABAŞI
Anadolu Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ÖZET

İŞİTME ENGELLİ YÜKSEKOKUL ÖĞRENCİLERİNE BİLGİSAYAR YAZILIMI KULLANIMININ ÖĞRETİLMESİ: EYLEM ARAŞTIRMASI

Zehranur KAYA

Özel Eğitim Anabilim Dalı İşitme Engelliler Öğretmenliği Programı

Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Nisan 2012

Danışman: Doç. Dr. Ümit GİRGIN

Üniversite eğitimi işiten ve işitme engelli öğrenciler için mesleki gelişimleri açısından önemli adımlardan biridir. Ülkemizde Anadolu Üniversitesi Engelliler Entegre Yüksekokulu (EEYO) işitme engelli bireylere yükseköğretim fırsatı veren tek yükseköğretim kurumudur. Yüksekokul'un eğitim programı işitme engelli öğrencilerin mesleki eğitimleriyle ilgili işlere başvurmaları ve başarılı olmalarını sağlamak üzere düzenlenmiştir. Yapılan araştırmalarda işitme engelli gençlerin okuma yazma eğitimi için hazırlanan eğitim ortamlarının anlamlı, işlevsel ve amaçlı olmasının önemi üzerinde durulmaktadır. İşitme engelli öğrencilerin mesleki gelişimleri için düzenlenen eğitim programlarında dil ve okuma yazma becerilerinin önemi vurgulanmalıdır. Bu açıdan bakıldığında Yüksekokul'un bölümlerinde meslek derslerinin dil dersleri ile desteklendiği görülmektedir. Mesleki eğitimin amaçları; öğrenciler için uygun öğrenme ortamlarının sağlanması, gerekli becerilerin geliştirilmesi ve istenilen davranışların oluşturulması olarak sıralanabilir. Mesleki eğitim bu amaçlarını gerçekleştirmek üzere programların düzenlenmesi önemlidir. Okuma yazma öğretimi yaklaşımları arasında Dengeli Okuma Yazma Öğretimi (DOYÖ) yaklaşımının işitme engellilerin de okuma-yazma ihtiyaçlarına yanıt verdiği araştırmalarla belirtilmektedir.

Dengeli okuma yazma öğretiminin işitme engelli öğrencilerin okuma yazma becerileri üzerine etkili olduğu bilinmesine rağmen, işitme engelli gençlerin mesleki

bilgileri ve becerileri nasıl edindiklerine ilişkin araştırmalara çok gereksinim vardır. Daha da ötesi, bu yaklaşımın işitme engelli öğrencilerin dil ve mesleki bilgi ve becerileri üzerindeki etkilerini anlamak için Engelliler Entegre Yüksekokulu'nda uygulanan eğitim programını incelemek önemlidir. EEYO'da işitme engelli öğrencilerin eğitim aldığı mesleki programlardan biri de “Grafik Sanatları”dır. Bu programda “Sayfa Tasarımı” dersi meslek dersi olarak bulunmaktadır. Bu derste gazete, dergi gibi yayınların nasıl hazırlanacağı ve bilgisayar yazılımı yardımıyla kağıda nasıl aktarılacağı öğretilmektedir. Bu amaçla kullanılan bilgisayar yazılımı QuarkXPress'dir.

Araştırmanın amacı, işitme engelli üniversite öğrencileri için uygun öğrenme ortamları sağlanarak, bir dergi çıkarma sürecini ve ürünü incelemektir. Aynı zamanda işbirliği ortamı oluşturularak “Sayfa Tasarımı” dersinde kullanılan mesleki dili ve mesleki becerilerin geliştirilmesine yönelik yapılan etkinlik ve stratejilerin işitme engelli öğrenciler üzerindeki etkisini incelemektir.

Araştırma sürecinde ortaya çıkan akademik ve yazılımdan kaynaklanan sorunlar çözümüne yönelik çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar sonucunda bir model oluşmuştur. Bu model doğrultusunda yürütülen derslerin öğrenciler için yararlı olduğu gözlenmiştir. Araştırma sürecinin sonunda öğrencilerin bilgisayar yazılımını kullanma becerileri ve yazılımın mesleki dilini kullanmalarının geliştiği görülmüştür. Öğrenciler dersler sürecinde; komutların nasıl kullanıldığını, komutların isimlerinin söylenmesini, İngilizce komutların Türkçe karşılıklarını ve komutun işlevinin ne olduğunun anlatılması çalışmalarını yapmışlardır. Yapılan bu çalışmalar öğrencilerin mesleki bilgi ve becerilerini artırmıştır. Tüm bu çalışmaların okul dergisini oluşturma ve yayınlama amacıyla yapılması öğrencilere anlamlı, işlevsel ve gerçekçi bir ortam sağlamıştır.

Araştırma Ülkemizde işitme engelli öğrencilerin yüksekokul düzeyinde mesleki eğitimleri için öncü çalışmadır. Araştırmada oluşa gelen model ülkemizde ve yurt dışında işitme engelli gençlere mesleki eğitim veren diğer eğitim kurumlarındaki derslerde kullanılarak sınanabilir.

Anahtar Sözcükler: Mesleki eğitim, İşitme engelliler eğitimi, Dengeli Okuma Yazma Öğretimi, Bilgisayar yazılımı öğretimi.

ABSTRACT

AN EXAMINATION OF INSTRUCTION TO HEARING IMPAIRED COLLEGE STUDENTS: AN ACTION RESEARCH

Zehranur KAYA

Anadolu University Graduate School of Educational Sciences
Department of Special Education / Education of Hearing Impaired

April 2012

Advisor: Associate Dr. Ümit GİRGIN

College education is one of the important steps for professional development for both normally developing and hearing impaired students. The School for the Handicapped (SfH) is the only higher education institute providing hearing impaired students professional education in Turkey. The school curriculum has been designed in order for hearing impaired students would attend and be successful in their jobs that are related to their professional education. Recent research has provided evidences that hearing impaired individuals get benefits from the literacy instructions providing students meaningful, functional and purposeful literacy environments. The educational programs designed for hearing impaired students' professional development must stress the importance of language and literacy skills. Based on the research it has been reported that among the literacy instruction approaches the Balanced Literacy Instructional Approach (BLIA) has been proved to be beneficial for the literacy skills of hearing impaired students. The purposes of Vocational Education are providing appropriate instructional environment, improving the necessary skills, and developing target behaviors.

In Professional education interdisciplinary, collaborative educational programs are important. One of the activities designed based on the BLIA principles is publishing the school magazine.

Although there are evidences about the appropriateness of application of the activities to hearing impaired students' literacy skills based on BLIA, there was a

strong need to know more about how hearing impaired students acquire professional knowledge and skills. Moreover, it is important to examine the professional programs at SfH in order to understand its impacts on hearing impaired students' language and professional knowledge and skills. One of the professions hearing impaired students would be trained is "Graphic Arts" at SfH. The program has "Page Design" course. In this course the students are taught how to publish newspaper, magazine and etc. by utilizing particular software. During this research project QuarkXPress was instructed.

The purpose of this study was to create collaborative and interdisciplinary educational environments at Page Design Course at the SfH and analyze its impacts on the hearing impaired youths' professional language and skills.

During the study effort various academic and software problems were solved and gradually an interdisciplinary, collaborative professional instructional model has emerged. The students seemed to gain benefits from this instructional model. The interactions occurred among the students and the instructors have increased. The students improved in their use of software and its terminology. These skills are important for their future professional lives. They were all competent for their occupational knowledge and skills. The students showed evidenced that they learned how to use the commands (push button), read aloud the commands (pronounce), tell, write and read the function of the commands, how to match the English commands to Turkish meanings, explain the operation of the Software. Overall, they were all competent for their occupational knowledge and skills. They said they were proud of being responsible for publishing the school magazine by acquiring many knowledge and skills necessary for their professions. This project is the pioneer in the college level occupational education for hearing impaired students in Turkey. The model emerged during the course of the project would be utilized to other occupational education environments of hearing impaired individuals in and abroad the Country.

Keywords: Vocational education, Education of hearing impaired, Balanced Literacy Instructional Approach, Instructing software.

ÖNSÖZ

Eğitim bireyin davranışlarında değişim meydana getirmektir. Mesleki eğitim ise bireylere belirli bir meslek için bilgi, beceri ve davranışları kazandırmaktır. Mesleki eğitim süreci belirli bir mesleği kazanmak için aşılacak zorlu yollardan biridir. Mesleki eğitim sürecine yükseköğretim boyutunda devam edilmek istendiğinde öncelikle aşılması gereken sınavlar bulunmaktadır. Yükseköğretim aşamasındaki mesleki eğitim iş hayatına atılmadan önce alınacak son eğitim olmakla beraber, yaşam boyu eğitim içinde kendimizi geliştirmenin önemi düşünüldüğünde, belki de mesleki eğitim sürecine hiç bitmeyecek bir eğitim gözüyle bakmak gerekir.

İşitme engelli bireylerin bu süreci aşmasında aldıkları eğitimin niteliği önemlidir. İşitme engelli bireylerin sözcük dağarcığının sınırlı olması mesleki eğitim sürecinde alınan eğitimde önemli bir sorun oluşturmaktadır. Mesleki sözcük dağarcığının geliştirilmesi, mesleğin dilini öğrenmek için önemlidir. Aynı zamanda mesleğe ait becerileri kazanmak uzun bir uygulama süreci gerektirmektedir. Mesleki eğitim programlarının hem mesleki dilin, hem de mesleki uygulamaların geliştirilmesi için yeterli içerik ve zamana sahip olması gereklidir. İçeriklerin ve zamanın doğru bir şekilde planlanması için kullanılacak strateji ve etkinlikler önemlidir. Bu aşamada ise biz öğretmenlere önemli görevler düşmektedir. Araştırmada mesleki eğitim sürecinde strateji ve etkinliklerin uygulanmaya aktarılması için yoğun emek ve çaba harcanmıştır. Gerçekleştirilen bu yoğun çalışmada birçok kişinin emeği bulunmaktadır.

Öncelikle araştırma süresi boyunca desteğiyle en baştan sonuna kadar yanımda olan, verimli işbirliği ile sadece araştırmada değil akademik ve öğretmenlik becerilerindeki gelişmem için büyük katkılar sağlayan ve bu tezde tartışılan fikirler için çok değerli altyapı sağlayan çok değerli danışmanım, hocam Doç. Dr. Ümit GİRGİN'e sonsuz teşekkür ederim.

Araştırma sürecinde verdiği önerilerle perspektif sağlayan, desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, akademik, araştırmacı ve öğretmenlik becerilerindeki gelişimimde çok önemli ve değerli katkıları bulunan ve manevi desteği ile her zaman yanımda olan, sıcacık gülüşüyle beni her zaman yüreklendiren çok sevgili hocam Prof. Dr. Yıldız UZUNER'e tüm kalbimle teşekkür ederim.

Tez izleme toplantılarındaki değerli önerileri ile araştırmanın gelişmesine önemli katkılar sağlayan değerli hocam Prof. Dr. Ferhan ODABAŞI'na çok teşekkür ederim.

Değerli görüş ve önerileri ile araştırmama katkı sağlayan değerli hocalarım Prof. Dr. Gönül AKÇAMETE ve Yrd. Doç. Dr. Zerrin TURAN'a çok teşekkür ederim.

Araştırmanın Engelliler Entegre Yüksekokulu'nda yapılabilmesi için gerekli tüm kolaylığı sağlayan, araştırma süresince bana destek olan ve hoşgörüsünü esirgemeyen saygıdeğer hocam Doç. Dr. M. Cem GİRGİN'ne sonsuz teşekkür ederim.

Araştırmada dil derslerini yürüterek verilerin toplanmasında ve geçerlik güvenilirlik çalışmalarında destek sağlayan sevgili arkadaşım Öğr. Grv. Dr. Güzin KARASU'ya çok teşekkür ederim.

Araştırmanın işbirliği içinde derginin tasarımının yapıldığı meslek dersini yürüten, derginin tasarıma uygunluğunu kontrol eden Öğr. Grv. Nilgün SALUR'a teşekkürü bir borç bilirim.

Derginin tasarımını yapan, derginin mizanpajı ve basımı sürecinde yanımdan ayrılmayan. Sevgili öğrencim Burak KAHRAMAN'a çok teşekkür ederim.

Araştırma sürecinde derginin mizanpajını yapan, araştırmanın odak sınıfı, 2008-2009 öğretim yılı Grafik 1. Sınıf öğrencilerime çok teşekkür ederim.

Araştırma sürecinde beni yalnız bırakmayan, her zaman destek ve yanımda olan beni destekleyen sevgili arkadaşlarım, dostlarım Pınar GENÇ'e, Sema ÜNLÜER'e, Meltem Özten ANAY'a, Ayşe TANRIDİLER'e, Çiğdem İSTEL'e ve Nazan DUMAN'a sonsuz teşekkür ederim.

Desteklerinden dolayı Özlem GÖLCÜK ve Haydar SELVİ'ye teşekkür ederim.

Araştırmanın yazma sürecinde yerimden kalkmadan çalışırken getirdiği çaylarla beni soluklandıran sevgili Hafize YILMAZ ve Yasemin KOYUNLAR'a çok teşekkür ederim.

Doktora ve tez süresince manevi desteklerini esirgemeyen, sabırla bekleyen ve her zaman yanımda olan kardeşlerim Filiz ve Niyazi ÖZTÜRK'e , yanımda olamasa da sürekli arayıp beni motive eden kardeşlerim Münibe ve Fuat KAYA'ya, her zaman destek olan beni yalnız bırakmayan güzel insanlar Nimet ve Kadir KOZANER'e, kadim dostum Hülya ve Behiç DÜNDAR'a, varlıklarıyla yüzümü güldüren sevgili yeğenlerim Deniz ve Ege ÖZTÜRK, Berke KAYA ve Buse Naz DÜNDAR'a çok teşekkür ederim.

Hayatımın her anında yanımda olan, beni destekleyen, varlıklarıyla bana huzur veren ve beni tezimle paylaşan canım annem Zekiye BÜYÜKKOÇ ve canım babam Cemil BÜYÜKKOÇ'a tüm varlığım ile teşekkür ederim. Her zaman desteğini yanımda hissettiğim sevgili annem Zeliha KAYA ve tez sürecimde aramızdan ayrılarak ebediyete uğurladığım sevgili babam Yalçın KAYA'ya tüm kalbimle teşekkür ederim.

Doktora sürecinde birlikte öğrencilik yaptığım, sürecin bitmesini sabırla bekleyen, bana her zaman destek olan, varlıklarıyla içimi ısıtan biricik kızlarım Ece ve Tuğba KAYA'ya bu süreçte yanımda oldukları ve beni yüreklendirdikleri için çok teşekkür ederim.

Sabrı ve desteği ile beni her zaman cesaretlendiren, anlayışını esirgemeyen ve hayatımı kolaylaştıran çok sevgili eşim Murat KAYA'ya sonsuz teşekkür ederim.

Doktora çalışmam sürecinde beni dualarıyla destekleyen ancak sürecin sonunda beni yalnız bırakıp aramızdan ayrılan canım anneannem Muhsine Hanım'a ve çok sevdiğim aile büyüğüm İhsan ERTUÇ'a sonsuz teşekkürler.

Son olarak verdiği destek için Anadolu Üniversitesi'ne çok teşekkür ederim.

Zehranur Kaya

Eskişehir, 2012

ÖZGEÇMİŞ

Zehranur KAYA

e-posta: znkaya@anadolu.edu.tr

Eğitim

Yükseklisans	2002	Anadolu Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Bilgisayar Mühendisliği Anabilim Dalı, Bilişim Yükseklisans Programı
Lisans	1988	Anadolu Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Matematik Bölümü

İş

1988-1992	Bilgisayar Yazılım ve Teknik Destek Elemanı (DORUK A.Ş.)
1992-1994	Bilgiişlem Sorumlusu (SÜSLER A.Ş.)
1994-	Anadolu Üniversitesi Engelliler Entegre Yüksekokulu (EEYO)

Seçilmiş Yayınlar

Uluslararası SCSİ Dergilerde Yayınlanan Makaleler

Uzuner, Y., Girgin, Ü., **Kaya, Z.**, Karasu, G., Girgin, M. C., Erdiken, B., Cavkaytar, S.,
Tanrıdiler, A. (2011). 'İşitme Engelli Gençlere Uygulanan Dengeli Okuma
Yazma Modelinin İncelenmesi', *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*
11(4), Güz, 2111-2134., 11/11/2011

Uluslararası Hakemli Dergilerde Yayınlanan Makaleler

Karasu, G., Girgin, Ü., Uzuner, Y., **Kaya, Z.** (2012). 'İşitme Engelli Üniversite
Öğrencilerine Uygulanan 'Tanımlama Yapma' Stratejisinin İncelenmesi'.

Uluslararası Bilimsel Toplantılarda Sunulan Bildiriler

Uzuner, Y. Girgin, U. **Kaya, Z.**, Karasu, G. Girgin, C. & Tanrıdiler, A. (2011). “A Metacognitive Literacy Instruction Model for Hearing Impaired Students”. 2011 ASHA Convention. 17- 19 November. San Diego, California, USA, 18/11/2011, 18/11/2011

Kaya, Z., Girgin, Ü., Uzuner, Y., Karasu, G., "Reflections For Educational Programme Designed For Hearing Impaired Youths". Seventh International Congress of Qualitative Inquire.18-2 Mayıs 2011.University of Illinois. Chicago. USA., 18/05/2011

Kaya, Z., Girgin, Ü., Uzuner, Y., & Karasu, G., "An examination of strategies applied to hearing impaired during the “Page Design Course” ", (Poster Sunu),II. Uluslararası İşitme Engelliler Kongresi: İletişim ve Öğrenme. Sözel Yöntemde ilerlemeler. 3-4 Haziran 2010 Barcelona.

Kaya Z., Uzuner Y., Girgin Ü., Girgin C., Erdiken B., Cavkaytar S., Karasu G., Tanrıdiler A. “Page Design: Hearing Impaired Youths’ Newspaper Publication Efforts via QuarkXPress”18-21 Haziran, 2. Uluslararası Özel Eğitim Konferansı, Marmaris-Türkiye., 20/06/2008

Ulusal Bilimsel Toplantılarda Sunulan Bildiriler

Kaya Z., Girgin Ü., Uzuner Y., Karasu G. "İşitme Engelli Yüksekokul Öğrencilerinin Disiplinlerarası Çalışma ile Yürütülen "Sayfa Tasarımı" ve "Grafik Tasarım Meslek Dili I" Derslerinin İncelenmesi", (Sözlü Sunu), 21-23 Ekim 2010, 20. Ulusal Özel Eğitim Kongresi, Gaziantep, 22/10/2010.

Kaya Z., Erdiken B, Girgin C. “Anadolu Üniversitesi Engelliler Entegre Yüksekokulu Bilgisayar Operatörlüğü Önlisans Programı Güncelleme Süreci”,(Sözlü Sunu), 15-17 Kasım, 17. Özel Eğitim Kongresi, İZMİR/Çeşme., 16/11/2007

Yazılan Ulusal Kitaplardaki Bölümler

Kaya, Z. (2008) Okulda İletişim (s:269-288)., Uzuner, Y. (Ed), Çocuk Ruh Sağlığı ve Kişilerarası İletişim Becerileri, Eskişehir:Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Görev Aldığı Ulusal Projeler

Uzuner Y., Erdiken B., Girgin Ü., Girgin C., İçden Karasu G., **Kaya Z.**, Tanrıdiler A. ve Cavkaytar S. (2009). İşitme Engelli Gençlere Uygulanan Dengeli Okuma Yazma Çalışmalarının İncelenmesi. Anadolu Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi. Proje No:062201.

Girgin Ü., Uzuner Y. ve **Kaya Z.** (2009). İşitme Engelli Yüksekokul Öğrencilerine Bilgisayar Yazılımı Kullanımının Öğretilmesi: Eylem Araştırması. Anadolu Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi. Proje No: 090533.

Ünlüer S., **Kaya, Z.**, Karasu G. Ve Uzuner Y. (2011). İşitme Engelli Gençlerin Mesleki Eğitiminde Bilgi ve İletişim Teknolojileri Entegrasyonu Çalışmalarının İncelenmesi :Eylem Araştırması. Anadolu Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi. Proje No:

İÇİNDEKİLER

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vii
ÖZGEÇMİŞ	x
İÇİNDEKİLER	xiii
TABLolar LİSTESİ.....	xix
ŞEKİLLER LİSTESİ	xx
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ.....	xxi
KISALTMALAR LİSTESİ	xxiii
BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ.....	1
Mesleki Eğitimin Tanımı	1
Mesleki Eğitim Almış Bireylerden Beklenen Temel Yeterlikler ve Temel Beceriler	4
Temel Yeterlikler	5
Temel Beceriler ve Nitelikler.....	6
Mesleki Eğitime Yönelik Modeller.....	10
Okul Modeli	10
Piyasa Modeli.....	10
İkili (Dual)/İşbirliği Modeli	11
Türkiye’de Uygulanan Mesleki Eğitim Modeli	12
İşitme Engelli Bireylerin Mesleki Eğitimi	13
İşitme Engelli Bireylerin Mesleki Eğitiminde Ülkemizdeki Durum	14
İşitme Engelli Bireylere Yönelik Mesleki Eğitim Programı Düzenleme	19
İşitme Engelli Bireylere Yönelik Mesleki Eğitim Programlarının Amaçları.....	20
Dengeli Okuma Yazma Öğretimi (DOYÖ)	21
Mesleki Eğitim Programlarının İlkeleri	23
İşitme Engelli Bireylere Yönelik Mesleki Eğitim Programlarının İçeriği ...	24
İşitme Engelli Bireylere Yönelik Mesleki Eğitim	

Programlarında Uygulama	27
Mesleki Eğitimde Dengeli Okuma Yazma Öğretimi Etkinlikleri.....	29
Mesleki Eğitimde Dengeli Okuma Yazma Öğretimi Stratejileri	33
Okulda Yayıncılık Araştırmaları.....	39
İşitme Engelli Bireylere Yönelik Mesleki Eğitim Programlarında Ölçe- Değerlendirme.....	43
İşitme Engelli Öğrencilerle Yapılan Mesleki Eğitim Araştırmaları	45
İşitme Engelli Öğrencilerin Okuma Yazmalarına Yönelik Araştırmalar.....	45
İşitme Engelli Öğrencilerin Mesleki Eğitimde ve İş Ortamlarında Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Araştırmalar	52
İşitme Engelli Öğrencilerin Mesleki Eğitim Programlarına Yönelik Araştırmalar.....	54
Araştırmanın Gereksinimi.....	56
Araştırmanın Amacı ve Önemi	59
Araştırma Soruları	60
 İKİNCİ BÖLÜM: YÖNTEM	61
Araştırma Modeli	61
Araştırmanın Gerçekleştirildiği Eğitim Ortamı	63
Engelliler Entegre Yüksekokulu	63
Bilgisayar Operatörlüğü PC Laboratuvarı.....	65
Fiziksel Özellikler	65
QuarkXPress Programının Özellikleri	67
Tahtalar Panolar	67
Dil Dersliği.....	71
Grafik 3. Sınıf Bilgisayar Laboratuvarı.....	74
Araştırmaya Katılanlar	75
Öğrenciler.....	75
Araştırmacı ve Öğretim Elemanları	78
Sayfa Tasarımı Dersi Öğretim Elemanı (Araştırmacı).....	78
Dil Dersi Öğretim Elemanı	79
Grafik Tasarım II Dersi Öğretim Elemanı	79

Tez Geçerlik ve Güvenilirlik Komitesi	79
Araştırma Süreci.....	82
Hazırlık Süreci	83
2007-2008 Güz ve Bahar Dönemleri	83
Pilot Uygulama.....	84
2008 Yaz Dönemi.....	87
Ders Notunun Güncellenmesi	87
Uygulama ve Ürün Geliştirme Süreci	88
Veri Toplama ve Analiz	102
Sınıf Gözlemleri ve Videoteyp Kayıtları	102
Videoteypelerin İzlenmesi ve Not Tutulması	104
Temsili Teyplerin Belirlenmesi.....	104
Belirlenen Temsili Teyp Verilerinin Özetlenmesi	105
Betimlenen Videoteypelerin Doğrultulması	105
Temsili Teyp Betimlerinin Temalaştırılması	105
Tez Geçerlik ve Güvenilirlik Komitesi Ses Kayıtları ve Tutanakları	106
Ders Planları ve Yansımalar	106
Öğrenci Ürünleri	113
Öğrenci Dosyaları	114
Fihrist	116
Defter.....	118
Belgeler	118
Performans Belirleme Testleri	118
Hazırlık Süreci: Ön-Son Performans Değerlendirmelerinin Hazırlanması	118
Uygulama-Ürün Geliştirme Süreci: Ön-Performans Değerlendirmesinin	
Uygulanması	121
Uygulama-Ürün Geliştirme Süreci: İzleme ve Yönlendirme	
Değerlendirmesinin Uygulanması.....	122
Uygulama-Ürün Geliştirme Süreci: Son Performans Değerlendirmesinin	
Uygulanması	126
Uygulama-Ürün Geliştirme Süreci: Küçük Sınavlar (Quizler)’ın	
Uygulanması	126

Geçerlik, Güvenilirlik ve Etik	128
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR	130
Mesleki Eğitimde Bir Bilgisayar Yazılımı Kullanarak Gerçekleştirilen Yayın Çıkarma Sürecinde Uygulanan Modelin Çalışması Nasıl Gerçekleşmiştir?, Modelin Çalışmasında Karşılaşılan Sorunlar Nelerdir ve Bu Sorunlar Nasıl Çözülmüştür?	130
Ön Performans Değerlendirmesi: 22/09/2008 Tarihli Sayfa Tasarımı Dersi	132
Dersin İşlenişi.....	132
Öğrencilerin Bilgisayar ve QuarkXPress Ön Bilgilerinin Belirlenmesi	133
Sınavla İlgili Geribildirim Verilmesi	135
Ön Bilgilerinin Dergi ve Gazete Tasarımlarının Karşılaştırılması İle Belirlenmesi	137
Zenginleştirme Etkinliği.....	139
Dergi ve Gazete Kavramlarının Öğretilmesi.....	141
Dergi ve Gazete Kavramları: 27/10/2008 Tarihli Sayfa Tasarımı Dersi	142
Dersin İşlenişi.....	144
Küçük Sınavların Yapılması ve Geribildirim Verme.....	144
Tanımlama Yapma	146
Soru-Yanıt	148
Görselleştirme (Sözcüklerin Örnekler Üzerinde Gösterilmesi)	149
Ön Bilgilerin Harekete Geçirilmesi.....	150
Zenginleştirme Etkinliği.....	152
İşbirliği Yapılmasını Göstermek: 27/10/2008 Tarihli Grafik Tasarımı Meslek Dili I Dersi.....	156
Dergi ve Gazete Kavramlarının Pekiştirilmesi ve QuarkXPress'e Giriş: 03/11/2008 Tarihli Sayfa Tasarımı Dersi.....	157
Dersin İşlenişi.....	157
Pekiştirme Çalışması	158

Doğrudan Öğretim.....	158
Model Olma.....	159
Soru-Yanıt	160
Tahmin Etme	160
İzleyen Etkinlik	162
Zenginleştirme Etkinliği.....	164
İşbirliği Yapılmasını Göstermek: 03/11/2008 Tarihli Grafik Tasarımı	
Meslek Dili I Dersi.....	166
İzleme ve Yönlendirme Değerlendirmesi: 15/12/2008 Tarihli	
Sayfa Tasarımı Dersi.....	168
Değerlendirme İçin Bilgisayarlara Dosyaların Yüklenmesi	168
Yönerge ve örnek sayfanın açıklanması ve incelenmesi.....	169
Puanlama Anahtarı ile İlgili Bilgilendirme	171
Uygulama	172
Öğrencilerin Gözlenmesi.....	173
QuarXPress Yazılımının Öğretilmesi.....	177
QuarXPress Komutlarının Tanımlanması, Söylenmesi, Türkçe'si,	
Uygulanması: 22/12/2008 Tarihli Sayfa Tasarımı Dersi	180
Geribildirim	180
Görselleştirme (Dergi ve Gazeteler Kullanılarak)	182
Görselleştirme (QuarXPress Kullanılarak)	182
İzleyen Etkinlik	184
Zenginleştirme Etkinliği.....	187
İşbirliği Yapılmasını Göstermek: 22/12/2008 Tarihli Grafik Tasarımı	
Meslek Dili I Dersi.....	190
Son Performans Değerlendirmesi: 12/01/2009 Tarihli Sayfa Tasarımı	
Dersi	191
Sınav için Gerekli Dosyaların Bilgisayara Yüklenmesi.....	191
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	196
Öğretim Sürecinin Gerçekleşmesi.....	197
Araştırma Modelinin Bileşenleri ve İşleyişi	201

Karşılaşılan Sorunlar ve Çözümler	206
QuarkXPress'in Komutlarının Çok ve İngilizce Olması	206
Dersin Sürecinin Yeterli Olmaması	210
Öneriler	211
Uygulamaya Yönelik Öneriler	211
İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler	212
 EKLER.....	 213
KAYNAKÇA	235

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Grafik 1. Sınıf Öğrencilerinin Bilgileri	77
Tablo 2: Grafik 3. Sınıf Öğrencilerinin Bilgileri	77
Tablo 3: Araştırma Süreçlerinde Yapılan Çalışmalar	82
Tablo 4: Görevlendirme Listesi	98
Tablo 5: İşbirliği Listesi.....	98
Tablo 6: Temsili Teyplerin Seçilme Amaçları.....	104-132
Tablo 7: Veri Toplama Çizelgesi.....	108
Tablo 8: Sayfa Tasarımı Ödevleri Tablosu	115
Tablo 9: Küçük Sınavların İçerikleri	127
Tablo 10: Ön Performans Değerlendirmesinde Öğrencilerin Zorlandığı İşlemler ..	134
Tablo 11: İşbirliği Yapılan Derslerde Planlanan Sözcükler	141
Tablo 12: İzleme ve Yönlendirme Değerlendirmesinde Öğrencilerin Başarıları	174
Tablo 13: İşbirliği Yapılan Grafik Tasarımı Meslek Dili I ve Sayfa Tasarımı Derslerinde Planlanan QuarkXPress Sözcükleri	176
Tablo 14: Sayfa Tasarımı Dersinde Yer Alan QuarkXPress Kavramları ve Ders Uygulamaları	178
Tablo 15: Grafik Tasarımı Meslek Dili I Dersinde Yer Alan QuarkXPress Kavramları	179
Tablo 16: Ön ve Son Performans Değerlendirmesinde Öğrencilerin Başarıları.....	192

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Eylem Araştırmalarının Diyalektik Döngüsü (Mills, 2003)	62
Şekil 2: PC Laboratuvarı Yerleşim Planı	65
Şekil 3: Dil Dersliği Planı	71
Şekil 4: Grafik 3. Sınıf Bilgisayar Laboratuvarı Planı	75
Şekil 5: Araştırmanın Hazırlık Süreci	83
Şekil 6: Araştırmanın Uygulama-Ürün Geliştirilme Modeli.....	89-131
Şekil 7: Sayfa Tasarımı Dersinin Haftalık Döngüsü	107
Şekil 8: Performans Sınavlarında Kullanılan Yönerge	119
Şekil 9: İzleme ve Yönlendirme Değerlendirmesinde Kullanılan Yönerge.....	123
Şekil 10: İzleyen Etkinliğin Uygulama Yönergesi	185

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 1: Bilgisayarların Yerleşimi(01/12/2008).....	66
Fotoğraf 2: Kullanılan Tahtalar, Projeksiyon ve Projeksiyonun Yansıdığı Duvar (20/10/2008)	68
Fotoğraf 3: Panolar (07/01/2009)	68
Fotoğraf 4: Tahtanın Arkasında Yer Alan Ayaklı Pano (07/01/2009)	69
Fotoğraf 5: Metin Arkasına Renk Verme ve Renklerin Karıştırılması Çalışması.....	69
Fotoğraf 6: İzleyen Etkinlik Çalışması (07/01/2009)	70
Fotoğraf 7: Anlam Haritası ve Tanımlama Çalışmaları (12/01/2009)	72
Fotoğraf 8: Dergi ve Gazete Kavramlarının Poster Çalışması(12/01/2009)	73
Fotoğraf 9: Boşluk Doldurma Çalışması (12/01/2009)	73
Fotoğraf 10: Bilgisayarlar (30/10/2008).....	74
Fotoğraf 11: Dergide Yer Alacak Yazıların Listesi'nden Örnek Sayfalar	93
Fotoğraf 12: Dergide Yer Alacak Haberler ve Dergi Taslağı Örneği	95
Fotoğraf 13: Nimet'in Yaptığı 1. ve 34. Sayfalar.....	100
Fotoğraf 14: Muhsine'nin Yaptığı 2. ve 33. Sayfalar.....	100
Fotoğraf 15: 1. ve 2. Sayfaların Uyumu	101
Fotoğraf 16: 33. ve 34. Sayfaların Uyumu	101
Fotoğraf 17: Öğrenci Dosyasının Kapak Sayfası	114
Fotoğraf 18: Öğrencilerin Tuttuğu Fihrist	117
Fotoğraf 19: Performans Değerlendirmelerinde Yapılması İstenen Sayfa.....	120
Fotoğraf 20: Öğrencilerin Ön-Performans Değerlendirmesinde Çalışmaları	133
Fotoğraf 21: Öğrencilerin Uygulama Sonrasında Bilgilendirilmesi	136
Fotoğraf 22: Dergilerin Tasarımlarının İncelenmesi	138
Fotoğraf 23: Öğrencilerin Yaptığı Dergi Araştırması Ödevi Örnekleri	141
Fotoğraf 24: Sunu Ekranı	146
Fotoğraf 25: Dergideki Boşlukların İncelenmesi	148
Fotoğraf 26: Tanımın Deftere Yazılması	149
Fotoğraf 27: Sunuda Verilen Bloklama Örneği.....	150
Fotoğraf 28: Blok Paragraf, Baştan Blok, Sondan Blok, Kalibraj Sözcüklerinin Dergi Sayfasında İşaretlenmesi	153

Fotoğraf 29: Dekoratif Yazı ve Kaligrafi Örnekleri.....	154
Fotoğraf 30: Dergi ve Gazete Kavramlarının Poster Çalışması	157
Fotoğraf 31: Tahtaya Yazılan Gazete ve Dergilerin Ortak Özellikleri	159
Fotoğraf 32: Öğrenci Soruyu Yanıtlıyor	163
Fotoğraf 33: Sunudaki Ödev Bölümü.....	164
Fotoğraf 34: Öğrencinin Araştırma Ödevi ve Araştırmacının Geribildirim Notu...	166
Fotoğraf 35: Derste Yapılan Sınav	167
Fotoğraf 36: Yönergenin ve Örnek Sayfanın Öğrencilere Gösterilmesi	169
Fotoğraf 37: Yönergenin ve Örnek Sayfanın Dağıtılması ve Öğrencilerin Yönergeyi İncelemeleri	170
Fotoğraf 38: Uygulama Yapan Öğrenciler	172
Fotoğraf 39: Öğrencilerin Ekranları	173
Fotoğraf 40: Filiz'in İzleme Yönlendirme Değerlendirmesinde Yaptığı Mizanpaj	175
Fotoğraf 41: Öğrencilere Geri Bildirim Verilmesi	181
Fotoğraf 42: Style Menüsü ve Formats Penceresi'nin Ekran Görüntüsü	183
Fotoğraf 43: Öğrencilerin Derse Katılımı	184
Fotoğraf 44: Filiz'in Yaptığı İzleyen Etkinlik Çalışması (22/12/2008)	187
Fotoğraf 45: Filiz'in Üzerinde Çalışarak Notlar Aldığı Orijinal Dergi Sayfası	188
Fotoğraf 46: Filiz'in QuarkXPress ile Yaptığı Dergi Sayfası	189
Fotoğraf 47: Sesli Okuma Çalışması	190
Fotoğraf 48: Filiz'in Son Performans Sınavı.....	194

KISALTMALAR LİSTESİ

DISTAT	: Birleşmiş Milletler Özürlülük İstatistikleri Veritabanı
DOYÖ	: Dengeli Okuma Yazma Öğretimi
EEYO	: Engelliler Entegre Yüksekokulu
İÇEM	: İşitme Engelli Çocuklar Eğitim Merkezi
KWL	: Bilgi-istek-öğrenme kartları
LYS	: Lisans Yerleştirme Sınavı
OECD	: Ekonomik ve Kalkınma İşbirliği Örgütü
ÖSYM	: Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi
SCANS	: The Secretary's Commission on Achieving Necessary Skills
UNSD	: Birleşmiş Milletler İstatistik Bölümü
YGS	: Yükseköğretime Giriş Sınavı
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurumu

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Mesleki Eğitimin Tanımı

Eğitim en geniş anlamıyla; bireyin fiziksel, kişilik ve bireysel yetenekleri üzerinde geliştirici etkisi olan deneyimler olarak tanımlanabilir. Bir başka deyişle; beceri, kültür ve bilgi birikimlerini amaçlı olarak artırmaya çalışan ve bir kurum tarafından yapılan gelişim sürecidir. Eğitim, insanların davranışlarında belli amaçlar doğrultusunda değişiklik oluşturulmasını içermektedir (Erden, 1998; Ertürk, 1998; Fidan, 1997; Prosser ve Quigley, 1949; Sönmez, 2007).

Bireylerin içinde yaşadıkları toplumda başarılı ve mutlu olabilmeleri için aldıkları eğitimin rolü oldukça önemlidir. Eğitim, bireye tanınan ve bireyin toplumsal ve kültürel olarak gelişimini sağlayan önemli bir haktır. Bireyler aldıkları eğitim sonucunda, çevresini algılama ve sorgulama yetenekleri kazanırlar. Elde ettikleri bu yetenekler doğrultusunda da varlıklarını sürdürebilirler. Eğitim sürecinde tüm bireyler için çocukluk döneminden başlayarak ergenlik döneminin sonuna kadar bir mesleğe hazırlanmak yer almaktadır. Bu hazırlanma sürecinde bireyler aldıkları eğitim, aile ve çevre ile etkileşerek yönelecekleri meslek konusunda bir karar verirler ve bu kararlarını gerçekleştirmek için uygun mesleki eğitim sürecinden geçerler (Anapa, 2008; Doğan, 1997; Kargın, 1992).

Mesleki eğitim süreci çok erken yaşlarda başlamakta ve bireyin meslek yaşamı boyunca da devam etmektedir. Doğan (1997) yaşam boyu devam eden mesleki eğitim sürecinde birbirine bağlı üç aşamadan söz etmektedir:

- *Bireyin meslek alanını seçmesi:* Bu aşamada birey genel eğitim alır ve bireye rehberlik hizmetleri sunulur.
- *Bireyin bir meslek alanı için hazırlanması:* Birey bu aşamada temel mesleki eğitim alır.
- *Bireyin girdiği meslek içinde kendini sürekli olarak yenilemesi:* Birey meslek yaşamı boyunca ileri meslek eğitimi alarak kendini geliştirir.

Günümüz eğitim sistemi içerisinde; mesleki eğitim ile genel eğitimin birbirini tamamlayıcı niteliklere sahip olduğu kabul edilmektedir. Toplumda kabul edilen ortak davranışları geliştiren ve genel kültür kazandıran *genel eğitim* ile bireylerin yaptıkları

işlerde başarılı olabilmeleri için gerekli bilgi, beceri ve davranışları kazandıran ve geliştiren *mesleki eğitim* bir bütündür. Mesleki eğitim alacak bireylerin sözlü ve yazılı iletişim becerileri kazanması, çevresini tanınması, sosyal değerler geliştirmesi gibi bazı yeterliklerinin oluşması için genel eğitimin şart olduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra öğrencilerin aldıkları mesleki eğitimin niteliği de mezuniyetleri sonrasında iş bulmalarında önemli rol oynamaktadır (Alkan, Doğan ve Sezgin, 2001; Anapa, 2008; Şimşek ve Ünal, 2001; Yılmaz, 2004).

Eğitim kavramı mesleki eğitim kavramını da içine almaktadır (Prosser ve Quigley, 1949). Mesleki eğitim ile ilgili kaynaklar incelendiğinde **mesleki ve teknik eğitim** kavramından yaygın olarak söz edildiği görülmektedir. Mesleki ve teknik eğitim kavramının üniversite öncesi meslek edinmeyi kapsayan bir eğitim olarak vurgulandığı, meslek liseleri, teknik okullar ve çıraklık eğitimini içine aldığı görülmekle birlikte yükseköğretim aşamasında alınan mesleki eğitimin önemi üzerinde de durulmaktadır. Mesleki eğitim kavramının; mesleki ve teknik eğitimin yanı sıra yükseköğretim aşamasındaki mesleğe yönelik eğitimi de içeren geniş bir anlamı bulunmaktadır (Alkan, 1972; Alkan, Doğan ve Sezgin, 2001; Barlow, 1971; DPT, 2001; Mager ve Beach, 1967; Prosser ve Quigley, 1949; <http://www.ilo.org/public/english/region/asro/bangkok/ability/download/australia2.pdf>; <http://unesdoc.unesco.org/imagenes/0012/001214/121486Eo.pdf>).

Mesleki eğitim kavramını; Alkan, Doğan ve Sezgin (2001) iş hayatında belirli bir meslekle ilgili olarak bilgi, beceri ve iş alışkanlıkları kazandıran ve bireyin yeteneklerini çeşitli yönleriyle geliştiren eğitim olarak tanımlamaktadırlar. Prosser ve Quigley (1949) bireysel olarak bir konudaki toplam bilgi, beceri ve deneyimlerin mesleki eğitimi oluşturduğunu ifade etmişlerdir. Barlow (1971) mesleki eğitimin bireyi bir işe hazırlamak olduğunu belirtmiştir. Bu tanımlardan yola çıkarak mesleki eğitimin; bireyleri ilerdeki mesleklerine hazırlamak amacıyla yapılan etkinliklerin tümü olduğu söylenebilir.

Mesleki eğitimin üç unsuru; *birey*, *meslek* ve *eğitim* olarak verilebilir. Mesleki eğitim sürecinde öncelikle *birey* vardır. İkinci olarak ise bireyin belirli bir *mesleki* alanda eğitim almasına yönelik olarak karar alması gerekmektedir. *Birey* ve *meslek* unsurlarının belirlenmesinden sonra mesleğe uygun *eğitim* sürecinin uygulanması amacıyla mesleki eğitim programlarında eğitim alınması gerekmektedir. Mesleki eğitim

sürecinde ancak bu üç boyutun da yer alması durumunda gerçek anlamda eğitim niteliği kazandığı söylenebilir (Alkan, Doğan ve Sezgin, 2001; Şimşek ve Ünal, 2001; Tufan, Mızrak ve Çelik; 2007).

Alkan, Doğan ve Sezgin (2001) gençleri yaşama hazırlamak amacıyla mesleki eğitimin üç amacını şu şekilde belirtmişlerdir:

- 1. Uygun öğrenme ortamının sağlanması:** Bireyin öğrenmesi için gerekli malzemelerle donatılmış öğrenme ortamlarının hazırlanması, mesleki eğitimin hedeflerine ulaşması açısından önemlidir. Sağlanan ortamların mesleki becerileri geliştirecek nitelikte işlevsel ve anlamlı yaşantılar kazandıracak biçimde olması önerilmektedir.
- 2. Gerekli becerilerin geliştirilmesi:** Mesleğin gerektirdiği becerilerin araştırılarak bireylere kazandırılması mesleki eğitimin temel amaçlarından biridir. Bireyler kendilerine sağlanan işlevsel ve anlamlı öğrenme ortamları ile mesleki becerileri geliştirilebilecektir.
- 3. İstenilen davranışların oluşturulması:** Bireylere sağlanan eğitim ortamları ve becerilerini geliştirebilecekleri ders programları ile mesleğin gerektirdiği davranışlar oluşturulabilecektir.

Mesleki eğitim sürecinde mesleki eğitimin amaçlarına göre, öğrencilere kazandırılan nitelik ve beceriler mezuniyetleri sonrasında iş ortamlarında yer alabilmesi açısından önemlidir.

Uygulanan mesleki eğitimin niteliğini artırmak amacıyla etkili bir öğrenme ortamının hazırlanması önemlidir. Bu açıdan bakıldığında; Pea (1989)'nin belirttiği amaçlar; Alkan, Doğan ve Sezgin'in (2001) belirttiği amaçları desteklemektedir (Akt. Berryman, 1991). Pea (1989)'nin mesleki eğitimin niteliğini artırmaya yönelik olarak belirttiği amaçlar şunlardır (Akt. Berryman, 1991):

- *Öğrenciler için anlamlı öğrenme ortamları kurulmalıdır.* Öğrenciler öncelikle bu ortamlarda eğitim almalı, daha sonra uygulamalar yaparak öğrenmelerini pekiştirmelidir.
- *Öğrencilerin çevrelerinde bulunan aile ve arkadaşları eğitim sürecini desteklemelidir.* Öğrencilerin çevresindeki yakınları öğrencilerin edindikleri deneyimleri kendi deneyimleri ile ilişkilendirerek model olmalı ve eğitim sürecini desteklemelidir.

- *Öğrenme işlevsel olmalıdır.* Konular ve araçlar gerçek bir problemi çözmek üzere ele alınmalıdır.
- *İhtiyaçlar doğrultusunda öğrenme amaçları öğrencilere açıkça verilmelidir.* Öğrenciler ne öğreneceklerini ve öğrendiklerini nerede kullanacaklarını bilmelidir.

Gençlere yönelik temel mesleki eğitim ve öğretim ortamlarının ihtiyaçlara nasıl daha iyi yanıt verebileceği ile ilgili bir araştırma Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) tarafından bu birliğe bağlı ülkeler ile yapılmıştır. Yapılan anket araştırmasında veriler tüm OECD ülkelerinden toplanmıştır. Sonuçlar raporlaştırılarak sunulmuştur (OECD, 2010). Hazırlanan rapora göre mesleki eğitim programlarının içeriğinde bulunması gerekenler şu şekilde sıralanmaktadır:

- *Mesleki programların iş ortamlarının ihtiyaçlarının yanı sıra öğrencilerin tercihlerini de yansıtmalıdır.*
- *Mesleki niteliklerin temeli olan becerilerin kazandırılması önemlidir.*
- *İş dünyası ile mesleki ve akademik geçiş koşulları hakkında öğrencilere rehberlik edilmesi gerekmektedir.*
- *Mesleki eğitim sürecinde bulunan eğitimcilere güncel deneyimlerin kazandırılması önemlidir.*
- *İş ortamlarının da eğitim sürecinde kullanılması gerekmektedir.*
- *Mesleki yeterliliklerin daha tutarlı hale getirilmesi için gerekli verilere ulaşılması gereklidir.*
- *Tüm bunların yanında öğrenme dünyası ile iş dünyası arasında tüm düzeylerde bağlantıların kurulması için işveren ile devlet arasında etkili bir ortaklık kurulması gerekmektedir.*

Mesleki eğitim sürecinin sonunda mezun olan bireylerin iş ortamlarının meslekleriyle ilgili temel yeterlik ve beceriler ile ilgili beklentilerini karşılamaları beklenmektedir. Bu durum işe yerleşmelerinde önemli rol oynamaktadır.

Mesleki Eğitim Almış Bireylerden Beklenen Temel Yeterlikler ve Temel Beceriler

Amerikan Çalışma Bakanlığı'nın 1991 yılında hazırlamış olduğu "The Secretary's Commission on Achieving Necessary Skills (SCANS)" adlı raporda çok geniş bir iş aralığında; çalışanlarla, iş sahipleriyle, iş bulma kurumlarıyla, sendikalarla, mağaza,

imalathane ve alışveriş merkezi müdürleriyle görüşmeler ve toplantılar yapılmıştır. Bu raporda iş gücü olarak nitelendirilen mesleki eğitim almış bireylerden beklenenler “*Temel yeterlikler*” ve “*Temel beceriler*” olmak üzere iki ana grupta toplanmıştır.

Bu iki ana grupta yer alan sekiz temel özellik mesleki eğitim programlarından mezun olan gençlerin iş bulmalarına yönelik olarak eğitim programlarının düzenlenmesi açısından dikkate değerdir. Bu özellikler işyerleri ile okulların arasındaki boşluğa köprü olması bakımından da önemlidir.

Temel Yeterlikler

SCANS (1991) raporuna göre iş ortamlarında yer alacak mesleki eğitim almış bireylerin aşağıdaki beş temel yeterliğe sahip olması gerekmektedir:

1. Kaynaklar: Kaynakların belirlenmesi, organize edilmesi, planlanması, tahsis edilmesi ve verimli bir şekilde kullanılması becerileri;

- *Amaca yönelik olarak iş yapma ile ilgili zamanı planlayabilme,*
- *Kaynakları koruma ve yeni kaynaklar bulunması ile ilgili bütçe tahminlerini yapabilme,*
- *Kullanılacak materyal ve araç gereci sağlayabilme,*
- *Gerekli becerilerle donatılmış insan kaynaklarının performanslarını belirleme ve gerekli desteği sağlayabilme,*

2. Kişilerarası iletişim: Diğer çalışanlar ile işbirliği içinde çalışabilme becerileri;

- *Bir ekibin üyesi olarak çalışabilme,*
- *Yeni becerileri başkalarına öğretebilme,*
- *Müşterilere/kullanıcılara hizmet sunabilme,*
- *Liderlik yapabilme,*
- *Anlaşmaya istekli olma,*
- *Altyapısı farklı bireylerle çalışabilme,*

3. Bilgi: Gerekli ve kullanılan bilgi ile ilgili beceriler;

- *Bilgileri toplama ve değerlendirme,*
- *Bilgiyi hazır bulundurma ve organize etme,*
- *Bilgiyi yorumlama ve iletme,*
- *Bilgiyi işleme ve bilgisayara kayıt edebilme,*

4. Sistemler: Karmaşık sistemleri anlama becerileri;

- *Sosyal, teknik ve yönetsel sistemlerin nasıl çalıştığını ve etkili olarak nasıl kullanıldığını anlama,*
- *Sistemin çalışması ile ilgili beklentileri ve sistemin arızası ile ilgili bilgi sahibi olma,*
- *Mevcut sistemin güncellenmesi ve yeni alternatif sistemlerin geliştirilmesi performanslarını gösterme,*

5. Teknoloji: Çeşitli teknolojiler ile çalışma becerileri;

- *Bilgisayar ve diğer teknolojilerin de içinde bulunduğu araç gereç ve ekipmanı seçebilme,*
- *Kullanılacak araç gerecin çalışması ile ilgili bilgileri/komutları anlama ve uygulama,*
- *Araç gereçle ilgili problemleri önleme, tanımlama ve çözme.*

Temel Beceriler ve Nitelikler

SCANS (1991), iş ortamlarına katılan mesleki eğitim almış bireylerde bulunması gereken temel beceri ve nitelikleri, *temel beceriler, düşünme becerileri ve kişisel nitelikler* olmak üzere üç boyutta incelemiştir:

1. Temel beceriler:

- *Okuma:* Kullanım kılavuzu, grafikler ve planlar gibi belgelerdeki bilgileri okuyup anlayabilme,
- *Yazma:* İletişim, fikirler ve bilgiyi yazılı olarak düzenleme ve mektup, yönerge, kılavuz, raporlar, grafik gibi yazılı materyalleri hazırlayabilme,
- *Hesaplama:* Çeşitli matematiksel teknikleri kullanarak yaklaşık olarak problemlerin sonuçlarını bulabilme,
- *Dinleme:* Sözlü mesajları, yanıtları ve karşılıklı konuşmaları dinleme,
- *Konuşma:* Sözlü iletişim kurabilme.

2. Düşünme becerileri: Yaratıcı olarak düşünme, karar alma, problem çözme, görselleştirebilme, nasıl öğreneceğini bilme ve mantık yürütme becerileri olarak maddeleştirilmiştir.

- *Yaratıcı düşünme:* Yeni fikirler üretebilme,

- *Karar alma*: Belirgin ve sınırlı durumlarda karar alabilme, alternatif kararlar üretebilme, riskleri hesaba katabilme ve en iyi alternatif sonucu tahmin edebilme,
- *Problem çözme*: Problemleri fark etme ve planlama, problemin çözümüne yönelik eylem planını uygulayabilme,
- *Hafızasında yarattığı şeyleri görselleştirebilme*: Sembolleri, resimleri, grafikleri, nesneleri ve şemaları görselleştirebilme,
- *Nasıl öğreneceğini bilme*: Yeni bilgi ve becerileri öğrenmek için etkili öğrenme tekniklerini kullanabilme,
- *Mantık yürütme*: İki ya da daha fazla nesne arasındaki ilişkilerin temelini oluşturan ilkeleri ya da kuralları keşfedebilme ve problemin çözümünü uygulayabilme.

3. Kişisel nitelikler: Sorumluluk, kendine saygı, sosyalleşme, kendini yönetme yeteneklerinin yanında, dürüst ve güvenilir olma özellikleri başlıklarında toplanmıştır:

- *Sorumluluk*: Amaca ulaşmak için azimli ve yüksek seviyede enerji harcayabilme,
- *Kendine saygı*: Kendi doğrularına inanıp, kendini olumlu yönde geliştirebilme,
- *Sosyalleşme*: Grup içinde; anlayış, dostluk, uyum, empati ve kibar davranışlar gösterebilme,
- *Kendini yönetme*: Kendi doğrularını bilme, kişisel amaçlarını kurgulama, süreci gözleyebilme ve kendini kontrol edebilme,
- *Doğruluk/Dürüstlük*: Eylemlerinde etik yol izleyebilme.

SCANS (1991) raporunda belirtilen yeterlik ve becerilerin; mesleki eğitim sonrasında iş ortamlarında yer alacak gençlerde aranan nitelikler olduğu söylenebilir. Raporda belirtilen yeterlikler, birey hangi mesleği seçerse seçsin herkes için geçerlidir. Hazırlanan raporda; yeterlik ve beceriler çok fazla alana yayılarak belirtilmiştir. Bu yeterlik ve beceriler mesleklere yönelik olarak özelleştirilebilir. Belirtilen beceri ve yeterliklerin öğrencilere kazandırılması okulların olduğu kadar işyerlerinin de sorumluluğundadır.

SCANS (1991) raporunda belirtilen *temel yeterlikler* ve *temel beceriler* doğrultusunda, Skillbeck (1990) de mesleki eğitimde, teknolojiye uyum sağlayan ve belli bir meslek alanında; esnek ve geniş mesleki yeterliklere sahip mezunların yetiştirilmesinde kullanılacak eğitim-öğretim programlarının, mesleki eğitimin

ilkelerine göre geliştirilmesinin önemli olduğunu vurgulamıştır (Akt. Fer, 2000).

Campbell (1997) mesleki eğitim programlarının yetiştirdiği mezunların iş hayatındaki başarısında, mesleki eğitim programının sunduğu beceri ve teknik bilginin önemli bir etkisi bulunduğu ve iş hayatındaki gelişmeler izlenerek eğitime yansıtılmasıyla mesleki eğitime dinamik bir yapı kazandırılabilceğini belirtmiştir. Ek olarak, mesleki eğitimin amaca uygun, verimli ve etkili olabilmesi için taşınması gereken özellikleri şu şekilde sıralamıştır:

- *Eğitim sürecinde kazandırılan beceriler iş ortamlarına transfer edilebilmeli.*
- *Teorik ve uygulamalı eğitim-öğretim programları iş analizlerinden yararlanılarak geliştirilmeli.*
- *Eğitim uygulama fırsatlarını içermeli.*
- *Performans temelli eğitim esas alınmalı.*
- *Performans standartları geliştirilmeli ve ölçüte dayalı değerlendirmeler yapılmalı.*
- *Mali kaynaklar çeşitlendirilmeli.*
- *Mesleki eğitim yaşam boyu eğitimi içine almalı ve sürekli eğitim sistemi olarak yeniden tanımlanmalı.*
- *Mesleki eğitim dikey ve yatay olarak hareket edebilmeli. Dikey eğitim üst düzey becerilerin öğretimini, yatay eğitim ise birbiriyle ilişkili mesleklerin arasındaki hareketi içermektedir.*
- *Okul ile iş ortamları arasında bağlantı kurulmalı.*

Campbell (1997)'a göre mesleki eğitim programlarının taşınmaları gereken özelliklerin yanı sıra bir mesleki eğitim programının hazırlanmasında dört ilke önemlidir: a) *Öğrenciler eğitim amaçları konusunda bilgilendirilmelidir*, b) *Rehberlik hizmetleri sağlanmalıdır*, c) *Destek eğitimler sağlanmalıdır*, d) *Anlamlı ve aktif uygulamalar sağlanmalıdır*. Campbell (1997)'in ilkeleri ile Doğan (1983)'in belirttiği ilkeler ile uyumlu olduğu görülebilir.

Skillbeck (1991) ise etkili bir mesleki eğitim programının taşınması gereken özellikleri şu başlıklar altında toplamıştır (Akt. Fer, 2000):

- **Veritabanı:** *Program, okul ve toplumla ilgili verilere dayalı olarak ihtiyaca cevap verebilmelidir.*

• **Dinamik:** Program sürekli bir şekilde ihtiyaca cevap verip vermediği ya da ne oranda cevap verdiği konusunda kontrol edilmelidir.

• **Çıktılar:** Program hem iş dünyasının, hem de öğretmenlerin ve öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap verebilmelidir.

• **Bütünlük ve ardışıklık:** Programların, içeriklerinin birbiri ile bağlantısı olmalıdır. Bu bağlantılar programın kalitesi, yeterliği ve başarısı ile ilişkili olarak düzenlenmelidir.

• **Gerçekçi:** Konular sadece teorik bilgiyi değil, uygulama bilgisini de içermelidir.

• **Öğrenci merkezli:** Mesleki eğitim programlarının öğrenci merkezli olması gereklidir.

• **Değerlendirme:** Program planlı ve sistematik bir şekilde sürekli olarak değerlendirilmelidir.

Mesleki eğitimin yaşam boyu öğrenmeyi gerektirdiği düşünüldüğünde Avrupa Komisyonu (European Commission)'nun yaşam boyu öğrenme sürecinde önerdiği stratejiler şunlardır (www.esae.org/articles/2007_08_005.pdf):

- İşbirlikli çalışma
- Öğrenme talebine bakış
- Yeterli kaynak
- Öğrenme olanaklarına erişimin kolaylaştırılması
- Öğrenme kültürü oluşturmak

Strateji olarak önerilen bu başlıklarda; işbirliğinin önemi, temel becerilerin tanımlanarak öngörülebilir işgücü piyasasının eğilimlerinin dikkate alınması, eğitime yapılacak yatırımların artırılması ile yeterli kaynak sağlanmasının önemi, yerel öğrenme merkezlerinin artırılması ile bilgiye erişim engellerinin kaldırılması çalışmaları, bireylerin öğrenmeleri için gerekli teşviklerin sağlanması ve yapılan çalışmaların kalite kontrolünün yapılması ile mükemmellik çalışmalarının önemi belirtilmiştir.

Yaşam boyu devam eden mesleki eğitime ülkelerin uyguladığı mesleki eğitim politikalar yön vermektedir. Mesleki eğitimle ilgili politikalar farklı mesleki eğitim modelleri ile açıklanabilir. Aşağıda ülkelerin uyguladığı mesleki eğitim ile ilgili modeller açıklanmıştır.

Mesleki Eğitime Yönelik Modeller

Greinert (1989) mesleki eğitim modellerini; *piyasa modeli (market model)*, *okul ya da bürokratik model (school or bureaucratic model)* ve *işbirliği modeli (cooperative model)* olmak üzere üç temel model olarak ele almaktadır. Bu sınıflamada devletin eğitim içindeki rolü temel alınmıştır. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) ise meslek eğitiminde uygulanan modelleri; *Okul modeli, ikili (dual) ya da işbirliği modeli* ve *karma model* olarak üç grupta sınıflandırmaktadır. Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) İnceleme Yayınları'nda (1997) ise mesleki eğitim modelleri; zorunlu temel eğitime dayalı olarak okulda yapılan eğitimin yer aldığı *tam zamanlı mesleki eğitim modeli* ve devlet ve özel işletmelerin işbirliği ile yapılan *çıraklık eğitim modeli* olmak üzere iki ana grupta toplanmıştır. Modeller farklı isimlendirilmekle birlikte genel olarak; *Okul Modeli, Piyasa Modeli ve İkili(dual) ya da İşbirliği Modeli* olmak üzere üç temel grupta toplanabilir.

Okul Modeli

Bu modelin en karakteristik özelliği mesleki eğitimin planlanması, organizasyonu ve kontrolünün devletin sorumluluğunda olmasıdır. 18 yaşına kadar tam zamanlı örgün eğitimin ağırlıklı olduğu bir modeldir. Mesleki eğitim 8-10 yıllık zorunlu temel eğitime dayalı olarak okul içinde gerçekleşmektedir. Eğitim sistemi, zorunlu okul eğitimi sonrasında gençleri mesleğe hazırlayabileceği gibi daha uzun bir akademik veya teknik eğitim ile yükseköğretime de yönlendirebilmektedir (Baloğlu, 1990; Binici ve Arı, 2004; Greinert, 1989; Koşan, 2003; <http://80.251.40.59/education.ankara.edu.tr/aksoy/model.htm>).

Piyasa Modeli

Bu modelde mesleki eğitim sürecinde devletin rolü daha azdır. Öğrencilerin büyük bir bölümü üniversiteye odaklı olarak çalışmaktadır. Sistemde eğitimin finanse edilmesi, kontrolü ve kapsamının belirlenmesinde devletin rolü azalırken işletmelerin bu sistem üzerindeki rolü oldukça artmıştır. Modelde 8-10 yıllık zorunlu eğitim devletin görevi olarak belirtilmektedir. Bunun yanı sıra ülkelerin istihdam olanaklarına göre mesleki eğitimi sağlamak da genellikle özel sektörün görevi olmuştur (Baloğlu, 1990; Binici ve Arı, 2004; Greinert, 1989; Koşan, 2003).

İkili (Dual) / İşbirliği Modeli

Okulda verilen genel eğitim ile birlikte işe dayalı çıraklık eğitiminin birlikte uygulandığı modeldir. Okulda verilen akademik eğitiminin yanı sıra işe dayalı olarak yapılan eğitim ile öğrencilerin becerilerini artırmak hedeflenmiştir. Bu modelde iş ortamlarının talepleri eğitim sisteminin içeriğini belirler ve öğrenciler iş ortamlarının taleplerine uygun beceriler ile yetiştirilirler. İşbirliği modelinde meslek standartları ve belgeler *devlet-işveren-işçi kuruluşları* tarafından birlikte düzenlenmektedir (Baloğlu, 1990; Binici ve Arı, 2004; Greinert, 1989; Şahinkesen, 1992; TİSK İnceleme Yayınları, 1997). İşbirliği modelinde hem okulda hem de işyerinde yapılan eğitimin birbiriyle ilişkili olması önemlidir. Teorik bölümde yapılan derslerin uygulama bölümünü desteklemesi gereklidir (Baloğlu, 1990; Nilsson, 1989; Şahinkesen, 1992).

Modeller incelendiğinde mesleki eğitimi geliştirebilmek için devlet, işveren, işçi ve meslek kuruluşları arasında çok sıkı bir işbirliğinin kurulması gerektiği söylenebilir. İşveren, işçi ve meslek kuruluşlarının temsilcilerinin, mesleki eğitimi düzenleyen kararlar sürecine, finansmanına, programların içeriklerine, mesleki yeterliklerin ölçülmesi ve belgelendirilmesine katıldığı görülmektedir. Modellerin kullanımı, her ülkenin ekonomik, sosyal ve kültürel şartlarına, tarihi gelişimine ve gelişmişlik düzeyine göre değişiklikler göstermektedir.

Tüm mesleki eğitim modelleri farklı uygulamaları içerirken; temel eğitim, iş ortamlarıyla işbirliği ve yaşam boyu eğitim vurgularıyla benzerlikler göstermektedirler. Genel olarak mesleki eğitim programları, bireylere meslekle ilgili bilgi, beceri ve nitelikleri kazandırabilmek için tasarlanmaktadır. Tasarlanan bu eğitim programı içinde yer alan derslere bir bütün olarak bakmak önemlidir. Uygun derslerin meydana getirdiği bu bütünlük içinde işbirliği yapılması öğrencilerin bilgilerini ilişkilendirmesi ve anlamlandırabilmesi açısından önemlidir (Sezgin, 1994)

Genel eğitimde olduğu gibi mesleki eğitimde de iyi bir mesleki eğitim programının anahtar faktörü öğretmenlerdir. Mesleki eğitim içinde yer alan öğretmen ve eğitimcilerin bilgilerinin güncellenmesi ve yeni bilgilerle donatılması amacıyla gerek işyeri eğitimleriyle, gerekse destek eğitimlerle bilgilerinin güncellenmesi önemlidir (OECD, 2010).

Türkiye’de Uygulanan Mesleki Eğitim Modeli

Genel olarak Türkiye’de, eğitim politikaları doğrultusunda mesleki eğitim modellerinin uygulanışına bakıldığında, öncelikle benimsenen modelin *Okul Modeli* olduğu görülmektedir. Ancak süreç içinde uygulanan model kalkınma planları ve Avrupa Birliği’ne üyelik sürecine girilmesiyle değişen eğitim politikalarından etkilenerek gelişmiş ve değişmiştir. Günümüzde eğitim kurumları ile iş ortamlarının işbirliğine dayalı bir sistem yürütülmektedir. Yapılan işbirliği; meslek liselerinde öğrencilerin belirli bir dönemi işyerinde geçirmesi şeklinde yürütülmesi biçiminde olurken, meslek yüksekokullarına bakıldığında staj ve uygulamalarda iş ortamlarının kullanılması biçiminde ortaya çıkmaktadır.

Ülkemizde mesleki eğitim veren birimler *yükseköğretim öncesi* ve *yükseköğretim boyutu* olmak üzere iki bölümde incelenebilir. Yükseköğretim öncesindeki mesleki eğitim 8 yıllık temel eğitim sonrasında ortaöğretim kurumlarında alınabildiği gibi, Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı mesleki eğitim merkezlerinde de alınabilmektedir (TİSK İnceleme Yayınları, 1997; Alkan, Doğan ve Sezgin, 2001; Binici ve Arı, 2004; YÖK, 2007). Ülkemizde yükseköğretim öncesinde verilen mesleki eğitime ilişkin esasları 5/6/1986 yılında kabul edilen ve 2008 yılına kadar değişikliklerle düzenlenen 3308 nolu *Mesleki Eğitim Kanunu* düzenlemektedir.

Mesleki eğitimin ilk basamağında 14 ile 19 yaş arasında bulunan, ilköğretim mezunu olan ve yapacağı meslek ile ilgili sağlık sorunu bulunmayan kişilerin alabildiği çıraklık eğitimi bulunmaktadır. Çıraklık ile ilgili denetlemeler Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılmaktadır (<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/3.html>).

Ülkemizde yükseköğretim öncesinde mesleki eğitim veren birimler şu şekilde sıralanabilir: *Teknik Lise, Anadolu Teknik ve Meslek Liseleri, Endüstri Meslek Liseleri, Kız Meslek Liseleri, Ticaret Lisesi, Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi, Bakanlıklara Bağlı Teknik ve Meslek Liseleri, İmam Hatip Liseleri, Olgunlaşma Enstitüsü, Pratik Sanat Okulları, Çıraklık Eğitim Merkezi, Yetişkinler Teknik Eğitim Merkezleri ve Halk Eğitim Merkezleri.*

Toplumsal kalkınmayı gerçekleştirebilecek nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi büyük ölçüde eğitim sisteminin görevidir. Bu açıdan bakıldığında meslek edinmede etkili olan adımlardan biri de üniversite eğitimidir (Adem, 1977). Yükseköğretim kurumları, çağdaş eğitim ve öğretim esasları doğrultusunda milletin ve ülkenin

ihtiyaçlarına yönelik uygun insan gücü yetiştirmek amacıyla; orta öğretime dayalı ve çeşitli düzeylerde eēitim- ğretim, bilimsel araştırma ve danışmanlık yapmak üzere kurulmuşlardır. 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu, yükseköğretim kurumlarının amaçlarını, ilkelerini ve görevlerini ayrıntılı bir şekilde düzenlemektedir. Ülkemizde yükseköğretim boyutunda mesleki eēitim veren birimler *Meslek Yüksekokulları, Yüksekokullar, Fakülteler* ve *Enstitüler* olarak sıralanabilir.

Mesleki eēitim engelli olsun olmasın tüm bireylerin hakkıdır. Eēitim sürecinde; engelli bireyler temel eēitim ilkeleri doērultusunda genel eēitim, özel eēitim ve mesleki eēitim görme haklarına sahiptir. 3/12/2008 tarihinde kabul edilen ve 18/12/2008 tarihinde y r rl ēe giren; 5825 sayılı *Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduēuna Dair Kanun*’nın 24. Maddesinde “Tarağ Devletler engellilerin eēitim hakkını tanır. Tarağ Devletler, bu hakkın fırsat eēitliēi temelinde ve ayrımcılık yapılmaksızın saēlanması için eēitim sisteminin bütünleştirici bir şekilde her seviyede engellileri içine almasını ve ömür boyu öğrenim imkanı saēlar.” (<http://www.ozida.gov.tr/yenimevzuat/mevzuat.pdf>, s:21) ibaresi yer almaktadır

Engelli bireylerin eēitimi, eēitim sistemi içinde destekler saēlanarak yapılmaktadır. Genel olarak engelli bireylerin içinde işitme engelli bireylerin durumu, iletişim ve okuma-yazma yönüyle farklılık göstermektedir. İşitme engelli bireylerin iletişim ve okuma-yazma g l kl eri eēitim sürecinde karşılarına önemli bir engel olarak çıkmaktadır. Kaynak taramanın bu bölümünde işitme engellilerin mesleki eēitimi ile ilgili süreç ve ülkemizdeki durum sunulacaktır.

İşitme Engelli Bireylerin Mesleki Eēitimi

İşitme engelli bireylerin mesleki eēitimleri, yapılan kaynak taramaya göre uygulanan farklı mesleki eēitim politikaları doērultusunda ülkelere göre farklılıklar göstermekle birlikte, genel olarak normal işiten bireylere benzer bir yol izlendiēi söylenebilir (Baloēlu, 1990; Binici ve Arı, 2004; Greinert, 1989; Koşan, 2003). Kaynaştırma eēitiminin uygulandıēı ülkelerde işitme engelli  ērencilere mesleki eēitimleri sürecinde verilen destek hizmetleri ile eēitim olanaklarından yararlanmaları saēlanmaktadır (Boutin, 2009; Boutin ve Wilson, 2009; Lang, 2001; Woll, Padden, Raike, Rathmann ve Tijsseling, 2004). Daha etkili bir eēitimin saēlanabilmesi için özellikle  ērencilerin düzeylerine uygun olarak hazırlanmış, bireyselleştirilmiş eēitim planlarına ihtiyaç duyulmaktadır (Kyere, 2009).

İşitme engelli bireylerin yükseköğretim almalarıyla ilgili araştırmalar incelendiğinde genel olarak özel gereksinimli bireylere yönelik olarak yapılan istatistik çalışmaları dikkat çekmektedir. Bu çalışmaların ise özel gereksinimli bireylerin sayılarını bulmaya yönelik olduğu görülmektedir. Örneğin; Birleşmiş Milletler İstatistik Bölümü (UNSD), Dünyadaki özel gereksinimli bireylerin sayılarının belirlenmesine yönelik olarak Birleşmiş Milletler Özürlülük İstatistikleri Veritabanı (The United Nations Disability Statistics Database, DISTAT) oluşturulmuş ve 1990 yılında “Özürlü İstatistikleri Özeti” adı altında yayınlanmıştır (Disability Statistics Compendium, 1990 <http://unstats.un.org/unsd/aboutus.htm>). Bu istatistikler genel olarak özel gereksinimli bireylerin ülkelere göre sayılarını ortaya çıkarmıştır. Ancak bu raporda özel gereksinimli bireylerin eğitim durumu ile ilgili bilgi belirtilmediği için, raporda işitme engelli bireylerin eğitim bilgilerine de ulaşamamaktadır. Özel gereksinimli bireylerin eğitim durumuna ilişkin bilgiler bu araştırmalarda ancak son yıllarda yer almaktadır.

Amerika Birleşik Devletlerinde 2001-2005 yılları arasında geliştirilen ve 2008 yılında yayınlanan *Disability and Health in the United States* raporunda tüm engel grupları toplam olarak değerlendirilmiştir. Yapılan istatistiksel çalışmada üniversite mezunu engelli birey oranının ancak %17 olduğu belirtilmektedir. Değerlendirilen grup içinde belirli bir engel grubunun alt bilgisine ulaşamamaktadır.

İşitme Engelli Bireylerin Mesleki Eğitiminde Ülkemizdeki Durum

Ülkemizde, işitme engelli öğrenciler de işiten öğrenciler gibi 8 yıllık temel eğitim sürecini tamamladıktan sonra, mesleki eğitim sürecine geçebilmektedir. Bu amaçla ortaöğretim düzeyindeki mesleki eğitimlerine devam etmek istediklerinde işitme engelli öğrencilere yönelik olarak hazırlanmış 12 ilde toplam 13 meslek lisesine devam edebilmektedirler (<http://www.meb.gov.tr/baglantilar/okullar/linkdetail.asp?KOD=133>). İşitme engelli öğrencilere yönelik olarak hazırlanan meslek liselerinin yanı sıra işiten akranlarıyla aynı okullarda kaynaştırma programlarında mesleki eğitim alabilmektedirler.

Kaynaştırma eğitiminde; işitme engelli öğrenci, tam zamanlı olarak işitenlerle aynı sınıfta eğitim alabildiği gibi, ihtiyaçları doğrultusunda destek ya da ek hizmetlerden de faydalanmaktadır. Ayrıca işitenlerle aynı okulda okuyan işitme engelli öğrencilerin desteğe gerek duyduğu derslerde destek eğitim odasında (kaynak oda) özel

eğitim öğretmeninden ders alması da mümkündür (Batu, 2000; Batu ve Kırcaali-İftar, 2005; Kargın, 2004; Sart, Ala, Yazlık ve Yılmaz, 2004).

Ülkemizde *Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği*'ne (2006) göre kaynaştırma eğitiminde bireylerin akranları ile aynı ortamlarda eğitim almaları söz konusudur. Kaynaştırma ortamlarında eğitim hizmeti; bireyin özel durumuna, eğitim performansına ve öncelikli ihtiyaçlarına göre planlanmaktadır (http://orgm.meb.gov.tr/alt_sayfalar/mevzuat/Ozel_Egitim_Hizmetleri_Yonetmeliği_son.pdf). Bireyin bu özellikleri göz önünde bulundurularak bireyselleştirilmiş eğitim programları (BEP) hazırlanmaktadır. Ancak ülkemizde kaynaştırmaya devam eden öğrencilere özel eğitim destek hizmetleri sağlanamaması ve bu durumun neden olduğu sorunlar araştırmalarda belirtilmektedir (Batu, 2000; Kargın, 2004; Sart vd., 2004; Sucuoğlu, 2004). Akçamete, Gürgür, Kış ve Kayaoğlu (2003) yapmış oldukları araştırmada, kaynaştırma ortamındaki öğrencilerin okuma yazma güçlüklerinin belirlenememesi nedeniyle destek hizmetlerin sağlanamadığını belirtmişlerdir. Araştırmada kaynaştırma ortamındaki öğrencilerin okuma yazma becerilerinin geliştirilmesinde engel türlerine uygun öğretim stratejilerinin uygulanması, öğretim programlarının uyarlanması ve destek hizmetlerin sağlanması konularının önemi vurgulanmıştır. Tüfekçioğlu (1997) kaynaştırma sürecinde verilmesi gereken destek eğitimin alanda yetişmiş öğretmen tarafından verilmesi ve kaynaştırmada bulunan çocuğun bireysel öğretim planının yapılmasının yanı sıra eğitim alınan ortamın da çocuğun ihtiyaçları doğrultusunda düzenlenmesinin önemini belirtmiştir. Ayrıca kaynaştırmanın yapıldığı okullardan başlanarak tüm sınıf öğretmenlerine; sınıflarında yer alan özel eğitim ihtiyacı olan ve olmayan tüm öğrencilerinin akademik ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla, öğrencilerin ihtiyaç duyduğu beceri ve bilgileri edinmeleri için hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerinin sağlanmasının önemi belirtilmiştir. Tüfekçioğlu (1997) kaynaştırma ortamlarında sınıf öğretmenlerinin yeterli bilgiye sahip olmamasını ve kaynaştırmadaki öğrenci sayısının çokluğunu problem olarak belirtmektedir.

İşitme engelli öğrencilerin en önemli problemlerinden birinin; okuma yazma becerilerinin normal işiten akranlarına göre geri olmasıdır. Bu durum çeşitli araştırmalarda belirtilmektedir. Conrad (1979) 15-16 yaşlarındaki işitme engelli bireylerin, 9 yaşındaki işiten bireylerle aynı okuma becerilerine sahip olduğunu belirtmiştir. Benzer şekilde Paul (2003) araştırmasında 18 ile 19 yaşları arasındaki

İşitme engelli bir öğrencinin, 8 - 9 yaşlarındaki işiten bir öğrenci seviyesinde olduğunu belirtmektedir. İşitme engelli bireylerin okuma becerilerinin işiten akranlarından geri olmasının en önemli nedeni ise işitme kaybının derecesi ve kaybının derecesine bağlı olarak dil edinimi ve gelişimindeki gecikme olduğu belirtilmektedir (Schirmer, 2000). Araştırmalarda işitme engelli okuyucunun karşılaştığı güçlüklerinin varlığından çok, okuma-yazma gelişimine ilişkin değerlendirmeler yapılmaktadır (Paul, 2003). Benzer şekilde işitme engelli öğrencilerin yazma gelişimlerinin de işiten akranlarından geri olduğu araştırmalarda belirtilmektedir (Albertini ve Schley, 2003; Erdiken, 1996; Erdiken, 2003; Girgin ve Karasu H.P., 2007; Karasu ve Girgin, 2007; Paul, 1998;). İşitme engelli öğrenciler, dil gelişimlerindeki bu gerilik nedeniyle mesleki eğitimin yükseköğretim aşamasına geldiklerinde yükseköğretim programlarına yönelik olarak yapılan sınavlardaki metinleri okuyup anlamakta güçlük çekmektedirler. İşitme engelli öğrencilerin metinlerdeki okuma anlama güçlüklerinin önemli bir nedeni sözcük dağarcıklarının sınırlı olmasından kaynaklanmaktadır (Albertini ve Schley, 2003; Conrad, 1979; Paul, 2003; Tompkins, 1997). Türkiye’de işitme engelli öğrencilerin okuma anlamalarına ilişkin araştırmalar alan yazında yapılan araştırmaları destekler niteliktedir (Akçamete, 1999; Ayata Baran, 2007; Bozkurt, 2002; Girgin, 1999; Girgin, 2006; Karasu G., 2011; Sarıkaya, 2011). İşitme engelli öğrenciler iletişim ve okuma yazma sorunları nedeniyle eğitimlerinin yükseköğretim aşamasına geçmekte zorluklar yaşamaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu’nun 2002 yılında yayınladığı *Türkiye Özürlüler Araştırması* verilerine göre özel gereksinimli bireylerin yükseköğretimde eğitim alma oranına baktığımızda bu oran ancak %2,42 olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu oran içinde işitme engelli bireylerin durumu istatistiklerde belirtilmemiştir. Ancak, okuma-yazma becerilerindeki sorunlar nedeniyle işitme engelli bireylerin bu oranın içinde çok küçük bir dilimi oluşturduğu söylenebilir.

Ülkemizde Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM)’nin yürütmekte olduğu üniversite giriş sınavını kazanarak bir yükseköğretim programına girebilen işitme engelli bireyler ise dil, genel bilgi, geçmiş yaşantı ve deneyim eksikliği gibi birçok nedenden dolayı üniversite eğitimleri boyunca da okuma-yazma ve dil desteğine ihtiyaç duymaktadır (İçden, 2003; Karasu G., 2011; Uzuner vd. 2011). Yükseköğretim programlarına girebilmek için ÖSYM’nin düzenlediği *Yükseköğretime Giriş Sınavı* (YGS) ve *Lisans Yerleştirme Sınavı* (LYS) sınavlarında yer alan soru metinlerinin

hazırlanmasında işitme engelli öğrencilerin dil düzeyleri göz önüne alınmamaktadır. İşitme engelli öğrenciler mesleki eğitimlerinin yükseköğretim düzeyine geçebilmek için aşmaları gereken bu sınavlarda başarılı olmaları beklenmektedir.

İşitme engelli öğrencilerin dil-okuma-yazma derslerine eğitimlerinin her aşamasında ihtiyaçları olduğu, böyle bir destek almazlarsa üniversiteye devam ederken meslek derslerindeki metinleri okuyup anlamada çok zorlanacakları açıktır. İşitme engelli öğrencilerin dil ve okuma-yazma düzeylerinin işiten akranlarıyla karşılaştırıldığı araştırmalar ilk ve ortaöğretim düzeyini kapsamaktadır. İşitme engelli yükseköğretim öğrencilerinin dil becerilerini işitenlerle karşılaştıran bir araştırma bulanamamasına rağmen, ilk ve orta öğretim yıllarından sonra üniversite yıllarına kadar geçen 4-5 yıllık bir sürenin sonunda, araştırmacının kendi deneyimleri doğrultusunda da bu yaştaki gençlerin de dil gelişimlerinin ve mesleki okumalarının ve yazmalarının yaşlılarıyla aynı düzeyde olmadığı bilinmektedir. Bu nedenle; mesleki eğitim programı içinde yer alan işitme engelli öğrencilerle yapılan mesleki okuma-yazma, okuduğunu anlama ve dinleme gibi eğitimlerin nasıl yapılacağının belirlenmesi ve planlanması önemlidir. Mesleki eğitimin hedefleri de göz önünde bulundurularak hazırlanan mesleki eğitim programlarının işitme engelli bireylerin özelliklerine göre düzenlenmesi önemlidir. Berryman (1991)'ın belirttiği mesleki eğitim ortamlarının anlamlı, işlevsel ve amaçlı olması işitme engelli gençler için de önemlidir.

Ülkemizde iş bulma problemi hem normal işiten, hem de işitme engelli mezunların ortak sorunudur. Engelli bireylerin, özel gereksinimleri nedeniyle işyerlerinde uygun ortamların oluşturulmaması bu bireylerin iş bulmalarını daha da zorlaştırmaktadır. Bu zorlukların aşılması amacıyla gerek hukuksal, gerekse eğitim yoluyla önlemler alınmaktadır. İşe yerleşen özel gereksinimli bireylerin sorunlarına odaklanıldığında ise, bireylerin özelliklerinin ve yeteneklerinin dikkate alınmadığı göze çarpmaktadır. Aynı şekilde iş yerlerinde yükselmeleriyle ilgili engellilere yönelik “ayrımcılık” sorunları da dikkate değerdir. Özellikle işitme engelli bireylere iş ortamlarında yaşadıkları iletişim sorunları nedeniyle ayrımcı ve ön yargılı davranıldığı belirtilmektedir (Erdiken, 2005; Erdiken, 2007; Meşhur, 2004; Saraoğlu, 2008; Yılmaz, 2004). Mesleki eğitim sürecinde işitme engelli öğrencilerle yapılan eğitimin öğrencilerin iletişim becerilerini artırmaya yönelik olarak düzenlenmesi bu açıdan önemlidir.

İşitme engelli bireylerin okuma-yazmalarının işiten akranlarından geri olması, mesleki eğitimlerini tamamlayıp mezun olduktan sonra iş ortamlarında karşılarına önemli bir problem olarak çıkmaktadır. İşitme engelli gençler normal işiten akranlarının karşılaştığı; iş bulma ve eğitim aldıkları alanda istihdam edilmeme gibi sorunların yanı sıra iletişim ve mesleki okuduğunu anlama sorunlarıyla da başa çıkmak zorundadırlar.

Mesleki eğitim veren kurumlardan mezun olan işitme engelli bireylerin alanlarıyla ilgili mesleki bilgileri edinmelerinin yanı sıra bu bilgileri paylaşabilecek düzeyde okuyup yazmaları ve bilgilerini sözlü olarak ifade etmeleri önemlidir. İşe yerleşme için gerekli sınavların da başarılabilmesi yine mesleki okuma-yazma becerilerinin geliştirilmesiyle olabilecektir. Bir işe yerleşen işitme engelli mezunların ise iş ortamlarında bilgilerini güncelleyebilmesi yine mesleki okuma-yazma becerilerinin geliştirilmesiyle olacaktır.

İşitme engelli gençlerin üniversite düzeyinde aldıkları mesleki eğitimde destek hizmetleri almalarının önemi araştırmalarda vurgulanmaktadır (Boutin, 2009; Boutin ve Wilson, 2009; Kyere, 2009). Ülkemizde işitme engelli gençler ÖSYM'nin düzenlediği sınavlarda üniversiteye giriş için gerekli barajı aştıktan sonra üniversite eğitimi alabilmektedir. Üniversite eğitimi sürecinde engelli öğrencilere destek hizmetlerinin sağlanması ile ilgili olarak, 5378 sayılı *Özürlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun* 1/7/2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kanunun 15. Maddesinde şu hüküm yer almaktadır: “*Özürlü üniversite öğrencilerinin öğrenim hayatlarını kolaylaştırabilmek için Yükseköğretim Kurulu bünyesinde araç-gereç temini, özel ders materyallerinin hazırlanması, özürlülere uygun eğitim, araştırma ve barındırma ortamlarının hazırlanmasının temini gibi konularda çalışma yapmak üzere Özürlüler Danışma ve Koordinasyon Merkezi kurulur*”. Üniversitelerde kurulan bu merkezler engelli öğrencilere hizmet vermektedir. Ancak verilen hizmetin niteliği ve niceliği ile ilgili henüz bir araştırma yapılmamıştır. Konu ile ilgili her üniversitenin birimi faaliyet raporlarını yayınlamaktadır.

İşitme engelli öğrenciler işiten akranları ile aynı ortamlarda üniversite eğitimi almalarının yanı sıra ülkemizde işitme engelli gençlere yönelik olarak düzenlenmiş bir yükseköğretim kurumu da bulunmaktadır. İşitme engelli gençlere üniversite eğitimi veren Anadolu Üniversitesi Engelliler Entegre Yüksekokulu (EEYO) bu alanda tek olma özelliğini hala sürdürmektedir.

Yüksekokul'da 2 lisans (Grafik ve Seramik) ve 2 önlisans (Bilgisayar Operatörlüğü ve Yapı Ressamlığı) programı bulunmaktadır. Yüksekokul'dan mezun olan işitme engelli bireylerin topluma üretken bireyler olarak katılması amaçlanmıştır (http://www.anadolu.edu.tr/akademik/yuksekokullar.aspx#yo_engent).

Yüksekokul'da 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'na dayalı olarak mesleki eğitimin hedefleri göz önünde bulundurularak hazırlanan eğitim programlarında işitme engelli gençlere üniversite düzeyinde mesleki eğitim verilmektedir. Kuruluşundan bu yana Yüksekokul'un eğitim programında meslek derslerinin yanı sıra dil dersleri de bulunmaktadır.

SCANS (1991) raporunda belirtilen temel beceri ve niteliklerin kazandırılmasına yönelik olarak hazırlanan mesleki eğitim programının verimli ve etkili olabilmesi için Campbell (1997) ve Skillbeck (1991)'in belirttiği özellikleri taşıması önemlidir. Hazırlanan mesleki eğitim programlarının; işitme engelli öğrenciler için mesleki metinleri okuma ve yazma, okuduğu mesleki metinleri anlama, mesleki becerileri kazandırma, mesleki bilginin kullanımı gibi alanlarda gereken desteğin sağlanmasıyla uygun olacağı söylenebilir. Raporda belirtilen, mesleki nitelik ve becerileri kazandırırken aynı zamanda mesleğin dilini kullanmayı da öğrenmeleri gerekmektedir. Mesleki eğitim sürecinde kullanılan yazılı materyallerin okunup anlaşılabilmesi için yapılacak eğitimin niteliği ve önemi açıktır. Uygun mesleki eğitim programları geliştirildiğinde ve bu programlarda yer alan işitme engelli bireyler için uygun destekler sağlandığında öğrenebilecekleri ve işitme engelli bireylerin mesleki eğitimlerinin daha nitelikli olacağı araştırmalarda belirtilmiştir (İçden, 2003; Karasu G., 2011; Uzuner, Kırcaali-İftar ve Karasu G., 2005; Uzuner, İçden, Girgin, Beral ve Kırcaali-İftar, 2005; Uzuner vd., 2011).

İşitme Engelli Bireylere Yönelik Mesleki Eğitim Programı Düzenleme

Eğitim davranış değiştirme süreci olarak tanımlanması, eğitim programlarının canlı ve etkin olmasını gerektirmektedir. Bu nedenle program geliştirme çalışmalarında yoğun olarak öğretme ve öğrenme süreçleri üzerinde çalışmalara ağırlık verilmiştir (Fidan, 1997). Eğitim programı; öğrencilerin istenilen hedeflere ulaşmalarını sağlayan, planlanmış etkinliklerin tümü olarak tanımlanmaktadır (Ertürk, 1998; Taba, 1962, Akt. İşman ve Eskicumalı, 1999).

Eğitim programları “*niçin?*”, “*ne?*”, “*nasıl?*” ve “*sonuç?*” sorularına yanıt veren dört temel öğeden oluşmaktadır. Bu öğeler; ***amaçlar, içerikler, uygulama ve ölçme-değerlendirme*** başlıklarında incelenebilir (Alkan, 1974; Ertürk, 1998; Mager ve Beach, 1967; Sezgin, 1994). Mesleki eğitimin karmaşık yapısı, programlarının çeşitliliği ve programların kendine özgü özelliklerinin bulunması nedeniyle, mesleki eğitim programlarının hazırlanmasında; amaçların belirlenmesi, hangi temel beceri ve yeterlikte bireyin yetiştirileceğine yönelik olarak içeriklerin hazırlanması, öğretimin planlanması ve uygulanması ve öğretimin değerlendirilmesi sistematik olarak incelenmeli ve geliştirilmelidir (Alkan, 1974; Mager ve Beach, 1967).

İşitme engelli bireylerin işe yerleşmelerini, iş ortamlarında kendine güvenlerini ve meslektaşlarıyla mesleki iletişim kurabilmelerini sağlayabilmek için mesleki eğitim programlarının içinde mesleki terminolojiye yer verilmesi önemlidir. İşitme engelli bireylerin mesleki eğitimi için hazırlanan mesleki eğitim programları mesleki eğitimin hedeflerini yansıtmalıdır. Mesleki yeterliklerin artırılması amacıyla meslek derslerini yürüten öğretim elemanları ile dil-okuma-yazma derslerini yürüten öğretim elemanlarının işbirliği yapması önemlidir. Bu işbirliğinin; işitme engelli öğrencilerin mesleki bilgi ve mesleki terminolojiyi öğrenmelerine yardımcı olacak şekilde derslerin birbirini desteklemesiyle ve bütünleştirilmesiyle uygulanması önerilmektedir (Karasu G., 2011; Schirmer, 2000; Thompson, 1981; Uzuner vd., 2011; Vardihi, 2010).

İşitme engelli gençlere yönelik mesleki eğitim programlarının düzenlenmesi sürecinde yapılması gerekenler; işitme engellilere yönelik mesleki eğitim programlarının öğeleri (*amaçlar, içerik, uygulama ve ölçme-değerlendirme*) başlıklarında açıklanacaktır.

İşitme Engelli Bireylere Yönelik Meslek Eğitim Programlarının Amaçları

Uygulanan mesleki eğitimin niteliğini artırmak amacıyla etkili bir öğrenme ortamının hazırlanması önemlidir. Mesleki eğitimin eğitsel yönünden tüm okul programlarında yararlanmak ve mesleki eğitimi iş dünyasındaki işlere göre güncellemek mezunların iş bulmaları açısından gereklidir. Bu nedenle mesleki eğitimin amaçlarını eğitim programlarına yansıtmak önemlidir (Alkan, Doğan ve Sezgin, 2001; Campbell, 1997; Fer, 2000; Stasz, Ramsey, Eden, DaVanzo, Farris ve Lewis, 1993; Şimşek ve Ünal, 2001; Yılmaz, 2004).

Mesleki eğitimin hedeflerinin ve amaçlarının yansıtıldığı eğitim programlarının, öğrencilerin mesleki etkinliğini artıran uygulamalar içermesi önemlidir. Mesleki eğitimin etkili olması; iş ortamlarının beklentilerini karşılayacak mezunlar vermesi, teknoloji ve işgücü değişikliklerine yanıt verebilecek esneklikte olması, kendini sürekli yenilemesi ile mümkün olabilmektedir

Mesleki eğitim sürecinde mesleki metinlerin okunup anlaşılmasının ve mesleki eğitim sonrasında ise yaşam boyu öğrenmenin ve gelişmenin en önemli unsuru dildir. Zihinsel, duygusal ve sosyal gelişme aracının dil olduğu düşünüldüğünde; iletişim kurma, duygu ve düşünceleri ifade etme, karşılıklı etkileşme, karmaşık sorunları çözme, çeşitli değerlere sahip olma gibi özellikleri etkilediği açıktır (Güneş, 2011). Mesleki eğitim içinde yer alan *temel beceri* ve *temel niteliklerin* geliştirilmesinde dil becerilerinin önemli bir etkisi olduğu söylenebilir.

Mesleki eğitimin amaç, ilke ve hedefleri doğrultusunda hazırlanan mesleki eğitim programlarının, meslek dilinin öğretildiği dil dersleri ile desteklenmesi işiten ve işitme engelli gençler için önemlidir. Özellikle dil, okuma-yazmada sorun yaşayan işitme engelli gençler, meslek derslerinin dil dersleri ile desteklenmesiyle mesleki okuma yazmalarını geliştirebileceklerdir.

Bu durumda mesleki dil ve okuma-yazma becerilerinin öğretilmesinde kullanılan okuma-yazma yaklaşımları önem kazanmaktadır. Okuma yazma eğitiminde *Dengeli Okuma Yazma Öğretimi* (DOYÖ)'nin önemi alan yazında vurgulanmaktadır (Asselin, 1999; Fountas ve Pinel, 1996; Pearson, Raphael, Vicki ve Madda, 2007; Pressley, Roehrig ve Bogner, 2002; Schirmer, 2000; Schirmer, 2010; Tompkins, 1997; Tompkins, 2007). DOYÖ'nin işitme engellilerin de okuma-yazma ihtiyaçlarına yanıt verdiği araştırmalarda belirtilmektedir (Pressley vd., 2002; Schirmer, 2000; Karasu G., 2011; Uzuner, İçden, Girgin, Beral ve Kırcaali-İftar, 2005; Uzuner vd., 2011).

Dengeli Okuma Yazma Öğretimi (DOYÖ)

Dil becerilerini geliştirmeye yönelik olarak sürekli yeni yaklaşım ve yöntemler uygulanmaktadır. Okuma yazma eğitiminde son yıllarda yoğun olarak *Dengeli Okuma Yazma Öğretimi* (DOYÖ)'nin kullanıldığı görülmektedir (Fountas ve Pinel, 1996; Karasu G., 2011; Pressley vd., 2002; Rief ve Heimburge, 2007; Schirmer, 2000; Schirmer, 2010; Tompkins, 2007; Tompkins, 1997; Uzuner vd., 2011). DOYÖ anlam

temelli *Tüm Dil* yaklaşımı (Whole Language) ile beceri temelli *Beceri Öğretimi* (Skill Based Approach)'nin bir birleşimidir. Anlam temelli öğretim öğrenciye daha fazla sorumluluk veren öğrenci merkezli bir öğretimdir. Bu yaklaşım ile sözcüklerin anlamına, cümlelere, paragraflara ve bağlamın tümünden anlam çıkarmaya odaklanılmaktadır. Kişilerin yeterli okur-yazar olabilmeleri için, okudukları metinleri ve yazdıkları yazıları kendi yaşamlarıyla ilişkilendirmelerinin önemli olduğu vurgulanmaktadır. Anlam temelli öğretim yaklaşımları anlamayı ve metnin tümünü kullanmayı vurgularken, beceri temelli yaklaşımlar ise ayrı ayrı becerilere odaklanmıştır ve metinlerden kısmi olarak yararlanılmaktadır. Schirmer (2010) DOYÖ'de öğretmenlerin, öğrencilerin ve materyallerin rolünü şöyle tanımlamaktadır: Öğretmenler; öğrencilerin ön bilgilerini kullanarak yeni becerileri kullanmalarına olanak vermeli ve becerileri doğrudan, açık ve sistematik bir şekilde öğretmelidir. Öğrenciler; öğrenmelerini yapılandırarak eğitime aktif olarak katılmalıdır. Materyaller; öğrencilerin yeni becerileri kullanmalarına fırsat verecek şekilde hazırlanmalı ve anlamayı geliştirmelidir. DOYÖ'nin temelinde yer alan ilkeler iki yaklaşımın bir sentezidir (Cramer, 2004; McAnally, Rose ve Quigley, 2007; Reutzel ve Cooter, 1999; Pressley, Roehrig ve Bogner, 2002; Schirmer, 2000; Tompkins, 1997):

- *Alıcı ve ifade edici dil becerileri birlikte geliştirilmelidir,*
- *Yazılı dilin anlamına gerçek bir bağlamda odaklanması önemlidir,*
- *Sınıflar okuma ve yazmanın kullanım yoluyla edinildiği öğrenciler topluluğudur,*
- *Öğrencilere seçenekler ve sahiplenme şansı verildiğinde motive olurlar,*
- *Yetkin okur-yazar davranışının geliştirilebilmesi için yeni öğrenen bireylere ya da yetersiz okurlara model olunan eğitim ortamlarının düzenlenmesi önemlidir,*
- *Okuma-yazmanın gelişiminde eğitim-öğretim programındaki tüm derslerin bütünleştirilmesi önemlidir,*
- *Öğrencilerin kendi öğrenmelerinden haberdar olduğu ve öğrenmelerini kontrol etmelerinin sağlandığı eğitim ortamlarının hazırlanması önemlidir,*
- *Ürün ve ürünün gerçekleştirilme süreci önemlidir.*

DOYÖ'nün ilkeleri incelendiğinde; Pea (1989)'nin ve Alkan, Doğan ve Sezgin (2001)'nin belirttiği mesleki eğitim amaçları ile uyduğu, aynı zamanda daha geniş bir bakış sağladığı görülmektedir. Bu amaçla DOYÖ ilkeleri mesleki eğitim programlarının hazırlanmasındaki amaç, hedef, ilke ve özelliklere göre yorumlandığında **Mesleki Eğitim Programlarının İlkeleri**'ne ulaşılabilir (Alkan, Doğan ve Sezgin, 2001; Berryman, 1991; Campbell, 1997; SCANS, 1991; Skillbeck, 1990).

Mesleki Eğitim Programlarının İlkeleri

DOYÖ ilkeleri ile mesleki eğitimin amaç, ilke ve hedefleri karşılaştırıldığında birbirini desteklediği görülmektedir. DOYÖ ilkeleri ve mesleki eğitimin amaç, ilke ve hedeflerinin birlikte yorumlanması sonucu ortaya çıkan mesleki eğitim programlarının ilkeleri aşağıda yer almaktadır (Alkan, Doğan, Sezgin, 2001; Baloglu, 1990; Campbell, 1997; Doğan, 1997; Pea, 1989, Akt. Berryman, 1991; SCANS, 1991)

- *İşgücüne katılan bireylerin mesleki okuma-yazma, hesaplama, dinleme ve konuşma temel becerilerinin yanı sıra yaratıcı düşünme, karar alma, problem çözme, görselleştirebilme, nasıl öğreneceğini bilme ve mantıksal düşünme becerilerini de geliştirmesine yönelik eğitim ortamları hazırlanmalıdır,*
- *Temel becerilerin geliştirilmesine yönelik olarak gerçek bağlamlarda mesleki okuma yazma çalışmaları gerçekleştirilmelidir,*
- *Mesleki eğitim sürecinde sınıflar mesleki okuma ve yazmanın gerçekleştirildiği birer topluluk olarak görülmelidir,*
- *Öğrenci merkezli mesleki eğitim programlarında öğrencilere seçim ve sahiplenme için şans verilmesi motivasyonu sağlar,*
- *Anlamlı ve aktif uygulamalarda ortaya çıkan ürünün/çıktıların gerçekleştirme süreci ve ürün önemlidir,*
- *Mesleki okuma-yazma ve mesleki gelişim için gerekli stratejilerin kullanıldığı eğitim ortamları düzenlenmelidir,*
- *Mesleki okuma-yazma ve mesleki eğitim bütünlüğü (disiplinlerarası) öğretim programının bir parçasıdır,*

- *Öğrenciler eğitim amaçları konusunda bilgilendirilmeli ve öğrencilerin kendi öğrenmelerinin farkında olduğu ve kendilerini kontrol etmelerinin sağlandığı eğitim ortamları hazırlanmalıdır,*
- *Mesleki eğitimde yaşam boyu öğrenme ve kendini geliştirme hedeflenmelidir.*

Mesleki eğitim programlarının ilkeleri doğrultusunda hazırlanan mesleki eğitim programları normal işiten gençler için olduğu kadar işitme engelli gençler için de uygun olduğu söylenebilir.

Eğitim programı; öğrencilerin istenilen hedeflere ulaşmasını sağlayan planlı etkinlikler olarak tanımlanmaktadır (Ertürk, 1998). Mesleki eğitim programlarında; bireylere hangi temel becerilerin kazandırılacağı ve bireylerin yeterliklerinin ne olacağı sorularına mesleki eğitimin amaçları yanıt vermektedir. Belirlenen amaçlar doğrultusunda hazırlanan mesleki eğitim programlarında *ne öğretilceği?* sorusunun yanıtlanması için mesleki eğitim programlarının içeriğinin incelenmesi gerekmektedir. Aşağıda işitme engellilere yönelik mesleki eğitim programlarının içeriği ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

İşitme Engelli Bireylere Yönelik Mesleki Eğitim Programlarının İçeriği

Mesleki eğitim programının hazırlanması amaçlandığında; iş dünyasının gereksinimlerine göre planlanan eğitim yaşantılarının kazandırılması önemlidir (Alkan, 1987; Mager ve Beach, 1967). İşitme engelli gençler için hazırlanan mesleki eğitim programlarının OECD (2010) raporunda belirtilenlerin dışında, işitme engelli öğrencilerin dil, okuma-yazma sorunları nedeniyle, meslek derslerinin dil dersleriyle desteklenmesi şeklinde hazırlanması gerekmektedir.

DOYÖ ilkelerinin işitme engelli bireylere yönelik mesleki eğitim programlarının içeriklerinin hazırlanmasında kullanılması önerilebilir. DOYÖ ilkelerine göre; eğitim programlarında okuma ve yazma birbiriyle ilişkili kavramlardır ve DOYÖ sınıflarında öğrenciler okuma-yazma ile eşit olarak meşgul olurlar. Bu nedenle bir alanda gelişim diğer alanın da gelişimini artırmaktadır (Cramer, 2004).

Mesleki eğitim sürecinde mesleki okur-yazarlık, iş ortamlarında artan bir değere sahiptir. Bu nedenle mesleki eğitim programları bu becerilere yeterli ağırlığı vermelidir. Mesleki okuma ve mesleki yazma kavramları birbiriyle ilişkilidir. DOYÖ'nin de

vurguladığı gibi bir alandaki gelişim diğerini etkilemektedir. Öğrenciler mesleki eğitim programlarında yazmayla olduğu kadar okumayla da ilgilenmelidir. Mesleki eğitim programlarının içeriğinde mesleki okuma ve yazma etkinliklerinin birlikte yürütülmesi önemlidir. Ayrıca öğrencilerin meslekleriyle ilgili teknoloji okur-yazarlığının da geliştirilmesi gerekmektedir. Bu çalışmalar ile desteklenen mesleki eğitim programları bireylerin kişisel niteliklerini geliştirmelerine fırsat verebilecektir.

DOYÖ ilkelerine göre; sınıftaki okuma ve yazma bağlamları gerçek yaşam ortamlarını yansıtmalı ve okuma-yazma etkinlikleri mümkün olduğu kadar öğrencilerle ilgili olmalıdır (Cramer, 2004). Mesleki eğitim programlarının, mesleki okuma ve yazmanın geliştirilebilmesi için gerçek yaşam ortamlarını yansıtmaları önemlidir (Pea, 1989, Akt. Berryman, 1991). Mesleki eğitim programlarının içeriğinde öğrencilerin gerçek metinlerle karşılaşmaları mesleki eğitimin amacına ulaşması açısından önemlidir. Öğrenciler mesleki eğitimleri sürecinde meslekleriyle ilgili gerçek metinleri okumalı ve sadece teorik bilgiyi değil uygulamalı çalışmalar ile uygulama bilgisini de öğrenmelidir (Alkan, Doğan, Sezgin, 2001; Campbell, 1997; Pea, 1989, Akt. Berryman, 1991).

Mesleki eğitim programlarında yer alan öğrenciler aynı zamanda kendilerini yetiştirmek amacıyla mesleklerinin gerektirdiği okumaları yapabilmelidir. Bu amaçla tasarım okuma, bilgisayar okur-yazarlığı, teknoloji okur-yazarlığı gibi mesleki amaçlara yönelik okur-yazarlık çalışmaları, teknolojinin kullanılması, tasarım üzerinde görülmesi gereken detayların algılanması gibi niteliklerin mesleki eğitim sürecinde geliştirilmesi SCANS (1991) raporunda belirtilen yeterlikler ve Avrupa Komisyonu (2007)'nin belirttiği yaşam boyu öğrenme stratejileri açısından da önemlidir.

Üniversite düzeyindeki işitme engelli gençlerin mesleki eğitim programlarının içeriğinde, mesleki okuma yazmalarının geliştirilmesi amacıyla yaşlarına uygun ve meslekleriyle bağlantılı metinler üzerinde çalışılması öğrencilerin motivasyonlarını artırması yönüyle de önemlidir. Mesleklerine yönelik olarak yapılacak çok çeşitli okuma çalışmaları işitme engelli öğrencilerin mesleki terminolojilerinin gelişmesini sağlayacaktır. Bu süreçte DOYÖ ile yapılan etkinlik ve stratejilerin mesleki eğitim programlarının içeriklerinde yer alması önemlidir (Karasu G., 2011; Uzuner, Kırcaali-İftar ve Karasu G., 2005; Uzuner, İçden, Girgin, Beral ve Kırcaali-İftar, 2005; Uzuner vd., 2011).

DOYÖ ilkelerine göre; okuma yazma öğrenmede öğrencilerin çok ve çeşitli okuma-yazma fırsatına, deneyimlerini paylaşımlarına ihtiyaçları bulunmaktadır. Okuma ve yazmanın öğrenme, düşünme, gelişme ve değişme için birer araç olduğu unutulmamalıdır (Cramer, 2004; Schirmer, 2000).

SCANS (1991) raporunda belirtilen düşünme becerilerinin geliştirilebilmesi için nasıl öğreneceğini bilme, mantık yürütme, hafızada görselleştirebilme, problem çözme ve karar alma gibi becerilerin geliştirilebilmesi üstbilişsel çalışmalardır. Mesleki eğitim programlarında yer alan derslerde bu tür eğitim ortamlarının hazırlanması öğrencilerin okumalarına ve yeterli okur-yazar olmalarına ve öğrendiklerini tartışmalarına katkı sağlayacaktır.

İşitme engelli öğrenciler üniversite eğitimlerine ulaştıklarında üstbilişsel farkındalıklarını artırmaya yönelik olarak mesleki eğitim programlarının hazırlanması önemlidir. Hazırlanan mesleki eğitim programlarında, öğrencilerin yaşlarına ve dil düzeylerine uygun olarak çalışmalar planlandığında üstbilişsel becerilerini geliştirmeleri sağlanabilir (Karasu G., 2011; Uzuner vd., 2011).

DOYÖ ilkelerine göre; okuma ve yazma becerileri öğrenme ve düşünme alanında kullanılmalıdır. Alan öğretmenleri aynı zamanda okuma-yazma öğretmenidirler. Bu bağlamda öğretim programındaki dersler birbirlerini desteklemelidir (Rief ve Heimburge, 2007). Bu amaçla mesleki eğitim programlarının içeriğinde disiplinlerarası öğretimden yararlanılabilir.

Disiplinlerarası öğretim iki ya da daha fazla disiplin alanının birleştirilmesini içeren ve her alandan öğrenme sürecine katkı sağlayan bir yöntemdir. Mesleki eğitim içinde bu öğretim programı ile öğretmenler öğrencilere yaratıcı öğrenme deneyimleri yaşatarak onların öğretim programına ilişkin yeni şeyler keşfetmelerine yardımcı olabilirler (Ackerman, 1989; Cone, Werner, Cone ve Woods, 1998; Holley, 2009; Jacobs, 1989; Klein, 1990; Mathison ve Freeman, 1997; Newell, 2001; Post, Humphreys. Ellis ve Buggey, 1997; Wood, 1997). Alan yazın incelendiğinde eğitim ve mesleki eğitim alanında yapılan disiplinlerarası işbirliği çalışmalarının başarısını anlatan pek çok araştırma bulunmaktadır (Aiex, 1988; Aiex, 1998; Gaff ve Wilson, 1971; Heagele, 1986; Karasu G., 2011; Özkök, 2005; Post vd., 1997; Simpson, 2003; Thompson, 1981; Uzuner vd., 2011; Wood ve Mack, 2001; <http://txt4u.gcbulletin>).

com.au/portals/0/Producing%20a%20 newspaper.pdf; <http://www.naafoundation.org/CreatingAClassroomNewspaperNAA.pdf>).

Disiplinlerarası çalışma işitme engelli gençlerin eğitimlerinde de önemlidir. İşitme engelli gençlerin mesleki eğitim programlarında yer alan meslek dersleri ile dil derslerinin birlikte ve birbirini destekleyen bir şekilde yürütülmesi bilginin tekrarlanması açısından önemlidir. Mesleki eğitim sürecindeki işitme engelli gençlerle yapılan disiplinlerarası çalışmanın mesleki bilginin öğrenilmesinde olumlu katkıları olduğu çeşitli araştırmalarda belirtilmiştir (Derican, 2010; Karasu G., 2011; Uzun vd., 2011). Bu durumda işitme engellilere yönelik olarak hazırlanan mesleki eğitim programlarının içeriklerinin disiplinlerarası çalışmaya yer verecek şekilde düzenlenmesi önemlidir.

Mesleki eğitim sürecinde yer alan mesleki metinler, yoğun olarak mesleki terminoloji içermektedir. Mesleki eğitim sürecinde işitme engelli gençlerin sadece mesleğin becerilerini kazanmaları değil, aynı zamanda mesleklerinin terminolojisine de sahip olmaları gerekmektedir. Bu nedenle hazırlanan mesleki eğitim programlarının içeriğinde mesleki bilginin verildiği meslek derslerinin yanı sıra bu derslerin desteklendiği dil derslerinin de yer alması DOYÖ ve Mesleki Eğitim Programlarının İlkeleri açısından önemlidir.

Mesleki eğitim programlarının hazırlanması sürecinde amaç ve içerikler dışında yapılacak *eğitimin nasıl olacağı, mesleki bilginin nasıl öğretilceği?* Sorusu yanıtlanmalıdır. Bu amaçla mesleki eğitim programlarının *uygulama* ögesi incelenmelidir.

İşitme Engelli Bireylere Yönelik Mesleki Eğitim Programlarında Uygulama

Mesleki eğitim programları içindeki öğrencilerin edindikleri becerilerin kullanımına yönelik olarak sürecin nasıl gerçekleştiği önemlidir. Öğrenciler için hazırlanan anlamlı ve aktif ortamlar onların mesleki becerilerini geliştirmeleri açısından gereklidir (Alkan, Doğan ve Sezgin, 2001; Campbell, 1997). Mesleki eğitim sürecinde gerçek bir ürüne odaklı olarak gerçekleştirilen eğitim sürecinin öğrencilerin mesleki gelişimlerini olumlu etkileyeceği söylenebilir (Campbell, 1997; Pea, 1989, Akt. Berryman, 1991).

DOYÖ ilkelerine göre; deneyimli okuyucunun okuma davranışları, öğretimin neyi başarması gerektiğini göstermektedir. Deneyimli okuyucular, yeterli sözcük

bilgisine sahiptir. Deneyimli okuyucular da hatalar yapabilir ve metni anlamak için önceki bilgilerini kullanarak aktif olarak anlamı yapılandırır (Fountas ve Pinnell, 1996; Goodman, 1986). Etkili okuma anlama için gerekli stratejilerin kullanımına yönelik olarak eğitim ortamlarının düzenlenmesi önemlidir. Öğretmenler stratejiler kullanarak öğrencilerin okuma-yazmalarının geliştirilmesine yardımcı olabilirler (Asselin, 1999; Fountas ve Pinnell, 1996; Tompkins, 1997).

Mesleki eğitim sürecine DOYÖ'nin ilkeleri açısından bakıldığında, mesleki okuma-yazmanın geliştirilmesi öğrencilerin mesleki gelişimleri için önemlidir (SCANS, 1991). Mesleki eğitim sürecinin öncesinde alınan eğitimde öğrencilerle yapılan etkili okuma-yazma çalışmalarının, mesleki eğitim programlarına da yansıtılarak etkili mesleki okuma-yazma alanında da kullanılması temel beceri ve yeterliklerin gelişmesi açısından önemlidir (SCANS, 1991).

DOYÖ ilkelerine göre; okuma ve yazmadaki beceriler çok önemlidir. Okuma-yazma becerileri bağlam içinde ya da bağlamdan bağımsız olarak etkili bir şekilde öğretilmelidir. Edinilen becerilerin kullanımı, yani sürecin nasıl gerçekleştiği, ürünü doğrudan etkilediği için önem taşımaktadır (Fountas ve Pinnell, 1996).

İşitme engelli öğrencilerin koklear implant kullanmaları ve işitsel sözel eğitime erken başlamaları okuma becerilerini olumlu yönde etkilemektedir. Ancak hala işiten yaşlılarından okuma becerileri açısından geride bulunmaktadır (Karasu H.P., Girgin ve Uzuner, 2012). Bu durum göz önüne alındığında, eğitim sürecinde gerçekleşen etkinliklerin neler olduğu ve nasıl gerçekleştiği bilgisinin sürecin sonunda ortaya çıkan ürün kadar önemli olduğu söylenebilir. Ürüne yönelik olarak yapılan çalışmaların mesleki eğitim sürecinde işitme engelli öğrenciler için olumlu sonuçlar verdiği bilinmektedir (Karasu G., 2011; Uzuner vd., 2011). İşitme engelli gençlerin mesleki eğitimi sürecinde mesleki bilginin *nasıl öğretilceği* konusunda DOYÖ'nin etkinlik ve stratejileri incelenebilir.

DOYÖ'nin etkinlikleri kaynaklarda genellikle ilköğretim düzeyinde uygulanmaktadır. Ancak mesleki eğitim sürecinde gençlerle yapılan etkinlikler onların yaşlarına, bilgi düzeylerine uygun ve mesleklerine ilişkin olduğu takdirde işitme engelli üniversite öğrencileriyle de uygulanabilir (Karasu G., 2011; Uzuner vd., 2011).

Mesleki Eğitimde Dengeli Okuma Yazma Öğretimi Etkinlikleri

DOYÖ'nin sınıflarda kullanılması sırasında kullanılan temel etkinlikler; sesli okuma, paylaşılan okuma, rehberli okuma, bağımsız okuma, model olunarak ya da etkileşimli yazma, paylaşılan yazma, rehberli yazma, bağımsız yazma olarak belirtilmektedir (Fountas ve Pinnell, 1996; Schirmer, 2000; Tompkins, 2007).

- **Sesli Okuma (Reading Aloud):** DOYÖ'nin temel etkinlerinden biridir. Öğrencilerin dinleme ve okuduğunu anlama becerileri ile sözcük dağarcıklarını geliştirmeleri amacıyla öğretmenin seçilen metni sınıfa sesli olarak okumasıdır. Bu çalışma öğrencilerin dinleme becerilerinin geliştirilmesi için de önemlidir (Adago, 2004; Rief ve Haimburge, 2007). Sesli okuma DOYÖ içinde öğretmen merkezli bir etkinliktir. Sesli okumada amaç çeşitli anlama stratejilerinin kullanımını öğrencilere sesli düşünme yoluyla göstermektir. Öğrencilere okumayı sevdirmesi yönüyle kullanımı değerlidir (Fountas ve Pinnell, 1996). Sesli okuma daha çok küçük çocuklarla okuma yazma etkinliklerinde kullanılmakla birlikte, üniversite öğrencileri ile mesleki metinlerin paylaşılmasında da kullanılmaktadır. Öğretmen metni öğrencilere dağıtarak ya da metni yansıda göstererek sesli okur ve öğrenciler takip edebilir. Mesleki terminolojinin geçtiği yerlerde durarak anlamı öğrencilerle paylaşabilir.

- **Paylaşılan Okuma (Shared Reading):** DOYÖ'nin önemli etkinlerinden biri de paylaşılan okumadır. Bu etkinlikte öğrenciler öğretmenle birlikte aynı metni okur. Öğretmen sesli okuma etkinliğindeki kadar merkezde değildir. Öğrencilerin okuma akıcılığını geliştirmek, öğrencilere okuma anlama stratejilerini geliştirmelerinde yardımcı olmak ve öğrencilere yazılı dilin kurallarını göstermek amacıyla yapılır (Adago, 2004; Rief ve Haimburge, 2007; Tompkins, 2004). Paylaşılan okuma sınıfın sosyal bir ortam olarak algılanması yönüyle etkili bir etkinliktir (Fountas ve Pinnell, 1996). Daha çok okulöncesi ve ilköğretim 1., 2. ve 3. sınıflarında uygulanır (Mc Anally, Rose ve Quigley, 2007).

- **Rehberli Okuma (Guided Reading):** Bu etkinlik öğrencilerin okuma düzeyi yüksek olduğunda kullanılmaktadır. Bu etkinlikte öğrenciler küçük gruplara ayrılmakta ve öğrencinin gereksinimine göre okuma çalışması yapılmaktadır. Gruplar en fazla 4-6 öğrenciden oluşmaktadır (Rog, 2003).

Rehberli okuma çalışması; sınıftaki tüm öğrencilerin okuma becerilerini geliştirmek, gittikçe zorlaşan metinleri anlamaları ve akıcı okumaları için öğrencilere

yardımcı olmak, öğrencilerin okurken karşılaştıkları bilinmeyen sözcüklerin ya da karmaşık cümlelerin üstesinden gelmeleri için gerekli okuma anlama stratejilerini kullanmayı öğretmek ve öğrencilerin okuma sürecine etkin katılımını sağlamak amacıyla yapılmaktadır (Allen, 2000; Comb, 2006). Grupların okuma çalışmasında sorun yaşayan öğrenciye daha fazla rehberlik edilerek sorun giderilmeye çalışılır. Rehberli okuma etkinliğinde öğrenciye gerektiğinde gerektiği kadar rehber olmak önemlidir (Rief ve Haimburge, 2007). Mesleki eğitim sürecinde üniversite öğrencileriyle yapılan rehberli okuma çalışmasında, öğrenciler küçük gruplara ayıldıktan sonra hazırlanan mesleki metinler gruplara dağıtılarak okuma çalışması yapılabilir. Okuma çalışmasında mesleki sözcüklerin anlamları öğrencilerle tartışılabilir. Mesleki eğitim içinde yer alan İngilizce sözcüklerin okunuşlarının çalışılması yine rehberli okuma etkinliği ile yapılabilir. Bu şekilde sınıf içinde yer alan farklı düzeylerdeki öğrencilerin okuma anlama etkinliğine katılımı sağlanabilir.

- **Bağımsız Okuma (Independent Reading):** Bağımsız okuma etkinliğinde, öğrenci okuyacağı metni kendi belirleyebilir ya da öğretmen verebilir. Okuma akıcılığını geliştirmek, okuma stratejilerini bağımsız olarak uygulama olanağı sağlamak, çeşitli metin türleriyle etkileşimlerine fırsat vermek ve sözcük dağarcıklarını geliştirmelerine olanak tanımak amacıyla yapılmaktadır (Rog, 2003). Öğrencilerin okuma stratejilerini bağımsız olarak uygulamalarına fırsat vermektedir. Öğrencinin tekrar okumalarında okuma akıcılığını artırmaya katkısı vardır (Fountas ve Pinnell, 1996). Mesleki eğitim sürecinde üniversite düzeyindeki öğrencilerle yapılan bağımsız okuma etkinliğinde, öğrencilerin meslekleriyle ilgili olarak kendi seçtikleri bilgi verici metinleri, gazete ve dergi yazılarını bağımsız olarak okumalarına fırsat verilebilir. Bu şekilde öğrencilerin mesleki sözcükleri farklı metinleri okuyarak tekrarlaması sağlanabilir. Öğrenciler meslekleriyle ilgili metinleri okurken metinde yer alan mesleki sözcüklerin farklı kullanımlarını görebilir ve yapılan tekrarlar ile sözcüklerin öğrenilmesine katkı sağlanabilir.

- **Model Olunarak ya da Etkileşimli Yazma (Modeled or Interactive Writing):** Öğretim sürecinde öğretmenin model olması, çağdaş dil öğretim yaklaşımlarının önemli bir ögesidir. Model olunarak ya da etkileşimli yazma; öğretmenin, öğrencilerin görebileceği şekilde, sesli düşünme yoluyla öğrencilere yazma sürecini göstermesidir (Anderson, 2004). Bu etkinlikte öğretmen aktiftir. Öğretmen öğrencilerin görebileceği

şekilde, sesli düşünme yoluyla öğrencilere yazma çalışması yapar ve yazılı metni oluşturur. Sesli düşünme yoluyla konunun seçimi, içeriğin gözden geçirilmesi, tekrarların çıkarılması, yazım ve noktalamanın düzeltilmesi gibi konularda öğretmen model olabilir (Anderson, 2004; Reutzel ve Cooter, 2008). Üniversite düzeyinde mesleki eğitim alan işitme engelli öğrencilerle yapılan model olunarak yazma etkinliğinde öğrencilerin yazma sürecini izlemeleri ve kendi yazılarını yazmaları için model olunabilir. Bu amaçla dergi ya da gazeteye yazı hazırlama gibi öğrencilerin yaş ve mesleklerine uygun yazma çalışmaları gerçekleştirilebilir. Öğretmen yansıyı kullanarak ya da öğrencilerin görebileceği biçimde oturma düzeni oluşturarak yazma sürecinde öğrencilere model olabilir.

- **Paylaşılan Yazma (Shared Writing):** Öğrencilerin ve öğretmenin yazacakları metni birlikte düşünüp o anda öğrencilerin düşüncelerini öğretmenin yazmasıdır. Öğretmen sesli düşünme yoluyla öğrencilere destek olmaktadır. Bu şekilde öğrenciler yazma sürecinin düşünme boyutuna katılmış olurlar (Comb, 2006). Öğretmen sesli düşünme yoluyla yazma sürecinde öğrencilere destek olur; aynı zamanda öğrencilerin de yazma sürecine düşünme boyutunda katılımları sağlanır. Etkinlik daha çok okul öncesi ve ilköğretim sınıflarında kullanılır (Comb, 2006; Cooper ve Kiger, 2008).

- **Rehberli Yazma (Guided Writing):** Bu etkinlikte öncelikle benzer gereksinimi olan öğrenciler küçük gruplara ayrılmaktadır. Öğretmen öğrencilere belirlenen bir konuda yazmalarında rehberlik etmektedir. Bu etkinlikte öğretmen dersi yapılandırırken öğrenciler de yazılı anlatım çalışması yapmaktadırlar. Rehberli yazma ile her bir öğrenciye kendi yazma sürecini yaşaması için fırsat vermektedir. Rehberli yazma etkinliğinde öğretmen öğrencilerin yazma becerilerini gözlemler ve değerlendirir, benzer gereksinimi olan öğrencileri küçük gruplara toplar, etkin bir şekilde öğrencilerin yazmalarına rehberlik yapar ve öğrencileri yazmaya özendirir. Öğretmen öğrencilere kendi görüşlerini bir okur olarak bildirir, açık uçlu sorular sorarak öğrencileri düşündürür ve bağımsız olarak yazmalarını destekler. Aynı zamanda ihtiyacı olan öğrenciye ihtiyacı kadar rehberlik eder (Rief ve Haimburge, 2007; Rog, 2003). Mesleki eğitimlerinin üniversite aşamasına gelen işitme engelli öğrencilerle yapılan rehberli yazma çalışmasında oluşturulan küçük gruplarda öğrencilerin ihtiyaçları doğrultusunda ve düzeylerine uygun yazma çalışmaları kurgulanabilir. Öğretmen bu etkinlik sürecinde öğrencilerin belirlenen konularda yazdıkları yazıları kontrol ederek geribildirimler

verebilir. Yazılan yazılar daha sonra okul gazetesi ya da okul dergisinde yayınlanarak öğrencilerin motivasyonları artırılabilir

- **Bağımsız Yazma (Independent Writing):** Bağımsız yazma etkinliğinde öğrenciler herhangi bir konuda ve herhangi bir türde yazılı anlatım çalışması yaparlar. Bu süreçte öğretmen, öğrencilerin gelişimlerini izler ve öğrencilere ayrı ayrı geribildirimler verir. Bağımsız yazma ürüne odaklıdır. Ürün üzerinden öğrencinin yazılı anlatım becerisi değerlendirilir (Cooper ve Kiger, 2008). Bağımsız yazma etkinliği ile yazılı anlatım becerilerinin içselleştirilmesi amaçlanır (Rog, 2003). Bağımsız yazma etkinliği, mesleki eğitim sürecinin üniversite aşamasındaki işitme engelli öğrencilerin meslekleri ile ilişkili ya da kendi seçtikleri bir konuda yazılar hazırlamaları amacıyla kullanılabilir. Öğrencilerin mesleklerine yönelik olarak ya da seçtikleri farklı konularda yaptıkları yazma çalışmaları bireysel olarak değerlendirilerek yayınlanmaya hazırlanabilir. Öğretmen ders sürecinde ya da ders sürecinin dışında öğrencilere verdiği geribildirimler ile öğrencinin yazma sürecini değerlendirebilir. Öğrencilerin hazırladıkları yazıların yayınlanması aynı zamanda öğrencileri yazma konusunda motive edebilir.

DOYÖ içindeki etkinlikler, farklı düzeydeki öğrencileri destekler ve bağımsız okur-yazar olma yolunda gittikçe azalan öğretmen desteğini gerektirir (Fountas ve Pinnell, 1996). Etkinliklerin yapılabilmesi ve geliştirilebilmesi için stratejilere ihtiyaç vardır. Öğretmenin görevi, stratejileri öğrencilerinin düzeylerine ve gereksinimlerine göre düzenlemek ve uygulamaktır. Okuma eğitimi kaynaklarında işiten ve işitme engelli bireylere yönelik olarak etkileri araştırılmış okuma anlama stratejileri bulunmaktadır (Akçamete, 1999; Buehl, 2001; Carnine, Silbert & Kameenui 1996; Crawley ve Mountain, 1995; Graham ve Wong, 1993; Harrel ve Jordan, 2002).

Kullanılan bu stratejiler akademik ve özel yaşamlarında bireylere birçok şekilde yardımcı olacaktır. Stratejiler okulda başarının artmasına yardımcı olurken, mesleki eğitim sonrasında iş ortamlarında bilgilerin daha etkili kullanılmasına ve yaşam boyu öğrenme sürecinde bilgilerin güncellenmesinde bireylere yardımcı olabilir. Yapılan araştırmalarda işitme engelli öğrencilerin de, okuduğunu anlama stratejilerini öğrenebildikleri belirtilmektedir. İşitme engelli öğrencilerle stratejilerin farklı etkinliklerle tekrar edilmesi önemlidir (Girgin, 1999; Karasu G., 2011; Uzuner, Kırcaali-

İftar ve Karasu G., 2005; Uzuner, İçden, Girgin, Beral ve Kırcaali-İftar, 2005; Uzuner vd., 2011; Walker, Munro ve Rickards; 1998)

Mesleki Eğitimde Dengeli Okuma Yazma Öğretimi Stratejileri

Stratejiler çok farklı şekillerde kullanılabilir önemli olan öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarına göre belirlenmesi ve uygulanmasıdır (Hagood, 1997). Ön bilgilerin harekete geçirilmesi ve sözcük dağarcığının geliştirilmesine yönelik olarak DOYÖ stratejileri kullanılabilir.

Ön bilgi okuyucunun metni anlamlandırabilmesi için kullandığı uzun süreli hafızasındaki bilgilerdir. Okuma çalışmasına başlamadan önce yapılan ayrıntılı ve irdeleyici çalışmaların, okuyucuların metne ve konuya ait önemli ve birbiriyle bağlantılı bilgileri hatırlamasına yardımcı olmaktadır. Ön bilgilerin harekete geçirilmesi, okumada başarılı olması için gerekli bir stratejidir (Cramer, 2004; Carnine, Silbert, Kameenui, Tarver ve JungJohann, 2006; Irvin, Buehl ve Klemp, 2007; Kameenui ve Simmons, 1990; McAnally, Rose ve Quigley, 2007; Paul, 2003).

Önceki bilginin belirlenmesi amacıyla soru-yanıt ve tahmin etme stratejileri kullanılmaktadır (Center, 2005; Luckner ve Handley, 2008). İşitme engelli gençlerin mesleki eğitiminde kullanılan mesleki metinlerin okunup anlaşılabilmesi için metinlerin içinde yer alan mesleki terminolojinin öğretilmesinde öğrencilerin ön bilgilerinin ve deneyimlerinin belirlenmesi önem kazanmaktadır.

Dil gelişiminde sözcük dağarcığı önemlidir (Bauman ve Kameenui, 2004; Hiebert ve Kamil, 2005; Stahl ve Nagy, 2006). Sözcük dağarcığı okuma anlamının temelini oluşturmaktadır (Stahl ve Nagy, 2006). Sözcük dağarcığının gelişimine yönelik olarak stratejilerin kullanılması önemlidir (Bauman ve Kameenui, 2004).

Mesleki eğitim sürecinde öğrencilerin mesleğin dilini öğrenebilmesi için uygulanacak stratejiler; öğretimin amaç ve gereksinimlerine uygun olarak mesleki bilgiyi desteklemek amacı ile hazırlanan etkinliklerin içinde kullanılmaktadır. Schirmer (2000)'ın işitme engelli öğrenciler için etkili olduğunu belirttiği DOYÖ stratejileri; *tanımlama yapma, tahmin etme, soru-yanıt, model olma, tekrar etme, doğrudan öğretim, geribildirim verme, görselleştirme, boşluk doldurma ve anlam haritası* olarak sıralanabilir.

- **Tanımlama yapma:** Tanımlama yapma çalışması; öğrencilere bir sözcük listesi verilerek, anlamı bulunması istenen sözcükleri sözlükten bulup yazmaları ve cümlede kullanmaları şeklinde yapılabilir. Ayrıca öğretmenin sözcüğün anlamını öğrencilerle tartışarak tanımlı birlikte oluşturması da tanımlama yapma çalışmasıdır (Cramer, 2004; Rupley, Blair ve Nichols, 2009; Schirmer, 2000). Tanımlama çalışmasının derslerde sıklıkla yapılması akıcılık ve sözcük tanımlama becerisinin gelişimi için önem taşımaktadır (Rupley, Blair ve Nichols, 2009).

İşitme engelli öğrencilerle yapılan eğitim öğretim sürecinde öğrencilerin dil ve bilgi düzeyini yansıtan tanımların yapılması önemlidir. Bu amaçla tanımların öğrencilerle birlikte oluşturulması, daha sonra öğrencinin bu tanımlı söyleyebilmesi açısından gerekli bir çalışmadır (Karasu G., Girgin, Uzuner ve Kaya, 2012).

- **Tahmin etme:** Olayları birleştirme ve çıkarımda bulunmayla ilişkili bir düşünme şeklidir. Bunun için okunan metnin içeriği ile ilgili ne kadar çok şey bilinirse anlamlandırmak da kolay olmaktadır (Burns, Roe ve Ross, 1988; Irvin, Buehl ve Klemp, 2007). Tahminde bulunma çalışması öğrencileri anlamlandırma sürecine dahil etmesi yönüyle önemlidir (Salinger, 1993). Öğretmenler öğrencilerin tahminde bulunmasına yönelik sorular sorarak öğrencileri cesaretlendirmelidir (Kameenui ve Simmons, 1990).

Sözcük dağarcığının yeterli olması, anlamayı olumlu yönde etkilemektedir (Stahl ve Nagy, 2006). İşitme engelli öğrencilerin sınırlı sözcük dağarcığına sahip olmaları, okuma anlamalarının gelişimini olumsuz yönde etkileyen faktörlerden biridir (Luckner ve Cooke, 2010; Paul, 1996). Mesleki eğitim sürecinde öğrencilerden tahmin yapmaları istenerek okuma anlamaları geliştirilebilir. Öğretmen verdiği ipuçları ve sorular öğrencilerin tahmin etmelerine yardımcı olabilir.

- **Soru-yanıt:** Öğrencilere yol göstermek amacıyla verilen ipuçlarından en önemlisi sorulardır. Sorular iyi hazırlanıp yerinde kullanıldığında öğrencilerin ön bilgilerini hatırlamalarını, dikkatlerinin istenilen konu üzerine toplamalarını ve düşünme yeteneklerinin gelişmesini sağlamaktadır (Cramer, 2004; Fidan, 1997). Öğretmen sorduğu sorularla aynı zamanda öğrencilere soru sorma konusunda model olmaktadır. Soru-yanıt stratejisi işiten ve işitme engelli öğrencilerin değerlendirilmesi ve öğretiminde en fazla kullanılan stratejilerden biridir (Akçamete, 1999; İçden, 2003). Uzuner, İçden, Girgin, Beral ve Kırcaali-İftar (2005) yapmış oldukları çalışmada işitme

engelli üniversite öğrencileri ile dengeli okuma yazma yaklaşımına göre gerçekleştirilen derslerde, metin yapısı ile ilgili soru sormanın öğrencilerin metin yapısını edinmelerine katkısı araştırılmıştır. Araştırmanın sonucunda öğretmenin uyguladığı sözel ve sözel olmayan stratejilerin ve okuma sonrası sorulan soruların öğrencilerin metinleri anlamalarına olumlu katkı sağladığı belirlenmiştir.

- **Model olma:** Model olma öğrencilerin becerileri edinebilmeleri için öğretmenin kullanması gereken önemli stratejilerden biridir (Cramer, 2004; Blachowicz ve Fisher, 2007; Gambrell, Morrow ve Pressley., 2007; Raphael, 1986). Becerilerin öğretilmesinde öğretmenin model olması ilk aşama olarak görülmelidir. Öğrenciler model olunan beceriyi alarak kendileri kullanırlar. Ancak bunun tekrarlarla bütünleştirilmesi ve otomatikleştirilmesi gerekmektedir (Fidan, 1997). Model olma üstbilişsel gelişim için sınıfta uygulanan önemli stratejilerden biridir (Joseph, 2006).

Model olma süreci temel olarak üç adımda gerçekleşir: (1) yeni sözcükle ilgili olumlu ve olumsuz örneklerle model olma, (2) öğrencilerin yeni sözcük ile ilgili yeterliklerini belirlemek ve (3) yeni sözcük ile ilgili farklı örnekler vermek (Carnine vd., 2006).

İşitme engelli öğrencilerle yapılan mesleki eğitim sürecinde mesleki becerilerin öğretilmesinde model olma stratejisi kullanılabilir. Öğrenciler model olunan beceriyi daha sonra farklı ortamlarda ve farklı amaçlarla yapılan uygulama tekrarları ile içselleştirebilir.

- **Tekrar etme:** Öğrenilen yeni sözcüklerin anlamlı bağlamlarda yeterli sayıda tekrar edilmesi önemlidir (Cramer, 2004; Bauman ve Kameenui, 2004). Öğrenilen sözcüklerin ya da becerilerin kısa süreli bellekten uzun süreli belleğe geçirilmesi için yapılan tekrarlar önemlidir. Bu nedenle farklı örnekler vererek, öğrencinin kendi sözcükleriyle tekrar etmesini ve örnekler bulmasını sağlayarak tekrar çalışmaları yapılmalıdır (Fidan, 1997; McAnally, Rose ve Quigley, 2007).

İşitme engelli gençlerin mesleki eğitimi sürecinde, işitme engellilerin sözcük dağarcıklarının yeterli olmaması okuduğunu anlamayı güçleştirmektedir (Albertini ve Schley, 2003; Conrad, 1979; Paul, 2003; Tompkins, 1997). Bu nedenle, mesleki metinlerin okunması ve anlaşılmasının, mesleki sözcüklerin öğrenilmesi ile gelişeceği söylenebilir. Mesleki sözcüklerin öğrenilmesinde işitme engelli gençlerle yapılan tekrarlama çalışmaları önemlidir.

- **Doğrudan anlatım:** Öğrencilerin ön bilgilerinin olmadığı konularda öğretmenin açıkça anlatımı gereklidir. Öğrencilere stratejiler açıkça ve adım adım anlatılır. Öğretmen; gösterme, becerileri ve süreci açıklama, model olma ve stratejileri öğretme tekniklerini kullanır. Öğretmenin daha etkin olduğu öğretim biçimidir (Heilman, Blair ve Rupley, 1990; Schirmer, 2000). Özellikle bir becerinin öğretiminde açıklama ve göstererek anlatma teknikleri kullanılmaktadır (Carnine, Silbert, Kameenui ve Tarver, 2004; Fidan, 1997). Doğrudan anlatım stratejisinde öğrencilere model olunarak ve açıklamalar yapılarak destek verilir. Öğrencilere bağımsız olarak yapamadıkları uygulamalarda, gerektiğinde gerektiği kadar desteğin sağlanması önemlidir. Bu şekilde öğrenciler daha iyi öğrenebilirler (McIntyre ve Pressley, 1996).

Doğrudan anlatım sürecinde dört evreden söz edilebilir: (a) öğretmen model olur ve stratejiyi açıklar, (b) öğretmen ve öğrenciler örnek üzerinde birlikte çalışırken öğretmen öğrencilere sorumluluk verir ve yapılan çalışmaya rehberlik eder, (c) öğrenciler öğrendikleri stratejileri bağımsız olarak kullanırlar, öğretmen geribildirim verir, (d) gerçek durumlarda stratejiler doğru olarak öğrenciler tarafından bağımsız olarak kullanılır (Mc Anally, Rose ve Quigley, 2007).

Doğrudan anlatım stratejisi işitme engelli öğrencilerin mesleki eğitim sürecinde ön bilgilerinin yeterli olmadığı konularda kullanılabilir.

- **Geribildirim verme:** Geribildirim; değerlendirmeler sonrasında doğru ve yanlışlar için bilgi vermek, öğretimin kalitesini yükseltmek ve motivasyonu artırmak amacıyla verilmektedir. Geribildirimler sık verilmelidir. Öğrencinin yaptığı çalışmanın sonrasında kendini değerlendirmesine fırsat verdikten sonra verilen geribildirim öğrencinin kendini tanımasına ve kontrol etmesine de imkan vermektedir (Fidan, 1997). Etkili bir geribildirim eğitim öğretim içinde etkili bir strateji olduğu söylenebilir. Geribildirim etkili olabilmesi için zamanında ve yerinde verilmesi önemlidir (Poulos ve Mahony, 2008).

İşitme engelli öğrencilerin mesleki eğitiminde kullanılan geribildirim verme stratejisi öğrencilerin yeni öğrendikleri sözcüklerin doğru kullanımı ve öğrendikleri becerilerin doğru yapılıp yapılmadığı hakkında öğrencilere bilgi sağlamaktadır. Yapılan geribildirimler ile öğrencilere aynı zamanda tekrar yapma fırsatı da verilebilmektedir.

- **Görselleştirme:** Öğrenme sürecinde öğretmenin en önemli görevi öğrenciye yol göstermektir. Öğretmen öğrenmenin olduğu çevreyi hazırlar ve düzenler. Bu süreçte

çeşitli durumlarda ipuçları vererek öğrenciyi öğrenmenin içine katabilir (Fidan, 1997). Öğretmen bir konu ya da fikri öğrencilere çeşitli araçları göstererek ya da kullanarak anlatmaya çalışmaktadır. İşlemlerin ve becerilerin görülerek öğrenilmesini sağlamaktadır. Görselleştirme; anlatılmaya çalışılan konunun ya da fikrini kişinin düşüncelerinde canlandırmaya çalışmaktır. Düşüncelerde canlandırmak iki önemli üstbilişsel işlevi içermektedir. Birincisi; kişinin ön bilgilerini harekete geçirmek gereklidir. İkincisi; kişinin gözleyerek anlamlandırmasını sağlamak gereklidir (Schirmer, 2000).

İşitme engelli öğrencilerin mesleki eğitiminde yer alan mesleki sözcüklerin anlamlarının daha iyi anlaşılabilmesi için öğrencilerin ön bilgilerini kullanmak amacıyla görselleştirme yapılabilir.

- **Boşluk doldurma:** Boşluk doldurma stratejisinde metinde belirlenen sözcükler belli ölçütlere göre çıkartılmaktadır. Öğrenciler metinde kalan anlamsal ve sözdizimsel ipuçlarını kullanarak boşluklara uygun sözcükleri yerleştirmektedir (Cramer, 2004; Lenski, Wham ve Jhons, 2003; McAnally, Rose ve Quigley, 2007; McKenna ve Stahl, 2003). Bu şekilde öğrencinin metni ne kadar anladığı anlaşılabilir. Boşlukların doldurulması çalışmasında, metin üzerinde yoğun bir şekilde çalışılması ve sözcüklerin üzerinde tartışılması yapıldığı için yeni öğrenilen sözcüklerin anlamlarının öğrenilmesine yardımcı olmaktadır (McAnally, Rose, ve Quigley, 2007; Searfoss ve Readence, 1989).

Boşluk doldurma işitme engelli öğrencilerin sözcük dağarcıklarının geliştirilmesine ve değerlendirilmesine yönelik olarak kullanılan bir stratejidir (Girgin, 2007; Marschark ve Spencer, 2003).

Nasıl uygulanacağı öğrencilerle çalışıldıktan sonra kolayca uygulanabilir bir stratejidir. Aynı zamanda öğrencilerin okuduğunu anlamalarının değerlendirilmesinde kullanışlı bir ölçü aracıdır (McCloughlin ve Lewis, 2004).

- **Anlam haritası:** Sözcük dağarcığı gelişiminde; okuma öncesinde ve okuma sonrasında yoğun olarak kullanılan bir stratejidir. Anlam haritası bir konu ya da kavramın öğretilmesinde; metinde belirlenen sözcüklerin ve düşüncelerin, kavramla ilişkilendirilerek merkeze çizilen bir daireden dışarıya doğru çizilen çizgilerle grafiksel olarak yerleştirilmesidir (Heilman, Blair ve Rupley, 1990; Schirmer, 2000). Anlam

haritası süreci etkileşimli bir süreçtir ve öğrencilerin çeşitli sözcükleri karşılaştırmalarına fırsat verir ve sözcüğün anlamını kavramasına yardımcı olur.

İşitme engelli öğrencilere mesleki eğitiminde mesleki terminolojinin öğretilmesinde ve terminolojinin tekrarının yapılmasında kullanılabilir. Öğrencilerin mesleki bir metindeki bağlantılı diğer sözcükleri de anlam haritasında çalışması pekiştirme çalışmasında dil derslerinde kullanılabilir.

Kullanılan stratejilerin yanı sıra Nagy (1988); etkili sözcük dağarcığını geliştirmeye yönelik ilkeleri; (a) *bütünleştirme (Integration)*, (b) *yeterli tekrar (Repetition)*, (c) *anamlı kullanım (Meaningful Use)* olarak belirtmektedir. Bütünleştirme; öğrenilen sözcüklerin önceki bilgilerle birleştirilmesidir (Rupley ve Nichols, 2005). Yeterli tekrar; öğrenilen yeni sözcüklerin anlamlı bağlamlarda yeterli sayıda tekrar edilmesidir (Bauman ve Kameenui, 2004). Anamlı kullanım ise; öğrencilerin sözcükleri anlamlı bir şekilde kullanmalarına ortam sağlanmasıdır (Bauman ve Kameenui, 2004). Araştırma sürecinde öğrencilerin mesleki okuma-yazmalarını desteklemek amacıyla stratejilerin yanı sıra sözcük dağarcığı geliştirme ilkelerinden de yararlanılmıştır.

İşitme engelli öğrencilerin mesleki eğitiminde mesleki okuma-yazmalarının yanı sıra mesleğin gerektirdiği becerilerinin de kazandırılması önemlidir. Bu amaçla yapılan uygulama çalışmalarına derslerde yeterince zaman ayrılması önemlidir (Alkan, Doğan ve Sezgin, 2001; Campbell, 1997; OECD, 2010). Becerilerin öğretilmesi amacıyla yapılacak uygulamalar teorik bilginin hemen arkasından *izleyen etkinlik* olarak yapılabilir. Bu şekilde öğrenciler teorik olarak öğrendikleri bilgileri uygulama yoluyla becerileri kazanabilirler. Ancak derslerde yapılan uygulamalar yeterli değildir. Ders sonrasında derste öğrenilen bilgilerin tekrar edilmesi amacıyla yapılan *zenginleştirme etkinliği* becerilerin öğrenilmesinde tekrarlara yer vermesi yönüyle önemlidir (<http://www.brookes.ac.uk/schools/education/rescon/cpdgifted/docs/secondarylaunchpads/8enrichment.pdf>).

Mesleki eğitimin niteliğini artırmak amacıyla DOYÖ ilkeleri doğrultusunda kurgulanan işbirliği ile işitme engelli öğrenciler derslerin birbirini desteklemesiyle daha çok tekrar yapabileceklerdir. Yapılan tekrarların olumlu sonuçları araştırmalarda da belirtilmiştir (Derican, 2010; Karasu G., 2011; Schirmer, 2000; Uzun vd., 2011; Wood, 1997). İşitme engelli öğrencilere meslek derslerinde öğretilen mesleki

kavramların ve mesleki becerilerinin geliştirilmesi için derslerin DOYÖ ilkeleri doğrultusunda planlanması önemlidir. DOYÖ ilkeleri doğrultusunda öğretim elemanları arasındaki işbirliği çeşitli amaçları gerçekleştirmek için olabilir (Derican, 2010; Karasu G., 2011; Uzuner vd., 2011). Örneğin; işbirliği amacıyla; birbirini destekleyen meslek dersleri ve dil derslerinde ortak ödevler, ortak terminoloji ve ortak konular yoluyla işbirliği yapması sağlanabilir. Meslek dersleri ile dil derslerinin işbirliği çalışmasına yönelik olarak okulda yayıncılık çalışması yapılabilir. Okulda yayıncılık çalışması tüm öğrencilerin ürüne katılması yönüyle önemlidir. İşbirliği amacıyla yapılan bu çalışma ile öğrenciler farklı metin türlerinde okuma ve yazma çalışmaları yapabilir, birbirleriyle iletişim kurabilir, görüşmeler yapabilir, araştırmalarını raporlaştırabilir, farklı tasarımlar yapabilir, fotoğraflar çekerek bunları yazılarında kullanabilir, bilgisayar teknolojisini öğrenerek amaçları doğrultusunda kullanabilir ve yayıncılık amacıyla kullanılan bilgisayar yazılımlarını öğrenebilirler (Wang, 2008). Okulda yayıncılık çalışması öğrencilerin okuma-yazmalarını geliştirmesi açısından farklı etkinlikleri içinde barındırmasının yanı sıra DOYÖ'ni uygulamak için fırsat yaratması yönüyle de önemlidir (Uzuner vd., 2011). Mesleki eğitim sürecinde mesleki okuma-yazma çalışmalarının önemi göz önünde bulundurulduğunda okuma-yazmanın geliştirilmesi amacıyla okulda yayıncılık çalışmalarının önemi daha iyi anlaşılabilir. Aşağıda bu alanda çalışmalar yer almaktadır.

Okulda Yayıncılık Araştırmaları

Okulda yayıncılık konusunda yapılan araştırmalar incelendiğinde; Aiex (1988) sınıfta çıkarılan gazetenin etkili bir öğretim aracı olduğunu belirtmektedir. Öğretmenlerin gazeteleri kullanarak öğrencilerin okuduğunu anlama ve eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilebileceğini açıklamaktadır (<http://www.ericdigests.org/pre-929/using.htm>).

Blanz (2006), Highland Adventist School'da yaptığı çalışmayı internet ortamında yayınlamıştır. Bu çalışmasında ilköğretim 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin dil derslerinde yaptıkları okuma ve yazmalarını geliştirmek için çıkardığı sınıf gazetesi hakkında bilgi vermiştir. Çalışmasında; sınıf gazetesinin çıkarılma sürecini ve derslerini nasıl planladığını anlatmıştır. Çalışmada sınıf gazetesi için ders planında; öğrencilerin teknolojik araçları kullanarak yaratıcı yayınlar hazırlamaları, öğrencilerin yeni hikayeler bulmaları ve yazmaları, yazmalarının kontrol edilmesi ve düzeltilmesi, fotoğrafların

çekilmesi, fotoğrafların bilgisayar ortamına taşınması, sınıf gazetesi için Microsoft Publisher yazılımının öğrenilmesi, yazılan haberlerin ve fotoğrafların sınıf gazetesine yerleştirilmesi çalışmaları yer almıştır. Sınıf gazetesinin çıkarılması için bilgisayar, yazıcı, fotoğraf makinesi, tarayıcı ve Microsoft Publisher yazılımının yer aldığı masaüstü yayıncılık araçları kullanılmıştır. Çalışma sürecinde; dersin öğretmeni derse her hafta çeşitli gazeteler getirmiş ve sınıfta bu gazeteler incelenmiştir. Ayrıca sınıf gazetesinin yapılacağı Microsoft Publisher yazılımı bilgisayarlara yüklenmiştir. Yazılımın öğretilmesi çalışması yapılmıştır. Yazılar bilgisayarda yazılmıştır. Her öğrenciye bir bilgisayar verilmiştir. Öğrenciler yazıları hazırlarken fotoğrafları nasıl çekeceklerini, daha sonra çektikleri fotoğrafları bilgisayara yüklemeyi öğrenmişlerdir. Bazı resimler ise tarayıcı yardımıyla bilgisayara yüklenmiştir. Daha sonra Microsoft Publisher yazılımı kullanarak yazılan yazıları ve resimleri sayfalara yerleştirmişlerdir (http://www.avln.org/resources/projects/ITC_Bobbi_Blanzy.pdf). Blarzy (2006)'nin araştırması yayıncılık çalışmasının sınıfta kullanımında yapılması gerekenleri sıralaması ve özetlemesi yönüyle örnek bir çalışmadır.

Heagele (1986) makalesinde bilgisayar teknolojisinin iş ortamlarının olduğu kadar okulların da hizmetinde olduğunu vurgularken bilgisayarın artık sadece öğrenciler için oyun oynamak olmayıp aynı zamanda öğrencilerin okul dışında da eğitimlerini devam edecekleri bir araç olabileceğini belirtmektedir. Lise düzeyindeki öğrencilerle yaptığı çalışmasında; okul gazetesinin bilgisayarlar yardımıyla öğrenciler tarafından hazırlanabileceğini belirtirken, okul gazetesi hazırlamanın öğrencileri aynı zamanda gerçek dünyaya hazırlayacağını da altını çizmiştir. Okul gazetesinin hem maliyetini düşürmesi, hem de daha hızlı yapılmasını sağlamak amacıyla bilgisayarlar ile yapılması gerektiğini belirtmiştir. Bu amaçla öğrencilerin derslerden kalan zamanlarında bilgisayar odasını kullanarak yazıları hazırladıklarını belirtmiştir. Yazılan yazıların da İngilizce (dil dersi) dersinde düzeltildiğini aktarmıştır. Bu şekilde sağlanan işbirliği ve gerçek öğrenme ortamları ile öğrencilerin gerçek dünyaya hazırlanabileceğini vurgulamıştır.

Post News Educational Services internet ortamında yayınladığı dökümanda sınıf ortamında bir gazete çıkarılmasının öğrencilerin okuma ve yazma çalışmalarını nasıl etkilediği açıklanmıştır. Öğrencilerin gazete metinlerini okuyarak daha iyi yazabilecekleri belirtilmektedir. Derslerde gazete çıkarma ile ilgili olarak derslerin nasıl

düzenleneceği konusunda açıklamalar sunulmuştur. Ayrıca bir gazetenin planlamasına da yer verilmiştir (<http://www.naafoundation.org/CreatingAClassroomNewspaperNAA.pdf>).

Simpson (2003) çalışmasında sınıf gazetesi kullanarak öğrencilerin okuma ve yazma becerilerinin geliştirilmesi konusunu açıklamıştır. Simpson 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin okuduğu okulda farklı dillerin konuşulduğu belirtmiştir. Araştırmacının öğrencilerin İspanyolca'yı okuyup yazmalarının geliştirilmesi için sınıf gazetesi çalışmasını kullanmıştır. Bu amaçla öncelikle öğrencilerin motivasyonlarının artırılması gerektiğini belirtmiştir. Araştırmacı önce öğrencilerine hangi konuda yazmak istediklerine ilişkin bir anket yapmıştır. Anket sonucunda öğrencilerin bazıları e-posta kartları, mektup gibi yazılar yazmak istediğini, bazı öğrencilerin ise kendi seçtikleri ve ilgilendikleri konularda yazabileceklerini söylediklerini aktarmaktadır. Anket sonucunda sınıfta bir gazete çıkarmaya karar verilmiştir. Gazetenin konuları da öğrencilerle birlikte belirlenmiştir. Öğrencilerin kendi seçtikleri konularda yazdıklarını belirterek bu durumun öğrencilerin motivasyonunu olumlu etkilediğini bildirmiştir. Yazma konusunda öğrencilerle dersler planlamıştır. Dönem sonunda öğrencilerin yazmalarının geliştiği belirtilmiştir.

Wang (2008) çalışmasında Southern Mississippi Üniversitesinde 2004 yılında masaüstü yayıncılık dersinin işlenişini aktarmıştır. Bu derste öğrencileriyle InDesign yazılımını kullanarak masaüstü yayıncılık ürünleri oluşturmuşlardır. Wang makalesinde öncelikle masaüstü yayıncılık ve masaüstü yayıncılık yazılımları hakkında bilgi vermiştir. Öğrencilerin yayıncılık öncesinde tasarım ilkelerini öğrenmeleri gerektiğini vurgulamış ve bu tasarım ilkeleri doğrultusunda masaüstü yayıncılık çalışmalarını gerçekleştirdiklerini belirtmiştir. Öğrencilerin masaüstü yayıncılık yazılımlarını kullanarak hazırlayacakları ürünlerin tasarım ilkeleri ile bütünleştirildiğinde profesyonelliğe ulaşabileceklerini belirtmiştir.

Yukarıdaki çalışmalar işiten öğrencilerle yapılmıştır. Kaynak taramada işitme engelli öğrencilerle yapılan uluslararası bir araştırmaya rastlanmamıştır. Ülkemizde okulda yayıncılık konusunda üniversite düzeyinde işitme engelli öğrencilerle yapılan iki çalışma bulunmaktadır.

Yüksekokul eğitimi alan işitme engelli gençlere uygulanan dengeli okuma yazma öğretimine dayalı etkinlikleri betimledikleri eylem araştırmasının ürünü okul

gazetesi olmuştur (Uzuner vd.; 2011). Araştırma 2005 güz döneminde başlamış, 2009 bahar dönemine kadar devam etmiştir. Araştırma okuldaki gönüllü öğrencilerle ve öğretmenlerle yapılmıştır. Araştırma raporunda araştırmacıların gayretleri, engellerin üstesinden nasıl geldikleri, okuldaki değişimler, ilerlemeler ve gelecek planları yer almıştır. Araştırmada okul gazetesi çıkarma sürecinde oluşa gelen dengeli okuma-yazma öğrenme öğretim modelinin bileşenleri ve işleyişi incelenmiştir. Gazete çıkarmanın tüm alıcı ve ifade edici dil becerilerinin birlikte çalışmasına olanak verdiği belirtilmiştir. Uygulanan dengeli okuma yazma öğretiminin öğrencilerin okuma-yazma becerilerinin gelişmesine, dil derslerini uygulayan öğretim elemanlarının mesleki ve kişisel gelişimlerine okuldaki öğretim programının kapsamının ve uygulananın gelişimine olumlu katkıları olduğu belirtilmiştir.

Karasu G. (2011)'nın işitme engelli üniversite öğrencilerinin mesleki eğitimlerindeki sözcük dağarcıklarının geliştirilmesi için kullanılacak stratejilerin incelenmesi amacıyla yapmış olduğu eylem araştırmasının ürünü de okul gazetesi olmuştur. Araştırma sürecinde okulda yayıncılık ile disiplinlerarası bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Araştırmada disiplinlerarası modellerden paralel disiplinler modeli uygulanmış ve işitme engelli öğrencilerin mesleki sözcük dağarcıklarının geliştirilmesine yönelik bir model oluşagelmıştır. Derslerde doğrudan ve dolaylı sözcük dağarcığı geliştirme stratejileri dengeli olarak kullanılmıştır. Araştırmada işitme engelli üniversite öğrencilerine mesleki sözcüklerin öğretilmesinde meslek ve dil derslerinin birlikte yürütüldüğü disiplinlerarası modelden yarar sağlandığı belirtilmiştir. Araştırmada işitme engelli öğrencilerin sözcük dağarcıklarını geliştirmek için soru sorma, boşluk doldurma ve metnin içeriğinden sözcüğün anlamını tahmin etme gibi dolaylı sözcük dağarcığı stratejilerinin yanı sıra tanımlama yapma, sözcüğün eş anlamlısını verme gibi doğrudan sözcük dağarcığı geliştirme stratejileri kullanılmıştır.

Mesleki eğitim programlarının hazırlanmasında; mesleki eğitimin amaçlarının belirlenmesinden sonra bu amaçlar doğrultusunda *ne öğretileceği* ve *nasıl öğretileceği* araştırılır. Eğitimin içeriğine yönelik olarak yapılan uygulama ile ortaya çıkan *sonuç* mesleki eğitim programlarının *değerlendirilmesi* ile belirlenebilir. Mesleki eğitimin amacı bireyleri ilerideki mesleklerine hazırlamaya yönelik etkinlikler gerçekleştirmektir (Alkan, Doğan ve Sezgin, 2001). Mesleki eğitim sürecinde gerçekleştirilen etkinliklerin

öğrencilerin başarılarına olan katkısının ölçülmesi eğitimin başarısını artırması yönüyle önemlidir.

İşitme Engelli Bireylere Yönelik Mesleki Eğitim Programlarında Ölçme-Değerlendirme

Ölçme-değerlendirme; öğretim programının etkililiğini ve kalitesini artırılması yönüyle önemlidir. Yapılan öğretimin niteliği hakkında tüm katılanlara geribildirim sağlamaktadır. Ölçme- değerlendirme, öğretim programlarında kullanılan yöntem ve yaklaşımların yeterliliği ile ilgili öğretmene bilgi vermektedir. Yapılan ölçme ve değerlendirmeler sadece bilgi vermekle kalmaz, aynı zamanda daha sonraki öğretim sürecini planlama konusunda da yardımcı olmaktadır (Uzuner, 2008).

Eğitsel ölçme- değerlendirmede yaygın olarak iki yaklaşım kullanılmaktadır. Bunlar *formel* ve *formel olmayan* değerlendirmelerdir. *Formel* değerlendirme standartlaştırılmış bağıl testlere dayalı değerlendirmelerdir. *Formel olmayan* değerlendirme ise; sadece ürünün değil ürünün geliştirilme sürecini de dikkate alan değerlendirmelerdir. *Formel olmayan* değerlendirme araçları iki bölümde incelenebilir (McLoughlin ve Lewis, 2004; McMillan, 2004; Uzuner, 2008). (a) Kriteri referans alan testler: Ölçüt bağımlı testlerdir. (b) Öğrencilerin yazılı, sözlü performanslarının çeşitli şekillerde incelenmesini sağlayan veri kaynakları: Örneğin; öz değerlendirme, akran değerlendirme ölçekleri, görüşmeler, gözlemler, öğrenci ürün dosyaları, proje izleme, dereceli puanlama anahtarı, kavram haritaları, sözlü ve yazılı dil analizi.

DOYÖ'nin temel ilkelerinden biri de, yapılan değerlendirmenin hem süreci hem de ürünü yansıtmasıdır. Değerlendirmenin eğitim-öğretim sürecinde sistematik olarak yapılması önemlidir. Yapılan değerlendirmeler ile öğretmenler hem öğrenciler hakkında bilgi alabilir, hem de sonraki derslerini planlayabilirler (Cramer, 2004; Tompkins, 1997). Etkili bir değerlendirme öğrencinin güçlü yönlerini belirlemeye yönelik olarak yapılmalıdır. Bireyler ön bilgilerini, yeni bilgilerle bütünleştirerek anlamlandırır. Bu nedenle öğretime değerlendirme ile başlamak öğrencilerin düzeylerini belirlemek açısından önemlidir. Değerlendirmeler aynı zamanda öğretimin biçimlendirilmesine yardımcı olmaktadır. Bu nedenle öğretim sürecinde yapılan değerlendirmelerin sistemli ve düzenli olması önemlidir. Yapılan değerlendirmeler ile öğretimde gerekli düzenlemeler yapılabilir (Rief ve Heimburge, 2007).

Eğitim sürecinde bireylere kazandırılması planlanan davranışlar; *bilgi, tutum ve beceri* olarak üç biçimde incelenebilir. *Bilgi* ve *tutum* davranışın bilişsel ve duyuşsal boyutunu oluşturur. *Beceri* ise davranışı yapabilme ile ilgilidir. Becerin ölçülmesi; davranışın yapılması sırasında, hazırlık ve etkinliği gözlemekle, etkinlik yapıldıktan sonra da elde edilen ürünün miktar ve kalitesini ölçmekle mümkün olmaktadır. Bir işin belirtilen yönerge ile yapılabilmesi becerisinin değerlendirilmesi; davranışın yerine getirilmesi sırasında, etkinliğin gözlenmesi ve etkinlik sürecinde yapılanlar ve etkinlik sonucunda ortaya çıkan ürünün yönergede belirtilen unsurları taşıyıp taşımadığı ile değerlendirilebilir (Fidan, 1997; Yılmaz, 2004). Etkili bir değerlendirmenin çok yönlü olması gerekmektedir. DOYÖ’nde değerlendirme; hem süreci hem de ürünü yansıtmak amacıyla öğrencilerin *bilgi, beceri ve tutumlarını* değerlendirmek için çeşitli ve sürekli olarak değerlendirmenin yapılması önemlidir (Tompkins, 2007). DOYÖ’ne göre değerlendirme öğrenme ve öğretme sürecinin bir parçasıdır. Bu nedenle öğretimin başından sonuna kadar süren değerlendirme etkinliklerinin bir bütün olduğu söylenebilir.

Mesleki eğitim programlarında ölçme- değerlendirme önemlidir. Öğrencilerin meslekleriyle ilgili öğrendikleri bilgilerin ve mesleki becerilerin değerlendirilmesinde DOYÖ’nin değerlendirme ilkelerinden yararlanılabilir. DOYÖ’nin sistematik ve çok çeşitli teknikleri ile yapılan değerlendirmeler mesleki eğitim sürecini şekillendirilebilir. Mesleki eğitim programının ihtiyaca cevap verip vermediğinin kontrol edilmesi önemlidir. Bu amaçla yapılan değerlendirmelerin planlı ve sistematik bir şekilde sürekli olarak değerlendirilmesi gerekmektedir (Skillbeck, 1991). Bu araştırma sürecinde ölçme ve değerlendirme sistematik olarak planlanmıştır. Öğrenciler araştırma sürecinin başında, ortasında ve sonunda değerlendirilmişlerdir. Aynı zamanda süreç içinde her dersin öncesinde ve sonrasında küçük sınavlarla, öğrencilerin ders süresince gözlenmesiyle, derse katılımıyla, hazırladıkları dosyalarla, kendilerini değerlendirmeleri için hazırlanan kontrol listeleriyle, akran değerlendirmeleriyle ve izleme ve değerlendirme sınavlarıyla, ders etkinliğinin öncesinde, sonrasında yapılan ön-son sınavlarla, araştırmacının ders içinde öğrencilerle yaptığı etkileşimlerle değerlendirilmişlerdir. Ayrıca her hafta öğrencilere verilen *İzleme Etkinliği* ve *Zenginleştirme Etkinliği* ise öğrencilerin değerlendirilmesinde kullanılmıştır.

Kaynak taramanın bu bölümüne kadar işitme engelli gençlere yönelik olarak hazırlanacak mesleki eğitim programlarının taşınması gereken özellikler yer almıştır. Mesleki eğitim programlarının hazırlanmasında işitme engelli gençlerle yapılan mesleki eğitim araştırmalarının bulgularının önemli katkıları olacağı vurgulanmıştır. Ancak araştırma gereksinimini belirtmek için araştırmaların daha geniş olarak anlatılması önemlidir. Aşağıda işitme engelli öğrencilerle yapılan mesleki eğitim araştırmalarına yer verilmiştir.

İşitme engelli öğrenciler mesleki eğitim sürecinde en çok okuma yazma sorunları ile başa çıkmak zorundadır. Mesleki eğitim araştırmaları öncesinde, işitme engelli öğrencilerin okuma-yazma ve okuduğunu anlamalarına ilişkin yapılan araştırmaların incelenmesi mesleki eğitim araştırmaların incelenmesine ışık tutacağı düşünülmektedir.

İşitme Engelli Öğrencilerle Yapılan Mesleki Eğitim Araştırmaları

İşitme engelli bireylere yönelik olarak yapılan mesleki eğitimi ile ilgili alan yazın taraması sonucunda ulaşılan kaynaklar; **(a)** İşitme engelli öğrencilerin okuma-yazma ve okuduğunu anlamalarına yönelik yapılan araştırmalar, **(b)** işitme engelli öğrencilerin mesleki eğitiminde ve iş ortamlarında karşılaştıkları sorunlara ilişkin araştırmalar ve **(c)** işitme engelli öğrencilerin mesleki eğitim programlarına yönelik araştırmalar olarak sınıflandırılmıştır.

Yapılan kaynak taramada işitme engelli bireylerin okuma-yazma ve okuduğu anlamalarına yönelik araştırmaların daha fazla olduğu ancak işitme engelli gençlerle yapılan mesleki okuma-yazma çalışmaları, mesleki eğitim sonrasında karşılaşılan sorunlar ve mesleki eğitimin nasıl olması gerektiği ile ilgili sınırlı sayıda araştırmaya rastlanmıştır.

(a) İşitme Engelli Öğrencilerin Okuma Yazmalarına Yönelik Araştırmalar

İşitme engelli öğrencilerin okuma-yazma sorunları mesleki eğitim sürecinde mesleki okuyup anlamaları konusunda sorun yaşamalarına neden olmaktadır. İşitme engelli öğrencilerin mesleki okuma-yazmaları ile ilgili sorunların anlaşılması amacıyla okuma-yazmada yaşanan sorunların küçük yaşlardan itibaren araştırıldığı araştırmaları incelemek gerekmektedir.

Huremovic ve Sulejmanovic (2011) yapmış oldukları araştırmada işitme engelli bireylerin okuduğunu anlamalarını incelemişlerdir. 7 ile 14 yaşlarındaki öğrencilerin okuma anlamalarını; öğrencilerin yaşı, sınıfları, cinsiyetleri, işitme kaybı derecesi, edindiği doğal dilin düzeyi, ebeveynlerinin sosyo ekonomik durumu, ebeveynlerinin eğitim durumunun etkilediğini belirtmişlerdir. İşitme engelli öğrencilerin okudukları metinleri anlama düzeylerinin yeterli olmadığını söyleyerek, işitme engelli öğrencilerin metinde yanıtı doğrudan bulunan basit soruları doğru yanıtladıkları, ancak metinde doğrudan bulunmayan ve neden sonuç ilişkileri kurarak yanıtı bulmaları gereken sorularda zorlandıklarını belirtmişlerdir.

Okuma stratejilerinin kullanılmasının işitme engelli öğrencilerin okuma-yazma becerilerini geliştirdiği araştırmalarda belirtilmiştir. Wust, Jones ve Luckner (2005) 2002-2003 döneminde işitme engelli öğrencilerin de devam ettiği The Weld Country School'da ilköğretim düzeyinde 3. ve 4.sınıfta okuyan işiten ve işitme engelli öğrenciler ile çalışmışlardır. Araştırmada, bu öğrencilerin sınıf öğretmeni ve işitme engelliler öğretmenlerinin işbirlikli çalışmaları sunulmuştur. Öğretmenler arasındaki işbirliği sürecinde; sessiz okuma, derslerde ortak kullanılan konu ve metinlerin kullanılması ve öğrencilerin akran değerlendirmesi-ürünlerin sergilenmesi-günlük yazmalar-neler öğrenildiğinin sınıfla paylaşılması etkinliklerine katılmaları gibi etkinlikler yapılmıştır. Bu etkinliklerin planlanmasında öğretmenler planlarını paylaşmış, ortak kararlar almış ve uygulamışlardır. Eğitim-öğretim sürecinde; dersin başlangıcında okuduğunu anlama stratejilerinin nasıl kullanılacağı konusunda öğrencilere doğrudan ders anlatılmıştır. Öğrencilerin okuduğu metinlerdeki bilmedikleri sözcüklere odaklanılmış ve yapılan büyük grup tartışmalarında bu sözcüklerin anlaşılması üzerinde çalışılmıştır. Araştırmada okuduğunu anlama stratejileri kullanılmıştır. Kullanılan okuma anlama stratejileri zihinsel betimleme, hikaye haritası, tahmin etme, neden ve sonuç, özetleme, “Ne biliyorum?, Ne öğrenmek istiyorum? Ne öğrendim?” bölümlerinin yer aldığı KWL kartları, ana hatlarını çizerek anlatmak, benzerlik ve farklılık, yazma sanatı ve altını çizme olarak belirtilmiştir. Araştırmada derslere rehberlik yapması amacıyla her derste; sınıf duvarına asılan poster ile ilgili bir özet yapılması, adım adım yönergenin verilmesi, ön bilginin anlaşılması için kontrol edilmesi, öğretmenlerin öğrencilere yakın olması, dersin tekrarlanması ve yeniden şekillenmesi ve öğrencilerin anladıklarının kontrol edilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Araştırma bulgularına işitme engelli öğrenciler

açısından bakıldığında; 5 öğrencinin 1 yıllık ve 2 öğrencinin de 3 yıllık bir gelişme gösterdiği belirtilmiştir. Yıl sonunda araştırmaya katılan 7 işitme engelli öğrencinin tümünün herhangi bir yardım almadan okumayı başardıkları belirtilmiştir. Araştırma sonrasında araştırmacılar okul programlarının bu işbirliğini destekleyecek şekilde geliştirileceği belirtilmiştir.

Araştırmalarda işitme engelli öğrencilerin iyi bir okuyucu olmalarının ilk kuralı olarak onların bir dil bilmeleri gerektiği belirtilmiştir. Ancak sadece dil bilmenin yeterli olmadığını aynı zamanda sözlü dil ile yazı arasında da bir ilişki kurmaları gerektiği üzerinde de durulmuştur (Heilman, Blair ve Rupley, 1990). Bunun yanında okuma stratejilerinin kullanılmasının işitme engelli öğrencilerin okuma-yazma becerilerini geliştirdiği de araştırmalarda belirtilmiştir (Andrews ve Mason, 1991; Mayer, 2007; Meadow ve Mayberry, 2001; Wust, Jones ve Luckner, 2005).

İşitme engelli öğrencilerin okuma yazma sürecinde karşılaşılan bir diğer önemli güçlük ise okuduklarını anlamaları konusundadır. Sözcük dağarcıklarının çok sınırlı olması, dilbilgisel yapıları kazanmalarındaki gecikmeler ve metinler hakkındaki önbilgilerinin sınırlı olması okudukları metinlerden anlam çıkarmalarını oldukça güçleştirmektedir (Schirmer, 2000; Schirmer ve Williams, 2003).

Ülkemizde yapılan araştırmalarda da benzer sonuçlar alınmıştır. İşitme engelli öğrencilerin okuduğunu anlamaları ile ilgili olarak, Girgin (1999) Eskişehir ili İşitme Engelliler Okulu, İşitme Engellilerin Eğitim ve Araştırma Merkezi (İÇEM) ve ilkokulların 4. ve 5. sınıflarına devam eden işitme engelli öğrencilerin okumayı öğrenme durumlarının çözümleme ve anlama düzeylerine göre öğretmenleri tarafından değerlendirilmesi ile “Okuduğunu Anlatma Yöntemi” ile değerlendirilmesi arasında bir farklılaşma olup olmadığını araştırmıştır. Araştırmaya 63 işitme engelli öğrenci katılmıştır. Araştırma bulgularında; öğretmenlerinin çözümleme yaptıklarında okumayı öğrendiğini kabul ettiği öğrenciler ile okuduğunu anladığı zaman okumayı öğrendiği kabul edilen öğrencilerin anlama düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu belirtilmiştir.

Ayata Baran (2007) araştırmasında *Okuduğunu Anlatma Değerlendirme Formu* kullanarak, ilköğretim 4.,5.,6.,7. ve 8. sınıfa devam eden kaynaştırma ortamındaki işitme engelli öğrencilerin öykülere metinlerine ilişkin geliştirdikleri şema düzeylerini ve şema düzeylerindeki becerileri etkileyen öğrenci özelliklerini incelemiştir.

Araştırmada, kaynaştırma ortamında eğitim alan işitme engelli öğrencilerin basit ve orta düzeydeki öykü metinlerine ilişkin şemalar geliştirmeye başladıklarını ancak sınıf düzeyindeki Türkçe kitabındaki öykü metnine ilişkin şemalar geliştiremedikleri belirtilmiştir. Öğrencilerin işitme kayıpları ile öykülere ilişkin geliştirilen şema düzeyi arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu durumu; erken tanı, uygun cihazlandırma, cihazların kontrolü, öğrencilerin eğitim aldıkları ortamlarının özelliklerinin etkilediği araştırmada belirtilmiştir. Araştırmada kaynaştırma ortamındaki işitme engelli öğrencilerin sınıf düzeyindeki etkinlikleri takip etmekte ve katılmakta güçlükler yaşadıkları ve öykü şemalarını geliştirecek dil ve okuma düzeylerine uygun çalışmaların yapılmadığı bildirilmiştir.

Sarıkaya (2011) yapmış olduğu araştırmada, Türkiye’de işitme engelli çocukların devam ettiği ilköğretim okulları ve özel eğitim kurumlarındaki öğretmenlerin işitme engelli öğrencilerin okuma-yazma öğrenmeleri hakkındaki görüşlerini ve önerilerini sunmuştur. Alan yazınla paralel olarak araştırma bulgularında; işitme engelli çocukların okuma-yazmayı normal gelişim gösteren çocukların geçtiği aşamalardan geçerek, ancak bu aşamaları normal gelişim gösteren çocuklara göre daha geç sürede tamamlayarak öğrenebildikleri görüşü ortaya çıkmıştır. Yapılan görüşmelerde öğretmenler işitme engelli çocukların okuma-yazma öğretiminde pek çok sorunla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Araştırmada bu sorunlar: okuma yazma öğretiminde kullanılan araç ve gereçlerin eksik ve yetersiz olması, öğrencileri arasında seviye farklılıklarının olması, okuma-yazma programının ve kitapların öğrencilerin düzeylerine uygun olmaması ve ailelerin okuma-yazma öğretiminde evde çocuklarını desteklememeleri, ailelerin çocuklarının engelini kabul etmemesi ve işitme engeli hakkında bilgi sahibi olmaması olarak sıralanmıştır.

Bozkurt (2002) araştırmasında işitme engelliler ilköğretim okulu 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin okuduğunu anlama becerileri ile cinsiyet, yaş, işitme kaybının derecesi, cihaz kullanma durumu, okula başlama yaşı, okuldaki eğitim süresi, derslerdeki başarı durumu arasındaki ilişkileri durum saptama yöntemiyle belirlemeye çalışmıştır. Araştırmada işitme engellilere yönelik ilköğretim düzeyinde iki okuldan toplam 53 işitme engelli öğrenci katılmıştır. İki okuldaki öğrencilerin okuduğunu anlama başarıları karşılaştırılmıştır. Bu öğrencilere, sınıf düzeyine uygun metin ve metinle ilgili çoktan seçmeli sorulardan oluşan okuduğunu anlama testi uygulanmıştır. Ayrıca öğrencilerin

diğer bilgilerini almak için araştırmacının hazırladığı bir bilgi formu uygulanmıştır. Birinci okulun öğrencilerinin okuduğunu anlama puanları ile ilgili olarak; okuldaki öğrencilerin akademik başarı notunun ve yaş değişkeninin okuduğunu anlama becerileri üzerine anlamlı bir etkiye sahip olduğu belirtilmiştir. İkinci okulda ise okuduğu anlama puanları ile ilgili olarak; cihaz kullanma durumu, işitme kaybı derecesi ve okula başlama yaşı değişkenlerinin okuduğunu anlama becerileri üzerinde anlamlı etkiye sahip olduğu belirtilmiştir.

Girgin (2006) işitsel sözel eğitim alan 8.sınıfta eğitim alan 10 işitme engelli öğrenci ile yaptığı çalışmada; öğrencilerin okuma anlamalarını ve bunun okuma hataları ile ilişkisini karmaşık öyküler kullanılarak araştırmıştır. Araştırma sonuçları, öğrencilerin dilin ipucu sistemlerini kullanabildiklerini göstermiştir. Araştırmada; okuduğunu anlatma, sorulara yanıt verme ve boşluk doldurma ile dilin ipucu sistemlerini kullanma arasında tutarlık olduğu görülmüştür.

Karasu H.P., Girgin ve Uzuner (2012) koklear implant kullanan işitme engelli öğrenciler ile normal işiten öğrencilerin okuma beceri ve stratejilerini Formel Olmayan Okuma Envanteri kullanarak değerlendirmişlerdir. Araştırmaya 3-8. sınıfa devam eden 27 koklear implantlı öğrenci ve 24 normal işiten öğrenci katılmıştır. Envanter kullanılarak yapılan değerlendirmede; koklear implantlı öğrencilerin öykü ve bilgi verici metinlerde okuduğunu anlatma, soruları yanıtlama ile öykülerde boşluk doldurma becerilerini edinebildikleri, bu becerilere ilişkin stratejileri kullanarak okuduklarını anlayabildikleri belirtilmiştir. Araştırmada koklear implantlı öğrencilerin öykü ve bilgi verici metinlerde toplam okuma puanları ile öykülerde boşluk doldurma puanları normal işiten yaşlılarının gerisinde olduğu belirtilmiştir. Araştırmanın hata analizi bulguları; normal işiten öğrenciler ile koklear implantlı öğrencilerin aynı türde okuma hataları yaptıkları ve koklear implantlı öğrencilerin hata sayılarının normal işiten öğrencilerden fazla olduğu belirtilmektedir. Araştırmada; koklear implant kullanan öğrencileri arasında, işitsel sözel eğitime erken başlayan, erken koklear implant uygulanan öğrencilerin başarılarının daha yüksek olduğu görülmüştür.

Akçamete (1999) işitme engelli öğrencilerin soru sorma becerileri geliştirmek amacıyla meslek lisesi 9. ve 10. sınıflarındaki öğrencilerle bir araştırma gerçekleştirmiştir. Araştırmada deney ve kontrol gruplu model kullanılmıştır. Deney grubunda ve kontrol grubunda 7 ileri derece duyu sinirsel tip işitme kayıplı öğrenci yer

almıştır. Araştırmada işitme engelli meslek lisesi öğrencilerine soru sorma becerilerinin geliştirilmesine yönelik olarak düzenlenen eğitim programı 15 gün boyunca günde 2 saat uygulanmıştır. Eğitim sonunda soru sorma becerilerinde deney grubu ile kontrol grubu arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Araştırma sonucunda anlama ve soru sorma becerilerinde eğitim programının etkili olduğu belirtilmiştir.

İşitme engelli öğrencilerin yazılı anlatım becerileri ile ilgili olarak Karasu H.P. ve Girgin (2007)'in yapmış oldukları araştırmada; ilköğretim 4., 5., 6. ve 7. sınıflarına devam eden 25 işitme engelli kaynaştırma öğrencisinin yazılı anlama beceri düzeyi ile bu beceri düzeyi üzerine işitme kaybı ortalaması, işitme cihazı kullanmaya başlama yaşı, işitme cihazı kullanım süresi ve takvim yaşının etkisinin olup olmadığı incelenmiştir. Araştırmada betimsel model ve ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma bulguları işitme engelli kaynaştırma öğrencilerinin yazılı anlatımda, düşüncelerini geliştirmede ve bir sonuca götürmede zorlandıkları, yazdıkları düşüncelerin giriş niteliğinde kaldığı ve düşüncelerini bütünlük içinde paragraflar içerisinde ele alamadıkları belirtilmiştir. Araştırma kapsamında yer alan kaynaştırmadaki işitme engelli öğrencilerin yazılı anlatım becerisinde düşük performans gösterdikleri ve yazılı anlatımın gelişiminde sorun yaşadıkları belirtilmiştir. Araştırmada işitme kaybı ortalaması ve işitme cihazı kullanımına başlama yaşının yazılı anlatım puanı üzerindeki değişimin %81'ini açıkladığı ancak, yazılı anlatım becerisi ile takvim yaşı arasında anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur.

Girgin ve Karasu H.P. (2007)'in İşitme Engelli Çocuklar Eğitim Merkezi (İÇEM)'nde yaptıkları araştırmada; işitsel/sözel yaklaşımla eğitim gören ilköğretim 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıflarda eğitim gören 40 işitme engelli öğrencinin yazılı anlatım beceri düzeyi ile bu beceri düzeyi üzerinde etkisi olabileceği düşünülen öğrenci özelliklerinden işitme cihazı kullanımı süresi ve takvim yaşı incelenmiştir. Araştırmada betimsel model ve ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda; yazılı anlatım beceri özelliklerinden alınan toplam puana ve bu özelliklerin her birindeki başarı ortalamalarına bakılarak, İÇEM'de işitsel/sözel yaklaşımla eğitim gören işitme engelli öğrencilerin yazılı anlatıma ilişkin belirtilen puanların yarısından fazlasına ulaştıkları ve orta düzeyde başarı gösterdikleri belirtilmiştir. Doğru zamanlarda, anlamlı etkinlikler çevresinde yazma sürecine yer verildiğinde, işitme engelli öğrencilerin de deneyimlerini

kullanarak yazma becerilerini geliştirebilecekleri ve nitelikli öyküler yazabilecekleri araştırmada belirtmiştir.

Erdiken (1996) araştırmasında; Anadolu Üniversitesi İşitme Engelli Çocuklar Eğitim Merkezi (İÇEM) lise düzeyindeki işitme engelli öğrencilerin yazılı anlatım etkinlikleri ile yazılı anlatım becerilerinin gelişimini karşılaştırmıştır. Araştırmada işbirliği-gözlem yöntemi uygulanan grup ile anlatım yöntemi uygulanan grubun yazılı anlatım becerilerinin gelişiminin karşılaştırılması için deneysel model kullanılmıştır. Araştırmaya aynı eğitim ortamında eğitim gören ve ikinci bir engeli olmayan duyu sinirsel işitme kayıplı öğrenciler katılmıştır. Araştırma bulgularında her iki grubun son test puanları arasında istatistiksel farklılık bulunmaması; her iki grubun da yazılı anlatım özelliklerinde benzer bir gelişme göstermesiyle açıklanmıştır.

Yukarıdaki çalışmalar 18 yaş öncesi işitme engelli öğrencileri kapsamaktadır. Erdiken, (2003) araştırmasında Anadolu Üniversitesi, Engelliler Entegre Yüksekokulu'na devam eden işitme engelli öğrencilerin yazılı anlatım becerilerini tarama modeliyle incelemiştir. Araştırmaya 95 işitme engelli yüksekokul öğrencisi katılmıştır. Öğrencilerden çeşitli yazılı anlatım örnekleri toplanmıştır. Araştırmada öğrencilerin yazılı anlatım becerileri ile işitme eşik düzeyi arasında bir ilişki olmadığı belirlenmiştir. Öğrencilerin yazı türlerinde anlatım bakımından farklılık görülmediği bildirilmiştir. Araştırmacıya göre, öğrenciler her bir yazıyı alışık oldukları “kompozisyon” şekliyle yazmışlardır. Araştırmacı öğrencilerin yazılı ürünlerinde güçlü anlatım özellikleri görülmediğini belirtmiştir. Araştırmada normal liseden mezun olan öğrenciler ile İÇEM (İşitme Engelliler Eğitim ve Araştırma Merkezi) Lisesi'nden mezun olan öğrencilerin arasında yazılı anlatım becerilerinde farklılık görülmediği belirtilmiştir. Bu durumun ancak meslek liselerinden mezun olan işitme engelli öğrenciler ile İÇEM lisesi ve normal liselerden mezun olan işitme engelli öğrenciler arasında İÇEM lisesi ve normal liseler lehine farklılık olduğu belirtilmiştir.

İşitme engelli öğrencilerin okuma ve yazma gelişimlerinin de işiten akranlarından geride ve bu durumun öğrencilerin yaşları büyüdüğü zaman değişiyor gibi düşünülmekle birlikte değişmediği vurgulanmaktadır (Karasu G., 2011; Uzuner vd., 2011). Ancak yapılan eğitimle değişebileceği belirlenmiştir (Karasu G., 2011; Uzuner, Kırcaali-İftar ve Karasu G., 2005; Uzuner, İçden, 2003; İçden, Girgin, Beral ve Kırcaali-İftar, 2005; Uzuner vd., 2011).

İşitme engelli gençlerin mesleki eğitimleri sürecinde yapılacak okuma-yazma etkinliklerinde de gençler için uygun, anlamlı, işlevsel ve gerçekçi öğrenme deneyimlerine ihtiyaçları bulunmaktadır (Karasu G., 2011; Strassman, Kretschmer ve Bilsky; 1987; Uzuner vd., 2011). Bu açıdan bakıldığında mesleki eğitimin hedeflerine ulaşmak ve niteliğini artırmak amacıyla öğrenme ortamlarının mesleki becerileri geliştirecek nitelikte işlevsel ve anlamlı yaşantılar kazandıracak biçimde olması önemlidir (Alkan, Doğan ve Sezgin, 2001; Pea, 1989, Akt. Berryman, 1991). SCANS (1991) ve OECD (2010) raporlarına göre, mesleki eğitim alan bireyler için hazırlanan eğitim ortamlarının mesleğin ihtiyaçları doğrultusunda oluşturulması gerekmektedir. Hazırlanan ortamlarda eğitim anlamlı ve işlevsel bir biçimde verilmelidir (Campbell, 1997; Skillbeck, 1991, Akt. Fer, 2000).

Mesleki eğitim sürecinde işgücünden beklenen *temel yeterlilik ve temel becerilere* bakıldığında; mesleki bilginin bulunması ve yorumlanması, mesleki eğitim içinde yer alan karmaşık sistemlerin anlaşılabilmesi, farklı teknolojilerin kullanılabilmesi, mesleki bilginin yer aldığı metinlerin okunup anlaşılabilmesi, mesleki bilginin yazılı olarak düzenlenebilmesi gibi özelliklere sahip olunmasının beklendiği görülmektedir. Bu özelliklere sahip olabilmek için okuma-yazma becerilerinin geliştirilmesi önemlidir (OECD, 2010; SCANS, 1991; Campbell, 1997). İşitme engelli öğrencilerin mesleki okuma-yazmalarının geliştirilmesinde işbirliği çalışması önemlidir (Karasu G., 2011; Uzuner vd., 2011).

(b) İşitme Engelli Öğrencilerin Mesleki Eğitimde ve İş Ortamlarında Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Araştırmalar

Mesleki eğitim sürecinde işitme engelli bireylerin karşılaştıkları sorunlarla ilgili olarak yapılan araştırmalar incelendiğinde, işitme engelli bireylerin iş ortamlarında karşılaştıkları en büyük problemin iletişim olduğu görülmektedir. Özellikle iletişim sürecinde; sözcük dağarcıklarındaki ve karmaşık dil yapılarındaki yetersizlerinin önemli sorunlar olarak ortaya çıktığını belirtmektedir. Bu nedenle işitme engellilerin mesleki eğitimlerinde kendine güvenlerinin sağlanması ve bu şekilde yeteneklerini iş ortamlarında göstererek bağımsız olarak yaşamlarını sürdürmelerinin önemli olduğu vurgulanmaktadır (Chandra ve Banik, 1992, Akt. Vardhini, 2010; Holter ve Dinis, 2001, Akt. Vardhini, 2010).

Vardhini (2010) işitme engelli öğrencilerin mesleki eğitimi ile ilgili sorunları incelediği araştırmasında; mesleki eğitim programlarının yetersizliği, mesleki eğitim verecek öğretmenlerin yetersiz ve deneyimsiz olmaları, işitme engelli bireyleri mesleğe yönleltecek hizmetlerin yetersizliği ya da olmaması, eğitim araçlarının yetersizliği gibi sorunların bulunduğunu belirtmiştir.

İşitme engelli bireylerin mesleki eğitimlerinin yükseköğretim aşamasında karşılaştıkları sorunları inceleyen araştırmalar incelendiğinde ise önemli güçlüklerden birinin öğrencinin sınıftaki bilgiye ulaşması olduğu görülmektedir. Lang (2001) yeni binyılda (milenyum) yapılan araştırmaların önceliklerini incelediği makalesinde; işitme engelli bireylerin yükseköğretimi ile ilgili araştırmaları ve işitme engelli gençlerin eğitim aldıkları yükseköğretim programlarına ve akademik başarılarına ilişkin önerilerini sunmuştur. Lang (2001)'a göre, işitenlerle aynı sınıflarda eğitim alan işitme engelli üniversite öğrencilerine; derste not tutma, ders sırasında anlatılanların anında yazıldığı ekranlar, işaret dili kullananlar için işaret dili tercümesi ve özel ders gibi sağlanacak destek hizmetler ile akademik başarılarına olumlu katkı sağlanabilecektir. Ancak, seçilecek destek hizmetinin öğrencinin bireysel özelliklerine göre belirlenmesi önemlidir. Bunun için öğrencinin işitme kaybının derecesi, kullandığı iletişim yöntemi ve kişisel özellikleri gibi bilgilere ihtiyaç bulunmaktadır (Lang, 2002).

Ülkemizde üniversite aşamasında işitme engelli gençlere mesleki eğitim veren EEYO'dan mezun olan gençlerin istihdamı ve alanında çalışmaları ile ilgili olarak Erdiken (2005)'in araştırmaları bulunmaktadır. Erdiken (2005) ülkemizdeki işitme engelli yüksekokul mezunu öğrencilerin istihdam ve mezun oldukları alanda çalışma durumlarını incelemiştir. Bu amaçla Yüksekokuldan 1993 ile 2005 yılları arasında geçen sürede mezun olan 190 öğrenciden 81'ine ulaşmış ve bu öğrencilerle anket çalışması yapmıştır. 81 mezundan 55 mezunun bir işyerinde çalıştığı tespit edilmiştir. Çalışan 55 mezundan ise ancak %42 sinin mezun olduğu alanda çalıştığını belirtmiştir. Öğrencilerin iş bulmalarında iletişimin önemli bir sorun olduğu saptanmıştır. Ayrıca herhangi bir iş ortamında çalışmakta olan işitme engelli yüksekokul mezunlarının işlerinden memnun olup olmadıklarına bakıldığında ise mezunların büyük bir bölümünün iş yerlerindeki engellilere yönelik “ayrımcılıktan” şikayet ettikleri belirtilmiştir.

Erdiken (2007) bir önceki araştırmasına devam ederek yayınladığı ikinci araştırmasında; işitme engelli bireylere yükseköğretim veren Engelliler Entegre Yüksekokulu mezunlarının istihdamını araştırmıştır. Araştırmada, 1993-2005 yılları arasında mezun olan 190 öğrenciden 148'ine ulaşılabilmektedir. 148 mezundan 114 mezunun yani %77'sinin çalıştığı tespit edilmiştir. Çalışan mezunların ancak %30'unun mezun olduğu alan ile ilgili bir işte çalıştığı belirtilmiştir.

(c) İşitme Engelli Öğrencilerin Mesleki Eğitim Programlarına Yönelik

Araştırmalar

İşitme engelli bireylerin mesleki eğitimlerine yönelik olarak araştırmalar incelendiğinde çeşitli önerilerle karşılaşılmaktadır. Vardhini (2010), Hindistan'ın Andhra Pradesh bölgesindeki 20 okulda, 600 işitme engelli öğrenci ve 145 öğretmen ile yapmış olduğu anket çalışmasının araştırma sorularından biri de işitme engelli bireyler için mesleki eğitimin nasıl uygulanması gerektiğidir. Bu konu ile ilgili olarak elde ettiği bulgulara araştırma bölgesindeki okulların %48,3'ünde uygulamalı eğitimin az, bunun yanında teorik eğitimin daha fazla olduğu belirlenmiştir. Araştırmada Alkan, Doğan ve Sezgin (2001)'in belirttiği gibi; mesleki eğitim sürecinde becerilerin öğretilmesine önem verilmesi ve dolayısıyla mesleki eğitim programları içinde uygulama zamanının artması gerektiği belirtilmektedir. Vardhini araştırmasında; mesleki eğitim sürecinde mesleğin gerektirdiği beceri ve davranışların kazandırılması hedef olarak belirlemiştir. Araştırma verileri yükseköğretim öncesinde eğitim veren meslek okullarından elde edilmiştir.

Benzer şekilde Kyere(2009) de yükseköğretim öncesindeki mesleki eğitim veren okullarla Gana'da yaptığı araştırmasında işitme engelli öğrencilerin mesleki eğitim aldıkları okullarda mesleki becerilerin kazandırılmasına yönelik olarak yapılan eğitimin özelliklerini aktarmıştır. Nitel araştırma desenlerinden durum çalışması olarak planlanan araştırmada Gana'da bulunan meslek eğitimi veren kurumlar incelenmiştir. Araştırmada gözlem, görüşme ve anket ile veri toplanmıştır. 165 anketin yanıtları incelenmiştir. Mesleki becerilerin kazandırılmasına yönelik olarak iletişim güçlüğü yaşayan öğrenciler için gerekli görsel malzemelerin hazırlanması gerektiği, sözel iletişim kuramayan öğrenciler için işaret dili desteği alınmasının gerektiği ve mesleki eğitim sürecinde işitme engelli öğrencilerin destek hizmetlerinden yararlanmaları gerektiği ve öğretmenlerin de öğrencilerin meslekleriyle ilgili becerileri geliştirmelerine yönelik

olarak etkili eğitim öğretim stratejilerini kullanarak hem uygulama hem de teorik bilgiyi aktarmaları gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca öğrencilerin düzeylerinin belirlenmesi gerektiği ve bu düzeye göre ders malzemelerinin hazırlanmasının önemi üzerinde de durulmuştur.

İşitme engelli bireylerin mesleki eğitimlerinin yükseköğretim aşamasında alınan destek hizmetleri ile ilgili olarak, Boutin (2009) işitme engelli bireylerin istihdamına yönelik olarak, üniversite eğitiminin ve mesleki rehabilitasyon servislerinin (vocational rehabilitation services) etkisini araştırmıştır. Çalışmada, mesleki rehabilitasyon servislerinin işitme engelli öğrencilere yükseköğretim süreçlerinde verdikleri destek hizmetleri ile mesleğe hazırlamakta olduğunu belirtmektedir. Schroedel ve Geyer (2000) 15 yıl süreyle veri topladıkları araştırmalarında yüksekokul eğitimi alan işitme engelli bireylerin iş bulmalarının daha kolay olduğu ve bu bireylerin bilgisayar kullanımı, öğretmenlik, yöneticilik gibi konularda daha fazla istihdam edildiği belirtilmektedir (Akt. Boutin, 2009).

Alınan destek hizmetlerinin üniversite eğitiminin sonrasında işe yerleşmelerine olan etkisinin araştırıldığı çalışmada Boutin ve Wilson (2009) üniversite mezunu işitme engelli bireylerin bir işe yerleşmeleri ile mesleki rehabilitasyon servislerini (vocational rehabilitation services) kullanmaları arasında bir ilişki olup olmadığını araştırmışlardır. Rehabilitasyon servisleri yönetimi (rehabilitation services administration (RSA)) veritabanı olarak bilinen RSA-911 kayıtları arasından, 1 Ocak 2003 ile 30 Eylül 2004 tarihleri arasındaki veriler kullanılarak 2852 katılımcının kaydına ulaşılmıştır. Yapılan inceleme sonucunda mesleki rehabilitasyon servislerinin hizmetlerini kullanan işitme engelli üniversite mezunu bireylerin, bu servisleri kullanmayan bireylere oranla %76 daha yetkin işlerde çalıştıkları ortaya çıkmıştır (Boutin ve Wilson, 2009).

Destek hizmetlerinin yanı sıra işitme engelli bireylere uygulanacak mesleki eğitim sürecinde yapılacak disiplinlerarası çalışmanın da önemli etkileri bulunmaktadır (Schirmer, 2000; Wood, 1997). Bu konuyla ilgili olarak Thompson (1981)'un araştırmasında disiplinlerarası çalışma içinde yer alan işbirliğinin önemi üzerinde durulmaktadır. Araştırmada meslek öğretmenlerine ve özel eğitim öğretmenlerine öneriler sunulmuştur. İşitme engelli öğrencilerin görsel ipuçlarıyla desteklenmiş dersi daha etkili öğrendikleri belirtilerek mesleki eğitim veren öğretmenlerin derslerini destekleyen araç-gereç ve malzemeyi sağlamalarının önemi üzerinde durulmuştur.

Thompson (1981) araştırma raporunda mesleki öğretim elemanlarına; öncelikle yapılması gereken uygulamaya ait yönergeleri tahtaya yazmalarını, sonrasında yönergeleri alt işlemlere bölmelerini, daha sonra kullanılan mesleki sözcükleri listelemelerini ve en son olarak da yapılacak uygulamayı listelenen yeni sözcüklerle destekleyerek anlatmalarını önermektedir. Ayrıca kullanılan sözcüklerin özel eğitim öğretmeni ile paylaşılması gerektiğini de belirtmektedir. İşitme engelliler öğretmenlerinin, mesleki eğitim veren öğretmenleri desteklemeleri gerektiği araştırmada önemle belirtilmiştir. Araştırmada sunulan strateji ve öneriler; okul programlarının yapısına, derslerin içeriklerine, öğretmenlerin deneyimlerine ve okul yönetiminin bu çalışmayı desteklemesinin boyutuna bağlı olarak değişiklikler gösterebileceği belirtilmiştir.

Gaff ve Wilson (1971) yaptıkları çalışmada Amerika’da yüksek öğretimde disiplinlerarası çalışmanın yoğun bir şekilde yapıldığını bildirmişlerdir. Üniversite öğretimindeki başarının öğretim elemanlarının diğer akademik disiplinlerle işbirliği yapması ile artacağını belirtmişlerdir. Çalışmalarında farklı alanlarda çalışan öğretim elemanlarının benzerliklerini ve farklılıklarını analiz etmişlerdir. Ayrıca ortaya çıkan farklılıkların nedenlerini araştırmışlardır. Bu farklılıkların açıklanmasında öğretim elemanlarının anlatımlarını değerlendirmişlerdir. Bu amaçla bir anket çalışması yapılmıştır. 1069 anket üzerinden analizler yaparak disiplinlerarası çalışmanın başarısına dikkat çekmişlerdir.

Araştırmanın Gereksinimi

İşitme engelli öğrencilerin mesleki eğitimlerinin yükseköğretim aşamasına geçmelerinde okuma-yazma sorunlarının önemli bir engel olduğu görülmektedir. Araştırmalarda küçük yaşlardan itibaren işitme engelli öğrencilerin okuma-yazma becerilerinin yaşlılarından geride olduğu belirtilmektedir (Ayata Baran, 2007; Bozkurt, 2002; Conrad, 1979; Girgin, 1999; Paul, 2003; Sarıkaya, 2011). Bunun nedenleri olarak sözcük dağarcıklarının sınırlı olması, öğrencilerin işitme kaybı derecesi ve işitme kaybının derecesine bağlı olarak dil edinimi ve gelişimindeki gecikme, okula başlama yaşı, cihaz kullanma durumu, okuma anlama sorunları, öykü metinlerine ilişkin şemalarının gelişmemesi, okuduğunu anlatma sorunları ve soruları yanıtlama- soru

sorma becerilerinde sorunlar araştırmalarda belirtilmiştir (Ayata Baran, 2007; Bozkurt, 2002; Conrad, 1979; Girgin, 2006; Paul, 2003; Schirmer, 2000).

İşitme engelli öğrencilerle yapılacak eğitimin niteliğinin ve kullanılan stratejilerin, öğrencilerin okuma-yazma ve anlamalarını olumlu yönde etkileyeceği de araştırmalarda belirtilmektedir (Andrew ve Mason, 1991; Mayer, 2007; Meadow ve Mayberry, 2001; Wust, Jones ve Luckner, 2005).

İşitme engelli öğrencilerin mesleki eğitimlerinde mesleki kavramları öğrenmeleri ve kullanabilmeleri önemlidir (Campbell, 1997; OECD, 2010; SCANS, 1991). İş ortamlarında kullanılan mesleki dilin anlaşılması, mesleki metinlerin okunabilmesi ve meslekleri ile ilgili bilginin diğerleriyle paylaşılması amacıyla işitme engelli öğrencilerle yapılacak sözcük dağarcığı geliştirme çalışmaları önemlidir (Karasu G., 2011; Uzuner vd., 2011). Bunun çeşitli nedenleri bulunmaktadır. İşitme engelli öğrenciler edinecekleri mesleğin dilini okuyup yazamazlarsa mesleğe ilişkin bilgilerini geliştiremezler, meslek dilini okuyup anlamada zorluk çektikleri için mezun olduktan sonra mesleklerine ilişkin yeni bilgilere ulaşmakta zorluk çekerler ve mevcut bilgilerini güncelleyemezler. Mesleki dili kullanamayan işitme engelli üniversite öğrencileri iş ortamlarında meslektaşlarıyla kuracakları mesleki iletişimde zorluk çekerler ve öğrendikleri bilgiyi farklı alanlara transfer etmekte zorlanırlar. Bu nedenlerle mesleki bilgiyi okuyup yazabilen, mesleki bilgisini çevresindekilere anlatabilen, mesleki bilgiyi araştırıp bulabilen, mesleki bilgisini farklı çalışmalara transfer edebilen mezunların yetiştirilmesi için işitme engelli gençlere yönelik olarak hazırlanan mesleki eğitim programlarının mesleki okuma-yazma etkinliklerini içermesi gerekmektedir.

İşitme engelli gençlerin üniversite aşamasındaki eğitimlerinde karşılaştıkları önemli bir güçlük de öğrencinin sınıftaki bilgiye ulaşmasında yaşanmaktadır. Yükseköğretimde işitenlerle beraber alınan mesleki eğitimde işitme engelli gençlerin bilgiye ulaşmaları için öğrencilerin dil okuma-anlama düzeyine uygun okuma malzemelerinin hazırlanması gerekmektedir (Lang, 2002).

Araştırmalar işitme engelli öğrencilerin mesleki eğitimi sürecinde meslek derslerinin dil derslerinin işbirliği ile yapılmasının önemi üzerinde durmaktadır (Karasu G., 2011; Schirmer, 2000; Uzuner vd., 2011). İşbirliği amacıyla yapılan çalışmalar arasında okulda yayıncılık çalışmaları ön plana çıkmaktadır.

Araştırmalara göre işiten ve işitme engelli öğrencilerle okul gazetesi, dergi gibi yayınları oluşturmak ve yayınlamak, mesleki gelişimleri ve akademik becerileri açısından etkili bir çalışmadır (Aiex, 1988; Blanzzy, 2006; Heagele, 1986; Karasu G., 2011; Simpson, 2003; Uzuner vd., 2011; Wang, 2008). Okulda yayıncılık çalışması aynı zamanda yayıncılık için gerekli mesleki bir bilgisayar programının kullanımını gerektirmesi yönüyle de önemlidir. İşitme engelli gençlerle yapılacak yayıncılık çalışmasında; hem mesleki bir bilgisayar programının kullanılması, hem de mesleki okuma-yazma çalışmalarına fırsat verilmesi önemlidir. Kullanılacak mesleki açıdan önemli bir bilgisayar programının işitme engelli gençlere öğretilmesi sürecinde karşılaşılan sorunların çözümüne yönelik çalışmalar, mesleki okuma-yazma çalışmalarına da ışık tutacaktır. Mesleki bir bilgisayar programından kaynaklanan sorunlar; *Dilinin İngilizce olması, programın menülerinde çok fazla İngilizce komutun bulunması, öğrencilerin birbirleriyle ve öğretmenleriyle iletişimde okunuşları ve yazılışı farklı sözcükleri söyleyebilmesi ve yazabilmesi, bilgisayar programını kullanmadan önce İngilizce komutların işlevlerine yönelik olarak mesleki terminolojinin bilinmesi, öğrencilerin programın tüm özelliklerini doğru olarak kullanabilmesi için gerekli bilgisayar ön bilgisine sahip olması* şeklinde sıralanabilir.

Bu sorunların çözümü doğrultusunda yapılması gerekenlerin araştırılması gerekmektedir. Yapılan bu araştırmaların ayrıntılı bir şekilde açıklanması mesleki eğitim programlarının hazırlanmasına katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

İşitme engelli gençlerin mesleki eğitim programlarında yer alan meslek derslerinin nasıl yapılacağına ilişkin araştırmaların ayrıntılı bir şekilde açıklanması, karşılaşılan sorunlar ve bu sorunlara getirilebilecek çözümlerin sunulması önemlidir. Bu nedenle yapılacak araştırmaların yönteminin bu süreci ayrıntılı bir şekilde anlatmaya uygun olması gerekmektedir. Eylem araştırmalarının sürece odaklı olması, bir çalışmanın yapılma sürecini ayrıntılı bir şekilde açıklaması ve iyileşmeyi sağlamak amacıyla döngüsel modeller kullanması nedeniyle bu tür araştırmalar için uygun olduğu görülmektedir (Bogdan ve Biklen, 2007; Cresswell, 2005; Gay, Mills ve Airasan, 2006; Uzuner, 2005).

İşitme engelli gençler için mesleki eğitimin nasıl yapılması gerektiğine yönelik olarak mesleki eğitim programlarının hazırlanmasında *DOYÖ ilkeleri* ve *Mesleki Eğitim Programlarının İlkeleri* ışık tutacaktır. Ayrıca okulda yayıncılık çalışmasının DOYÖ ve

mesleki eğitim ilkelerinin işitme engelli bireylerin yükseköğretiminde uygulanması için bir araç olarak kullanılabileceği görülmektedir.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırma Anadolu Üniversitesi Engelliler Entegre Yüksekokulu'nda gerçekleştirilmiştir. İşitme engelli gençlere yükseköğretim aşamasında eğitim veren bir kurum olarak Engelliler Entegre Yüksekokulu'nun eğitim-öğretim programında meslek derslerinin yanı sıra dil dersleri de yer almaktadır. Yüksekokul'da araştırmanın gerçekleştirildiği sürede, meslek dersleri ile dil derslerinin işbirliğine yönelik bilimsel araştırmalar yapılmaktaydı (Derican, 2010; Karasu G., 2011; Uzuner vd., 2011). Ancak yapılan bilimsel çalışmaların tüm okula yayılabilmesi için daha fazla araştırmanın yapılması önemlidir.

Mesleki eğitimin içinde yer alan temel beceri ve temel yeterliklerin geliştirilmesinde; öğrencilerin mesleki okuma-yazma becerilerinin geliştirilmesi önem kazanmaktadır. Mesleki bilgiyi öğrenme, başkasına anlatma ve yaşam boyu devam eden mesleki süreçte mesleki bilginin geliştirilmesi için mesleğe ilişkin okuma-yazma etkinliklerinin önemi göz ardı edilemez. Etkili bir mesleki okuma-yazma ancak, amaçlı, işlevsel ve anlamlı bir meslek dilini içeren okuma-yazma ortamı sağlandığında mümkün olabilmektedir (Karasu G., 2011; Schirmer, 2000; Uzuner vd., 2011).

DOYÖ ilkeleri ışığında ve mesleki eğitim programlarının amaç, ilke ve hedefleri doğrultusunda gerçekleştirilen bu araştırmanın amacı, işitme engelli üniversite öğrencileri için uygun öğrenme ortamları sağlanarak, bir dergi çıkarma sürecini ve ürünü incelemektir. Dergi çıkarma sürecinde bir bilgisayar yazılımının öğretilmesi, komutlarının tanınması, tanımlanması, kullanılması ve söylenebilmesi amacıyla döngüsel bir model kullanılarak dersler planlanmıştır.

Araştırmacı 18 yıllık deneyimi sürecinde mesleki eğitim sınıflarında çok farklı dil düzeyinde öğrencinin bir arada yer aldığını gözlemlemiştir. Bunun nedenini; işitme engelli öğrencilerin farklı eğitim ortamlarından gelmeleri, farklı dil düzeylerinde olmaları, işitme kaybının tanılanma yaşı, cihazlandırılma yaşı, özel eğitim alıp almadıkları, aldıkları özel eğitimin niteliği gibi faktörler oluşturmaktadır. Aynı sınıfta yer alan çok farklı dil ve okuma-yazma becerileriyle gelen işitme engelli öğrencilerin mesleki eğitimlerinin nasıl yapılacağı önemli bir sorudur. DOYÖ'nin etkinlik ve

stratejileri mesleki eğitimin üniversite sürecinde meslek derslerini destekleyen dil derslerinde, mesleki metinleri okuma ve yazma amacıyla işitme engelli gençlerin düzeyine uygun olarak yapılabilir. Araştırmada DOYÖ etkinlikleri *Sayfa Tasarımı* dersini destekleyen *Grafik Tasarımı Meslek Dili I* ve *Yazılı ve Sözlü Anlatım I* dil derslerinde öğrencilerin düzeyine ve mesleklerine uygun olarak gerçekleştirilmiştir. DOYÖ stratejileri ise işbirliği yapılan tüm derslerde uygulanmıştır. İşitme engelli öğrencilerle yapılan mesleki eğitim sürecinde yapılan etkinlik ve stratejilerin incelenmesi önemlidir.

Araştırma sonuçlarının Yüksekokul'un ders programlarının gelişmesine katkı sağlayabileceği gibi işitme engellilerin mesleki eğitimi alanında hizmet eden kurumların ders programlarının yapılandırılmasına ışık tutacağı düşünülmektedir. Yüksekokul'da yer alan meslek derslerinin ve dil derslerinin işbirliğinde öğretim elemanlarına bakış açısı kazandıracağı beklenmektedir. Ülkemizde işitme engelli gençlere yönelik olarak yükseköğretim aşamasındaki mesleki eğitimin nasıl yapılması konusunda geliştirilen ilk araştırma olması nedeniyle ayrıca önem taşımaktadır.

Araştırma Soruları

1. Mesleki Eğitim Programları ve Dengeli Okuma Yazma Öğretimi ilkelerine göre işitme engelli üniversite öğrencilerine bilgisayar yazılımı öğretim süreci nasıl gerçekleşmiştir?
2. Mesleki eğitimde bir bilgisayar yazılımı kullanılarak gerçekleştirilen yayın çıkarma sürecinde uygulanan;
 - a. Modelin bileşenleri nelerdir?
 - b. Modelin bileşenlerinin modeldeki önemi nedir?
 - c. Modelin çalışması nasıl gerçekleşmiştir?
 - d. Modelin çalışmasında karşılaşılan sorunlar nelerdir ve nasıl çözülmüştür?
3. Modelin işleyiş sürecinde işitme engelli öğrencilerin mesleki bilgilerinde ne gibi değişiklikler olmuştur?
4. Dergi çalışması hakkında;
 - a. Öğrencilerin görüşleri nelerdir?
 - b. Öğretim elemanlarının görüşleri nelerdir?

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde; araştırmanın modeli, araştırma ortamı, araştırmaya katılanlar ve dergi çıkarma süreci hakkında bilgiler verilecektir.

Araştırma Modeli

Araştırma eylem araştırması olarak, işitme engelli gençler için *Dengeli Okuma ve Yazma Öğretimi* (DOYÖ) ilkeleriyle bütünleştirilmiş *Mesleki Eğitim Programlarının İlkeleri*'ni temel alarak ve bilgisayar programı kullanarak bir dergi çıkarma sürecinin sistematik olarak incelenmesi ve ürünün betimlenmesiyle gerçekleştirilmiştir (Ferrance, 2000).

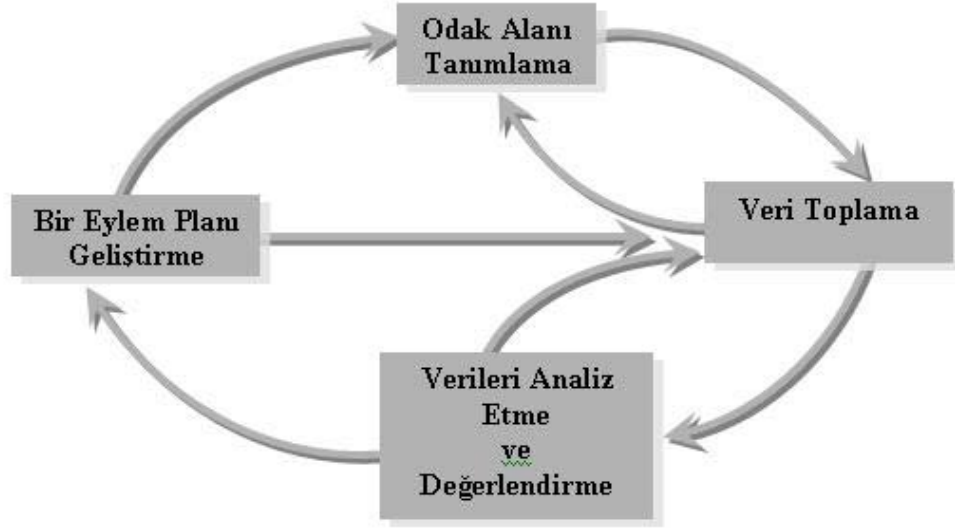
Eylem araştırmaları sosyal bir problemi anlamak ve bir sorunu çözmek için yapılan çalışmalardır. Ferrance'a (2000) göre eylem araştırması kişilerin kendi eğitimsel uygulamalarını, araştırma tekniklerini kullanarak dikkatli ve sistematik olarak uygulamasıdır. Patton (2002) eylem araştırmalarının ilkesini; insanların çalışarak problemleri çözebilmesi olarak belirtmektedir. Patton (2002) eylem araştırmalarının değerlendirilmesinde en önemli unsurların, araştırmanın katılımcıları arasında süreç hakkındaki hissedilenler ve oluşa gelen çözümün uygulanabilirliği olduğunu belirtmektedir.

Eylem araştırmalarının eleştirel yansıtma yoluyla bireylerin yaşamlarının kalitesinde iyileştirmeler sağladıkları iddia edilmektedir. Eylem araştırmalarında esnek bir yaklaşım söz konusudur. Araştırmacının veriye yakın olması, süreci yakından tanınması ve yaşaması önemlidir. Eylem araştırması sürece odaklanır. Eylem araştırması ile araştırılan konuya ilişkin gelişmeler, değişimler ve ortamda yer alan bireylerle etkileşimler ayrıntılı ve derinlemesine anlaşılabilir (Bogdan ve Biklen, 2007; Cresswell, 2005; Gay, Mills ve Airasan, 2006; Uzuner, 2005).

Eylem araştırmasının merkezinde uygulama vardır. Eylem araştırmalarında özellikle bir problemin çözümüne yönelik olarak nitel ve nicel veri toplama tekniklerinden yararlanılır (Cresswell, 2005; Patton, 2002). Sorunu belirleme, sorunla ilgili veri toplama, toplanan verilerin değerlendirilmesi ve sorunla ilgili iyileşmeyi sağlamak amacıyla döngüsel modeller kullanılır. Bu modellerde süreç içinde kişiler

konu ile ilgili düşüncelerini, bilgilerini ve çözüm önerilerini paylaşırlar. Bu şekilde araştırmanın amaçlarını gerçekleştirmek için yeni eylem planları tasarlanır (Mills, 2003; Henning, Stone ve Kelly, 2009).

Eylem araştırmalarının diyalektik döngüsüne bir örnek Şekil 1’de gösterilmiştir (Mills, 2003).

Şekil 1: Eylem Araştırmalarının Diyalektik Döngüsü (Mills, 2003)

Bu araştırmanın temel problemini “*işitme engelli bireyler meslekleriyle ilgili olarak nasıl daha donanımlı olarak eğitilebilir?*” sorusu oluşturmaktadır. Bu soru pek çok şekilde yanıtlanabilir. Yapılan kaynak taramalar; DOYÖ ve mesleki eğitim programlarının ilkelerinin bir örnek ile sınanmasının uygun olacağını düşündürmüştür. Bu nedenle araştırmada işitme engelli öğrencilerin mesleki eğitimlerinin yükseköğretim aşamasında, *DOYÖ ilkeleri, Mesleki Eğitim Programlarının İlkeleri ve Mesleki Eğitimin Amaç ve Hedefleri* göz önünde bulundurularak hazırlanan mesleki eğitimde, bir dergi çıkarma sürecinin yanı sıra dergi çıkarmak için kullanılan bilgisayar yazılımının komutlarının anlaşılması ve kullanımı (uygulanması), İngilizce komutların söylenebilmesi ve tanımlanması amacıyla meslek dersi ile dil derslerinin işbirliğinin yapısı incelenerek eylem planları geliştirilmiştir. Bu sürecin ayrıntılı bir şekilde açıklanması, süreçte yaşanan sorunlar ve sorunlara getirilen çözümlerin paylaşılması, araştırmacının veriye yakın olması ve süreci yakından takip edebilmesi ve sürecin

döngüsel ve sistematik olarak incelenebilmesinden dolayı araştırma eylem araştırması olarak desenlenmiştir.

Bu araştırma Engelliler Entegre Yüksekokulu'nda gerçekleştirilmiştir. Yüksekokul'un işitme engelli öğrencilere üniversite düzeyinde mesleki eğitim veren tek kurum olması, Yüksekokul programlarında meslek derslerinin ve dil derslerinin birbirini desteklemeye izin verecek şekilde yer alması ve araştırmacının Yüksekokul'da görev yapıyor olmasından dolayı araştırma Yüksekokul'da gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Geçekleştirildiği Eğitim Ortamı

Bu bölümde araştırmanın gerçekleştirildiği Engelliler Entegre Yüksekokulu ve dersler ile ilgili fiziksel bilgiler sunulacaktır.

Engelliler Entegre Yüksekokulu

Anadolu Üniversitesi'nin Yunussemre Kampüsü'nde yer alan Yüksekokul, 1993-1994 eğitim öğretim yılında öğretime başlamıştır. Yüksekokul; işitme engellilere, yükseköğrenim kademelerinde; Grafik, Seramik, Yapı Ressamlığı ve Bilgisayar Operatörlüğü programlarında eğitim vermek, onların topluma üretken bireyler olarak katılmalarını sağlamak amacıyla kurulmuş ülkemizdeki tek yükseköğrenim kurumudur (http://www.anadolu.edu.tr/akademik/yuksekokullar.aspx#yo_engent).

Yüksekokulda iyi işiten kulakta en az 50 dB kaybı bulunan ve sensori-neural (duyu sinirsel) tip işitme kaybı olan gençler öğrenim görmektedir.

Engelliler Entegre Yüksekokulu bünyesinde bulunan; Grafik lisans, Seramik lisans, Yapı Ressamlığı ön lisans ve Bilgisayar Operatörlüğü ön lisans programları işitme engelli bireylerin eğitim gereksinimlerini karşılayabilecek teknoloji ile donatılmıştır. Yüksekokul programlarına kayıt olabilmek için öncelikle *Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi* (ÖSYM) tarafından düzenlenen *Yükseköğretime Giriş Sınavı* (YGS) veya *Lisans Yerleştirme Sınavı* (LYS) sınavlarından birinden en az 130 puan alınması gerekmektedir. İki yıllık ön lisans programlarına öğrenci yerleştirme ÖSYM tarafından yapılmaktadır. Lisans programlarına kayıt olabilmek için öğrencilerin ayrıca Yüksekokul tarafından düzenlenen *Özel Yetenek Sınavı* 'na girip başarılı olmaları gerekmektedir.

Yüksekokula giriş hakkı kazanan işitme engelli gençler öncelikle *Türkçe Hazırlık Sınıfı*’na kayıt olmaktadır. *Türkçe Hazırlık Sınıfı*’nda bir yıl süreyle eğitim alınmaktadır. Hazırlık sınıfından muaf olmak için gerekli sınavları başaran öğrenciler ise giriş hakkı kazandıkları programın birinci sınıfına devam edebilmektedirler.

Yüksekokul’da yer alan programlarda meslek derslerinin yanı sıra “*Yazılı ve Sözlü Anlatım*”, “*Meslek Dili*” gibi zorunlu dil dersleri bulunmaktadır. Ayrıca “*Yazılı Anlatım Uygulamaları*”, “*Sözlü Anlatım Uygulamaları*” gibi seçmeli dil dersleri de programda yer almaktadır. Zorunlu dil derslerinin yanı sıra gerekli görüldüğünde öğrencilere seçmeli dil dersleri de verilmektedir.

Yüksekokul iki katlı olup, zemin katında öğretim elemanlarının odalarının yanı sıra Seramik programının atölyeleri ve bilgisayar laboratuvarı yer almaktadır. Ayrıca Grafik programının ikinci sınıf bilgisayar laboratuvarı ile çizim atölyeleri de zemin katta bulunmaktadır. Yüksekokul’un birinci katında öğretim elemanlarının odaları ve Bilgisayar Operatörlüğü ve Grafik programlarının bilgisayar laboratuvarları yer almaktadır. İkinci katında ise Yapı Ressamlığı programının laboratuvar ve derslikleri bulunmaktadır.

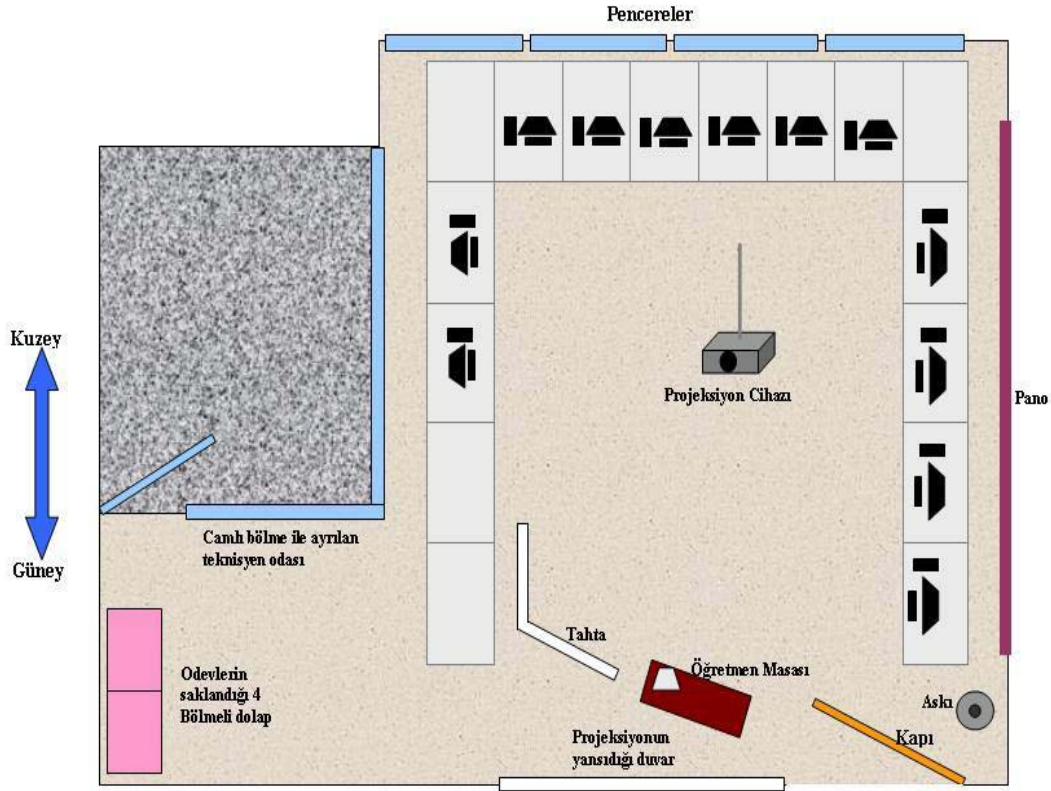
Araştırma Yüksekokul’un Grafik lisans programı birinci sınıfında yer alan *Sayfa Tasarımı*, *Grafik Tasarımı Meslek Dili I*, *Yazılı ve Sözlü Anlatım I* ve üçüncü sınıfında yer alan *Grafik Tasarım II* dersleri ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri bu derslerin yapıldığı; *Bilgisayar Operatörlü PC Laboratuvarı*, *Grafik 3. Sınıf Bilgisayar Laboratuvarı* ve *Dil Dersliği* Yüksekokul’un birinci katında yer almaktadır.

Yüksekokul 1993 yılında kurulduğundan bu yana çeşitli projelerle desteklenmiştir. Yüksekokul’da gerçekleştirilen projeler ile bilgisayar donanımları ve laboratuvar ve atölyeler için gerekli araç ve gereçlerin büyük bir çoğunluğu temin edilmiştir. Yüksekokul’da yer alan laboratuvarların donanımları gerektiğinde Anadolu Üniversitesi tarafından güncellenmektedir. Aşağıda açıklanan laboratuvarlarda yer alan donanımlar araştırmanın gerçekleştirildiği 2008-2009 Güz döneminde kullanılan donanımlardır. Sonraki yıllarda yapılan çeşitli projeler ve Anadolu Üniversitesi Rektörlüğü’nün katkıları ile donanımlar ve laboratuvarlar güncellenmiştir.

Bilgisayar Operatörlüğü PC Laboratuvarı

Sayfa Tasarımı dersi Yüksekokulun birinci katında yer alan Bilgisayar Operatörlüğü PC laboratuvarında gerçekleştirilmiştir. Laboratuvar “PC laboratuvarı” olarak isimlendirilecektir. PC laboratuvarında ayrıca Bilgisayar Operatörlüğünün meslek dersleri de yapılmaktadır. PC laboratuvarı ile ilgili bilgiler; *fiziksel özellikler*, *QuarkXPress programının özellikleri* ve *tahtalar-panolar* başlıklarında sunulacaktır.

Fiziksel özellikler. İşitme engelli öğrencilerin cihazlarının, gürültü ve yankıdan etkilenmesi nedeniyle PC laboratuvarında dışarıdan gelen sesin ve bilgisayarların ürettiği gürültü ve ses yankısının azaltılması amacıyla gerekli önlemler alınmıştır. Bu amaçla yer PVC malzeme ile kaplanmış, pencerelerde çift cam kullanılmış, camlara stor perdeler yerleştirilmiş ve duvarlarda da panolar kullanılmıştır. Ders süresince öğrenciler öğretmen masasının etrafına “U” şeklinde oturmaları sağlanarak öğretmen ile öğrenci arasındaki uzaklığın en aza indirilmesine çalışılmıştır. Uygulama sürecinde ise öğrencilerin yanlarına gidilerek iletişim gerçekleştirilmiştir. PC laboratuvarının yerleşim planı Şekil 2’ de gösterilmiştir.

Şekil 2: PC Laboratuvarı Yerleşim Planı

Sayfa Tasarımı dersinde QuarkXPress programının öğretilmesi aşamasında, araştırmacı programın menülerinde yer alan komutların işlevlerini öğrencilere yaparak göstermesi gerekmektedir. Bu sırada öğrencilerin araştırmacının konuşmalarını duyabilmeleri ve ipucu almak için dudak okuma, yüz mimik ve jestleri görebilmeleri için hem araştırmacının yüzünü görmeleri, hem de uygulama yaptığı bilgisayarının ekranını görmeleri gerekmektedir. Bu amaçla araştırmacı öğrencilerin karşısında yer alan masasında öğrencilere dönük olarak oturmuştur. Araştırmacının bilgisayarı programı kullanabilmesi amacıyla kendisine dönük olarak yerleştirilmiştir. Bu durumda öğrenciler sadece araştırmacının yüzünü görebilmekteydi. Bilgisayarın ekranını görmeleri için projeksiyon cihazı kullanılmıştır. Projeksiyon cihazı tüm derslerde kullanıldığı için tavana sabit olarak yerleştirilmiştir. Araştırmacının bilgisayarının ekranı projeksiyon aracılığıyla öğrencilerin karşısında ve araştırmacının yan tarafında yer alan duvara yansıtılmıştır. Bu şekilde öğrenciler hem araştırmacıyı hem de programın kullanıldığı bilgisayarın ekranını görebilmişlerdir.

PC laboratuvarında *Sayfa Tasarımı* dersinde yapılan uygulamalarda her öğrenciye bir bilgisayar verilmiştir. Öğrencilerin araştırmalarını yapabilmeleri amacıyla tüm bilgisayarlar internete bağlanmıştır.

Araştırmacının masasının karşısında pencerelerin önünde 6 adet, masanın sağında 4 adet ve masanın solunda yer alan camlı bölmenin önünde 2 adet olmak üzere toplam 12 adet bilgisayar yerleştirilmiştir (Fotoğraf 1).

Fotoğraf 1: Bilgisayarların Yerleşimi(01/12/2008)

PC Laboratuvarında bulunan bilgisayarların sabit diskine Anadolu Üniversitesi'nin kullanım hakkını satın aldığı orijinal yazılımlar yüklenmiştir. Bilgisayarlara Windows XP işletim sistemi kurulmuştur. Bilgisayar Operatörlüğü Önlisans Programına ait bu laboratuvardaki bilgisayarlara tüm meslek derslerinde kullanılmak üzere; *Microsoft Office 2003 programlarından Word-Excel-PowerPoint-Access-FrontPage, Adobe Photoshop, Illustrator, FreeHand, FileMaker Pro, Muhasebe Paket Programı, AutoCad* ve *QuarkXPress* yazılımları yüklenmiştir.

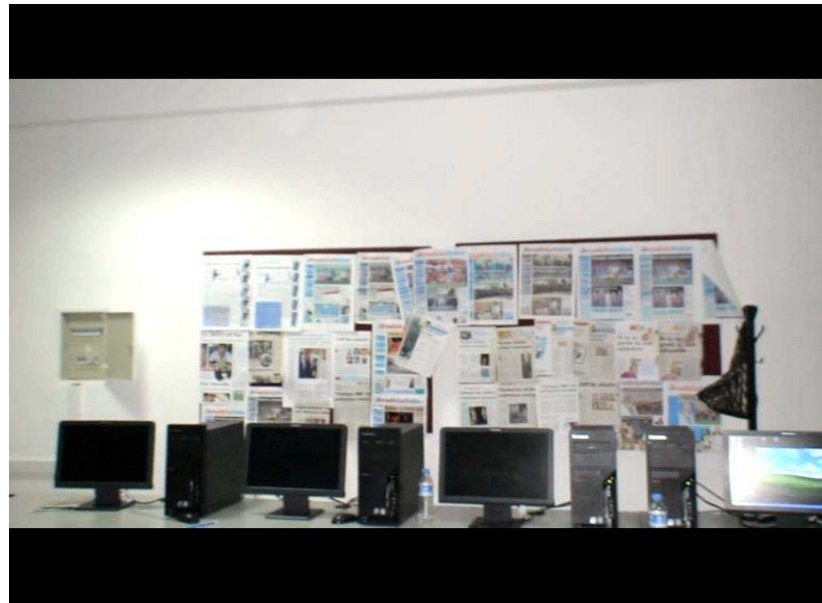
Araştırmada incelenen *Sayfa Tasarımı* meslek dersinde kullanılan QuarkXPress yazılımı aynı zamanda Bilgisayar Operatörlüğü Önlisans Programı'nda yer alan *Dizgi* dersinde de kullanılmıştır.

QuarkXPress programının özellikleri. QuarkXPress yazılımı 1987 yılında üretilmiş olup masaüstü yayıncılık alanında kullanılan ilk yazılımdır (Wang, 2008). Bu nedenle iş ortamlarında özellikle gazete ve matbaalarda çok tercih edilen yazılımdır. İş ortamlarında mizanpaj alanında çok kullanılan yazılım olması nedeniyle bu yazılımın öğrenilmesi mezunların iş bulmaları açısından önemlidir. Gazete ve matbaaların mizanpaj bölümünde çalışma becerilerinin kazandırıldığı Bilgisayar Operatörlüğü'ndeki öğrenciler için de mesleki açıdan öğrenilmesi gerekli bir yazılımdır. Aynı zamanda Grafik Bölümü mezunlarının yapacakları tasarımların mizanpajında yaşanacak sorunları görebilmeleri, yaşanabilecek sorunların çözüldüğü tasarımlar üretebilmeleri ve mesleklerini daha iyi yapan mezunlar yetiştirilmesi açısından bu yazılımın öğrenilmesi Grafik bölümü öğrencileri için de önemlidir. Bu nedenlerden dolayı laboratuvarında yer alan bilgisayarlara mizanpaj amacıyla QuarkXPress yazılımı yüklenmiştir.

Tahtalar-Panolar. *Sayfa Tasarımı* dersinde öğretilen QuarkXPress programının İngilizce komutlarının tanımlarının, işlevlerinin açıklanması, İngilizce komutların okunuşlarının yazılması amacıyla laboratuvarında tahta kullanılmıştır. *Sayfa Tasarımı* dersinde çok fazla komutun olması nedeniyle tahtaya yazılan tanım ve açıklamalar da çok olmaktadır. Tahtaya yazılanların hemen silinmemesi, öğrencilerin defterlerine geçirebilmelerine zaman verilmesi ve gerektiğinde geriye dönüp tekrar edilebilmesi amacıyla laboratuvarında iki adet tahta kullanılmıştır (Fotoğraf 2).

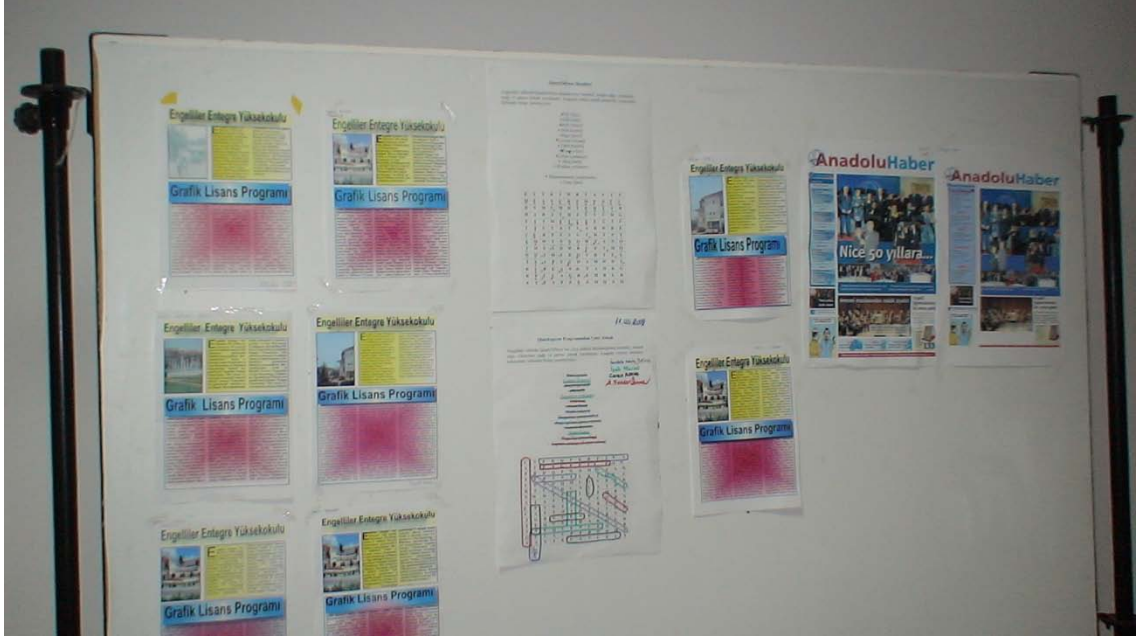
Fotoğraf 2: Kullanılan Tahtalar, Projeksiyon ve Projeksiyonun Yansıdığı Duvar
(20/10/2008)

Fotoğraf 3: Panolar (07/01/2009)

Öğrencilerin QuarkXPress kullanarak yaptıkları dergi ve gazete çalışmaları laboratuvardaki panolarda sergilenmiştir (Fotoğraf 3).

Tahtaların arkasında bir adet ayaklı pano yer almıştır (Fotoğraf 4). Panoda öğrencilerin derslerde yaptıkları *İzleyen Etkinlik* çalışmaları sergilenmiştir. Fotoğraf 5’de zenginleştirme etkinliğinde ödev olarak verilen metin arkasına renk verme ve verilen renk için iki rengin farklı biçimlerde karışımlarının uygulaması çalışması görülmektedir.

Fotoğraf 4: Tahtanın Arkasında Yer Alan Ayaklı Pano (07/01/2009)

Fotoğraf 5: Metin Arkasına Renk Verme ve Renklerin Karıştırılması Çalışması

Öğrenciler *İzleyen Etkinlik* çalışmasında kendilerine verilen ve derste öğrendikleri komutları içeren sayfaların QuarkXPress yazılımında uygulanmasının yanı sıra, gerçek gazeteleri de QuarkXPress yazılımını kullanarak yapmışlardır. Bu çalışma için kullanılan gazetelerden biri de Anadolu Üniversitesinin haftalık olarak çıkardığı *Anadolu Haber* gazetesidir. *Anadolu Haber* gazetesinin içindeki haber ve fotoğraflara internet ortamından da ulaşılabilmesi gerçek fotoğraf ve metinlerle çalışılmasına olanak verdiği için tercih edilmiştir. İzleyen etkinlikte yapılan gazete uygulaması panolarda yer almıştır. Fotoğraf 6’da sol tarafta gerçek gazete sayfası, sağ tarafta ise öğrencinin QuarkXPress ile yaptığı sayfa görülmektedir.

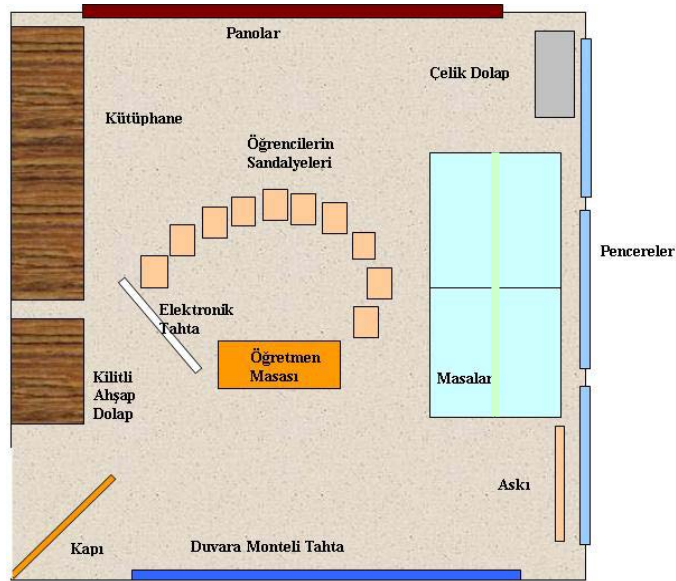
Fotoğraf 6: İzleyen Etkinlik Çalışması (07/01/2009)

Dil Dersliği

Dil ve mesleki okuma-yazma derslerinin büyük bir bölümü Yüksekokul'un birinci katında yer alan Dil Dersliğinde yapılmıştır. Araştırmada yer alan “*Grafik Tasarımı Meslek Dili I*” ve “*Yazılı ve Sözlü Anlatım I*” dersleri bu derslikte yapılmıştır. Derslikte bir çelik ve bir de ahşap olmak üzere iki kilitli dolap vardır. Bu dolaplarda öğrencilerin ödevleri, kaynak kitaplar ve ders malzemelerinin yanı sıra bilgisayar donanımı ile ilgili teknik araç gereçler bulunmaktadır. Çelik dolapta ise bu araştırmada ve Yüksekokul'da yürütölen farklı araştırmalarda kullanılan kamera, kamera için DVD, kamera ayağı, kamera çantası gibi donanımlar yer almıştır.

Derslikte öğrenci sayısı kadar sandalye, öğretmen masası ve sandalyesinin yanı sıra 2 adet çalışma masası yer almıştır. Masa başında gerçekleştirilen poster hazırlama, dergi ve gazetelerin incelenmesi gibi çalışmaların yapılabilmesi amacıyla masalar birleştirilerek pencerelerin önüne yerleştirilmiştir.

Dersliğin duvarları panolarla, yerleri ise halıyla kaplanmıştır. Bunlar ve tüm pencereyi kaplayan perdeler ses yalıtımı için önemlidir. Derslikte ayrıca bir de kitaplık yer almıştır. Kitaplığa derslerde kullanılan okuma malzemeleri yerleştirilmiştir. Derslikte duvarda asılı olan tahtaya ek olarak tekerlekli elektronik tahta bulunmaktadır. Derslikte bilgisayar donanımı, projeksiyon ve tepegöz gibi donanımlar yer almıştır. Tüm dersler mümkün olduğunca bu elektronik donanımlardan yararlanılarak yapılmıştır. Şekil 3' de *Dil Dersliği*'nin planı yer almaktadır.

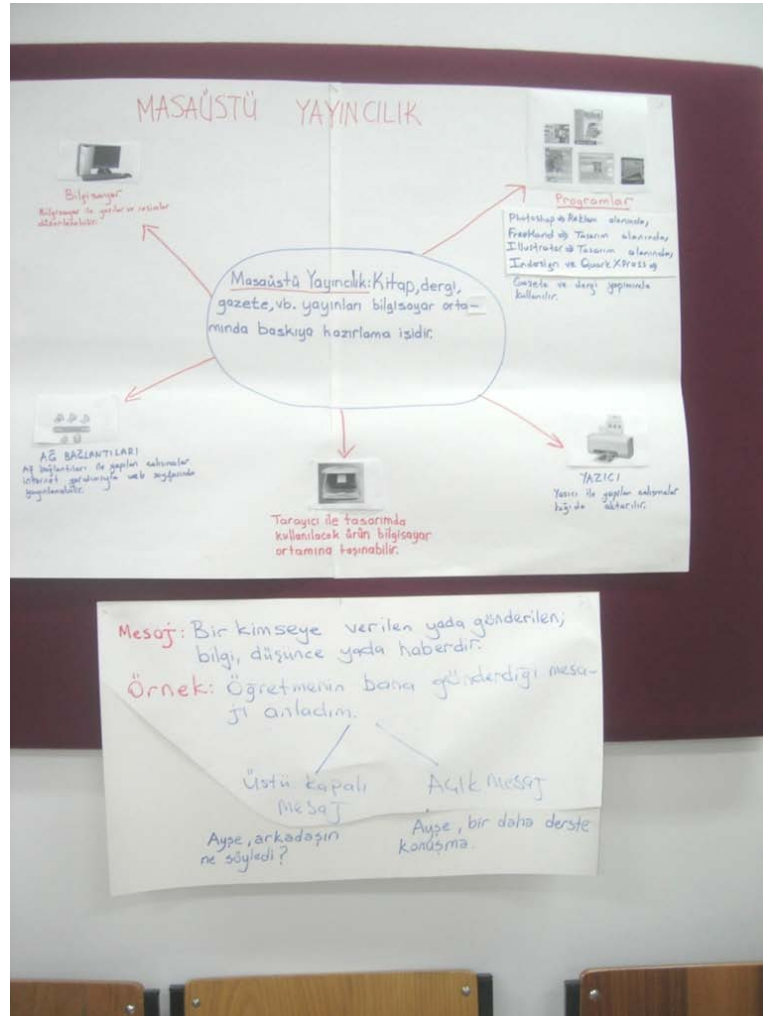
Şekil 3: Dil Dersliği Planı

Öğrenciler öğretmen masasının karşısında “U” şeklinde oturmuşlardır. Öğrencilerin çalışmaları, kolçaklı sandalyelerin arkasında yer alan panolarda sergilenmiştir. Panolarda yer alan çalışmalarda *Grafik Tasarımı Meslek Dili I* dersinde, *Sayfa Tasarımı* meslek dersini desteklemeye yönelik olarak yapılan etkinlikler ve *Yazılı ve Sözlü Anlatım I* dersinde okul dergisine yönelik yapılan yazma çalışmaları yer almıştır.

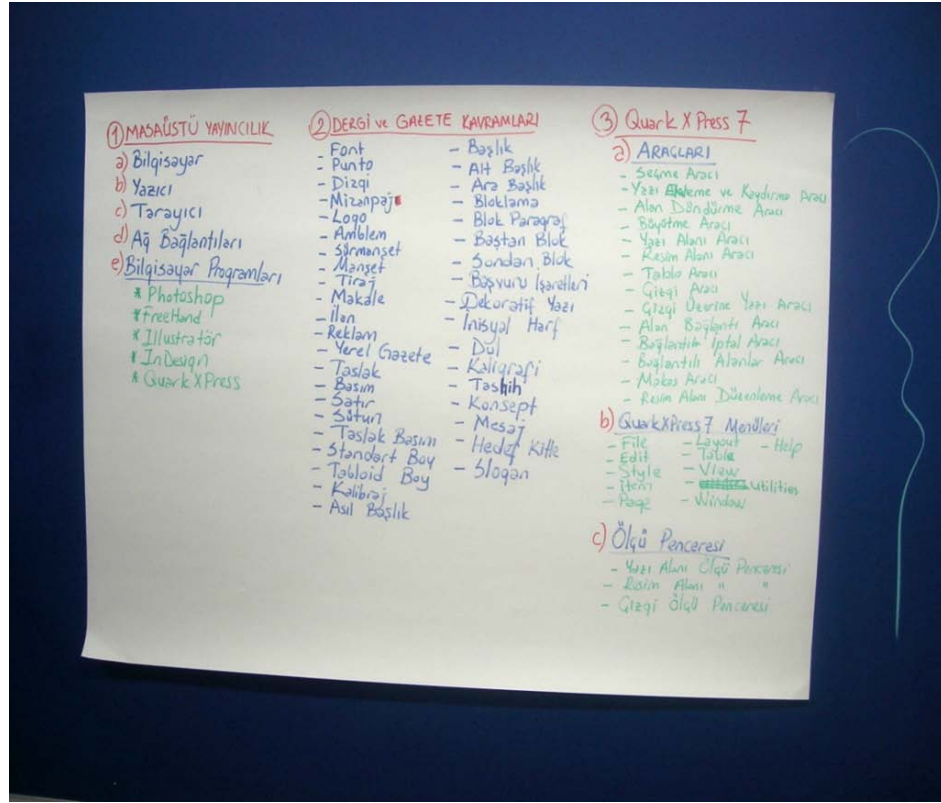
Fotoğraf 7’de masaüstü yayıncılık kavramı ile ilgili *Anlam Haritası* çalışması ve mesaj sözcüğü ile ilgili tanımlama çalışması yer almaktadır.

Fotoğraf 8’de ise paylaşılan tüm sözcüklerin masaüstü yayıncılık, gazete ve dergi kavramları ve QuarkXPress 7 olarak üç başlıkta toplanarak listelenmiştir. Derste yapılan bu çalışma panoda sergilenmiştir.

Fotoğraf 9’ da yer alan panoda ise boşluk doldurma etkinliği yer almaktadır.

Fotoğraf 7: Anlam Haritası ve Tanımlama Çalışmaları (12/01/2009)

Fotoğraf 8: Dergi ve Gazete Kavramlarının Poster Çalışması(12/01/2009)

Fotoğraf 9: Boşluk Doldurma Çalışması (12/01/2009)

Grafik 3. Sınıf Bilgisayar Laboratuvarı

Engelliler Entegre Yüksekokulu Grafik Lisans Programı'nda her sınıf için bir bilgisayar laboratuvarı bulunmaktadır. Grafik Programının toplam 4 adet bilgisayar laboratuvarı bulunmaktadır. Tüm bilgisayar laboratuvarlarında öğrenci sayısı kadar bilgisayar yer almıştır. *Sayfa Tasarımı* dersini destekleyerek derginin tasarımının yapıldığı *Grafik Tasarım II* dersi Grafik 3. sınıfın meslek derslerinden biridir. Bu ders Grafik 3.sınıflar için tahsis edilen laboratuvarda yapılmıştır. Laboratuvar Yüksekokulun birinci katında yer almaktadır. Laboratuvar 10 adet bilgisayar bulunmaktadır (Fotoğraf 10).

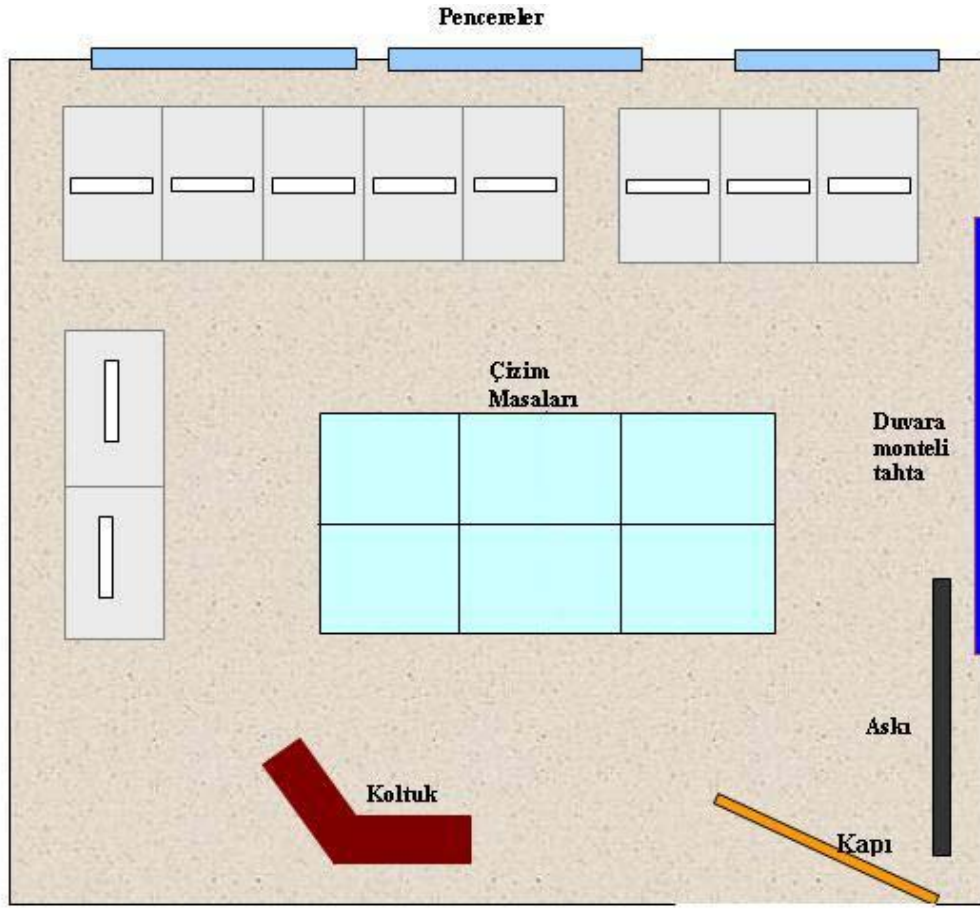

Fotoğraf 10: Bilgisayarlar (30/10/2008)

Laboratuvar 10 adet bilgisayar kullanılmaktadır. İş dünyasında tasarım alanında en çok tercih edilen bilgisayarlardır. İş ortamlarında en çok kullanılan bilgisayarların Yüksekokulda da kullanılması ile öğrencilerin mezuniyetleri sonrasında yer alacakları iş ortamlarında bilgisayar kullanımı konusunda sorun yaşamayacakları düşünülmektedir.

Öğrencilerin meslek ve dil derslerindeki araştırmaları için tüm bilgisayarlar internete bağlanmıştır. Bilgisayarların sabit diskinde meslek derslerinde kullanılmak üzere tasarım yapmalarına olanak veren masaüstü yayıncılık programları Anadolu Üniversitesi tarafından satın alınmış ve yüklenmiştir. Sınıfta duvara monte edilmiş bir adet sabit tahta kullanılmıştır. Öğrencilerin yaptıkları çalışmaların kontrol edilmesi ve dersin yapılması amacıyla sınıfın ortasında birleştirilmiş 6 adet çizim masası kullanılmıştır. Sınıfın pencerelerinde siyah stor perdeler takılmıştır. Sınıfın zemini PVC

malzeme ile kaplanmıştır. Duvarlarında ise panolar yer almıştır. Laboratuvarın planı Şekil 4’ de gösterilmiştir.

Şekil 4: Grafik 3. Sınıf Bilgisayar Laboratuvarı Planı

Araştırmaya Katılanlar

Bu bölümde araştırmaya katılan öğrenciler, araştırmada yer alan araştırmacı, öğretim elemanları ve tezin *Geçerlik ve Güvenilirlik Komitesi* üyeleri hakkında bilgi verilecektir.

Öğrenciler

Araştırmada Grafik 1. sınıf öğrencileriyle 2008-2009 öğretim yılı güz döneminde çalışılmıştır. Araştırma sürecinde *Sayfa Tasarımı* meslek dersi ile *Grafik Tasarımı Meslek Dili I* ve *Yazılı ve Sözlü Anlatım I* dil derslerinde işbirliği yapılmıştır. Ayrıca *Grafik Tasarım II* meslek dersi ile de işbirliği yapılmıştır.

Araştırmanın odak sınıfı Grafik 1. Sınıfta 11 öğrenci yer almıştır. Öğrencilerin isimleri değiştirilmiştir. Buna göre öğrencilerin isimleri; Yalçın, Tolga, İhsan, Nimet,

Leyla, Deniz, Gürbüz, Filiz, Doğan, Muhsine ve Hülya olarak sıralanabilir. Ancak öğrencilerinden biri kaydını dondurduğu için derslere katılmamıştır. Araştırma verileri 19-26 yaş arasındaki 10 öğrenciden toplanmıştır. Öğrenciler bileteral, sensorineural (çift taraflı duyu sinirsel tip) işitme kayıplıdır. Öğrencilerden ikisi koklear implant kullanmaktadır. Derslerde sözlü etkileşim kullanılmıştır. Sözlü etkileşim sürecinde gerektiğinde tahtaya yazarak, gerektiğinde jest ve mimik kullanarak öğrencilere ipucu sağlanmıştır. İngilizce sözcüklerin okunuşlarının çalışılmasında, okunuşun tahtaya yazılması, bazı mesleki sözcüklerin şeklinin tahtaya çizilmesi gibi tekniklerle sözlü etkileşim desteklenmiştir.

Genel olarak odak sınıftaki öğrencilerin; sıra alma, söyleşi yapma, dinleme becerilerinde ve günlük yaşantıya yönelik sözcükleri yazılı ve sözlü olarak kullanmada sorun yaşamadığı belirlenmiştir. İhsan, Doğan ve Muhsine'nin karmaşık dil yapılarını kullanabildikleri gözlenmiştir. Öğrencilerle mesleki dilde yapılan etkileşimlerde; konuyu takip etmeleri için önemli kavramlar, sorular ya da düşünceler yazılı olarak gösterilerek destek sağlanmıştır. Nimet, Deniz ve Gürbüz 'ün yapılan etkileşimlerde dudak okumadan ipucu aldıkları gözlenmiştir.

Araştırmada çalışılan diğer öğrenciler ise Grafik 3.sınıf öğrencileridir. Grafik 3. sınıf programında yer alan *Grafik Tasarım II* meslek dersinin ödevlerinden biri de dergi çalışmasıdır. Bu derste öğretim elemanın işbirliği ile okul dergisinin tasarımı ödev olarak gerçekleştirilmiştir.

Öğrenciler araştırmaya gönüllü olarak katılmışlar ve katılmaları ile ilgili katılım belgesi imzalamışlardır (EK-A). Öğrenciler araştırmanın amacı ve uygulaması sürecinde karşılaştıkları durumlar, bulguların yayınlanması ve gerektiğinde araştırmadan ayrılacakları gibi konularda bilgilendirilmişlerdir (Biber ve Leavy, 2011; Ryen, 2011; Stake, 2010).

Öğrencilerin takvim yaşı, işitme engelli olma yaşı, işitme cihazı kullanmaya başladığı yaş, kullandığı işitme cihazı, mezun olduğu ortaöğretim kurumu bilgilerine yönelik belgelere ve işitme kaybının derecesinin ve özelliklerinin bulunduğu odyogram (EK-B) bilgilerine Yüksekokul öğrenci işleri biriminden ulaşılmıştır. Öğrencilerin Yüksekokul'a kayıt yaptırmaları sırasında tutulan dosyalardan bu bilgilere Yüksekokul müdürünün onayı ile ulaşılmıştır (Tablo 1 ve Tablo 2).

Tablo 1: Grafik 1. Sınıf Öğrencilerinin Bilgileri

Adı Soyadı	Yaş Cinsiyet	İşitme Kaybı (İyi işiten kulak)	İşitme Kaybının Başladığı Yaş *	Cihaz Kullanma Yaşı *	Mezun Olduğu Okul
Yalçın	21/E	110 dB	Doğuştan	3-4	İÇEM
Tolga **	22/E	107 dB	6 Aylık	11 Aylık	Anadolu Güzel Sanatlar
İhsan ***	20/E	105 dB	72 Aylık	72 Aylık	Meslek Lisesi
Nimet	22/K	95 dB	12 Aylık	12 Aylık	İÇEM
Leyla	20/K	102 dB	9 Aylık	10 Aylık	Meslek Lisesi
Deniz	20/K	102 dB	10 Aylık	10 Aylık	İÇEM
Gülbüz	19/K	103 dB	18 Aylık	18 Aylık	Çok Programlı Lise
Filiz ***	19/K	121 dB	Doğuştan	7 Aylık	Güzel Sanatlar Lisesi
Doğan	20/E	57 dB	13 Yaş	Takmıyor	Meslek Lisesi
Muhsine	22/K	83 dB	30 Aylık	30 Aylık	Genel Lise
Hülya	20/K	104 dB	Doğuştan	36 Aylık	İÇEM

* Öğrencilerin beyanları esas alınmıştır.

** Kayıt yaptırdıktan sonra derslere gelmeyen öğrenci

*** CI: Koklear implantlı öğrenci

**** Öğrencilerin isimleri değiştirilmiştir.

Tablo 2: Grafik 3. Sınıf Öğrencilerinin Bilgileri

Adı Soyadı	Yaş Cinsiyet	İşitme Kaybı (İyi işiten kulak)	İşitme Kaybının Başladığı Yaş *	Cihaz Kullanma Yaşı *	Mezun Olduğu Okul
Ege	22/E	98 dB	Doğuştan	8 Aylık	İÇEM
Berke	25/E	88 dB	5 Yaş	5 Yaş	Genel Lise
Murat	22/E	97 dB	7 Aylık	3 Yaş	Genel Lise
Niyazi	20/E	117 dB	4 Aylık	7 Aylık	Genel Lise
Çiğdem	21/K	85 dB	Doğuştan	12 Aylık	Meslek Lisesi
Kadir	23/E	87 dB	Doğuştan	18 Aylık	Genel Lise
Fuat	21/E	99 dB	4 Aylık	18 Aylık	İÇEM
Münibe	21/K	98 dB	18 Aylık	24 Aylık	Meslek Lisesi
Hakan	20/E	82 dB	8 Aylık	18 Aylık	İÇEM
Buse	20/K	105 dB	Doğuştan	12 Aylık	İÇEM

* Öğrencilerin beyanları esas alınmıştır.

** Öğrencilerin isimleri değiştirilmiştir.

Araştırmacı ve Öğretim Elemanları

Araştırma verileri *Sayfa Tasarımı* dersini yürüten araştırmacı Zehranur Kaya ve *Yazılı ve Sözlü Anlatım I* ve *Grafik Tasarımı Mesleki Dili I* derslerini yürüten öğretim elemanı Güzin Karasu tarafından toplanmıştır. Ayrıca *Grafik Tasarım II* dersini yürüten öğretim elemanı Nilgün Salur'un dersi izlenerek araştırmacı tarafından video kayıtları toplanmıştır.

Sayfa Tasarımı Dersi Öğretim Elemanı (Araştırmacı)

Öğr. Grv. Zehranur Kaya; lisans derecesini Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Matematik Lisans Programı'ndan 1988 yılında almıştır. Araştırmacı yüksek lisans derecesini ise 2002 yılında Fen Bilimleri Enstitüsü Bilgisayar Mühendisliği Anabilim Dalı Bilişim Yüksek Lisans Programı'ndan almıştır. Araştırmacı özel sektörde bilgisayar donanımı ve yazılımı konularında 1988 – 1994 yılları arasında görev yapmıştır. Anadolu Üniversitesi Engelliler Entegre Yüksekokulu'nda 1994 yılında öğretim görevlisi olarak çalışmaya başlamıştır. Araştırma verilerinin toplandığı sırada Engelliler Entegre Yüksekokulu'nda ondört yıllık öğretim deneyimi bulunmaktaydı. Araştırmacı Yüksekokul'un Bilgisayar Operatörlüğü Önlisans Programı'nda yer alan “*Dizgi*”, “*Temel Bilgi Teknolojileri*”, “*Veritabanı Uygulamaları*”, “*İşlem Tabloları*”, “*Bilgisayar Destekli Sunum*” gibi mesleki dersleri vermektedir. Araştırma sırasında Yüksekokul'da farklı sınıflarda ve bölümlerde meslek derslerini yürütmeye devam etmiştir.

Araştırmacı, 2004 - 2005 öğretim yılı Bahar Dönemi'nde Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Özel Eğitim Anabilim Dalı, İşitme Engelliler Öğretmenliği Programı'nda doktora eğitimine başlamıştır. Araştırmacının nitel araştırmalar konusundaki deneyimlerinin artmasına; doktora eğitimi sürecinde “*Özel Eğitimde Nitel Araştırma Yöntemleri*” dersini almış olması ve çeşitli nitel araştırma projelerinin veri toplanması ve analiz çalışmalarında görev almış olması yardımcı olmuştur.

Araştırmacı izleme toplantılarını kayıt ederek raporlaştırmıştır. Araştırma sürecinde; uygulama bölümünde 11 kez, verilerin analizi bölümünde 25 kez olmak üzere toplam 36 kez toplantı yapılmıştır. Ayrıca 5 kez yapılan altı aylık toplantılarla toplam 41 toplantı gerçekleştirilmiştir.

Dil Dersleri Öğretim Elemanı

“*Grafik Tasarımı Meslek Dili I*” ve “*Yazılı ve Sözlü Anlatım I*” derslerinden sorumlu öğretim elemanı Öğr. Grv. Güzin Karasu; Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi İşitme Engelliler Öğretmenliği Lisans programından 1995 yılında mezun olmuştur. Yüksek lisans öğrenimini Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Özel Eğitim Anabilim Dalı, İşitme Engelliler Öğretmenliği Yüksek lisans programında yapmıştır. Araştırma verilerinin toplandığı dönemde Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı İşitme Engelliler Öğretmenliği Doktora Programı’na devam etmekteydi. Verilerin toplandığı dönemde kurumda işitme engelliler öğrencilerin eğitiminde on dört yıllık öğretim deneyimine sahipti. Araştırmanın veri toplama sürecinde yapılan 16 kez tez izleme toplantısına katılmıştır. Disiplinlerarası çalışma kapsamında ortak derslerin yürütülmesi ile ilgili kararların uygulamasında görev almıştır.

Grafik Tasarım II Dersi Öğretim Elemanı

Grafik 3. sınıf öğrencileri ile *Grafik Tasarım II* dersini yürüten Öğr. Grv. Nilgün Salur 1994 yılından bu yana Engelliler Entegre Yüksekokulu’nda Grafik Lisans Programı’nın meslek derslerinin bir bölümünü yürütmektedir. Ayrıca Grafik bölümünün bölüm sorumluluğunu yapmaktadır. 1995 yılında Sosyal Bilimler Enstitüsü Grafik Programı’nda yüksek lisansını tamamlamıştır. Araştırmanın gerçekleştirildiği tarihte Yüksekokul’da on dört yıllık deneyime sahipti.

Araştırma sürecinde *Grafik Tasarım II* dersini yürüten Öğr. Grv. Nilgün Salur ile görüşmeler yapılmıştır. Ayrıca araştırmanın ürünü olan derginin tasarıma uygunluğu konusunda derginin tasarımcısı olan öğrenciye yol göstermiş ve gerektiğinde birlikte görev almıştır.

Tez Geçerlik ve Güvenilirlik Komitesi

Eylem araştırması sürecinde; sorunu belirleme, sorunla ilgili veri toplama, toplanan verilerin değerlendirilmesi ve sorunla ilgili iyileşmeyi sağlamak amacıyla süreç içinde kişiler konu ile ilgili düşüncelerini, bilgilerini ve çözüm önerilerini paylaşırlar. Bu bilgilerin paylaşımında farklı bakış açılarından yararlanmak önemlidir. Araştırmanın konusu hakkında genel bilgiye sahip ve nitel araştırma yöntemleri konusunda uzman

kişilerin, yapılan araştırmayı incelemesi inandırıcılık konusunda alınan önlemlerden biridir (Creswell, 2005; Henning, Stone ve Kelly, 2009; Mills, 2003; Uzuner, 2005). Araştırmanın *Geçerlik ve Güvenilirlik Komitesi* izleme toplantılarıyla inandırıcılık konusunda araştırmanın sistematik olarak denetlenmesini sağlamıştır.

Araştırma süresince *Geçerlik ve Güvenilirlik Komitesi*'nde yer alan işitme engelli öğrencilerin eğitimleri konusunda deneyimli araştırma ekibi tarafından haftalık izleme ve değerlendirme toplantıları ile denetlenen araştırma verileri Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün belirlediği kural doğrultusunda her altı ayda bir izlenmiş ve değerlendirilmiştir. *Geçerlik ve Güvenilirlik Komitesi*'nde; tezin danışmanı Doç. Dr. Ümit Girgin ile birlikte Prof. Dr. Yıldız Uzuner ve Prof. Dr. Ferhan Odabaşı görev almıştır.

İzleme toplantılarına 11/09/2008 tarihinde başlanmış ve düzenli olarak toplantılara devam edilmiştir. Tez verilerinin toplanması süresinde düzenli olarak haftalık toplantılar yapılmıştır. Verilerin toplanmasından sonra ise toplantılara devam edilmiştir. Toplantılar ses kayıt cihazı ile kayıt edilmiştir. Kayıtlar raporlaştırılmış ve izleme toplantısına katılanlar tarafından imzalanmıştır. İzleme toplantılarında alınan kararlar derslerde uygulanmıştır. Toplantılara araştırmacı tarafından hazırlanan bir önceki toplantının tutanağının incelenmesi ve imzalanmasıyla başlanmıştır. Toplantılar ses kayıt cihazı ile kayıt edilmiştir ve notlar alınmıştır. Her bir toplantı sonrasında araştırmacı aldığı notlardan ve ses kaydından yola çıkarak toplantının tutanağını yazmıştır.

Komite toplantıları dışında, *Grafik Tasarımı Meslek Dili I* dersinin öğretim elemanı ile araştırmacı haftada bir kez ders sonrasında dersin içerikleri, etkinlikleri, amaçları, malzemeleri, ödevler, değerlendirmeler ve dersin ürünleri ile ilgili konularda toplantılar gerçekleştirmişlerdir.

Araştırma, *Anadolu Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri* kapsamında değerlendirilmiş ve 24/09/2009 itibarıyla 090533 proje numarası ile kabul edilmiştir. Araştırma Projesinin yürütücülüğünü tezin danışmanı Doç. Dr. Ümit Girgin yaparken, yürütücü yardımcılığını Prof. Dr. Yıldız Uzuner ve araştırmacılığını ise Zehranur Kaya yapmıştır. Araştırma verileri ve raporlaştırma bu süreç içinde altı ayda bir *Anadolu Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi* tarafından incelenmiş ve devam edilmesine karar verilmiştir. Araştırma raporları araştırmacı tarafından yazılmış, tezin

danışmanı ve projenin yürütücüsü Doç. Dr. Ümit Girgin ve yürütücü yardımcısı Prof. Dr. Yıldız Uzuner tarafından incelenerek düzenlenmesi için öneriler verilmiştir. Araştırmacı bu öneriler doğrultusunda raporu düzenleyerek *Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi*'ne sunmuştur. Araştırmanın sonuç raporu tezin tamamlanmasından sonra *Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi*'ne teslim edilecektir.

Doktora araştırmasının danışmanı Doç. Dr. Ümit Girgin; araştırmanın tüm sürecinin değerlendirildiği ve şekillendirildiği izleme toplantılarında; dersin planlanması, amaçlarının belirlenmesi, uygulanması, malzemelerin hazırlanması, hazırlanan malzemelerin uygunluğu, tezin bölümlerinin tezin amacına ve alan yazına uygunluğunu denetlemiştir. Araştırma verisinin toplanması sürecinde Doç. Dr. Ümit Girgin Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü İşitme Engelliler Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda öğretim üyesi olarak görevini 30 yıldır sürdürmekteydi. Ayrıca Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü İşitme Engelliler Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda işitme engellilere okuma yazma öğretimine yönelik olarak teorik ve uygulamalı dersleri ve Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde yer alan yüksek lisans ve doktora programlarında okuma yazma gelişimine yönelik dersleri yürütmektedir.

Geçerlik ve Güvenilirlik Komitesi'nde yer alan Prof. Dr. Yıldız Uzuner, doktora tez danışmanı ile birlikte çalışarak araştırma sürecinin planlanması ve uygulamasını, araştırma verilerinin toplanma-analiz ve raporlaştırılması sürecinde yol gösterilmesini ve denetlenmesini gerçekleştirmiştir. Ayrıca tez araştırması projesinde yönetici yardımcısı olarak görev almıştır. Prof. Dr. Yıldız Uzuner Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü İşitme Engelliler Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Ayrıca Engelliler Entegre Yüksekokulu'nda dil derslerinin planlanması ve geliştirilmesi konusunda liderlik yapmaktadır. Araştırma verilerinin toplandığı tarihte işitme engelli öğrencilerle 26 yıllık deneyime sahipti. Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü İşitme Engelliler Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda dil ve iletişim, dil gelişimi ve eğitsel ölçme değerlendirme konulu lisans derslerinin yanı sıra Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde yüksek lisans ve doktora düzeylerinde nitel araştırma ve dil ve iletişim konularında dersler yürütmektedir.

Geçerlik ve Güvenilirlik Komitesi'nde yer alan Prof. Dr. Ferhan Odabaşı araştırmanın uygulama sürecinde izleme toplantılarına katılarak tezin amacına ve alan yazına uygunluğu konusunda denetlemeler yapmış ve raporlaştırma sürecinde önerileri ile araştırmaya yön vermiştir. Araştırma verilerinin toplandığı tarihte Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitim Bölüm ve Anabilim Dalı Başkanı olarak, tezin raporlaştırılması sürecinde ise Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü olarak görev yapmıştır. Araştırmanın yapıldığı tarihte alanında 30 yıldır görev yapmaktaydı. Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri konusunda lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde dersler vermektedir.

Araştırma Süreci

Araştırma; “Hazırlık” ve “Uygulama-Ürün Geliştirme” olmak üzere iki süreçten oluşmaktadır. Bu süreçlerde gerçekleştirilen çalışmalar Tablo 3’ de yer almaktadır:

Tablo 3: Araştırma Süreçlerinde Yapılan Çalışmalar

Araştırma Süreci	Tarih	Yapılan Çalışmalar
Hazırlık	2007 – 2008 Öğretim Yılı	Güz döneminde alan yazın taraması, Bahar döneminde Pilot uygulamanın yapılması, Yaz döneminde Ders Notunun Güncellenmesi ve Performans sınavının hazırlanması.
Uygulama-Ürün Geliştirme	2008 – 2009 Öğretim Yılı	Güz döneminde araştırma verilerinin toplanması, Ön-Performans Değerlendirmesi, Son-Performans Değerlendirmesi ve derslerde uygulanan testlerin yapılması. Güz döneminin sonunda dersin ürünü olarak Okul dergisi <i>Entegre Gençlik</i> ’in içeriğinin belirlenmesi, mizanpajının yapılması, basılması ve dağıtılması çalışmalarının yapılması.

Araştırma süreçlerinin içinde yer alan dönemlerin kendi içinde döngüsü bulunmaktadır. Bu döngüler ilgili bölümlerde açıklanmıştır.

Hazırlık Süreci

Araştırmanın *Hazırlık Süreci* 2007-2008 öğretim yılında yer alan Güz ve Bahar yarıyıllarının yanı sıra 2008 yılının Yaz dönemini de kapsamıştır. *Hazırlık Süreci* boyunca yapılan izleme toplantılarında alınan kararlar uygulanmıştır.

Hazırlık Süreci'nde Şekil 5'de belirtilen çalışmalar yapılmıştır. Araştırmanın *Hazırlık Süreci* eğitim öğretim dönemlerine göre "2007-2008 Güz ve Bahar Dönemleri" ve "2008 Yaz Dönemi" alt başlıklarında açıklanmıştır.

Şekil 5: Araştırmanın Hazırlık Süreci

2007-2008 Güz ve Bahar Dönemleri

2007 - 2008 Güz Dönemi'nde araştırmanın alan yazın taramasına başlanmıştır. Meslek eğitimi ile ilgili alan yazın taramaları yapılmıştır. Araştırmanın *Anadolu Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri* kapsamında yürütülmesine karar verilmiş ve proje başvurusu için çalışmalara başlanmıştır.

Bahar döneminde ise araştırmanın pilot uygulaması gerçekleştirilmiştir. Pilot uygulama sürecinde *Sayfa Tasarımı* dersinde 10 hafta, haftada 4 saat olmak üzere toplam 40 saat ders yapılmıştır. Ayrıca *Grafik Tasarımı Meslek Dili I* ve *Yazılı ve Sözlü*

Anlatım I derslerinde ise 7 hafta boyunca haftada 5 saat olmak üzere toplam 35 saat ders yapılmıştır.

Pilot uygulama. DOYÖ ve Mesleki Eğitim Programlarının ilkeleri doğrultusunda meslek dersleri ile dil derslerinin işbirliğiyle yürütülmesinde karşılaşılabilecek sorunların belirlenmesi ve çözümlenmesi amacıyla araştırma öncesinde pilot uygulama yapılmıştır. Araştırmanın pilot uygulamasında meslek dersindeki kavramlar dil dersinde desteklenmiş ve dil dersinde mesleki terminolojinin öğrenilmesini ve kalıcılığını artırmak amacıyla sözcük dağarcığı geliştirme stratejileri uygulanmıştır. Aynı zamanda meslek dersinde de mesleki terminolojinin yanı sıra öğrencilerin alanlarında önemli yazılımlardan biri olan QuarkXPress'in komutlarının uygulanması, tanımlanması ve söylenebilmesi amacıyla dersler planlanmıştır. Araştırmanın *Geçerlik ve Güvenilirlik Komitesi*'nce sağlanan geri bildirimlerle araştırmacı pilot uygulama sürecinde bir meslek öğretim elemanı olmanın yanı sıra bir dil dersi öğretim elemanı olarak da derslerini yürütmek üzere deneyim kazanmıştır.

Pilot çalışma 2007-2008 Bahar Döneminde Grafik 1. Sınıf öğrencileriyle gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada Yüksekokul'da çıkarılmakta olan okul gazetesinin yayınlanması çalışması yapılmıştır.

Sayfa Tasarımı dersinde öncelikle gazete hakkında bilgiler verilmiştir. Daha sonra gazetenin bölümleri ve okul gazetesinin süreci hakkında dersler yapılmıştır. 5. hafta bir gazete yapmak için kullanılan yazılımlardan biri olan QuarkXPress programına giriş yapılmıştır. Beşinci hafta ile 10. haftalar arasında QuarkXPress programı komutları ve menüleri çalışılmıştır. 11. haftada okul gazetesinin son sayısının basımına yönelik olarak gazete çalışması yapılmıştır. Final haftasındaki iki günde ise gazetenin mizanpaj ve basım işlemleri gerçekleştirilmiş ve yılsonu sergisinde okul gazetesi dağıtılmıştır.

Gazete çalışması için kullanılan QuarkXPress programının İngilizce komutlarının tanınması, Türkçe'si, uygulanması, tanımlanması ve söylenmesi amacıyla *Sayfa Tasarımı* dersinin yanı sıra Grafik 1. sınıflar ile *Grafik Tasarımı Meslek Dili I* ve *Yazılı ve Sözlü Anlatım I* derslerinde doğrudan ve dolaylı sözcük dağarcığı stratejileri kullanılmıştır.

Araştırmanın pilot uygulaması sonucunda alınan kararlar “uygulamaya yönelik” ve “değerlendirmeye yönelik” olmak üzere iki başlıkta sunulmuştur:

Pilot Uygulama Sonucunda Uygulamaya Yönelik Alınan Kararlar

- Yüksekokul’da; Grafik bölümünün tasarım olarak ve tüm Yüksekokul öğrencilerinin de yazılarıyla destek verdiği dönemlik olarak çıkarılan bir okul gazetesi bulunmaktaydı. Bu çalışma devam ederken araştırmanın özgünlüğünün sağlanması amacıyla dergi tasarımı üzerinde durulmuştur. Dergi çalışmasının; ön kapak, arka kapak, iç sayfa, logo, amblem ve reklamlarının tasarımları gibi farklı konulardaki tasarımları da içinde barındırması çok amaçlı tasarım çalışmasını gerektirmektedir. Ayrıca dergilerin çok sayfalı olması, farklı konuların bir arada işlenebiliyor olması, mesleki anlamda gazeteden farklı terminolojiyi de içermesi nedeniyle derste hem tasarımının yapılması, hem de tasarımın dergiye uygulanması ve aynı zamanda terminolojisinin incelenmesi bakımından işbirliği yapılabilmesi yönüyle araştırmaya uygun olduğu belirlenmiştir. Dergi tasarımı konusunun aynı zamanda Grafik bölümünde farklı sınıflarda farklı derslerde çalışıldığı bölüm öğretim elemanları tarafından da belirtilmiştir. Bununla birlikte dergi okuma-yazma çalışması, farklı okur-yazarlık davranışı gerektirmesi yönüyle, meslek derslerinin yanı sıra dil derslerinde de çeşitli okuma-yazma fırsatları sağlaması bakımından da önemlidir. Bu amaçla pilot uygulama sonucunda, mesleki eğitim sürecinde gerçek amaçlara dayalı anlamlı yaşantıların sağlanmasına olanak veren ürün oluşturma sürecinde araştırmanın ürünü olarak dergi çıkarılmasına karar verilmiştir.
- Pilot uygulamada çok sayıda sözcüğün öğrenilmesi sürecinde öğrencilerin *Sayfa Tasarımı* dersi içinde çok fazla not almadıkları gözlenmiştir. Sözcüklerin öğrenilmesinde yazarak yapılan tekrarlar önemlidir. Bu nedenle öğrencilerin derste defterlerine yazmalarının istenmesine karar verilmiştir. Bu amaçla ilk derste dersin işlenişi ile ilgili olarak; not tutmak ve fihrist oluşturmak konusunda bilgi verilmesine ve öğrencilerin fihrist etkinliğinin not ile değerlendirilmesine karar verilmiştir.

- Öğrencilere verilen ders notunun dergi kavramlarıyla güncellenmesine karar verilmiştir. İşitme engelli öğrencilerin mesleki eğitiminde mesleki metinlerin hazırlanması önemlidir. İşitme engelli üniversite öğrencilerinin dil düzeylerine uygun mesleki metinler bulmanın zorluğu düşünüldüğünde, ders notu hazırlamanın önemi de anlaşılmaktadır. Kullanılmakta olan ders notunun yeni sözcüklerle desteklenmesi ve geliştirilmesi önemlidir.
- Pilot uygulama sürecinde mesleki sözcüklerin tanımları PowerPoint sunusuyla yapılmıştır. Tanımlar öğrencilerle tartışılmış daha sonra ders notunda yazan tanım sunu yardımıyla öğrencilere gösterilmiştir. Öğrenciler tanımı okumuşlardır. Pilot uygulama sürecinde yapılan toplantılarda öğrencilerin katkılarıyla yapılan tanımların tahtaya yazılmasının önemi üzerinde durulmuştur. Tanımlar yapılırken öğrencilerden sorularla katkılarının alınması ve öğretmenin gerekli birleştirmeleri yaptıktan sonra tanımı tahtaya yazmasına karar verilmiştir.
- Uygulama ve plan yazımı ile ilgili olarak araştırmacının izlemelerle desteklenmesine devam edilmesine karar verilmiştir.

Pilot Uygulama Sonucunda Değerlendirmeye Yönelik Alınan Kararlar

- *Sayfa Tasarımı* dersi kapsamında *QuarkXPress* programı hakkındaki ön bilgilerinin sınanması gerektiği üzerinde durulmuştur. Bu bilginin edinilmesi dersin işlenişinin planlanmasında önemli katkılar sağlayacağı belirtilmiştir. Bu amaçla ilk derste öğrencilerin programa yönelik ön bilgilerinin alınmasına karar verilmiştir. Bu amaçla yazılımı kullanabilmelerini gözlemek için yönerge hazırlanmasına karar verilmiştir.
Ayrıca dönemin sonunda performans sınavının yanı sıra yapılan dergi mizanpajı ile öğrencilerin tüm dönem boyunca öğrendikleri bilgilerin değerlendirilmesine karar verilmiştir.
- Pilot çalışma sürecinde kullanılan *Küçük Sınav*'ların araştırma sürecinde de uygulanmasına karar verilmiştir.

2008 Yaz Dönemi

2008 yılı yaz döneminde araştırmanın uygulama sürecinde kullanılacak ders notunun güncellenmesi ve performans sınavlarının yönergesinin hazırlanması işlemleri yapılmıştır.

Ders notunun güncellenmesi. 2008 yaz döneminde *Sayfa Tasarımı* dersinin ders notu dersin ürünün dergi olmasına karar verilmesine bağlı olarak dergi kavramlarıyla zenginleştirilerek güncellenmesi araştırmacı tarafından yapılmıştır.

Ders notunda yer alan mesleki tanımlar araştırmacı tarafından yapıldıktan sonra, Grafik bölümünden sorumlu öğretim elemanı tarafından kontrol edilerek tanımların yazımı onaylamıştır. Daha sonra dil dersinin öğretim elemanı tanımların dil bilgisi ve tanım kurallarına uygunluğunu denetlemiştir. Güncellenen ders notu tezin *Geçerlik ve Güvenilirlik Komitesi*'nin üyeleri tarafından incelenerek onaylanmıştır. Bu şekilde tanımlar için geçerlik çalışması yapılmıştır.

Ders notunun güncellenmesi çalışmasında, 17/09/2008 tarihli izleme toplantısında yapılan öneriler doğrultusunda ders notunun arkasına fihrist ilave edilmiştir. Dönem içinde güncellenen ders notu Grafik 1. sınıf öğrencileri ile yapılan *Grafik Tasarımı Meslek Dili I* ve *Yazılı ve Sözlü Anlatım I* derslerinin öğretim elemanı ile paylaşılmıştır. Her iki derste de bu ders notu kullanılmıştır. Ayrıca ders notunda yer alan mesleki tanımlamalar için geçerlik alınan *Grafik Tasarım II* dersinin öğretim elemanı da ders notunun dergi ve gazete kavramlarının tanımlarının yer aldığı bölümü *Grafik Tasarım II* dersinde kullanmıştır.

İşitme engelli öğrencilerin dil gelişimlerinin ve okuma-yazmalarının yaşitlarıyla aynı düzeyde olmadığı bilinmektedir (Conrad, 1979). Bu nedenle; mesleki eğitim sürecinde karşılaşılan mesleki metinlerin okunması ve anlaşılmasında sorunlar yaşamaktadırlar. Mesleki eğitimde kullanılan metinler mesleki terminolojiyi içermektedir. Sözcük dağarcığı yetersiz olan işitme engelli gençler, mesleki terminoloji nedeniyle metinde bilinmeyen bir çok sözcükle karşılaşmaktadır. Bu durum mesleki metinlerin okunup anlaşılmasını daha da güçleştirmektedir. Mesleki eğitim programlarına devam eden işitme engelli öğrenciler için onların dil ve bilgi düzeyine göre yazılmış mesleki metinlere ihtiyaç bulunmaktadır. Özellikle mesleki eğitimin üniversite aşamasındaki dersler için işitme engelli gençlerin dil düzeylerine uygun

hazırlanmış mesleki metinleri bulmak neredeyse mümkün değildir. İşitme engelli gençler için hazırlanan mesleki eğitim programlarında yer alan dersler için mesleki metinlerin hazırlanması önemlidir.

Araştırmada hazırlanan ders notu; işitme engelli gençler için uygun bir dilde yazılmış olması ve mesleki bilgileri içermesi yönüyle önemlidir. Ders notu her dönem değişen ve gelişen bilgi ile güncellenmektedir.

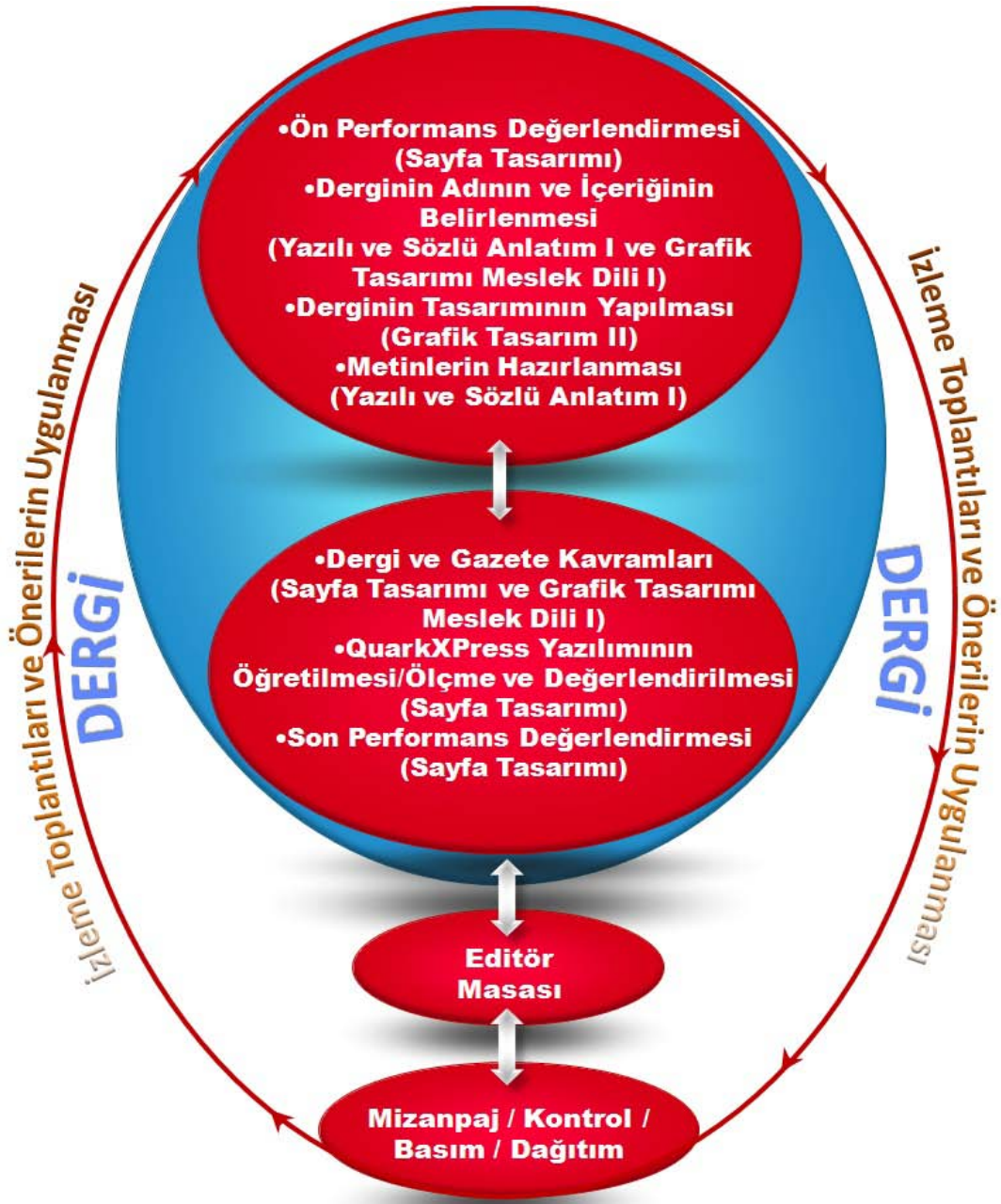
Ders notunun *Sayfa Tasarımı* dersinin yanı sıra *Grafik Tasarımı Meslek Dili I*, *Yazılı ve Sözlü Anlatım I* ve *Grafik Tasarım II* derslerinde de kullanılması öğrencilerin okuma tekrarları yapmalarına fırsat vermiştir.

Uygulama-Ürün Geliştirme Süreci

Araştırmanın *Uygulama-Ürün Geliştirme* süreci 2008-2009 öğretim yılı Güz Dönemini kapsamaktadır. “*Hazırlık*” sürecinde elde edilen veriler doğrultusunda *Uygulama-Ürün Geliştirme* sürecine geçilmiştir. *Uygulama-Ürün Geliştirme süreci*’nde *Sayfa Tasarımı*, *Grafik Tasarımı Meslek Dili I*, *Yazılı ve Sözlü Anlatım I* ve *Grafik Tasarım II* dersleri yapılmıştır. Meslek dersleri ile dil derslerinin işbirliğinin yapıldığı bu araştırmada tez sürecinin izlendiği toplantılara dil derslerinden sorumlu olup, araştırmanın destek verisini toplayan öğretim elemanı da katılmıştır. Bu süreç içinde 11/09/2008 ile 23/12/2009 tarihleri arasında 11 kez *İzleme ve Değerlendirme Toplantısı* yapılmıştır.

Uygulama-Ürün Geliştirme sürecinde öğrencilerin başlangıç performanslarını öğrenmek için yapılan *Ön-Performans Değerlendirmesi* 22/09/2008 tarihli *Sayfa Tasarımı* dersinde, derslerin tamamlanmasından sonra öğrencilerin sonuç performanslarını öğrenmek için yapılan *Son-Performans Değerlendirmesi* ise 12/01/2009 tarihindeki *Sayfa Tasarımı* dersinde uygulanmıştır.

Araştırmanın ürünü derginin hazırlanmasında, işbirliği içinde yer alan *Sayfa Tasarımı*, *Grafik Tasarımı Meslek Dili I*, *Yazılı ve Sözlü Anlatım I* ve *Grafik Tasarım II* derslerin yapılmasının yanı sıra derginin adının ve içeriğini belirlenmesi, derginin adına göre logo çalışmasının yapılması, derginin tasarımının yapılması, derginin içeriğini oluşturan metinlerin hazırlanması ve yazılması ve derginin masaüstü yayıncılık programlarından QuarkXPress programında yapılabilmesi için programın öğretilmesi çalışmaları ve öğrencilerin süreç içinde değerlendirilmeleri yer almıştır.

Şekil 6: Araştırmanın Uygulama-Ürün Geliştirilme Modeli

*Uygulama-Ürün Geliştirme Süreci'*nde meslek dersleriyle dil derslerinin işbirlikli çalışması haftalık döngüsel bir modelle gerçekleştirilmiştir. Mesleki eğitimde bir bilgisayar yazılımı kullanarak gerçekleştirilen yayın çıkarma sürecinde uygulanan model Şekil 6' da gösterilmiştir.

Araştırma sürecinde oluşa gelen model şu bilenlerden oluşmuştur: (a) “*Sayfa Tasarımı*”, (b) “*Grafik Tasarımı Meslek Dili I*”, (c) “*Yazılı ve Sözlü Anlatım I*”, (d) “*Grafik Tasarım II*” ve (e) “*Ürün*”.

Modelin bileşenleri karşılıklı olarak birbirini etkileyen, dinamik, senkronize ve döngüsel bir yapı içinde yer almaktadır. Dönemin başında dersler başlar başlamaz işbirliği yapılan derslerde araştırmanın ürünü olan dergi çıkarmak için çalışılacağı öğrencilere duyurulmuştur.

(a) Sayfa Tasarımı: Mesleki eğitim sürecinde uygulanan eğitim programının iş ortamlarında kullanılan uygulamaları içermesi önemlidir (Alkan, 1972; Berryman, 1991). Bu amaçla araştırmanın ürünü dergiye yönelik olarak araştırmacının yürüttüğü ve modelin bileşenlerinden biri olan *Sayfa Tasarımı* dersinde öncelikle dergi ve gazete kavramları çalışılmıştır. Daha sonra QuarkXPress programının komutları çalışılmıştır.

Sayfa Tasarımı dersi; QuarkXPress programının öğretilmesi aşamasında iki bölümde planlanmıştır. Dersin birinci bölümünde; QuarkXPress’in komutları yer almıştır. İngilizce komutların tanınması, söylenmesi, tanımlanması, işlevinin anlatılması ve kullanımı ile ilgili araştırmacının yönlendirmesi, öğrencilerin katılımı ile ders yapılmıştır. Bu bölümde DOYÖ ve mesleki eğitimin ilkeleri doğrultusunda dersler planlanmış ve uygulanmıştır. Araştırmacı öğrencilerin derse katılımları ile ilgili DOYÖ etkinlik ve stratejilerini kullanmıştır. *Sayfa Tasarımı* dersinin ikinci bölümünde ise öğrenciler *İzleyen Etkinlik* çalışması yapmışlardır. Bu çalışmada kendilerine verilen yönergeler doğrultusunda bilgisayar başında QuarkXPress programını kullanmışlardır. Öğrenciler QuarkXPress programını kullanırken araştırmanın amaçları doğrultusunda; öğrencilerin programın İngilizce komutlarını söylemeleri, işlevini anlatmaları ve komutları uygulamaları konusunda çalışmalar yapılmıştır. Araştırmacı bu amaç doğrultusunda planladığı *İzleyen Etkinlik* sürecinde öğrencilerin yanlarına giderek sorular sormuş ve öğrencilerin sözcükleri söylemelerini, komutları kullanmalarını ve komutların işlevlerini anlatmalarını istemiştir. Öğrenilen sözcüklerin ve komutların tekrarlanması amacıyla *Zenginleştirme Etkinliği* yapılmıştır. *Zenginleştirme Etkinliği* sürecinde öğrenciler derste öğrendiklerini ders sonrasında araştırma yaparak ve uygulama yaparak çalışmışlardır. Yapılan çalışmalar dosyalanmıştır.

(b) Grafik Tasarımı Meslek Dili I: Modelin diğer bileşeni *Grafik Tasarımı Meslek Dili I* dersinde dergi ve gazete kavramları *Sayfa Tasarımı* dersiyle eş zamanlı olarak çalışılmaya başlanmıştır. *Grafik Tasarımı Meslek Dili I* dersini yürüten dil dersi öğretim elemanı ile *Sayfa Tasarımı* dersindeki sözcüklerin öğretiminde işbirliği yapılmıştır. İşitme engelli öğrencilerin yeni sözcükleri öğrenmelerinde tekrarların önemi araştırmalarda vurgulanmaktadır (Albertini ve Schley, 2003; Conrad, 1979; Paul, 2003; Tompkins, 1997). İşitme engelli öğrencilerin mesleki eğitimleri sürecinde de meslek derslerinin dil dersleri ile desteklenmesi ve derslerin birbiriyle ilişkilendirilmesi, yeni öğrenilen sözcüklerin tekrarlanmasına ve farklı ortamlarda kullanımının sağlanmasına fırsat vermesi yönüyle önemlidir (Karasu G., 2011; Uzuner vd., 2011).

Araştırmada *Sayfa Tasarımı* meslek dersindeki mesleki sözcük sayısının çok ve bir bölümünün İngilizce olması nedeniyle mesleki sözcüklerin çalışılması için dil derslerinden destek alınmıştır. Mesleki terminolojinin desteklenmesi çalışması yoğun olarak *Grafik Tasarımı Meslek Dili I* dersinde yapılmıştır. *Grafik Tasarımı Meslek Dili I* dersinde *Sayfa Tasarımı* meslek dersinin sözcükleri DOYÖ etkinlik ve stratejileri ışığında çalışılmıştır.

(c) Yazılı ve Sözlü Anlatım I: Mesleki terminolojinin sadece *Grafik Tasarımı Meslek Dili I* dersinde çalışılması yeterli olmamıştır. Öğrencilerin öğrendikleri sözcükleri farklı ortamlarda görmeleri ve kullanmaları gerekmektedir. Bu amaçla *Yazılı ve Sözlü Anlatım I* dersinde sözcükler farklı yazılı anlatım çalışmalarında kullanılarak tekrar edilmiştir. *Yazılı ve Sözlü Anlatım I* dersinde ilk haftadan itibaren; *Sayfa Tasarımı* dersinde kullanılan mesleki terminolojinin ders sürecinde kullanılarak pekiştirme çalışmalarının yanı sıra derginin içeriğini oluşturan yazıların hazırlanmasına yönelik çalışmalar yapılmıştır. Dil dersinden sorumlu öğretim elemanının yürüttüğü derste çok çeşitli konularda öğrencilerin yazma çalışması yapmaları sağlanmıştır. Öğrencilerin yaptıkları yazma çalışmaları kontrol edilerek dergiye yönelik olarak yazılmasına çalışılmıştır. Öğrencilerin yazılarının dergide yayınlanacak olması öğrencilere gerçek amaç sunulması yönüyle onları motive ettiği düşünülmektedir. Bu derste DOYÖ'nin etkinlik ve stratejileri kullanılarak okuma ve yazma çalışmaları gerçekleştirilmiştir. DOYÖ'nin ve mesleki eğitimin ilkeleri doğrultusunda; öğrencilerin mesleki metinleri okuyup anlamaları için mesleki eğitim programlarında çok çeşitli okuma-yazma

fırsatlarına yer verilmesi mesleki sözcüklerin öğrenilmesinde önemlidir. İşbirliği içinde yer alan *Yazılı ve Sözlü Anlatım I* dersinde öğrencilere hem mesleki konularda araştırma yapmaları konusunda yol gösterilmiş, hem de mesleki konularda yazma fırsatı verilmiştir. Bu şekilde işitme engelli gençlerin mesleki okuma-yazmalarının geliştirilmesine çalışılmıştır.

Mesleki eğitimin yaşam boyu sürdüğü düşünüldüğünde, daha önce de belirtildiği gibi öğrencilerin mesleki bilgilerini güncellemek amacıyla yapacakları araştırmalar önemlidir (Doğan, 1997). İşitme engelli gençlerin öncelikle araştırma yapmalarıyla ilgili olarak bilgilendirilmeleri ve araştırma için derslerde ortamların yaratılması onları araştırma konusunda cesaretlendirebilecektir. Sözcük dağarcıklarındaki sıkıntı nedeniyle, yaptıkları araştırmalarda ulaştıkları metinlerin okunmasında ve anlaşılmasında sorunlar meydana gelebilecektir. Bu durumun sözcüklerin tanımlarının tekrarlanması ve anlamlı kullanımlarıyla çözülmesi mümkündür. *Yazılı ve Sözlü Anlatım I* dersinde öğrenciler öncelikle öğrendikleri sözcükleri kullanmaları ve tekrar etmeleri yönüyle desteklenmiştir. Aynı zamanda araştırma yapılarak ulaşılan metinlerin okuma anlama çalışması da bu derste yapılmıştır. Derste yapılan araştırmaların yanı sıra öğrencilerin belirledikleri konularda yazmalarına fırsat verilmekte ve öğrencilerin yazıları kontrol edilerek düzeltilme çalışmaları da yapılmıştır.

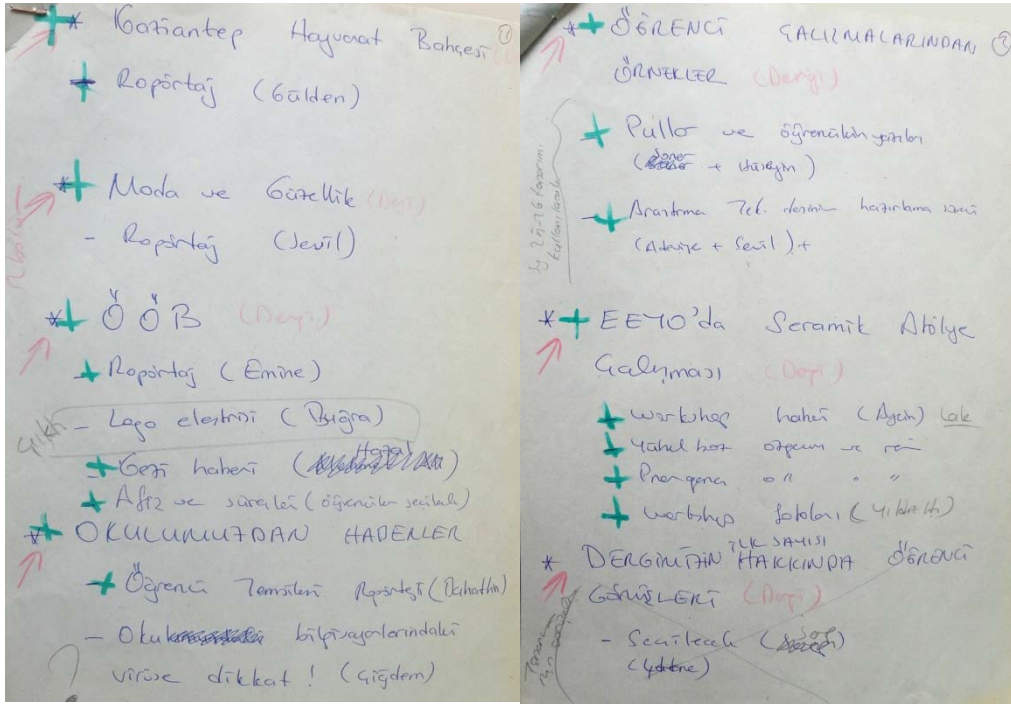
Yüksekokul'un *Yazılı ve Sözlü Anlatım* derslerinde oluşturulan öğrencilerin yazma çalışmaları toplanarak dil dersi öğretim elemanları tarafından dosyalanmıştır. Dönem sonunda 12/01/2009 tarihinde "*Editör Masası*" toplantısı yapılmıştır. "*Editör Masası*" toplantısı dergide yer alacak tüm yazıların hangi sayfada yer alacağı ve sayfalara hangi tasarımların uygulanacağını belirlediği toplantıdır.

"*Editör Masası*" toplantısı dergi ve gazetelerin basıma hazırlanmasında yapılmakta olan bir çalışmadır. Öğrencilere gerçek deneyimler verebilmek amacıyla bu toplantının okul dergisinin basımından önce Yüksekokulda da yapılması planlanmıştır. Bu çalışma aynı zamanda Yüksekokul'da çıkarılmaya devam edilen okul gazetesi için yapılan bir çalışma olması nedeniyle okul dergisi sürecinde de kullanılması uygun görülmüştür.

"*Editör Masası*" toplantısına *dil dersi öğretim elemanları* ile *Sayfa Tasarımı* dersini yürüten araştırmacının yanı sıra *Sayfa Tasarımı* dersini alan gönüllü ve başarılı öğrenciler arasından seçilen öğrenciler katılmıştır. 05/01/2009 tarihli belirtilen kriterler

doğrultusunda derste seçilen Filiz ve Hülya “Editör Masası” nda öğrencileri temsil etmiştir. “Editör Masası” toplantısında belirlenen yazıların tasarıma uygun olarak yapılan mizanpaj çalışması, 19/01/2009 tarihinde Grafik 1. Sınıf öğrencileri ve derginin tasarımcısının yanı sıra dil dersi öğretim elemanlarının katılımıyla ve *Sayfa Tasarımı* dersini yürüten araştırmacının önderliğinde gerçekleştirilmiştir.

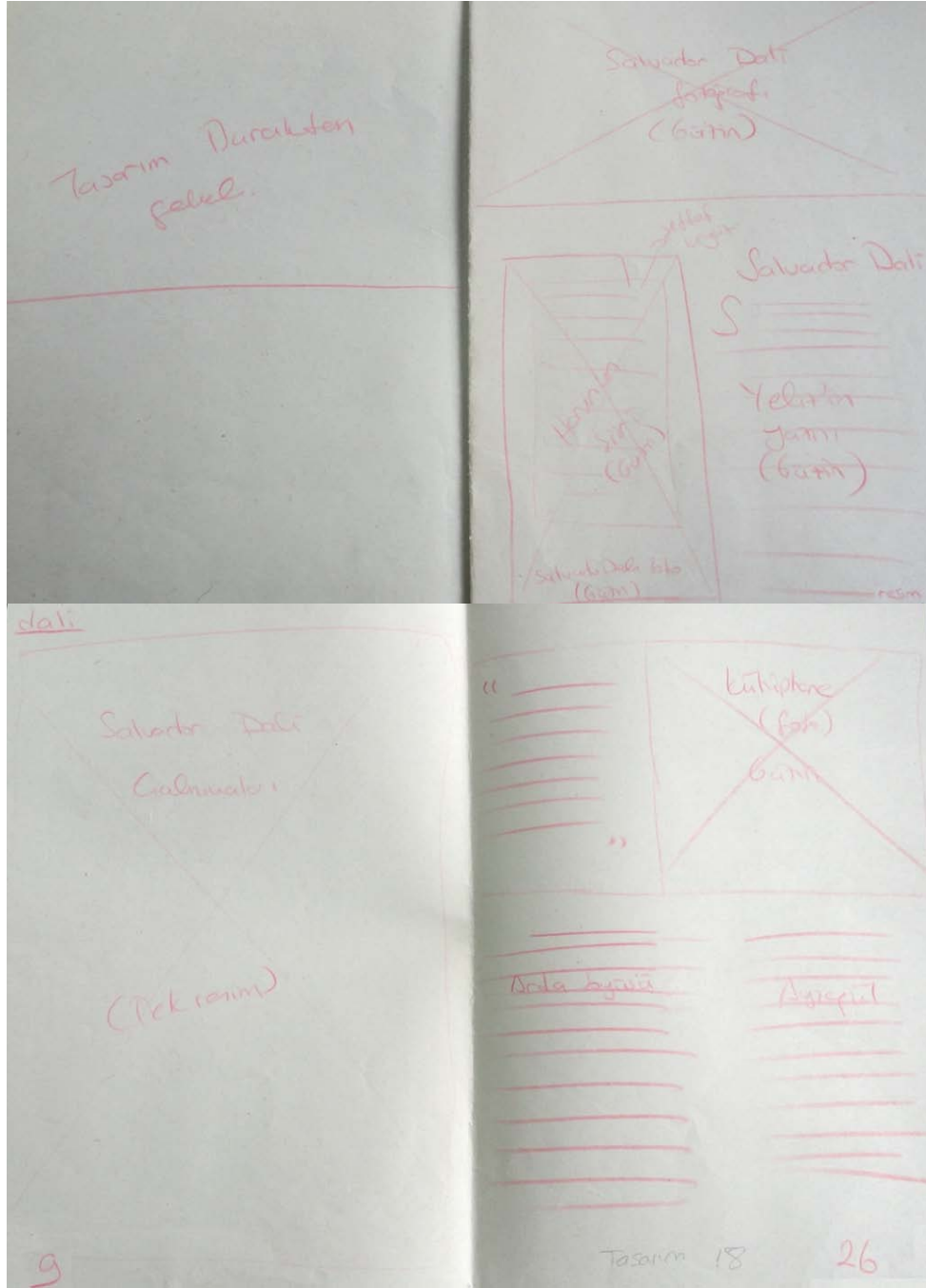
“Editör Masası” toplantısında getirilen haberler öğrencilerle seçilerek listelenmiştir. Haberlerin hangi öğretim elemanından geldiği listeye yazılmıştır (Fotoğraf 11).

Fotoğraf 11: Dergide Yer Alacak Yazıların Listesi'nden Örnek Sayfalar

Daha sonra derginin sayfalarına yerleştirildikten sonra her haberin yanına “+” işareti konulmuştur. Bu şekilde listede yer alan ancak dergiye yerleştirilmeyen yazının kalmamasına çalışılmıştır.

Dergide yer alacak yazılar belirlendikten sonra derginin tasarımına bakılarak her bir sayfaya hangi tasarımın uygulanacağı ve hangi sayfada hangi yazının yer alacağını belirleme çalışmasına geçilmiştir. Bu çalışma öğretim elemanlarının ve öğrencilerin görüşleri doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Dergi sayfalarını oluşturmak amacıyla üst üste konulan A4 kağıtların üzerine hem tasarım çizilmiş, hem de yazıların nerede yer alacağı yazılarak derginin şablonu oluşturulmuştur (Fotoğraf 12).

Fotoğraf 12: Dergide Yer Alacak Haberler ve Dergi Taslağı Örneği

Oluşturulan bu şablon ile mizanpaj sırasında; hangi tasarımın uygulanacağı, hangi haberin hangi sayfada yer alacağı, haberlerin hangi sırada yerleştirileceği ve resim ve yazı alanlarının büyüklüğü ile ilgili bilgiler öğrencilere sunulmuştur. Öğrenciler dergi sayfalarında yer alan haberlerin hangi öğrenci tarafından yazıldığını ve bu haberi hangi öğretim elemanından alacağı bilgisini de bu şablon yardımıyla öğrenebilmişlerdir.

Hazırlanan taslak dergi çalışmasında hem tasarım hem de yazılar yer almıştır. Ayrıca yazıların yanına hangi öğretim elemanından geleceği ve hangi öğrencinin haberi olduğu yazılmıştır. Hazırlanan taslak derginin fotokopisi alınarak mizanpaj sürecinde öğrencilere dağıtılmıştır. Öğrenciler “*Editör Masası*”nda hazırlanan taslak doğrultusunda mizanpaj çalışmasını gerçekleştirmişlerdir.

(d) Grafik Tasarım II: İşbirliği yapılan *Grafik Tasarım II* meslek dersinde ise okul dergisinin tasarımı yapılmıştır. Mesleki eğitim programlarında dersler arasında yapılan anlamlı işbirliği çalışmaları öğrencileri gerçek ortamlara hazırlaması yönüyle önemlidir (Berryman, 1991). Bu amaçla araştırmanın ürünü okul dergisinin tasarımı için *Grafik Tasarım II* dersi ile işbirliği yapılmıştır. Derginin tasarımına başlanabilmesi için öncelikle okul dergisinin adının ve içeriğinin belirlenmesi gerekmiştir. Bu amaçla 25/09/2008 tarihindeki *Grafik Tasarım II*’nin ilk dersinde öğrencilere derste ödev olarak dergi tasarımı yapacakları duyurulmuş ve derginin adına yönelik ve genel olarak dergilerin tasarımları konularında araştırma yapmaları ödevi verilmiştir.

Dersin ilk haftasından başlayarak 5 hafta boyunca dergi tasarımı çalışması yapılmıştır. Tasarım çalışmasında *Adobe Illustrator* yazılımı kullanılmıştır. Dersin planı doğrultusunda ayrılan 5 haftalık süre boyunca öğrenciler dergi tasarımı üzerinde çalışmışlardır. Bu süreçte ilk hafta öncelikle dergi kavramları üzerinde çalışılmıştır. Kavramların tanımı konusunda araştırmacının *Sayfa Tasarım* dersinde kullandığı tanımlar kullanılmıştır. Kavramların öğrenilmesinden sonra derginin amblem ve logo tasarımı yapılmıştır. Daha sonra derginin sayfalarının tasarımı öğrenciler tarafından yapılmıştır.

(e) Ürün: Derginin tasarım çalışması için öncelikle araştırmanın ürünü olan derginin adı belirlenmiştir. Bu amaçla *Grafik Tasarım II* ve *Grafik Tasarımı Meslek Dili I* derslerinin ilk haftasında yapılan ders etkinliklerinde öğrenciler isim belirlemek amacıyla önerilerde bulunmuşlar daha sonra ortak kararla isimlerden bazıları elenmiştir. Ön eleme yapıldıktan sonra oluşturulan listeden dersin öğretim elemanının yol gösterimiyle ve müdürün onayıyla bir isim seçilmiştir. Bu çalışma sonucunda derginin adı “*Entegre Gençlik*” olarak kabul edilmiştir. Derginin adını belirleme çalışmaları devam ederken aynı zamanda derginin içeriğinde bulunacak konularla ilgili olarak 08/10/2008 tarihinde

Yüksekokul'da yer alan dil derslerini yürüten öğretim elemanlarının yanı sıra *Sayfa Tasarımı* dersini yürüten araştırmacı ile *Grafik Tasarım II* dersini yürüten öğretim elemanının da katıldığı bir toplantı yapılmıştır. Bu toplantıda derslerin planları ve etkinlikleri doğrultusunda içerik çalışmasının taslağı oluşturulmuştur. Aynı zamanda derginin kapağında yer alacak başlıklar belirlenmiştir. Bu bilgilerin belirlenmesinden sonra derginin tasarımı tamamlanmıştır. Derginin içindeki yazılar *Yazılı ve Sözlü Anlatım* derslerinde oluşturulmuştur. Derginin mizanpajı ise *Sayfa Tasarımı* meslek dersinde yapılmış ve ürün basılmıştır.

Derginin tasarımı Grafik 3. Sınıf öğrencileri *Grafik Tasarım II* dersinin etkinliği olarak gerçekleştirirken derginin yazılarının tasarıma göre mizanpajının yapılması işlemi de Grafik 1. Sınıf öğrencileri ile *Sayfa Tasarımı* dersi etkinliği olarak gerçekleştirilmiştir. Bu şekilde tüm okulun öğrencilerinin katkısının olduğu bir ürün ortaya çıkarılabilmektedir.

Derginin mizanpaj çalışmasında öğrenciler sayfalara göre görevlendirilmişlerdir. **Entegre Gençlik** dergisi A4 büyüklüğünde sayfalardan oluşmaktadır. Derginin iç içe sayfaları ortadan basılan bir zımba ile birleştirilmiştir. Derginin ciltlenmesi aşamasında A4 sayfaların kitap şeklinde ciltlenmesi yapılabilirdi ancak ciltleme için 34 sayfalı (18 yapraklı) bir derginin yaprak sayısı yeterli değildi. Yaprak sayısının az olması sayfaların ortadan birleştirilmesini gerektirmiştir. Çeşitli dergiler incelendiğinde yaprak sayısı az olan dergilerin ortadan birleştirildiği görülmüştür. Sayfaların ortadan birleştirilmesi için A3 sayfası yatay olarak kullanılmıştır. A3 sayfasının yatay kullanılması ile öğrenciler iki dergi sayfasını tek bir A3 sayfasına yapmışlardır. A3 sayfalar iç içe olacak şekilde yerleştirilmiş ve ortadan zımbalanmıştır. Bu şekilde dergi ciltlenmiştir. Derginin sayfaları renkli olarak basılmıştır. Derginin gerçek bir dergiye benzemesi için gerekli tüm önlemler alınmıştır. Mesleki eğitim sürecinde sağlanan gerçek ortamlar eğitim sürecini olumlu etkilerken öğrencilerin motivasyonunu da artırmaktadır (Alkan, Doğan ve Sezgin, 2001; Pea, 1989, Akt. Berryman, 1991).

Sayfaların büyüklüğü, boşlukları ve diğer tasarım kuralları tasarımcıdan alınarak kurallar listesi hazırlanmış ve öğrencilere verilmiştir. Mizanpaj öncesinde 12/01/2009 tarihli *Sayfa Tasarımı* dersinde öğrencilerle derginin sayfaları ve kuralları ile ilgili bilgilendirme ve görevlendirme çalışması yapılmıştır. *Sayfa Tasarımı* dersini alan 10 öğrenciden ikisi sayfalarda yer alan yazıları/ resimleri dağıtmak ve mizanpajın tasarım

kurallarına uygun yapılıp yapılmadığını kontrol etmek için görevlendirilmiştir. Geriye kalan 8 öğrencinin her biri 4 dergi sayfası (2 adet A3 sayfası) yapmakla görevlendirilmiştir.

Öğrencilerin hangi sayfaları yapacakları sınıfta kura ile belirlenmiştir. Yapılacak sayfalar tahtaya yazılmış ve kurada çıkan öğrenciler sayfalarla eşleştirilmiştir. Derginin sayfalarının tasarımı gereği QuarkXPress’de açılan sayfalar enine olarak ayarlanmıştır. Enine olarak ayarlanarak açılan A3 büyüklüğündeki sayfaya yan yana iki dergi sayfası yapılabilmiştir. Ancak sayfalar üst üste konulduğunda sıralı olmaları için her bir dergi sayfasının karşısında yer alan diğer sayfa derginin farklı numaradaki sayfasını oluşturmuştur. Örneğin; 1. Sayfayı yapan öğrenci yan sayfada 34. Sayfayı yapmıştır. Bu durum birbirini takip eden sayfaların farklı öğrenciler tarafından yapılmasını gerektirmiştir. Bu çalışma öğrencilerin birbirileri ile iletişim kurmalarını ve birbirlerinden öğrenmelerini sağlarken, mesleki terminolojiyi kendi aralarında kullanmalarına da olanak vermiştir (Vygotsky, 1978). Öğrenciler derginin sayfalarını yaparken birbirini takip eden sayfalardaki uyumu sağlamak amacıyla birbirleriyle işbirliği yapmışlardır. Örneğin; bir öğrenci 1. ve 34. sayfayı kendisi yaparken, 1. sayfanın karşısında bulunan 2. sayfayı yapan öğrenci ile sayfanın karşılıklı oranları, resimlerin birbirini takip etmesi, renklerin uyumu, resim ve yazıların uyumu gibi konularda işbirliği yapmıştır.

İşbirliği yapılacak sayfalar ve işbirliği yapacak öğrencilerin listesi mizanpaj öncesinde öğrencilere dağıtılmıştır. Tablo 5’de görevlendirme listesi, Tablo 4’de ise işbirliği listesi görülmektedir. Öğrencilerin birlikte çalışması QuarkXPress yazılımının ve dergi kavramlarını sözlü dillerinde kullanmalarına olanak vermesi yönüyle önemlidir. Yapılan çalışmaya DOYÖ’nin ve mesleki eğitimin ilkeleri doğrultusunda bakıldığında aşağıdakilerin sağlandığı görülmektedir (Collins, 1994; Schirmer, 2000; Strassman, 1997).

- *Öğrencilerin sözlü olarak mesleki terminolojiyi kullanmalarına fırsat verilmesi,*
- *Mesleki ortamlara benzer gerçek ve anlamlı ortamlar yaratılması,*
- *Öğrencilere sahiplenme için şans verilen ortamlar yaratılması,*
- *Mesleki anlamda daha iyi gelişen öğrencilerin daha az gelişen öğrencilere model olarak işbirliği yapmalarına fırsat verilmesi,*

- *Dersler arasında işbirliği yaparak bütünleştirme ortamının oluşturulması,*
- *Öğrencilerin öğrendiklerinden haberdar olduğu bir eğitim ortamı yaratılması*
- *Eğitimleri sürecinde dergi içindeki yazıların yazımında ve birbirlerinin yazılarını okuyup düzenleyerek daha iyi okur yazarlar olmalarının sağlanması,*

Aynı zamanda SCANS raporunda belirtilen temel beceri ve niteliklerinde oluşturulmasına yönelik çalışmalara izin verdiği de gözlenmiştir (Alkan, Doğan ve Sezgin, 2001; Pea, 1989. Akt. Berryman, 1991; OECD, 2010; SCANS, 1991).

Tablo 4: Görevlendirme Listesi

Adı Soyadı	Görevlendirilen Sayfa
Yalçın	11. ve 24. Sayfa grubu / 3. ve 32. Sayfa grubu
Deniz	5. ve 30. Sayfa grubu / 13. ve 22. Sayfa grubu
Gürbüz	7. ve 28. Sayfa grubu / 6. ve 29. Sayfa grubu
İhsan	15. ve 20. Sayfa grubu / 14. ve 21. Sayfa grubu
Nimet	9. ve 26. Sayfa grubu / 1.ve 34. Sayfa grubu
Leyla	12. ve 23. Sayfa grubu / 4. ve 31. Sayfa grubu
Filiz	16. ve 19. Sayfa grubu / 17. ve 18. Sayfa grubu
Doğan	10. ve 25. Sayfa grubu / 8. ve 27. Sayfa grubu
Muhsine	2. ve 33. Sayfa grubu ve dergi yazı/resimlerinin dağıtılması, sayfaların tasarıma uygunluğunun kontrol edilmesi
Hülya	Dergi yazı/resimlerinin dağıtılması, sayfaların tasarıma uygunluğunun kontrol edilmesi (Rahatsızlığı nedeniyle gelemeyince, sayfaların düzeltmelerini yapmakta görevlendirilmiştir)
Tasarımcı: Murat	Derginin ön ve arka kapak tasarımı, 1. ve 2. sayfanın Tasarımı ve mizanpaj sırasında yapılan sayfaların tasarımın kurallarına uygunluğunun denetlenmesi

Tablo 5: İşbirliği Listesi

Sayfalar	İşbirliği Yapacak Öğrenciler
1. ve 2. Sayfalar	Murat (tasarımcı)
3. ve 4. Sayfalar	Yalçın – Leyla
5. ve 6. Sayfalar	Deniz– Gürbüz

7. ve 8. Sayfalar	Gülbüz – Doğan
9. ve 10. Sayfalar	Nimet – Doğan
11. ve 12. Sayfalar	İhsan – Leyla
13. ve 14. Sayfalar	Deniz – İhsan
15. ve 16. Sayfalar	İhsan – Filiz
17. ve 18. Sayfalar	Filiz
19. ve 20. Sayfalar	İhsan – Filiz
21. ve 22. Sayfalar	İhsan – Deniz
23. ve 24. Sayfalar	Yalçın – Leyla
25. ve 26. Sayfalar	Nimet – Doğan
27. ve 28. Sayfalar	Gülbüz – Doğan
29. ve 30. Sayfalar	Gülbüz – Deniz
31. ve 32. Sayfalar	Yalçın – Leyla
33. ve 34. Sayfalar	Nimet – Doğan

İşbirliği ile yapılan ve birbirini takip eden sayfaların içerikleri ve yapımı ile ilgili örnekler aşağıda sunulmuştur:

Derginin Sayfalarına Örnek: Araştırma ürünü derginin sayfalarından örnek olarak 1. – 34. ve bu sayfaları tamamlayan 2. ve 33. sayfalar seçilmiştir. Dergi içinde birbirini tasarım ve haber olarak tamamlayan sayfalar yoğun olarak bulunmaktadır. Ancak bazı sayfalarda bu etkileşim yoğun bazı sayfalarda ise daha azdır. Örnek olarak seçilen sayfalar, etkileşimin en yoğun olarak yaşandığı sayfalar olduğu için seçilmiştir.

Derginin 1. ve 34. sayfalarını içeren mizanpaj Nimet tarafından yapılmıştır (Fotoğraf 13). 1. sayfada tasarımcının yaptığı ve resim biçimine(jpeg) dönüştürdüğü çalışma sayfanın tamamına açılan resim alanının içine tasarımın ölçüleri doğrultusunda yerleştirilmiştir. 34. Sayfada ise hem yazı alanı hem de resim alanı açılarak tasarıma uygun mizanpaj gerçekleştirilmiştir. Kullanılan arka plan rengi tasarımcının belirlediği renk olarak tanımlanmıştır. Yazıların fontu ve puntosu da yine tasarımda belirtildiği gibi yapılmıştır. Karşılıklı sayfaların uyumu mizanpaj açısından önemlidir.

Fotoğraf 13: Nimet'in Yaptığı 1. ve 34. Sayfalar

Bu çalışmasında Nimet 2. ve 33. sayfayı yapan Muhsine ile birlikte çalışmıştır. Muhsine'nin yaptığı sayfa Fotoğraf 14'de görülmektedir.

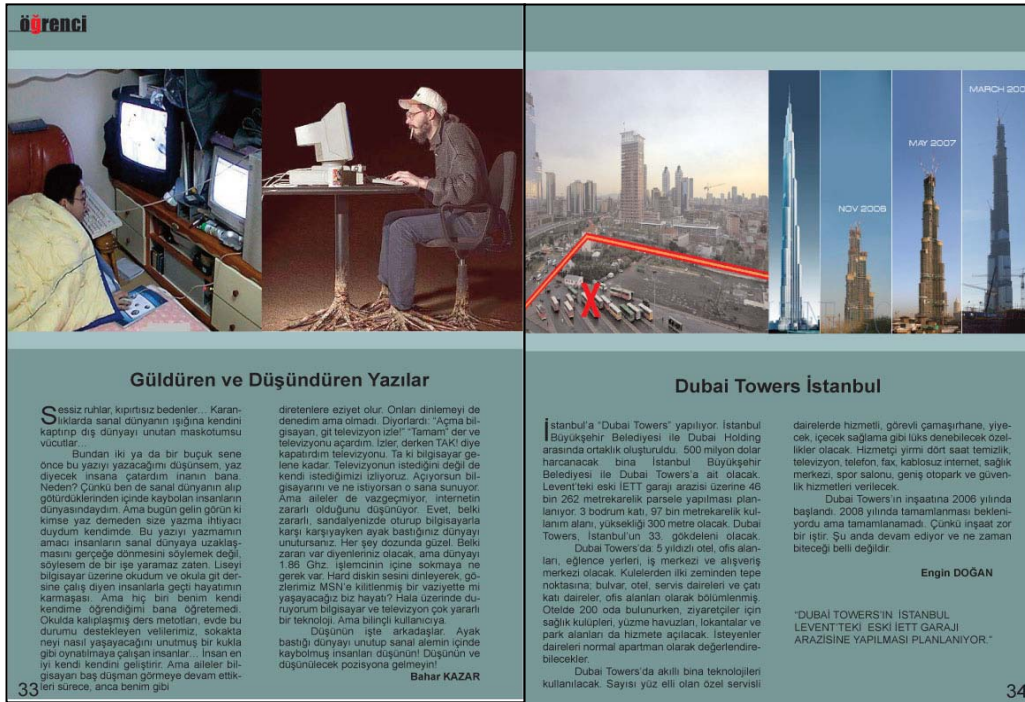

Fotoğraf 14: Muhsine'nin Yaptığı 2. ve 33. Sayfalar

Muhsine'nin çalışması ile Nimet'in çalışması birbirini tamamlayan sayfalardır. 1. ve 2. sayfalardaki resimlerin birbirini tamamlaması, 33. ve 34. sayfalardaki renklerin uyumu, tasarımın devamlılığı, font ve puntoların görsel uyumu çalışmalarının gerçekleştirilmesi önemlidir. Öğrencilerin birlikte çalışarak yaptıkları bu çalışma öğretim elemanı tarafından incelenmiş ve uyumlu olduğu belirtilmiştir. Öğrencilerin yaptığı mizanpaj çalışmasının uyumu Fotoğraf 15 ve Fotoğraf 16'da görülmektedir.

Fotoğraf 15: 1. ve 2. Sayfaların Uyumu

Fotoğraf 16: 33. ve 34. Sayfaların Uyumu

Bu çalışmada 1. Sayfa Nimet, 2. Sayfa Muhsine tarafından yapılmıştır. Her iki sayfada yer alan resimlerin birbirini tamamlaması ve boyutlarının uyumlu olması mizanpajın doğru yapıldığını göstermektedir. Aynı zamanda öğrencilerin birlikte çalışarak bu uyumu oluşturduğu söylenebilir.

Aynı şekilde 33. Sayfa Nimet, 34. Sayfa Muhsine tarafından yapılmıştır. Her iki sayfada yer alan resim ve renklerin uyumu ve tasarımın devamlılığının doğru yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmada da öğrenciler uyumu sağlamak için gerekli mizanpaj düzenlemelerini birlikte gerçekleştirmişlerdir.

Veri Toplama ve Analiz

Eylem araştırmalarda arşiv kayıtları, görüşmeler, gözlemler, belgeler, görsel ve işitsel kayıtlar, toplantı tutanakları, öğrencilerin süreç ürünleri gibi tekniklerle çok çeşitli veri toplanmaktadır. Ayrıca nicel veriler de toplanabilmektedir. Triangulation (üçleme) adı verilen çeşitli veri toplama tekniklerinin bir arada kullanılması araştırmanın inanırlılığını artırması ve geniş bakış açısı sağlanması açısından önemlidir (Bogdan ve Biklen, 2007; Creswell, 2005; Mills, 2003; Uzuner, 2005; Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Araştırma sürecinde nitel ve nicel veri toplama teknikleri kullanılmıştır.

Araştırma verileri: a) *Sınıf gözlemleri ve videoteyp kayıtları*, b) *Tez Geçerlik ve Güvenilirlik Komitesi ses kayıtları ve tutanakları*, c) *Ders planları ve yansıtımlar*, d) *Öğrenci ürünleri* ve e) *Belgeler* başlıklarında sunulacaktır. Yararlanılan veri toplama araçları ve tekniklerinin geçerlikleri ve verilerin doğruluğu için uzman görüşü alınmıştır. Toplanan veriler ve elde edilen sonuçlar alan yazınla ilişkilendirilerek raporlaştırılmıştır.

(a) Sınıf Gözlemleri ve Videoteyp Kayıtları

Araştırmanın gözlemleri ve sınıf etkileşimleri video ile kayıt edilmiştir. Videoteyp kayıtları öğrencilerin sözel olmayan davranışları, sınıf içindeki yerleri, yer değişiklikleri, öğretmenin performansı ve kullandığı eğitim teknikleri hakkında bilgi sağlayabilmektedir. Aynı zamanda araştırmanın betimlemeleri için doğrulama çalışmasının yapılabilmesi için de videoteyp kayıtları önemlidir (Johnson, 2002; Uzuner, 2005). Video kayıtları sınıf içindeki etkileşimin canlı ve objektif olarak görülebilmesi açısından önemli veri kaynaklarıdır (Curtis ve Cheng, 1998). Videolar ile

verilerin toplanması ve analizi sürecini Curtis ve Cheng (1998) şu şekilde tanımlamaktadır:

- 1. *Aşama*: Genel olarak video izlenir. Özet notlar alınır ve video teyp indeksi oluşturulur. Notlar saha notları ile karşılaştırılarak kontrol edilir.
- 2. *Aşama*: Ders süreci kodlanır. Başlat durdur döngüsü kullanılarak kodlama ve gözlem şeması oluşturulur. Dersin genel akışı ile ilgili öğretmenin gözlemlerine yer verilir.
- 3. *Aşama*: Dersten seçilen bölümler zamanı belirtilerek detaylı dökümü yapılır. Derse katılanlar ve izleyenlerden görüş birliği alınır.
- 4. *Aşama*: Detaylı dökümler geliştirilir. Transkriptler dersin farklı bölümleri için de yapılabilir.
- 5. *Aşama*: Araştırmanın soruları doğrultusunda dersin akışı belirlenir.
- 6. *Aşama*: Dersin akışı ile ilgili olarak görüşmeler ile yapılan dökümler karşılaştırılır.

Videoların toplanması ve analizi ile ilişkili olarak geçerlik ve güvenilirlik konusu önemlidir. Sınıf gözlemlerinin güvenilirliği ile ilgili endişeler bulunmaktadır. Bu konu ile ilgili iki başlık ortaya çıkmaktadır. Birincisi, benzer ya da aynı konuda çalışan farklı bir araştırmacı da benzer sonucu bulup bulmayacağı ile ilgili endişeler bulunmaktadır. Diğeri ise veri toplama ve analizi ile ilgili endişelerdir. Güvenilirlik ile ilgili olarak alınacak önlemler şu şekilde sıralanabilir: (1) mevcut verinin ikinci bir kişinin kontrol etmesi ve doğrulaması, (2) kodlanan verinin diğer araştırmacılar tarafından bağımsız olarak tekrar kodlanması ve kodların karşılaştırılması. Bu şekilde verilerin güvenilirliği sağlanabilir. Geçerlik için yapılan araştırmanın anlamlı, önemli ve başka araştırmalara uygulanabilir olması kontrol altına alınmalıdır (Cole ve Clair-Stokes, 1984; Curtis ve Cheng, 1998).

Araştırma verilerinin toplandığı sürede videotayp kayıtları; derslerin izlenmesi ve özetlenmesi derslerin geliştirilmesi ve *Geçerlik ve Güvenilirlik Komitesi* tarafından izlenmesi amacıyla kullanılmıştır. Video kayıtlarının alınabilmesi amacıyla digital kamera kullanılmıştır. Kayıtlar DVD ve bilgisayar ortamında saklanmıştır. Video kaydı; sınıf ortamında, sınıftaki öğrencilerin görünebileceği bir açıda, üç ayak üzerinde sabitlenerek çekilmiştir. Öğrencilerin görünebildiği açıda tahtanın ve araştırmacının da

kameranın görüş alanına girmesine dikkat edilmiştir. Kameranın görüş alanına girmeyen öğeler için zaman zaman kamera hareket ettirilerek çekim gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada gerçekleşen işbirliğinin yapısını sunabilmek için araştırmanın oluşa gelen modelin bileşenlerini temsil eden ve araştırmacının yürüttüğü *Sayfa Tasarımı* ve bu dersin sözcüklerini destekleyen dil dersi öğretim elemanının yürüttüğü *Grafik Tasarımı Meslek Dili I* dersinin sunulmasına karar verilmiştir.

Videoteyplerin dökümü (1) *Videoteyplerin izlenmesi ve not tutulması*, (2) *Temsili teyplerin belirlenmesi*, (3) *Belirlenen temsili teyp verilerinin özetlenmesi*, (4) *Betimlenen videoteyplerin doğrulanması* ve (5) *Videoteyp betimlerinin temalaştırılması* aşamalarında gerçekleştirilmiştir.

(1) Videoteyplerin İzlenmesi ve Not Tutulması

Her bir derste çekilen videoteypler ders sonrasında araştırmacı tarafından izlenmiştir. İzlenen videolar *mesleki eğitim programlarının ve DOYÖ'nin ilkelerine* yönelik olarak hazırlanan kontrol listesi ile değerlendirilmiştir. Videolar araştırma sürecinde tekrar tekrar izlenerek araştırma sorularını yanıtlamaya yönelik notlar alınmıştır. Bu çalışmalar izleyen derslerin planlanmasına ve yürütülmesine *Şekil'*de vermiştir.

(2) Temsili Teyplerin Belirlenmesi

Modelin bileşenleri doğrultusunda seçilen dersler ve seçilme nedenleri Tablo 6' da sunulmuştur.

Tablo 6: Temsili Teyplerin Seçilme Amaçları

Ders	Tarih	Süre	Seçilme Amacı
Sayfa Tasarımı	22/09/2008	91'	Ön Performans Değerlendirmesi
Sayfa Tasarımı	27/10/2008	55'	Dergi ve Gazete Kavramları
Grafik Tasarımı Meslek Dili I	27/10/2008	97'	İşbirliği Yapılmasını Göstermek
Sayfa Tasarımı	03/11/2008	107'	Dergi ve Gazete Kavramlarının Pekiştirilmesi ve QuarkXPress'e Giriş
Grafik Tasarımı Meslek Dili I	03/11/2008	53'	İşbirliği Yapılmasını Göstermek
Sayfa Tasarımı	15/12/2008	120'	İzleme ve Yönlendirme Değerlendirmesi
Sayfa Tasarımı	22/12/2008	183'	QuarkXPress Komutlarının Tanımlanması, Söylenmesi, Türkçe'si ve

			Uygulamas
Grafik Tasarımı Meslek Dili I	22/12/2008	51'	İşbirliği Yapılmasını Göstermek
Sayfa Tasarımı	12/01/2009	78'	Son Performans Değerlendirmesi

(3) Belirlenen Temsili Teyp Verilerinin Özetlenmesi

Temsili teyp kayıtları araştırmacı tarafından betimsel olarak yazılmıştır.

Öğrencilerin ve öğretim elemanlarının söyledikleri tırnak içinde ve italik olarak yazılmıştır. Ayrıca araştırmacının videoyu izleyerek yazdığı betimlerin yazımında italik yazı stili kullanılmıştır.

Yapılan dökümlerin daha anlaşılır sunulabilmesi için bazı semboller kullanılmıştır. Bu semboller ve sembollerin anlamları aşağıda açıklanmıştır.

..... Ne dediği anlaşılmıyor.

() Okunan İngilizce sözcüklerin yazılışının gösterilmesi. Örneğin; öğrenci “fayl” olarak söylediği sözcüğün (File) olarak yazılışının yazılarak gösterilmesi yapılıyor.

(4) Betimlenen Videoteyplerin Doğrulanması

Yapılan betimler, araştırmacı ve *Tez Geçerlik ve Güvenilirlik Komitesi*’nden nitel araştırmalarla ilgili deneyimi olan uzman birlikte izleyerek doğrulama çalışması yapmışlardır. Doğrulama çalışmasında yapılan dökümler ile videolar karşılaştırılmıştır.

Dil dersinden sorumlu öğretim elemanın yürüttüğü *Grafik Tasarımı Meslek Dili I* dersinin dökümleri araştırmacı tarafından yapılmıştır. Yapılan dökümler dil dersinden sorumlu öğretim elemanı ile izlenerek doğrulama çalışması yapılmıştır.

(5) Temsili Teyp Betimlerinin Temalaştırılması

Temsili teyp analizi için belirlenen tüm derslerin ayrıntılı dökümü ve doğrulanması yapıldıktan sonra veriler, temaların belirlenebilmesi için tüm dökümler ve derslerle ilgili yazılı kaynaklar tekrar ve dikkatli bir şekilde okunmuştur (Creswell, 2005). Araştırmada temalar araştırmanın amaçları doğrultusunda ve mesleki eğitim programlarının ilkeleri ve DOYÖ ilkeleri göz önünde bulundurularak belirlenmiştir. Temalar verilerden doğrudan alıntılar yapılarak, şekil, fotoğraf ve çizelgelerden yararlanılarak bulgular bölümünde yazılmıştır (Creswell, 2005). Temaların onaylanması, *Tez geçerlik ve Güvenilirlik Komitesi*’nden nitel araştırmalarda deneyimli uzman ve tez danışmanı tarafından yapılmıştır.

(b) Tez Geçerlik ve Güvenilirlik Komitesi Ses Kayıtları ve Tutanakları

İzleme toplantılarına 11/09/2008 tarihinde başlanmış ve düzenli olarak toplantılara devam edilmiştir. Tez verilerinin toplanması süresinde düzenli olarak haftalık toplantılar yapılmıştır. Verilerin toplanmasından sonra ise toplantılara devam edilmiştir. Toplantılar ses kayıt cihazı ile kayıt edilmiştir. Kayıtlar raporlaştırılmış ve izleme toplantısına katılanlar tarafından imzalanmıştır. İzleme toplantılarında alınan kararlar derslerde uygulanmıştır. Toplantılara araştırmacı tarafından hazırlanan bir önceki toplantının tutanağının incelenmesi ve imzalanmasıyla başlanmıştır. Toplantılar ses kayıt cihazı ile kayıt edilmiştir ve notlar alınmıştır. Her bir toplantı sonrasında araştırmacı aldığı notlardan ve ses kaydından yola çıkarak toplantının tutanağını yazmıştır.

(c) Ders Planları ve Yansıtıcılar

Veri kaynakların biri olan yansıtıcı değerlendirilmelerde; araştırmacı, verinin anlamını, uyguladığı stratejilerin sürecini, uygulayacağı stratejilerin nasıl çalıştığını anlatmaktadır. Yansıtıcılar sürecin nasıl olduğunun anlaşılmasını sağlamaktadır (Henning, Stone ve Kelly, 2009; Woods, 2011; Yin, 2011). Bu değerlendirmeler ile araştırmacı kendine eleştirel gözle de bakabilmektedir. Yansıtıcıların düzenli, betimleyici ve eleştirel olması önemlidir (Yin, 2011).

Araştırmada “*Sayfa Tasarımı*” dersini yürüten araştırmacının bu ders için hazırlanmış olduğu ders planları, yansıtıcı değerlendirmeleri ve dersin video kayıtları araştırma sorularının yanıtlanmasında kullanılan temel analiz birimleridir.

Araştırma süresinde *Sayfa Tasarımı*, *Grafik Tasarımı Meslek Dili I* ve *Yazılı ve Sözlü Anlatım I* derslerinde ders planı (EK-C) hazırlanmıştır. Planlar hazırlanırken; öğrencilerin ihtiyaçları, dersin amaçları, mesleki eğitim programlarının ve DOYÖ ilkeleri göz önünde bulundurulmuştur. Hazırlanan ders planlarının; alan yazına, araştırmanın amacına, mesleki eğitimin ilkelerine, DOYÖ ilkelerine, okul programına, öğrenme çıktılarına, öğrencilerin düzeyine uygunluğu ve uygulanabilirliği olması izleme toplantılarında incelenmiş ve gerekli önerilerle düzenlemeler yapılmıştır. Bu şekilde verilerin geçerliliği ve araştırmacının plan yazma becerilerinin gelişimi sağlanmıştır.

Araştırma sürecinde *Sayfa Tasarımı* dersinde 15 hafta plan yazılmıştır. *Sayfa Tasarımı* dersinin ilk beş haftasında dergi ve gazete kavramları yapılmıştır. Bu haftalarda her hafta için bir plan yazılmıştır. Ancak diğer haftalarda QuarkXPress uygulaması yapıldığı için iki plan hazırlanmıştır. Birinci planda, sözcüklerin paylaşılması, ikinci planda ise izleyen etkinlikte yer alan uygulama yer almıştır. Bu nedenle toplam 21 plan hazırlanmıştır. Ayrıca *Grafik Tasarımı Meslek Dili I* ve *Yazılı ve Sözlü Anlatım I* derslerini yürüten öğretim elemanı da dersleri için planlar hazırlamıştır.

İşbirliği yapılan *Sayfa Tasarımı*, *Yazılı ve Sözlü Anlatım I* ve *Grafik Tasarımı Meslek Dili I* derslerinde araştırmacı ve öğretim elemanlarının hazırladığı planlar ders sürecinde uygulanmış ve derslerin hemen sonrasında yansıtımlı değerlendirmeleri yazılmıştır. Aynı zamanda ders sürecinde alınan notlar da yansıtımların yazılmasında kaynak olarak kullanılmıştır. Derslerin öncesinde planlar, derslerin sonrasında ise değerlendirmeler e-posta yoluyla araştırmacı ve öğretim elemanları arasında paylaşılmıştır. Ayrıca süreç içinde yapılan toplantılarla da görüş alış verişi yapılmıştır. Hazırlanan planlar izleme toplantılarında *Geçerlik ve Güvenilirlik Komitesi* üyeleri ile paylaşılmış ve planlar için geri bildirimler alınarak düzenlemeler planlara yansıtılmıştır.

Araştırmada günlük ve yansıtımlı değerlendirmeler birlikte işlemiştir. Araştırmacı dersi sonrasında yazdığı değerlendirmeleri ve araştırmanın süreci ile ilgili yansıtımlarını günlüğüne yazmıştır. Yansıtımlı günlük verileri; bilgisayarda yazılmıştır. Zaman zaman da ders sırasında elle yazılmış ve daha sonra bilgisayar ortamına geçirilmiştir.

Dersler haftalık döngüsel bir süreç içinde gerçekleşmiştir. Süreç içinde çalışmalar sistematik olarak incelenmiş ve öneriler belirtilmiştir. Belirtilen öneriler doğrultusunda yapılan düzenlemeler araştırmada uygulanmıştır (Şekil 7).

Şekil 7: Sayfa Tasarımı Dersinin Haftalık Döngüsü

Araştırmanın veri toplama çizelgesi Tablo 7’ de sunulmuştur.

Tablo 7: Veri Toplama Çizelgesi

Tarih	Etkinlik/Ders	Konu
29/08/2008	Görüşme (Nilgün Salur, Zehranur Kaya)	Grafik 3. sınıfların <i>Grafik Tasarım II</i> dersi ile Sayfa Tasarımı dersinin birbirini destekleyerek yapılması
11/09/2008	Toplantı (Yıldız Uzuner, Zehranur Kaya, Güzin Karasu)	<i>Sayfa Tasarımı</i> dersi ile Grafik 1. ve 3. sınıfların dil derslerinin işbirliği çalışmasının planlanması.
17/09/2008	İzleme Toplantısı (Ümit Girgin, Yıldız Uzuner, Zehranur Kaya, Güzin Karasu)	Nilgün Salur ile yapılan görüşme hakkında bilgi alışverişi, <i>Sayfa Tasarımı</i> ders notu hakkında görüş bildirme ve Pilot Uygulama ile ilgili görüş bildirimini yapılması.
22/09/2008 09:00-13:00	Sayfa Tasarımı (Zehranur Kaya)	Ders hakkında bilgilendirme, Ön-Performans sınavının yapılması.
14:00-16:00	Grafik Tasarımı Meslek Dili I (Güzin Karasu)	Editör, içerik, anket formu, tercih etmek sözcüklerinin tanımlanması ve etkinlikler: <i>sözcük listeleme ve anlam haritası oluşturma.</i>
24/09/2008	İzleme Toplantısı (Ümit Girgin, Yıldız Uzuner, Zehranur Kaya, Güzin Karasu)	Araştırma hakkında bilgi paylaşımı ve <i>Sayfa Tasarımı</i> ders notunun iyileştirilmesi çalışması.
25/09/2008 09:00-18:00	Grafik Tasarım II (Nilgün Salur)	Gazete ve dergi kavramları ve dergi tasarımı yapılması ile bilginin öğrencilerle paylaşımı.
06/10/2008 09:00-13:00	Sayfa Tasarımı (Zehranur Kaya)	Küçük sınavın uygulanması. Masaüstü yayıncılık kavramlarına giriş: Masaüstü yayıncılık tanımı, masaüstü yayıncılık yazılımları, mizanpaj, dizgi, amblem, logo, sürmanşet ve manşet sözcüklerinin tanımlanması.
14:00-16:00	Grafik Tasarımı Meslek Dili I (Güzin Karasu)	Editör, içerik, tercih etmek kavramlarının tanımlanması ve etkinlikler: <i>Derginin içeriği ile ilgili olarak, konuların listelenmesi.</i>
08/10/2008	İzleme Toplantısı (Ümit Girgin, Yıldız Uzuner, Zehranur Kaya, Güzin Karasu)	Ders planlarının incelenmesi ve derste verilen ödevler ile ilgili görüş paylaşımı.
09/10/2008 09:00-18:00	Grafik Tasarım II (Nilgün Salur)	Derginin adının ve konu başlıklarının verilmesi ve dergi tasarımlarının yapımına başlanması.
10/10/2008 09:00-12:00	Yazılı ve Sözlü Anlatım I (Güzin Karasu)	Masaüstü Yayıncılık, ürün, tasarım, Photoshop, FreeHand, Illustrator sözcüklerinin tanımlanması

		ve etkinlikler: <i>Metin okuma ve inceleme: Metnin sesiz ve sesli okuma, metin sessiz ve sesli okunması, metnin anlatılması, metnin sorularının yanıtlanması ve dinleme çalışması: Photoshop, FreeHand, Illustrator, Indesign, QuarkXPress kavramlarının sesli okuma çalışması, okunan kavramların okunuş sırasına göre tahtaya yazılması.</i>
13/10/2008 09-00-13:00	Sayfa Tasarımı (Zehranur Kaya)	Küçük sınavın uygulanması. Tiraj, makale, ilan, reklam, yerel gazete, taslak ve taslak basım sözcüklerinin tanımlanması.
14:00-16:00	Grafik Tasarımı Meslek Dili I (Güzin Karasu)	Tiraj, makale, ilan, reklam, taslak, tabloid boy, satır, sütun sözcüklerinin tanımlanması ve etkinlikler: <i>Gazete ve dergi kavramlarından oluşan bulmaca çalışması.</i>
15/10/2008	İzleme Toplantısı (Ümit Girgin, Yıldız Uzuner, Zehranur Kaya)	Araştırma ile ilgili bilgi paylaşımı ve önerilerin tartışılması.
17/10/2008	İzleme Toplantısı (Ümit Girgin, Yıldız Uzuner, Ferhan Odabaşı, Zehranur Kaya)	Araştırmanın konusu ile ilgili görüş paylaşımı.
20/10/2008 09:00-13:00	Sayfa Tasarımı (Zehranur Kaya)	Küçük sınavın uygulanması. Standart boy, tabloid boy, satır ve sütun, asıl başlık, başlık, alt başlık ve ara başlık sözcüklerinin tanımlanması
14:00-16:00	Grafik Tasarımı Meslek Dili I (Güzin Karasu)	Tiraj, makale, ilan, reklam, taslak, tabloid boy, standart boy, basım sözcüklerinin tanımlanması ve Etkinlikler: <i>Gazete ve dergi kavramları ile tanımlarının eşlenmesi çalışması, okul kütüphanesinin taşınması çalışması.</i>
23/10/2008 09:00-18:00	Grafik Tasarım II (Nilgün Salur)	Yapılan dergi tasarımlarının geri bildirimlerinin verilmesi.
26/10/2008	İzleme Toplantısı (Ümit Girgin, Yıldız Uzuner, Zehranur Kaya, Güzin Karasu)	Ders planlarının ve ders videosunun incelenmesi ve geri bildirim verilmesi.
27/10/2008 09:00-13:00	Sayfa Tasarımı (Zehranur Kaya)	Küçük sınavın uygulanması. Kalibraj, bloklama, blok paragraf, baştan bloklama, soldan blok, sondan blok, başvuru işaretleri, kaligrafi, inisyal harf ve dul paragraf sözcüklerinin tanımlanması.
14:00-16:00	Grafik Tasarımı Meslek Dili I (Güzin Karasu)	Kalibraj, bloklama, blok paragraf, baştan blok, sondan blok, başvuru işaretleri, dekoratif yazı,

		dul paragraf, inisyal harf, kaligrafi sözcükleri ile etkinlikler: <i>Gazete ve dergi kavramlarıyla ilgili poster hazırlama çalışması.</i>
03/11/2008 09:00-13:00	Sayfa Tasarımı (Zehranur Kaya)	Küçük sınavın uygulanması. Yurt içindeki ve yurt dışındaki gazeteleri tasarımları ve boyutları açısından karşılaştırma, gazetelerde önceki haftalarda öğrenilen sözcüklerin pekiştirme çalışması, QuarkXPress programının tanıtımı, Uygulama çalışmasına giriş yapılarak programın çalıştırılması, yeni sayfanın açılması ve PDF ve EPS olarak kayıt edilmesi. EPS, PDF, New, Project ve OK komutlarının paylaşılması. Dersin sonunda öğrencilerin uygulama yapmaları.
14:00-16:00	Grafik Tasarı Meslek Dili I (Güzin Karasu)	Slogan, hedef kitle, konsept, mesaj, alt başlık, satır, Sütun sözcüklerinin tanımlanması ve etkinlikler: <i>Tanımlama çalışması ve dersin sonunda amaçlanan Sözcüklerin öğrenciler tarafından yazılması.</i>
10/11/2008 09:00-13:00	Sayfa Tasarımı (Zehranur Kaya)	Küçük sınavın uygulaması. QuarkXPress programında sayfanın boyutunun ayarlanması, Page, size, width, height, orientation, portrait, landscape, top, bottom, left, right, import picture komutlarının tanımlarının verilmesi ve okunuşlarının öğrencilerle paylaşılması. Öğrencilerin öğrendiği komutlar ile ilgili uygulama yapmaları.
14:00-16:00	Grafik Tasarımı Meslek Dili I (Güzin Karasu)	Slogan, ürün, marka, hedef kitle, konsept, ara başlık, sondan blok komutları ve etkinlikler: <i>Anlam haritası çalışması.</i>
17/11/2008 09:00-13:00	Sayfa Tasarımı (Zehranur Kaya)	Küçük sınavın uygulaması. QuarkXPress araçları hakkında bilgilendirme. Rows, colums, compositions zones, edit, text, save, export, layout as PDF komutlarının tanımlarının verilmesi ve okunuşlarının öğrencilerle paylaşılması. Öğrencilerin öğrendiği komutlar ile ilgili uygulama yapmaları.
14:00-16:00	Grafik Tasarımı Meslek Dili I (Güzin Karasu)	Konsept, mesaj, tashih, alan döndürme aracı, tablo aracı, çizgi aracı, çizgi üzerine yazı yazma aracı, alan bağlantı aracı, composition zones komutlarının tanımlanması ve etkinlikler: <i>Anlam haritası ve araç çubuğu simgelerinin tanımlanması çalışmaları.</i>

24/11/2008 09:00-13:00	Sayfa Tasarımı (Zehranur Kaya)	Küçük sınavın uygulaması. QuarkXPress araçlarından Measurements Penceresi . Measurements, X ve Y alanları, oklar, font ve Punto ayarları ve yazı biçimi ayarlarının anlamlarının ve uygulamalarının paylaşılması. Komutların okunuşları öğrencilerle paylaşılması. Öğrencilerin öğrendiği komutlar ile ilgili uygulama yapmaları.
24/11/2008 14:00-16:00	Grafik Tasarımı Meslek Dili I (Güzin Karasu)	Alan döndürme aracı, tablo aracı, çizgi aracı, çizgi üzerine yazı aracı, alan bağlantı aracı, composition zones, makas aracı, resim alanı düzenleme aracının tanımlanması ve etkinler: <i>Araç çubuğu simgelerinin tanımlanması çalışması.</i>
01/12/2008 09:00-13:00	Sayfa Tasarımı (Zehranur Kaya)	Küçük sınavın uygulaması. Measurements penceresine devam: çizgi kalınlıkları, renkleri, alanların döndürülmesi, alanların çarpık ayarlanması, alanların köşelerinin yuvarlanması, alanların şeffaf yapılması., pencere öğelerinin tanımlanması ve uygulamalarının paylaşılması, komutların okunuşlarının paylaşılması. Uygulama.
14:00-16:00	Grafik Tasarımı Meslek Dili I (Güzin Karasu)	File, Edit, Style, Item, Page, Layout, Table, Utilities kavramları ve etkinlikler: <i>Menülerin telaffuz edilmesi, tanımlama çalışması ve öğrencilere verilen iş kağıtlarına Türkçe'lerinin yazılıp tanımla eşlenmesi çalışmaları.</i>
03/12/2008	İzleme Toplantısı (Ümit Girgin, Yıldız Uzuner, Zehranur Kaya, Güzin Karasu)	<i>Sayfa Tasarımı</i> dersinin içeriklerinin, ders planlarının incelenmesi ve değerlendirme ile ilgili önerilerin paylaşımı.
05/12/2008	Grafik Tasarımı Meslek Dili I (Güzin Karasu)	İzleme yönlendirme değerlendirmenin yapılması.
15/12/2008 09:00-13:00	Sayfa Tasarımı (Zehranur Kaya)	İzleme yönlendirme değerlendirmesi sınavın yapılması: A3 büyüklüğünde bir sayfa kullanarak, sol, sağ, üst ve alt boşluklarını verilen ölçülerde ayarlayarak, kendilerine verilen sayfanın mizanpajının yapılması işleminin bilgisayarda QuarkXPress programı kullanarak yapılması.
22/12/2008 09:00-13:00	Sayfa Tasarımı (Zehranur Kaya)	Küçük sınavın uygulaması. Sınav ile ilgili geribildirim verilmesi, Runarround ve Drop Caps konularının paylaşımı, Gömmme Harf yapımı, harfin

		satır ve sütun büyüklüğünün ayarlanması. Dersle ilgili uygulama yapılması.
14:00-16:00	Grafik Tasarımı Meslek Dili I (Güzin Karasu)	<i>Sayfa Tasarımı</i> dersinin sınavı ile ilgili olarak ders yapılmıştır.
29/12/2008	Grafik Tasarımı Meslek Dili I	Mizanpaj, standart boy, baştan blok, manşet, tarayıcı, ağ bağlantıları, utilities, page. komutları ve etkinlikler: <i>Öğrencilerin hazırladığı anlam haritası çalışması ve bir öğrencinin yazısının birlikte düzeltilmesi ve düzeltilen yazının sınıfın yazması çalışmaları.</i>
05/01/2009 09:00-13:00	Sayfa Tasarımı (Zehranur Kaya)	Küçük sınavın uygulaması. Modify penceresi komutları: Blend, Corner radius, suppress output, gutter width, multiple insets, frame, drop shadow, angle, scale, distance ve blur komutlarının tanımlarının paylaşılması ve okunuşlarının çalışılması. “Editör Masası” toplantısında yer alacak öğrencilerin seçilmesi. Dersin ikinci yarısında dersle ilgili uygulama yapılması.
14:00-16:00	Grafik Tasarımı Meslek Dili I (Güzin Karasu)	Modify penceresi, item, frame, drop shadow, box, text/Picture, runaround komutları ve etkinlikler: <i>Modify ile ilgili boşluk doldurma çalışması ve sorular.</i>
07/01/2009 09:00-13:00	Sayfa Tasarımı (Zehranur Kaya)	29/12/2008 tarihli dersin telafisi amacıyla yapılmıştır. Küçük sınavın uygulaması. Resim alanı modify penceresi ve modify penceresinin measurements ile karşılaştırılması: Auto image, non-white areas, same as clipping, picture bounds, crop to bow, clipping, restrict to box ve text to box komutlarının tanımlarının ve okunuşlarının öğrencilerle paylaşılması. Dersin ikinci bölümünde uygulama yapılması.
12/01/2009 09:00-13:00	Sayfa Tasarımı (Zehranur Kaya)	Mizanpajı yapılacak okul dergisi Entegre Gençlik’ in uygulama çalışması: Derginin sayfalarının boyutları, boşlukların boyutları, derginin mizanpajı öncesinde sayfalarının ön hazırlığının yapılması, öğrencilerin mizanpaj ile ilgili son olarak bilgilendirilmesi. Son performans sınavının yapılması.
12/01/2009 14:00-18:00	“Editör Masası” Toplantısı (Zehranur Kaya, Güzin Karasu, Serap Cavkaytar, -	Okul Dergisi Entegre Gençlik içinde yer alacak yazıların ve yazıların hangi tasarım ile mizanpajının yapılacağının belirlenmesi çalışması.

Ayşe Tanrı diler Filiz, Hülya)		
13/01/2009	İzleme Toplantısı (Ümit Girgin, Yıldız Uzuner Zehranur Kaya)	“Editör Masası” toplantısının değerlendirilmesi, araştırmanın genel olarak değerlendirilmesi, araştırmanın raporlaştırılması ile ilgili görüş bildirimi.
19/01/2009 09:00-17:00	Sayfa Tasarımı (Zehranur Kaya, Güzin Karasu, Nilgün Salur, Yıldız Uzuner, Serap Cavkaytar, Ayşe Tanrıdiler, Burak Kahraman, Grafik 1. Sınıf öğrencileri)	Derginin mizanpajının yapılması.
22/01/2009	Tasarım Toplantısı (Zehranur Kaya, Nilgün Salur, Burak Kahraman)	Derginin mizanpajının tasarıma uygunluğunun kontrol edilmesi.
27/01/2009	Sayfa Tasarımı(Mazeret Sınavı) (Zehranur Kaya)	Hülya’nın mazeret sınavı kapsamında dergide eksik kalan bölümlerin mizanpajını yapması.
24/02/2009	Tasarım Toplantısı (Zehranur Kaya, Nilgün Salur)	Derginin son halinin tasarıma uygunluğunun kontrol edilmesi.

Araştırmada “*Grafik Tasarımı Meslek Dili I*” ve *Yazılı ve Sözlü Anlatım I* dersini yürüten öğretim elemanının ders planları, yansıtmalı değerlendirmeleri ve dersin video kayıtları, *Grafik Tasarım II* dersinin video kayıtları, araştırma ekibinin yapmış olduğu toplantıların ses kayıtları ve tutanakları, öğrencilerin dosyaları, defterleri ve fihristleri de destek veriyi oluşturmuştur.

Verilerde sürecin bütünü anlatılabilmesi için işbirliği yapılan “*Grafik Tasarımı Meslek Dili I*” ve “*Yazılı ve Sözlü Anlatım I*” derslerini yürüten öğretim elemanından alınan verilerin de kullanılmasıyla tüm veriler bütünleştirilerek raporlaştırılmıştır. Nitel verilerin toplanması ve verilerin analizleri eş zamanlı olarak yapılmıştır. Her hafta alınan video kayıtları araştırmacı tarafından ders sonrasında DOYÖ *İlkeleri* ve *Mesleki Eğitimin hedef, amaç ve ilkeleri* göz önünde bulundurularak hazırlanan kontrol listesine göre değerlendirilmiştir.

(d) Öğrenci Ürünleri

İşitme engelli üniversite öğrencileri için DOYÖ ve mesleki eğitim programlarının ilkelerini temel alarak bir dergi çıkarma sürecinin ve ürünün incelendiği araştırmanın ürünü *Entegre Gençlik* dergisinin hazırlanma süreci bulgular bölümünde sunulmuştur. Araştırma raporunun bu bölümünde; zenginleştirme etkinliğinde yapılan çalışmaların

yer aldığı *öğrenci dosyaları*, ders sonrasında sözcüklerin yazıldığı *fihrist* ve derslerde tutulan *defter* hakkında bilgi verilecektir.

Öğrenci Dosyaları

Öğretimin ayrılmaz bir parçası olan; öğrencilerle yapılan dosyalama çalışmaları önemli bir değerlendirme aracıdır. Öğrenci; dosyalar yardımıyla kendini değerlendirebildiği gibi arkadaşlarını da değerlendirebilir. Aynı zamanda öğretmenin öğrencilerin hem öğrenme sürecini, hem de okuma yazma becerilerini değerlendirdiği önemli bir araç olarak düşünülebilir (Wiggins, 1998).

Sıra No	Ödev	Verildiği Tarih	Getirildiği Tarih	Ödev Notu	Yüzdesi	Ödev Yüzde Puanı	Açıklama
1	Dergi Araştırma Ödevi	22.09.08	07.10.08	80 ✓	80		Ödevi zamanında getirmedir
2	Gazete ve Dergi Karanlık Ödevi	06.10.08	13.10.08	100 ✓			
3	Tirojini, Ödev	13.10.08	20.10.08	100 ✓			
4	Borluk, asıl borluk ara borluk, alt	20.10.08	27.10.08	100 ✓			
5	Biloklam blok paragraf sonun kolijrafı	27.10.08	03.11.08	94 ✓			
6	Övark Yfress Ödevim	08.11.08	10.11.08	60 ✓			
7	Soyfo acmak	10.11.08	17.11.08	100 ✓			
8	Soyfo	17.11.08	24.11.08	75 ✓			
9	Gazete mızrapı	24.11.08	01.12.08	90 ✓			
10	Dergi Soyfohlin Tofil Ödev	1.12.08	22.12.08	70 ✓			
11	Arşadu Habel	15.12.08	25.12.08	80 ✓			Gaz. Parayp estim
12	Son parayp aşigimiz abisley	23.12.08	1.1.09	—			
				ÖDEV NOTU:			

Fotoğraf 17: Öğrenci Dosyasının Kapak Sayfası

Araştırma sürecinde tutulan öğrenci dosyalarında; sınıf etkinliklerinin yanı sıra zenginleştirme etkinliğinde yapılan ödevler yer almaktadır. Ders öncesinde dağıtılan bu dosyalar öğrenciler tarafından kullanıldıktan sonra ders sonunda toplanmıştır. Her dosyanın önünde içeriklerin yer aldığı bir kapak sayfası *indeks* olarak kullanılmıştır. Bu şekilde ödevler de bu sırada takip edilmiştir. Ayrıca her ödev için öğrencinin tuttuğu kontrol listesi ile öğrenci kendini değerlendirerek kendi ödev notunu vermiştir (EK-D).

Kontrol listeleri ders sırasında ya da ders sonrasında araştırmacı tarafından kontrol edilerek ödev notları verilmiştir. Fotoğraf 17’de ödev dosyalarının kapağında yer alan ödev listesi (indeks) yer almaktadır.

Öğrenci dosyalarında zenginleştirme etkinliğinde yapılan 12 ödev yer almıştır. Ödevler her haftanın konularını ve uygulamalarını yansıtmıştır. Ödevler Tablo 8’ de sunulmuştur.

Tablo 8: Sayfa Tasarımı Ödevleri Tablosu

Ödev No	Ödev Konusu	Veriliş Tarihi
1	Dergi araştırması: Derginin adı, konusu ve süresi araştırılmıştır.	22/09/2008
2	Dergi ve gazete kavramlarından amblem, logo, font, punto manşet ve sürmanşet araştırması yapılmıştır. Öğrenciler buldukları örnekleri kesip yapıştırıp getirmişlerdir.	06/10/2008
3	Tiraj: Gazetelerin tirajları araştırılarak tablo yapılmıştır.	13/10/2008
4	Asıl başlık, başlık, alt başlık, kalibraj sözcükleriyle ilgili olarak dergiler araştırılmış ve örnekler keserek yapıştırılmıştır.	20/10/2008
5*	Bloklama, blok paragraf, baştan blok, sondan blok, dekoratif yazı, kaligrafi örnekleri araştırılmış, dergi ve gazetelerden kesilerek yapıştırılmıştır.	27/10/2008
6*	QuarkXPress yazılımı ile ilgili internet araştırması yapılmıştır.	03/11/2008
7	Uygulama ödevi: A4 büyüklüğünde Sol, sağ=1 cm, üst=1,5 cm ve alt=2 cm boşluk bırakılarak sayfa açılması, yazı ve resim alanı açılarak içine yazı ve resim yerleştirilmesi yapmışlardır.	10/11/2008
8	Uygulama ödevi:A4 büyüklüğünde sayfa açarak, sol ve sağına 1,5 cm, altına 1,5 cm ve üstüne de 1 cm boşluk bırakmaları istenmiştir. Resim alanı açarak içine resim yerleştirme, resim döndürme, tablo ekleme, tabloya yazı ve resim ekleme, yazı alanını sütunlara bölme, kesme aracını kullanma, yıldız alanını kullanma, yıldız alanını yazı alanına dönüştürme, dosyayı kaydetme, PDF ye dönüştürme işlemleri yapılmıştır.	17/11/2008

9	Uygulama ödevi: A4 büyüklüğünde sayfa açarak, sol-sağ-alt ve üst boşlukların 0,5 olarak ayarlanması, font ve puntoların verilenler doğrultusunda ayarlanması, yazı alanının renklendirilmesi, yazı biçimlerinin ayarlanması, resim üzerine yazı yazılması, çıktı alınması.	24/11/2008
10*	Uygulama ödevi: Örnek olarak verilen dergi sayfalarının aynısının yapılması, yapılan çalışmanın çıktısının alınması.	01/12/2008
11	Uygulama ödevi: Verilen gazetenin aynısının yapılarak panoya asılması,	22/12/2008
12	Uygulama ödevi: A3 boyutundaki Anadolu Haber gazetesinden verilen bir sayfanın yapılması,	29/12/2008

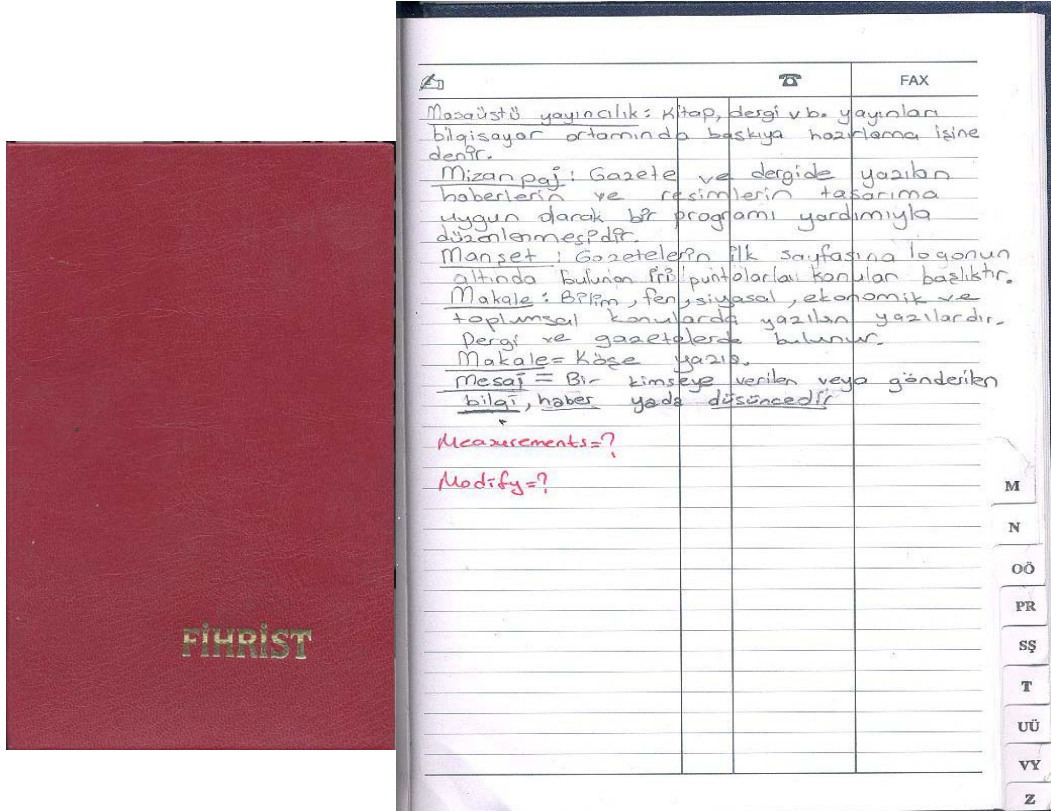
* Bulgular bölümünde sunulmuştur.

Fihrist

Fihrist, alfabetik sıralamalar için kullanılan, kenarında bütün harflerin yer aldığı not defteridir (<http://www.tdk.gov.tr>). Araştırmada *Sayfa Tasarımı* dersinde öğrencilerin öğrendikleri yeni sözcüklerin tanımları, Türkçe karşılığı ve okunuşu fihriste yazılmıştır.

Öğrenciler derslerde tahtaya yazılan bilgileri defterlerine yazmışlardır. Ancak mesleki sözcüklerin tekrar edilebilmesi ve kalıcı olabilmesi amacıyla 17/09/2008 tarihinde izleme toplantısında alınan karar doğrultusunda öğrencilerin ders notunun arkasına fihrist eklenmiştir. Ders sürecinde öğrenciler ayrı fihrist tutmak istemişler ve fihrist olarak yeni sözcükleri bu fihriste kayıt etmişlerdir. *Sayfa Tasarımı* dersinde kullanılan fihrist aynı zamanda *Grafik Tasarımı Meslek Dili I* dersinde de kullanılmış ve geliştirilmeye devam edilmiştir. Bu şekilde işbirliği yapılan derslerde ortak terminoloji kullanılmış ve öğrencilerin mesleki sözcükleri öğrenirken tekrar yapmalarına olanak sağlanmıştır.

Öğrenciler derslerde öğrendikleri sözcükleri fihristlerine yazmışlar ve fihristler derslerde araştırmacı tarafından kontrol edilmiştir (Fotoğraf 18). Kontrol edilen fihristlerde yazılması istenen sözcükler belirtilmiş ve öğrencinin bu sözcükleri de tamamlaması belirtilmiştir.

Fotoğraf 18: Öğrencilerin Tuttuğu Fihrist

Fihristler ders sürecinde zaman zaman kontrol edilerek öğrencilerin sözcükleri yazıp yazmadıklarına bakılmıştır. Eksik sözcüklerin tamamlanması sağlanmıştır. Aynı zamanda ders sürecinde pekiştirme çalışmasında öğrencilerden tanımlı istenen sözcükler zaman zaman fihristten okunmuştur. İşbirliği yapılan derslerden *Grafik Tasarımı Meslek Dili I* dersini yürüten öğretim elemanı dersinin işleniş sırasında *Sayfa Tasarımı* dersinde kullanılan tanımlı görmek için öğrencilerin fihristlerinden yararlanmıştır. Fihristte eksik olan ya da anlaşılmamış tanımlamalar dil dersinde yeniden ele alınarak düzenlenmiş ve fihristlere düzgün olarak yazılması kontrol edilmiştir.

İşitme engelli öğrencilerin mesleki eğitiminde, mesleki sözcüklerin tekrar edilmesi çalışmasında; derste öğrenilen yeni sözcükler hem defterlerine hem de fihristlere yazılmıştır. İşitme engelli öğrencilerle sözcük dağarcığı geliştirme çalışmalarında yapılan tekrarlar önemlidir (Bauman ve Kameenui, 2004)

Defter

Derslerde yapılan tanımlamalar, verilen örnekler, tahtaya yazılan önemli bilgilerin yazılması için defter kullanılmıştır. Öğrencilerden kendi istedikleri boyutta ve kalınlıkta bir defter almaları ilk derste istenmiştir. Öğrencilerin ders sürecinde defterlerine tahtada paylaşılan bilgileri yazmaları beklenmiştir. *Sayfa Tasarımı* dersinde tanımların ve önemli bilgilerin yazıldığı defter, aynı zamanda *Grafik Tasarımı Meslek Dili I* dersinde de tanımların izlenmesi ve ortak dilin geliştirilmesi amacıyla kullanılmıştır.

Defter çalışması yeni öğrenilen mesleki sözcüklerin tekrar edilmesi için önemli bir yazma çalışmasıdır.

(e) Belgeler

Öğrencilerin takvim yaşı, işitme kaybı başlama yaşı, işitme cihazı kullanmaya başladığı yaş ve bitirdiği ortaöğretim kurumuna yönelik bilgiler ile işitme kaybı derecesi ve işitme kayıplarının özelliklerinin bulunduğu odyogramlarına, yüksekokulun öğrenci işlerinde bulunan öğrenci bilgi dosyalarından ulaşılmıştır.

Performans Belirleme Testleri

Kaynak taramada işitme engelli bireylere yönelik mesleki eğitim programının değerlendirilmesi bölümünde belirtildiği üzere çok ve çeşitli ölçme ve değerlendirme tekniklerinden yararlanılmıştır. Araştırma raporunun bu bölümünde araştırma sürecinde yapılan testler hakkında bilgi sunulacaktır.

Hazırlık Süreci : Ön-Son Performans Değerlendirmelerinin Hazırlanması

Araştırmada kullanılan değerlendirme tekniklerinden biri de performans değerlendirmeleridir. Performans değerlendirmelerinin hazırlanması araştırmanın “Hazırlık” sürecinin 2008 yaz döneminde gerçekleştirilmiştir. Performans değerlendirmelerinin yönergesinin geçerlik çalışması araştırmacılar ve danışmalar tarafından yapılmıştır. Performans değerlendirmeleri “Uygulama-Ürün Geliştirme” sürecinin başında öğrencilerin QuarkXPress yazılımı ile ilgili ön bilgilerini ölçmek ve sürecin sonunda da öğrendiklerini izlemek amacıyla hazırlanmıştır.

Araştırmada uygulanan performans değerlendirmelerinin kapsamı, *Sayfa Tasarımı* dersinde öğretimi yapılacak QuarkXPress yazılımının komutlarının ve

menülerinin kullanımı doğrultusunda uygulanmıştır. Araştırmada kullanılan performans değerlendirmesi için hazırlanan yönergenin amacına ne kadar hizmet ettiği, yönergede yer alan işlem adımlarının öğrencilerin yaş, ilgi ve dil düzeylerine uygunluğu, cümle ve metin yapılarının uygunluğu ile ilgili olarak kapsam geçerliği *Geçerlik ve Güvenilirlik Komitesi* tarafından yapılmıştır (Tekin ve Kırcaali-İftar, 2001).

Araştırmanın performans değerlendirmesinin içeriğini QuarkXPress'in uygulaması oluşturmuştur. Uygulamada yapılması istenenler sınav öncesinde yönerge ile öğrencilere verilmiştir. Yönergenin kapsamı alan yazın taramaları ve uzman görüşü alınarak belirlenmiştir (Şekil 8).

Ayrıca öğrencilerin yapmaları istenen sayfa yönerge ile birlikte öğrencilere dağıtılmıştır (Fotoğraf 19).

Performans Sınavı

- *Size verilen gazete sayfasını bilgisayarınızdaki QuarkXPress programını kullanarak yapınız.*
- *Gazetenin yazıları ve resimleri için sizlere verilen klasördeki dosyaları kullanın.*
- *A4 büyüklüğünde sayfa kullanın*
- *Sayfanın boşluklarını aşağıdaki şekilde ayarlayın.*
 - *Top: 15 mm*
 - *Bottom: 20 mm*
 - *Left: 25 mm*
 - *Right: 20 mm*
- *Sayfada kullanılan sütün arasındaki boşlukları (Gutter Width) 3 mm olarak ayarlayın.*
- *Karikatür için çerçeve kullanın ve çerçevenin kalınlığını 1 pt olarak ayarlayın.*
- *Gazetede kullanılan yazıların fontunu Times New Roman olarak ayarlayın.*
- *Gazetede kullanılan yazıların puntosunu 12 punto olarak ayarlayın.*
- *Gazete başlıkları için Arial fontunu kullanın.*
- *Başlıkların puntosunu sütunlara göre ayarlayın.*
- *Gazetede birinci yazıda gördüğünüz "Gömme Harf" i yapınız.*
- *Gazeteye kendi isminizi vererek bilgisayarınızın "Belgelerim" klasörüne kaydedin.*

Şekil 8: Performans Sınavlarında Kullanılan Yönerge

Fotoğraf 19: Performans Değerlendirmelerinde Yapılması İstenen Sayfa

Öğrencilerden yönergede yazılanları yapmaları beklenmiştir. Ayrıca yönergede yer almayan, ancak verilen örnek sayfanın tasarımında görünen; “Şeffaf yazı”, “Yazı alanına renk verme”, “Gölge yazı” ve “Resim alanı çerçevesi” işlemlerini verilen sayfanın tasarımına bakarak bu özellikleri görmeleri ve yapmaları beklenmiştir. *Sayfa Tasarımı* dersinde öğrencilerin dergi ve gazetelerin tasarımlarına bakarak özelliklerini görebilmeleri çalışması yapılmaktadır. Grafik bölümünde öğrenim gören öğrencilerin tasarımların kurallarını görmeleri ve tanımaları meslekleri açısından önemlidir.

Performans Değerlendirmesi 'nde öğrencilerden öncelikle A4 büyüklüğünde bir sayfa açmaları istenmiştir. Bu ölçü QuarkXPress'in sayfa boyu seçeneklerinden biri olduğu için açılan listede görünmektedir. Bu seçimi yapmaları beklenmiştir.

Sayfa boyu ayarlandıktan sonra öğrencilerin sayfanın kenarlarındaki boşlukları kendilerine verilen ölçülerde ayarlamaları gerekmektedir. Bunun için QuarkXPress'te yeni sayfa seçeneklerinin içinde ekranda İngilizce olarak görünen “Top, Bottom, Left,

Right” alanlarına verilen “*Top: 15 mm, Bottom: 20 mm, Left: 25 mm, Right: 20 mm*” değerlerini yazmaları beklenmiştir.

Öğrencilerin kendilerine verilen örnek sayfayı inceleyerek sütun sayısını sayfa ayarlama penceresinde yer alan “*Colums*” alanına “3” olarak yazmaları beklenmiştir. Bu adım yönergede verilmemiştir. Öğrencilerin tasarıma bakarak bulmaları beklenmiştir.

Sütunlar arasındaki boşluk olan “*Gutter Width*” alanına “3 mm” girmeleri istenmiştir. Bu alanın adı hem Türkçe hem de İngilizce olarak yönergede belirtilmiştir. Öğrencilerin Türkçe verilen yönergeden İngilizce komutu bulmaları ayrıca beklenmemiştir.

Gerekli ayarlar tamamlandıktan sonra sayfanın açılması ve “OK” düğmesine basılması gerekmektedir. Açılan sayfada öğrencilerin örnek sayfadaki tasarımı inceleyerek yaptıkları gazete sayfasına uygulamaları beklenmiştir. Yapılması istenenlerin tümü yönergede ayrıca yazılmamıştır. Öğrencilerin tasarıma bakarak ayrıntıları görmeleri ve bu ayrıntıları uygulayabilmeleri beklenmiştir.

Tasarımda görünen “*resim üzerine yazı yazmak*”, resim üzerine yazılan “*yazının arkasına renk vermek*” ve bu rengi “*şeffaf*” olarak ayarlamak, haber başlıklarının arkasına renk vermek, haberlerin yazılarını *bloklayarak* yazmak, yazıların *dul paragraf* olarak ayarlanması işlemleri öğrencilerin tasarımdan bakarak görmeleri gereken tasarım özellikleridir.

Yönergede haber başlıkları için “*Arial*” fontunu, haber yazıları için de “*Times New Roman*” fontunu “*12 punto*” olarak kullanmaları belirtilmiştir. Örnek gazetede yer alan karikatür için çerçeve yapmaları ve çerçevenin kalınlığının da “*1 pt*” olarak ayarlanması istenmiştir.

Ayrıca yapacakları gazetede *Gömm Harf* kullanmaları istenmiştir. Yapılan çalışmanın tamamlanmasından sonra “*Belgelerim*” klasörüne kayıt edilmesi belirtilmiştir.

Uygulama-Ürün Geliştirme Süreci: Ön Performans Değerlendirmesinin Uygulanması

Sayfa Tasarımı dersinin 22/09/2008 tarihinde yapılan *Ön Performans* değerlendirmesi 60 dakika sürmüştür. Süre verilmiş ancak öğrenciler kendilerine verilen sayfayı

yapamadıkları için süreyi kullanmayarak sınavı bitirmek istemişlerdir. *Ön Performans* sonuçları QuarkXPress yazılımının kullanımı olarak yorumlandığında; öğrencilerin büyük bir bölümünün bilgisayar kullanımı hakkında ön bilgilerinin olduğu ancak yazılımı daha önce hiç kullanmamış oldukları anlaşılmıştır. Yazılımı kullanarak yönergelerin bir bölümünü yerine getiren öğrencilerin ise bilgisayar ve diğer yazılımların kullanımı ile ilgili ön bilgilerini kullandıkları görülmüştür.

Öğrencilerin performans değerlendirmesi boyunca yönergede belirtilen işlemleri yapabilmeleri araştırmacı tarafından hiçbir yönlendirme olmadan gözlenmiştir. Sınav video ile kayıt edilmiştir. Araştırmacı aynı zamanda gözlem sırasında not tutmuştur. Araştırmacının değerlendirmeleri ve gözlem sırasında aldığı notlar dil dersi öğretim elemanı ve *Geçerlik ve Güvenilirlik Komitesi* tarafından incelenmiştir.

Uygulama-Ürün Geliştirme Süreci: İzleme ve Yönlendirme Değerlendirmesinin Uygulanması

Eğitim sürecinde öğrencilerin çeşitli bağlamlarda, sürekli olarak izlenmesi ve çeşitli veri toplama teknikleri ile çok sayıda performans verisi toplanması önemlidir (McLoughlin ve Lewis, 2004; Uzuner, 2008). Öğrencilerin ders etkinliklerinden sonra neyi ne kadar öğrendikleri konusunda değerlendirilmeleri amacıyla izleme değerlendirmeleri yapılabilmektedir.

Sayfa Tasarımı dersinde öğrenciler ilk 5 hafta dergi ve gazete kavramlarını öğrenmişlerdir. 6.haftadan itibaren ise QuarkXPress komutlarını ve uygulamasını öğrenmeye başlamışlardır. *Sayfa Tasarımı* dersinin 11.haftasında öğrencilerin öğrendikleri QuarkXPress programının komutlarını uygulamaları amacıyla izleme ve yönlendirme değerlendirmesi yapılmıştır.

Sınav öncesinde öğrencilere yönerge verilmiştir (Resim). Öğrencilere verilen yönergede istenenlerin büyük bir bölümü yazılı olarak verilmiştir. Ancak bazı özellikleri tasarımdan görmeleri beklenmiştir. Bu nedenle istenen bazı özelliklere tasarımda yer verilmiş ancak yönergede yazılmamıştır.

Kullanılan yönergenin geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını araştırmacı ve dil dersinden sorumlu öğretim elemanı birlikte çalışarak yapmışlardır. Yönerge ile beraber öğrencilere yapmaları istenen sayfanın çıktısı verilmiştir (Şekil 9). Hazırlanan yönerge

ve yapılması istenen sayfanın geçerlik çalışması araştırmanın *Geçerlik ve Güvenilirlik Komitesi* tarafından yapılmıştır.

SAYFA TASARIMI
İzleme ve Değerlendirme

Aşağıdaki açıklamaları dikkatlice okuyunuz.
Size verilen gazete sayfasını QuarkXPress programını kullanarak yapınız.
Gazete Sayfası için size verilen resim ve yazıları kullanınız.
Uygulama Adımları:

1. Size verilen sayfayı dikkatlice inceleyiniz ve sayfadaki özellikleri yapınız.
2. **A3** sayfası açınız: **Eni: 297 mm , Boyu: 420 mm**
3. Sayfa boşluklarını ayarlayınız:
 - a. **Sol: 3 cm**
 - b. **Sağ: 1,5 cm**
 - c. **Alt: 3 cm**
 - d. **Üst: 2,5 cm**
4. Sayfayı **dik** olarak kullanınız.
5. **Sayfada yapılması gerekenler:**
 - a. Haber başlıklarının **fontunu Verdana** yapınız.
 - b. Haber başlıklarının **biçimini Bold** olarak ayarlayınız.
 - c. Haberlerin yazılarının **fontunu TimesNewRoman** yapınız.
 - d. Haber yazılarının **puntosunu 12** olarak ayarlayınız.
6. Sayfadaki renkleri kendiniz ayarlayarak farklı renkler kullanabilirsiniz.
7. “Anadolu Üniversitesinin Eskişehir’e Katkıları” başlıklı haber:
 - a. Haberin yazısının altındaki resmi kullanınız.
 - b. Haberin yazısının altındaki rengi şeffaf olarak kullanınız.
 - c. Haberin fotoğrafının üzerindeki yazıyı örnekteki gibi yapınız.
8. “Nobel Ödüllü Bilim Adamı Anadolu’da” başlıklı haber:
 - a. Haberin yazısının altındaki rengi ayarlayınız.
 - b. Haberin başlığının altındaki çizgiyi yapınız.
9. “Çocuklar Karikatürle Bilinçleniyor” başlıklı haber:
 - a. Haberin başlığını örnekteki gibi uzun yazınız ve yanındaki çizgiyi yerleştiriniz.
 - b. Haberin fotoğrafını 10° döndürünüz.
 - c. Haberin fotoğrafından ikincisini döndürerek kullanınız.
10. “Kampüste Neler Oluyor?” başlıklı haber:
 - a. Haberin başlığını örnekteki gibi ayarlayınız.
 - b. Haberin yazısının altındaki resmi yerleştiriniz.
 - c. Haberin yazısının altındaki rengi şeffaf olarak ayarlayınız.
11. Yaptığınız çalışmanın çıktısını alınız ve mail atınız.

Şekil 9: İzleme ve Yönlendirme Değerlendirmesinde Kullanılan Yönerge

- *İzleme ve Yönlendirme Değerlendirmesi*’nde öğrencilerden öncelikle A3 büyüklüğünde bir sayfa açmaları istenmiştir. Bu ölçü QuarkXPress’in sayfa boyu seçeneklerinden biri olmadığı için öğrencilerin ölçüyü kendileri girmeleri

gerekmektedir. Bunun için kendilerine verilen “*Eni: 297 mm , Boyu: 420 mm*” ölçüsünü ekranda yer alan ve İngilizce olarak görünen “*Width*” ve “*Height*” alanlarına girmeleri istenmiştir. Türkçe sözcüklerin İngilizce karşılıklarını bulmaları ve işaretlemeleri beklenmiştir.

- Sayfa ayarları yapıldıktan sonra öğrencilerin sayfanın kenarlarındaki boşlukları kendilerine verilen ölçülerde girmeleri gerekmektedir. Bunun için QuarkXPress’te yeni sayfa seçeneklerinin içinde ekranda İngilizce olarak görünen “*Top, Bottom, Left, Right*” alanlarına verilen “*Sol: 3 cm, Sağ: 1,5 cm, Alt: 3 cm, Üst: 2,5 cm*” değerlerinin karşılıklarını bulmaları ve gerekli alanlara bu değerleri girmeleri beklenmiştir.
- Sayfayı dik olarak kullanmaları için yine sayfa ayarları penceresindeki “*Portrait*” komutunu vermeleri beklenmiştir.
- Yönergede belirtilmeyen ancak kendilerine verilen sayfanın tasarımında görünen sütunları saymaları ve sütun sayısını “*Columns*” alanına 4 olarak işaretlemeleri gerekmektedir. Ayrıca sütunların arasındaki boşluğu ölçerek “*Gutter Width*” alanına girmeleri beklenmiştir.
- Bu ayarlamalardan sonra sayfayı açılması gerekmektedir. Açılan sayfada öğrencilere verilen örnek sayfaya bakarak haber başlıklarında “*Verdana*” fontunu “*Bold*” olarak kullanmaları, haberlerde ise “*Times New Roman*” fontunu “*12 punto*” olarak kullanmaları beklenmiştir.

Daha sonra ise belirtilen haber başlıklarına yönergede verilen işlemleri yapmaları istenmiştir. Bu işlemler için QuarkXPress’te yapılması istenenler aşağıda açıklanmıştır:

- “*Anadolu Üniversitesi’nin Eskişehir’e Katkıları*” haber başlığının altında yer alan haberin sütunlarının altına kendilerine verilen dosyada yer alan fotoğrafı yerleştirmeleri ve fotoğrafın ayarını şeffaf olarak ayarlamamaları istenmiştir. Daha sonra açtıkları sütunlara kendilerine verilen dosyadaki yazıyı taşımaları beklenmiştir.
- “*Nobel Ödüllü Bilim Adamı Anadolu’da*” başlıklı haberin altında yer alan sütunlara belirtilen rengin kendilerine verilen örneğe uygun olarak ayarlanması istenmiştir. Ayrıca haber başlığının altına örnekte görüldüğü gibi bir çizgi çizmeleri istenmiştir.

- “Çocuklar Karikatürle Bilinçleniyor” haber başlığını uzun olarak yazmaları istenmiştir. Bunun için haber başlığını yazdıktan sonra yazının en ve boy ayarları yapılarak uzatılması gerekmektedir. Ayrıca örnekteki alt renginin verilmesi ve başlığın sonuna da bir çizgi yerleştirilmesi gerekmektedir. Haber başlığının altındaki haberde yer alan karikatürün örnekte görüldüğü gibi 10 derece döndürülmesi işlemini uygulamaları beklenmiştir. Haberde yer alan ikinci fotoğrafın ise yönünü değiştirmeleri istenmiştir. Yönergede belirtilmeyen ancak görerek uygulamaları gereken bir diğer özellik ise haber yazısının altında yer alan rengin uygulanması işlemidir.
- “Kampüste Neler Oluyor?” haber başlığını örnekte görüldüğü gibi yazmaları ve sayfaya yerleştirmeleri istenmiştir. Daha sonra haberin başlığının ve yazısının altına kendilerine verilen dosyada yer alan fotoğrafı yerleştirmeleri beklenmiştir. En son olarak da haber başlığının ve haber yazısının altına örnekte görülen rengi vermeleri istenmiştir. Ancak rengin şeffaf olarak ayarlanması beklenmiştir.

En son olarak yaptıkları çalışmayı kayıt etmeleri ve çıktısını almaları istenmiştir. Yaptıkları gazete çalışmasını araştırmacıya mail olarak göndermeleri de beklenmiştir. Yapmaları beklenen işlemler *Sayfa Tasarımı* dersinin 22/09/2008 ile 15/12/2008 tarihleri arasında yer alan haftalarda öğrendikleri konulardan oluşmaktadır.

Öğrencilerin yapmaları istenen işlemleri öncelikle yönergeden okuyarak anlamaları, daha sonra kendilerine verilen örnek sayfanın tasarımına bakarak anlamaları ve en son olarak da komutların nerede olduğunu ve nasıl kullanıldığını hatırlayarak uygulamayı yapmaları beklenmiştir. Uygulama sonunda öğrenciler yaptıkları QuarkXPress sayfalarının çıktısını alarak araştırmacıya teslim etmişlerdir. Sınav sonrasında öğrencilere araştırmacının hazırladığı ve geçerlik çalışmasının dil dersi öğretim elemanı ile yapıldığı değerlendirme anahtarları dağıtılmıştır (EK-E). Öğrencilerden yaptıkları sayfaları değerlendirme anahtarı ile değerlendirmeleri istenmiştir.

Öğrenciler yaptıkları çalışmaları e-posta yoluyla araştırmacıya göndermişlerdir. Araştırmacı yapılan sınavın değerlendirmesinde çıktılardan, e-posta ile gönderilen QuarkXPress dosyalarından ve öğrencilerin doldurduğu kontrol listelerinden yararlanarak değerlendirmiştir.

Uygulama-Ürün Geliştirme Süreci: Son Performans Değerlendirmesinin Uygulanması

Son performans değerlendirmesi; öğrencilerin *Sayfa Tasarımı* dersinin içeriğinde yer alan QuarkXPress yazılımına ilişkin olarak dersin tamamlanmasından sonra yazılımı ne kadar öğrendiklerini belirlemek amacıyla uygulanmıştır.

Son-Performans değerlendirme 12/01/2009 tarihli son derste yapılmıştır. *Son-Performans Değerlendirme* 78 dakika sürmüştür. Bu süre boyunca öğrencilerin tamamı verilen sayfayı yapmışlardır. Yapılan değerlendirmede öğrencilerin tamamının QuarkXPress kullanma ve dergi ve gazete kavramlarını tanıyarak uygulama konusunda problem yaşamadıklarını, verilen sayfadaki tasarımın kurallarını tanıdıkları ve uyguladıkları ve QuarkXPress komutlarının tanınması, kullanılması ve tasarımdaki ayrıntıların görülmesi konusunda da ilerledikleri görülmektedir

Uygulama-Ürün Geliştirme Süreci: Küçük Sınavlar (Quizler)’in Uygulanması

Öğrencilerin eğitim sürecinde çeşitli bağlamlarda sürekli değerlendirilmeleri amacıyla derslerde yapılan küçük sınavlar öğretmenlere derslerini planlamada yardımcı olabilmektedir. Kısa cevap gerektiren bu sınavlarda yanıtlamak için bir sözcük, bir simge, bir rakam ya da en çok bir cümleyle cevap verilebilmektedir. Değerlendirme bilgi düzeyinde yapılabilmektedir (İşman ve Eskicumalı, 1999).

Ders öncesinde yapılan küçük sınavlar öğrencinin yeni öğreneceği sözcüklerle ilgili ön bilgisini değerlendirirken, sözcüklerin anlamı hakkında düşünmelerine ve tahmin etmelerine fırsat verebilir. Aynı zamanda öğrencilerin dersin öncesinde ve sonrasında sınavın uygulandığını bilmeleri, ders notunu okuyup gelmelerine neden olmaktadır. Dolayısıyla yeni sözcükler hakkında ön bilgileri artmaktadır. Araştırmacı 10/11/2008 tarihli günlüğünde bu konu hakkındaki görüşlerini “*Ders notunu okuyarak gelmeleri bu sözcüklerin tanımlarını kolaylıkla yapmalarına neden oluyor. Bu iyi bir durum.*” şeklinde belirtmiştir. Öğrenciler bu sınavlarda tanımlayamadıkları sözcükler hakkında da tahminlerde bulunmaktadırlar. Mesleki eğitim sürecinde SCANS (1991) raporunda öğrencilerin mesleki eğitim sürecinde düşünme becerilerinin de geliştirilmesine yönelik olarak yapılan çalışmaların önemli olduğu belirtilmektedir.

Araştırma süresince yapılan *Sayfa Tasarımı* dersinde 12 hafta boyunca küçük sınavlar uygulanmıştır. Küçük sınavlar dersin başında ve sonunda yapılmıştır. Küçük

sınavlarda *bir cümle ile tanımlama, simgenin adını yazma, sözcüğün ne olduğunu çizerek gösterme ve yazılan tanımdan sözcüğün ne olduğunu tahmin etme* gibi sorular yer almıştır. Sorular dersin yapıldığı hafta paylaşılabilecek yeni sözcüklerin ya da QuarkXPress komutlarından en önemlileri araştırmacı tarafından seçilerek küçük sınava alınmıştır. Bu sözcüklerin seçimi için; araştırmacı ve *Grafik Tasarımı Meslek Dili I* dersinin öğretim elemanı birlikte çalışmışlardır. Ayrıca hazırlanan sınavlar için her hafta yapılan *Geçerlik ve Güvenilirlik Komitesi* toplantılarında geçerlik alınmıştır. Tablo 9’ de küçük sınavların içerdiği sözcükler ve komutlar gösterilmiştir.

Tablo 9: Küçük Sınavların İçerikleri

Tarih	Sözcükler ve Komutlar
06/10/2008	Masaüstü Yayıncılık, Dizgi, Mizanpaj ve amblemin kısa tanımları, dizgi ve mizanpaj farkı, sürmanşetin yeri.
13/11/2008	Tiraj ve tabloid boyun kısa tanımı, yerel gazete için örnek, makalelerin konuları.
20/10/2008	Kalibrajın kısa tanımı, asıl başlığın dergideki yeri, başlık ile asıl başlık arasındaki fark ve alt başlığın kullanım amacı.
27/10/2008	Kalibrajın ve inisyal harfin kısa tanımı, bloklama ile sondan blok arasındaki fark, dekoratif yazı için kullanılan bilgisayar programlarından birinin adı.
03/11/2008	PDF nin kısa tanımı, QuarkXPress programının seçilme nedeni, EPS yi açan programların adı ve QuarkXPress programını açmak için yapılması gerekenler.
10/11/2008	Page, Potrait ve Bottom komutlarının işlevi, araç çubuğundan yazı aracının simgesine bakarak adının yazılması ve resim alanına resim aktarmak için gerekli komutun adı.
17/11/2008	Bağlantılı alanlar ve çizgi üzerine yazı yazma araçlarının işlevleri, Rows komutunun işlevi, PDF olarak kayıt etmek için kullanılan komutun adı.
24/11/2008	Measurements penceresindeki satır arası boyutunun ayarlanması aracının simgesine bakarak işlevinin yazılması, Bold stiline işlevi, Opacity komutunun işlevi ve Measurements komutunun Türkçesinin yazılması.
01/12/2008	Measurements penceresindeki alan döndürme aracının simgesine bakarak işlevinin yazılması, Measurements penceresini kısayoldan açmak için gerekli komut, çizgi ölçü penceresindeki simgesi verilen alanın işlevi ve Edit menüsünün menü komutları.
22/12/2008	Runaround komutunun tanımından komutun adının yazılması, Drop Caps komutunun kısa tanımı, drop capsın bulunduğu menünün adı ve drop caps komutunun kısayol tuşları.
05/01/2009	Modify penceresinin bulunduğu menünün adı, Drop Shadow’un kısa tanımı, Multiple Insets ve Frame komutlarının işlevleri.

07/01/2009

Text to Box ve Crop to Box komutlarının işlevi, Resim alanı modify penceresinin bölümleri.

Küçük sınavların uygulanmalarından sonra öğrencilere geribildirimler verilmiştir. Dersin sonrasında uygulanan küçük sınavda yapılamayan sorular için işbirliği yapılan *Grafik Tasarımı Meslek Dili I* dersinin öğretimi elemanı ile iletişime geçilerek bu sözcüklerin tekrarı için dersler yapılmıştır.

Geçerlik, Güvenilirlik ve Etik

Nitel araştırmalarda “geçerlik” ve “güvenilirlik” kavramları “inandırıcılık (trustworthiness)” kavramının altında incelenmektedir. Buna göre; nitel araştırma verilerinin inandırıcılığını ya da farklı bir deyişle aktarılabilirliğini, tutarlılığını ve nesnelliğini artırmaya yönelik olarak nitel araştırmaların yapısına uygun bir şekilde önlemler alınmaktadır. Alınan önlemler şu şekilde sıralanabilir (Brantlinger, Jimenez, Klingner, Pugach ve Richardson, 2005; Creswell, 2005; Maxwell, 2005; Yıldırım ve Şimşek, 2011; Yin, 2003):

- Farklı nitel ve nicel veri toplama ve analizi teknikleri kullanılmıştır.
- Uygulama öncesi, süresi ve sonrasında veri toplanmıştır.
- Uzun süreli ve derinlemesine veri toplanmıştır.
- Farklı alan uzmanları veri toplama ve analizi süreçlerine katılmıştır.
- Ayrıntılı betimlemeler yapılmıştır.
- Veri toplama aşamasıyla eş zamanlı olarak alan yazın taraması gerçekleştirilmiştir.
- Verilerin kendi içinde tutarlılıkları dikkate alınmıştır.
- Yansıtılabilir verilerle çalışmanın süreci şekillendirilmiştir.

Araştırma sürecinde tüm verilerin geçerli ve tutarlı bir şekilde toplanmasına önem verilmiştir. Tüm dersler video ile kayıt edilmiş, toplantılar ses kayıt ile kayıt edilmiş ve fotoğraflanmıştır. Araştırma sürecinin ilk dersinde öğrencilere araştırma ve araştırmayı yapacak araştırmacılar hakkında ayrıntılı bilgi verilmiştir. Araştırmanın yapılacağı sınıflarda öğrencilerden izin almak önemli bir etik kuraldır. Araştırmaya katılan öğrencilerin istedikleri zaman araştırmadan çekilebilecekleri ve araştırma içinde

gönüllü olarak katılımları konusunda bilgilendirilmeleri önemlidir (Ryen, 2011; Uzun, 2005). Bu amaçla öğrencilerinden katılımlarını onayladıklarına ilişkin yazılı izin mektubu imzalamaları istenmiş ve öğrenciler imzalamışlardır. Öğrencilere istedikleri zaman araştırmadan ayrılacakları bildirilmiştir.

Araştırmanın verileri Engelliler Entegre Yüksekokulu Grafik 1. sınıf öğrencilerinden araştırmacı tarafından toplanmıştır. Araştırma sürecinde nitel ve nicel veri toplama yöntem ve tekniklerinden yararlanılmıştır. Kullanılan veri toplama araçlarının ve tekniklerinin geçerlikleri ve verilerin doğruluğunu sağlamak için uzman görüşü alınmıştır. Toplanan veriler öncelikle birbiriyle daha sonra da alan yazınla ilişkilendirilerek raporlaştırılmıştır. Araştırma verileri; araştırmacının yürüttüğü *Sayfa Tasarımı*, dil dersinden sorumlu öğretim elemanının yürüttüğü *Grafik Tasarımı Meslek Dili I, Yazılı ve Sözlü Anlatım I* ve Grafik meslek dersi öğretim elemanının yürüttüğü *Grafik Tasarım II* derslerinin video kayıtları alınarak, yansıtma toplantılarının ses kayıtları alınarak, ders planları, sınavlar, yansıtma günlükler, veri değerlendirme çizelgeleri, görüşmeler, öğrencilerin bilgisayarlarındaki dosyalar, ödev dosyaları, e-postalar ve anketler yardımıyla toplanmıştır.

Dersler *Mesleki Eğitim Programlarının İlkeleri* ve *DOYÖ İlkeleri* göz önünde bulundurularak değerlendirilmiştir. Ders daha sonra *Geçerlik ve Güvenilirlik Komitesi* toplantılarında danışmanlar tarafından incelenmiş ve üzerinde tartışılarak öneriler geliştirilmiştir. Öneriler bir sonraki dersin hazırlanmasına yardımcı olmuştur. Verileri toplama ve analiz sürecindeki kayıtlar düzenli ve sistematik olarak tutulmuş ve veriler arasındaki tutarlılık kontrol edilmiştir. Elde edilen veriler yapılan analizler doğrultusunda araştırma amaçlarına ve geçerlik komitesinin aldığı kararlara göre belirlenip analiz edilmiştir. Öğrencilerin sınavlardaki performanslarından elde edilen veriler değerlendirilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

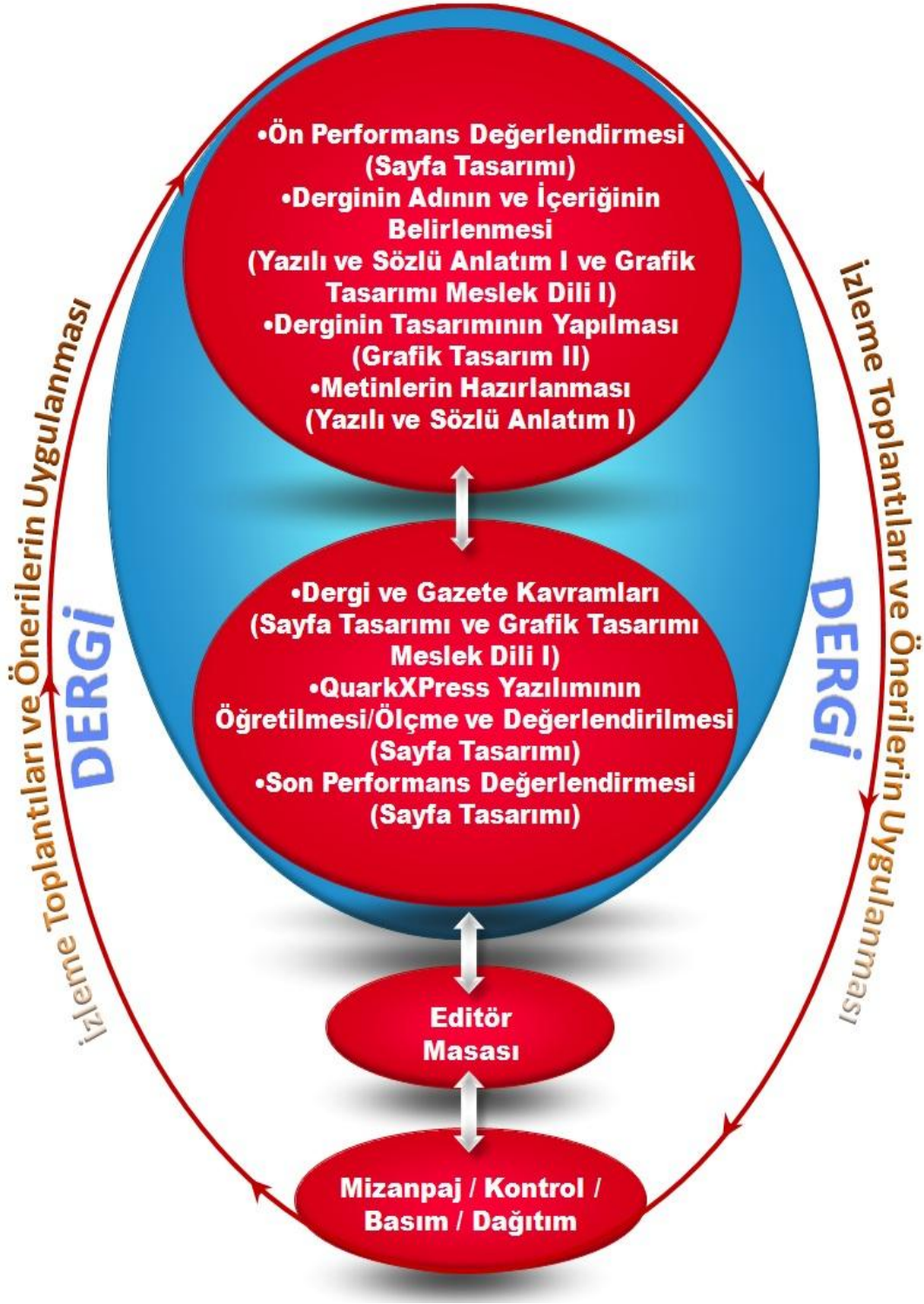
Bu araştırmanın amacı, işitme engelli üniversite öğrencileri için mesleki eğitim ilkelerini, hedeflerini ve Dengeli Okuma Yazma Öğretimi (DOYÖ) ilkelerini temel alarak bir dergi çıkarma sürecinin ve ürünün incelenmesidir. Araştırmanın sürecini sunabilmek amacıyla nitel araştırmaların raporlaştırma sürecinde araştırma sorularının belirli bir sırada yanıtlanmasının gerekmediği bilinmektedir (Hesse-Biber ve Leavy, 2011; Stake, 2010). Bu nedenle araştırmanın bulguları raporun çeşitli bölümlerinde yer almaktadır.

Araştırma *Hazırlık ve Uygulama-Ürün Geliştirme* olmak üzere iki süreçten oluştuğu yöntem bölümünde belirtilmişti. *Hazırlık ve Uygulama-Ürün Çıkarma* sürecinde gerçekleştirilen çalışmalar yöntem bölümünde sunulmuştur. Bulgular bölümünde “*Mesleki eğitimde bir bilgisayar yazılımı kullanılarak gerçekleştirilen yayın çıkarma sürecinde uygulanan modelin çalışması nasıl gerçekleşmiştir?, Modelin çalışmasında karşılaşılan sorunlar nelerdir ve bu sorunlar nasıl çözülmüştür?*” soruları yanıtlanacaktır.

“*Mesleki Eğitim Programları ve Dengeli Okuma Yazma Öğretimi ilkelerine göre işitme engelli üniversite öğrencilerine bilgisayar yazılımı öğretim süreci nasıl gerçekleşmiştir?*” ve “*Modelin işleyiş sürecinde işitme engelli öğrencilerin mesleki bilgilerinde ne gibi değişiklikler olmuştur?*” sorularının yanıtları araştırma raporunun tümünde yer almıştır. Araştırmanın son sorusunu oluşturan öğrencilerin ve öğretim elemanlarının görüşleri ise bulgularda yeri geldikçe sunulmuştur.

Mesleki eğitimde bir bilgisayar yazılımı kullanarak gerçekleştirilen yayın çıkarma sürecinde uygulanan modelin çalışması nasıl gerçekleşmiştir?, Modelin çalışmasında karşılaşılan sorunlar nelerdir ve bu sorunlar nasıl çözülmüştür?

Araştırmanın *Uygulama-Ürün Geliştirme* sürecinde oluşa gelen Şekil 6’daki modelin işleyişi karşılaşılan sorunlar ve bu sorunlar için geliştirilen çözümler temsili teypler aracılığıyla, her bir bileşen için örneklerle ve ilgili dersin betimleriyle sunulacaktır.

Şekil 6: Araştırmanın Uygulama-Ürün Geliştirilme Modeli

Temsili teyp betimlemeleri yöntem bölümünde temsili teypelerin seçilme amaçlarının yazıldığı Tablo 6’da sunulan başlıklarla açıklanmıştır.

Tablo 6: Temsili Teyplerin Seçilme Amaçları

Ders	Tarih	Süre	Seçilme Amacı
Sayfa Tasarımı	22/09/2008	91'	Ön Performans Değerlendirmesi
Sayfa Tasarımı	27/10/2008	55'	Dergi ve Gazete Kavramları
Grafik Tasarım Meslek Dili I	27/10/2008	97'	İşbirliği Yapılmasını Göstermek
Sayfa Tasarımı	03/11/2008	107'	Dergi ve Gazete Kavramlarının ve QuarkXPress'e Giriş
Grafik Tasarım Meslek Dili I	03/11/2008	53'	İşbirliği Yapılmasını Göstermek
Sayfa Tasarımı	15/12/2008	120'	İzleme ve Yönlendirme Değerlendirmesi
Sayfa Tasarımı	22/12/2008	183'	QuarkXPress Komutlarının Tanımlanması, Söylenmesi, Türkçe'si ve Uygulaması
Grafik Tasarım Meslek Dili I	22/12/2008	51'	İşbirliği Yapılmasını Göstermek
Sayfa Tasarımı	12/01/2009	78'	Son Performans Değerlendirmesi

Ön Performans Değerlendirmesi: 22/09/2008 Tarihli Sayfa Tasarımı Dersi

22/09/2008 tarihili ilk derste öğrencilerden araştırmaya katılmak için gerekli yazılı ve sözlü izinler alındıktan sonra dersin video kaydına başlanmıştır. Ders iki bölümde gerçekleşmiştir. Birinci bölümde; araştırma ve dersle ilgili bilgilendirme yapılmıştır. İkinci bölümde ise; QuarkXPress programının kullanımı ile ilgili ön bilgilerini öğrenmek amacıyla uygulama sınavı yapılmıştır.

Dersin bulguları öğrencilerin bilgilendirilmesi, sınavın yapılması, sınavla ilgili geri bildirimin verilmesi, dergi ve gazete tasarımlarının karşılaştırılması ve *Zenginleştirme Etkinliği* olarak ödevlerin verilmesi başlıklarında açıklanmıştır.

Ders sürecinde araştırmacı; *soru-yanıt, model olma, doğrudan anlatım, tahmin etme, geribildirim verme ve ön bilgilerin harekete geçirilmesi* stratejilerini kullanmıştır.

Dersin İşlenişi (9:50 – 10:16): Öğrencileri ders hakkında bilgilendirmek amacıyla dersin nasıl yapılacağını ve hangi malzemelere ihtiyaçları olacağını anlatarak derse başlıyorum. Öncelikle dersin adını söylüyorum. Daha sonra “Biz bu derste ne yapacağız acaba?” sorusu ile ders hakkındaki ön bilgilerini söylemelerini istiyorum. Önce yanıt vermiyorlar. Kısa bir süre bekliyorum. İhsan söz alıyor ve “Sayfa tasarımı yapacağız”(bekliyor) “O programla” diyor. Eliyle de ders notunun ön yüzündeki

programın adını işaret ediyor. Sonra da “Ama okunuşunu bilmiyorum” diyor. Ben de merak etmemelerini adını söyleyeceğimi belirtiyorum. Öğrencilerin öğrenme sürecine istekli olarak katılmaları için gerekli güdülenmeyi sağlamak öğretmenin sorumlulukları arasındadır (Fidan, 1997). Araştırmacı öğrencilerin Sayfa Tasarımı dersinde öğrenecekleri QuarkXPress yazılımını tanıtırken soru-yanıt tekniğini kullanarak öğrencilerin merak etmelerini sağlamış ve derse katılımlarını artırmaya çalışmıştır.

Dersin sonunda çıkarılacak dergiden söz ediyoruz. Derginin içindeki yazıların tüm öğrenciler tarafından yazılacağını söylüyorum. Öğrencilere hazırladığım ders notunu tanıtıyorum. Verilen ders notunun dosyalanmasını istiyorum. Derste defter ve fihrist kullanılacağını söylüyorum. Herkesin bu malzemeleri hazırlaması gerektiğini belirtiyorum. Gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra sınava geçiyoruz.

Öğrencilerin bilgisayar ve QuarkXPress ön bilgilerinin belirlenmesi (11:35-12:36).

Öğrencilerin ön bilgilerinin belirlenmesi amacıyla ders ile ilgili olarak öğrenciler bilgilendirildikten sonra *Ön-Performans Değerlendirmesi* yapılmıştır İlk derse Doğan gelmediği için sınavda yer almamıştır.

Daha önce QuarkXPress programını kullanıp kullanmadıklarını soruyorum. Öğrenciler de kullanmadıklarını söylüyorlar. Daha sonra programı tanımaları amacıyla bir sınav yapacağımı söylüyorum. Onlara yönerge vereceğimi ve sınav sırasında yardımcı olmayacağımı sadece kendilerinin deneyerek yapacaklarını söylüyorum. Biraz şaşıyorlar ancak itiraz etmiyorlar. Uygulama yapmak için bilgisayar başına geçiyorlar. Gerekli dosyaları bilgisayarlarına yüklüyorum ve yönergelerini dağıtıyorum. Daha sonra öğrenciler QuarkXPress programını kullanarak kendilerine verilen sayfaları yapmaya başlıyorlar (Fotoğraf 20).

Fotoğraf 20: Öğrencilerin Ön-Performans Değerlendirmesinde Çalışmaları

Değerlendirme sürecinde öğrenciler bilgisayar kullanımı konusundaki ön bilgilerini kullanarak bilgisayarda programı bulmuşlar ve kullanmışlardır. Öğrencilerin bilgisayar ön bilgilerinin olduğu, hepsinin bilgisayarda QuarkXPress programı bulmalarından anlaşılmaktadır. QuarkXPress kullanımı konusundaki ön bilgilerinin belirlenmesi için, kendilerine verilen sayfanın QuarkXPress menüleri kullanılarak yapılması izlenmiştir. Araştırmacı öğrencileri izleyerek notlar almıştır (Tablo 10).

Öğrenciler yönerge doğrultusunda uygulamayı yaparken onların arasında dolaşarak yaptıklarını gözliyorum ve not alıyorum.

Tablo 10: Ön Performans Değerlendirmesinde Öğrencilerin Zorlandığı İşlemler

Öğrenci	Ön Performansta Zorlandığı İşlemler	Süre
Gülbüz	Sayfayı açmadığı için hiçbir işlemi yapamamıştır. Süre sonuna kadar beklemiş, ancak işlemleri yapamamıştır.	60'
Leyla	Sayfa ayarlarını doğru yapmadan açmıştır. Yazı ve resim alanlarına yazı ve resimleri taşıyamamıştır. Sayfasını kayıt edememiştir.	60'
Muhsine	Süre sonuna kadar bekleyerek daha fazla işlem yapmamıştır. Sayfa ayarlarını doğru yapmadan sayfayı açmıştır. Resim alanı açmıştır. Ancak içine resim yerleştirememiştir. Sayfasını kayıt edememiştir. Süre sonuna kadar beklemiştir ancak daha fazla işlem yapamamıştır.	60'
Filiz	Sayfa ayarlarını yapmadan sayfayı açmıştır ancak hiçbir işlem yapamamıştır. Sayfasını kayıt edememiştir. Süre sonuna kadar beklemiştir. Ancak işlem yapamamıştır.	60'
Hülya	Sayfa ayarlarını yapmadan sayfayı açmıştır. Açılan sayfaya alan ekleyememiştir. Sayfasını kayıt edememiştir. Sürenin sonuna kadar beklemiştir. Ancak işlem yapamamıştır	60'
Yalçın	Sayfa ayarlarını yapmadan sayfayı açmıştır. Tasarıma uygun olarak yazı ve resimleri yerleştirememiştir. Yaptığı sayfayı kayıt edememiştir. Süre sonuna kadar beklemiştir. Ancak işlem yapamamıştır	60'
İhsan	Sayfa ayarlarını yapmadan sayfayı açmıştır. Yazı ve resim alanlarında komut kullanmamıştır. Yaptığı sayfayı kayıt edememiştir. Süre sonuna kadar beklemiştir. Ancak işlem yapamamıştır.	60'

Öğrencilerin tümü yönergede verilen sayfa boşluklarını, sütun ayarlarını, sütunlar arası boşluğu yapamıyorlar. Ayrıca yönergede yer alan gömme harf, alanların renklendirilmesi, alanların şeffaf olarak ayarlanması, resimlerin ve yazıların yazı alanına menü yardımıyla taşınması işlemlerini de öğrencilerden hiçbiri yapamıyor.

Ön performansın yönergesinde belirtilmeyen ancak tasarımda görünen; yazı alanlarının bölünmesi ve yazıların resim alanının etrafından akması işlemleri yapılamamıştır. Bu işlemler için QuarkXPress programının menülerinde yer alan komutların kullanılması gerekmektedir. Öğrenciler programın menülerini ve komutlarını açamadıkları için tasarımdaki bu özellikleri uygulayamamıştır. Öğrenciler sayfaları yapamayınca sıkıldıklarını söyleyerek sınavın bitirilmesini istemişlerdir.

12:33 de uygulamayı bitirmelerini söylüyorum. Yaptıklarını kaydetmelerini hatırlatıyorum ancak kimse kayıt işlemini yapamıyor.

Öğrencilere verilen yönergede QuarkXPress yazılımına yönelik terminolojinin yer alması öğrencilerin metni okuyup anlamasını olumsuz etkilediği düşünülmektedir. Daha öncede belirtildiği gibi; işitme engelli öğrencilerin okuma yazma sorunlarından biri de sözcük dağarcıklarının yetersiz olmasıdır (Albertini ve Schley, 2003; Conrad, 1979; Paul, 2003; Tompkins, 1997). Özellikle mesleki metinlerin çok fazla mesleki terminolojiyi içermesi işitme engelli öğrencilerin okuyup anlamalarını da güçleştirmektedir. Yönergenin okunup anlaşılmasının zorluğunun yanı sıra öğrencilerin QuarkXPress programının kullanımı ile ilgili ön bilgilerinin bulunmaması nedeniyle yönergede verilen işlemleri yapamadıkları düşünülmektedir. Öğrencilerden bazıları bilgisayar ön bilgilerinden dolayı bazı işlemleri yapabilmişlerdir. Kopyalamak, yapıştırmak, silmek gibi işlemler tüm bilgisayar programlarında benzer menülerin içinde yer aldığı için bulunabilmesi bilgisayar ön bilgisi olan bir kullanıcı için zor değildir. Ancak bazı özel komutlar programın bilinmesi sonucunda kullanılabilir. Ön performans değerlendirmesinde öğrencilerin bilgisayar ön bilgilerinin bulunduğu ancak QuarkXPress programı ile ilgili ön bilgilerinin bulunmadığı görülmüştür.

Sınavla ilgili geribildirim verilmesi (12:33- 13:00). Yapılan değerlendirmeler sonrasında zamanında ve yerinde geribildirim vermek öğretimin kalitesini ve

öğrencilerin motivasyonunu artırmak amacıyla önemlidir (Fidan, 1997; Poulos ve Mahony, 2008). *Uygulama tamamlandıktan sonra öğrencilere masamın karşısında oturmalarını söylüyorum (Fotoğraf 21). Öğrenciler tekrar oturma düzeni alıyolarlar. Sınavla ilgili düşüncelerini konuşuyoruz. “Sınav nasıl geçti?” diye sorduğumda öğrencilerden “Zor” yanıtı geliyor.*

Fotoğraf 21: Öğrencilerin Uygulama Sonrasında Bilgilendirilmesi

Daha sonra program hakkındaki düşüncelerini soruyorum. Beğendiklerini ancak zor bulduklarını söylüyorlar. Ben de aslında kullanımı kolay bir program olduğunu ancak daha sonra programı öğrendiklerinde bu sınavı belki 15 dakikada bitirebileceklerini söylüyorum. QuarkXPress’in diğer programlara benzemediğini, programı açar açmaz sayfanın hemen görünmediğini sayfayı ayarlamak gerektiğini söylüyorum. Bu şekilde öğrencilerin Ön-Performans Değerlendirmesinde ilk kez gördükleri QuarkXPress yazılımında yapamadıkları işlemlerin nasıl yapıldığını merak etmeleri sağlanarak, derse katılımları ve motivasyonlarının artması sağlanmıştır (Fidan, 1997).

Daha sonra dersin sonunda ne yapacağımızı tekrar soruyorum. Öğrenciler “Dergi” yanıtını veriyorlar. Derse gelirken getirdiğim dergi ve gazete örneklerini öğrencilere gösteriyorum. Öncelikle sözcükleri öğreneceklerini söylüyorum. Gazete ve dergi kavramlarının 3 ya da 4 hafta süreceğini belirtiyorum. Daha sonra ise QuarkXPress programını öğreneceklerini söylüyorum. Mesleki eğitimin niteliğini artırmak amacıyla, öğrencilerin ders hakkında bilgilendirilmesi ve öğrenme amaçlarının öğrencilere verilmesi önemlidir (Pea, 1989, Akt. Berryman, 1991).

Örnek olarak Anadolu Haber gazetesini inceleyeceğimizi söyleyerek gazeteyi öğrencilere gösteriyorum. Gazeteyi incelerken öncelikle resimleri ve yazıları gördüğümüzü söylüyorum. Gazeteye bakarken gazetenin tasarımına bakılması gerektiğini söylüyorum ve “Yazı, resim, çizgi, resmin üzerinde yazı, beyaz yazı” diyerek onlara model oluyorum. Bu şekilde tasarıma dikkatlerini çekiyorum. Gazetelerin içinde bulunan haberleri söylerken ve aynı zamanda gazeteye de bakarken önce “Reklamlar var, yazılar var” ve “Büyük yazılar var, küçük yazılar var” şeklinde söylüyorum. Grafik bölümü öğrencilerinin meslekleri gereği çalışılan ürünün tasarımının özelliklerini görmeleri önemlidir. Grafik bölümü öğrencileriyle yapılan çalışmada tasarım okuma çalışması ile ilgili etkinlikler, tasarımın özelliklerine odaklanmalarını sağlamak için önemlidir. Mesleki eğitim sürecinde öğrencilerin mesleklerine ait temel becerilerinin geliştirilmesi gereklidir (Berryman, 1991; SCANS, 1991).

Ön bilgilerinin dergi ve gazetelerin tasarımlarının karşılaştırılması ile belirlenmesi: (12:35-12:42): Ders sürecinde dergi ve gazetelerin tasarımlarının karşılaştırılmasında soru-yanıt ile öğrencilerin ön bilgileri belirlenmiştir. Öğrencilerin ön bilgileri doğrultusunda süreçteki derslerin planlanması amaçlanmıştır.

Farklı gazetelerin tasarımlarına bakıyoruz. Haberlerin tasarıma göre farklı sayfalarda olabileceğini konuşuyoruz. Daha sonra dergilere bakıyoruz. Dergilerin boylarının küçük olduğunu ben söylüyorum. Daha sonra onlara “Sayfalarına baktığımız zaman ne diyebiliriz?” sorusu ile öğrencilerin dikkatlerini gazete ve dergilerin farkları konusuna çekmek istiyorum. Yalçın “Gazete ince dergi kalın” diyor. Hülya “Gazetede çok haber var dergide haber az” diyor. Ben de dergilerde daha çok reklam olduğunu söylüyorum.

Yalçın “Kapak var” diyor ve dergilerin farklı kapakları olduğunu konuşuyoruz. Gazetelerin her gün çıktığını, dergilerin de aylık ya da haftalık olarak çıktığını konuşuyoruz. “Başka ne farklı?” diye soruyorum. Deniz söz alarak “Çok resim var” diyor. Ben de Deniz’in söylediğini tekrarlayarak onaylıyorum ve daha sonra sınıfa getirdiğim dergileri incelemeleri için dağıtıyorum (Fotoğraf 22).

Fotoğraf 22: Dergilerin Tasarımlarının İncelenmesi

“Gazeteye benziyor mu?” sorusu ile derginin tasarımını incelemelerini istiyorum. Öğrenciler dergilerin sayfalarını çevirerek bakıyorlar. Leyla “Benzemiyor” diyor. Ben de “Gazetelerin sayfaları böyle mi?” Sorusu ile derginin içine değil tasarımına ve genel olarak yapısına bakmalarını istiyorum. Yalçın “Böyle değil. Başka. Gazete aynı değil. Gazete kopar bu daha iyi” diyor. Bu şekilde dergilerin daha kaliteli sayfalarının olduğunu konuşuyoruz. Araştırmacı öğrencilerle yaptığı gazete ve dergilerin karşılaştırılması çalışmasında, öğrencilerin dergi ve gazeteler ile ilgili ön bilgilerinin ne olduğunu anlamaya çalışmıştır. Öğrenciler dergileri incelerken araştırmacının soruları doğrultusunda verdikleri yanıtlarla dergiler ilgili ön bilgilerini yansıtmışlardır.

“Peki sayfaları nasıl?” diye soruyorum. Yalçın “Hepsi renkli ama gazete tam renkli değil” diyor. Ben de dergilerin sayfalarının renkli olabileceğini ancak gazeteleri göstererek gazetelerin sayfalarının tamamının renkli olmadığını söylüyorum. Dergiye göstererek çok renkli olduğunu, çok resim olduğunu ve yazıların da daha büyük olabileceğini söylüyorum. Bu şekilde öğrencilerin ellerindeki dergilerin tasarımlarına bakmalarını istiyorum. Hülya “çok resim var” diyor. Ben de “Farklı bir tasarımı var” diyorum. Filiz elindeki dergiye bakarak “Hayatı hayatı anlatıyor” diyor ben de “Hayatı anlatıyor” diyerek söylediklerini tekrarlıyorum. Yalçın “Özel haberler var. Gazetede yok” diyor. Söylediği tam olarak anlaşılmıyor ama eliyle yaptığı işaretten röportaj demek istediği anlaşılıyor. Ben de dergide özel haberlerin olabileceğini sınıftaki öğrencilere söylüyorum. Araştırmacı dergilere tasarım yönüyle

bakmak konusunda öğrencilere model olmuştur. Sesli düşünme yoluyla tasarım inceleme konusunda öğrencilere yol göstermiştir.

Dergilerin belirli bir konuda olabileceğini anlatıyorum. “Dergide bir şey olabilir mesela magazin ya da ” diyorum ve bekliyorum. Deniz eliyle de işaret ederek “gezi” diyor ben de cümleme devam ederek “ya da gezi olabilir ya da tarih olabilir. Mesela benim elimdeki Aktüel magazin. Magazin anlatıyor. Magazin dergisi” diyorum. Öğrenciler elimdeki dergiye bakıyorlar ve onaylıyorlar. Daha sonra kendi dergilerine bakıyorlar. Deniz’in elindeki dergiyi işaret ederek “Bakın o coğrafya dergisi” diyorum. Öğrenciler de katılıyorlar. İhsan’ın elindekinin Aktüel dergisinin eki olduğunu söylüyorum. Öğrenciler ellerindeki dergilerin sayfalarını açarak bakıyorlar. Böylece araştırmacı öğrencilerle dergileri incelerken, dergilerin farklılıkları konusunda soru-yanıt, tahmin etme, doğrudan anlatım stratejilerini kullanmaktadır. Öğrencilere dergilerin konuları olduğunu açıkladıktan sonra örnek dergilerden konuları bularak model olmuştur. Daha sonra öğrenciler ellerindeki dergilerden konuları söylemişlerdir.

Öğrenciler dergilere bakarken ben de “Dergilerin konuları var. Gazetelerin konusu var mı?” diye soruyorum. Hülya önce “Yok” diyor sonra “çok az” diyor eliyle de işaret ederek. Öğrenciler kendi aralarında konuşarak katılıyorlar. Muhsine dergide daha çok ayrıntı olduğunu söylüyor. Hülya söz alıyor ve “dergide çok az haber var bir konu çok açıklamalı gazetede çok az var” diyor. Ben de onun söylediklerini onaylıyorum ve dergide konunun çok açıklamalı ve ayrıntılı anlatıldığını ama gazetelerde daha kısa anlatıldığını söylüyorum. Daha sonra bu konu üzerinde konuşacağımızı söylüyorum. Bizim de dergi yapacağımızı ve dergileri incelememiz gerektiğini söylüyorum. Dergimizin kaç sayfa olacağını bilmediğimi dönem sonunda belli olacağını söylüyorum. Yalçın söz alıyor ve “Dergilerde eğlenceli.... ama gazetelerde kötü haber veriyor” diyor. Ben de onun söylediklerini onaylıyorum. Bu farklılıklar konusunda daha sonra daha ayrıntılı olarak konuşacağımızı belirtiyorum. Araştırmacı dönem sonunda yapılacak dergi çalışması konusunda öğrencileri ilk derste bilgilendirmiştir ve öğrencilerin dergi ve gazete hakkındaki ön bilgilerini öğrenmiştir.

Zenginleştirme Etkinliği (12:42–12:50): Zenginleştirme etkinliği öğrencilerin tekrar etmelerine fırsat veren bir çalışmadır (<http://www.brookes.ac.uk/schools/education/rescon/cpdgifted/docs/secondarylaunchpads/8enrichment.pdf>). İşitme engelli

öğrencilerin yapacakları tekrarlar yeni öğrendikleri sözcüklerin öğrenilmesinde önemlidir (Schirmer, 2000). *Zenginleştirme Etkinliğinin*; yeni öğrenilen sözcükleri ve komutları farklı yerlerde görmelerini sağlaması yönüyle kullanılması yararlı olacaktır. Bu amaçla planlanan *Zenginleştirme Etkinliği*'nde öğrencilere verilen ödevler ile öğrencilerin tekrarlama çalışmasını dersin dışında da yapmaları planlanmıştır.

Dersin bu bölümünde ödev vereceğimi söylüyorum. Dergilerle ilgili bir araştırma yapmalarını istiyorum. Kütüphanenin giriş katında yer alan dergiler bölümüne gitmelerini ve oradaki dergilere bakmalarını daha sonra buldukları dergileri listelemelerini istiyorum. Bunun için tahtaya örnek bir liste yapıyorum. Bu çalışmada elimizdeki dergilerden yararlanıyoruz. Bu çalışmayı öğrencilerle birlikte yapıyoruz. Aynı zamanda yapacakları ödev için öğrencilere model oluyorum.

Listede derginin adı, konusu ve yayınlanma süresinin yazılmasını istiyorum. Bir sonraki haftanın bayram tatili olması nedeniyle ödevlerini bayramdan sonraki hafta dosyaya yerleştirilmiş olarak getirmelerini söylüyorum. İnceledikleri dergileri getirmelerine gerek olmadığını sadece isimlerini yazmalarını belirtiyorum.

Araştırmacı *Zenginleştirme Etkinliği*'nde öğrencilerin dergileri incelemesini amaçlamıştır. Bu şekilde dergilerin ne kadar sürede çıktığı, hangi dergiler olduğu, hangi konularda dergilerin olabileceğinin öğrenilmesi planlanmıştır. Bu çalışma üniversite düzeyindeki işitme engelli gençler için yaşlarına uygun bir çalışmadır. Dergilerin tasarımlarının incelenmesinden önce isimlerinin, konularının ve sürelerinin incelenmesi istenerek giriş yapılmıştır.

Mesleki eğitim sürecinde önemli çalışmalardan biri de öğrencilerin araştırmaya yönlendirilmesidir. Öğrencilerin araştırma yapmaları amacıyla kütüphaneye gitmeleri istenmiştir. Öncelikle kütüphane deneyimi kazanmaları ve kütüphanede araştırmanın nasıl yapılacağını görmeleri planlanmıştır. Öğrencilerin yaşam boyu devam eden mesleki eğitiminde araştırmaları önemlidir (Doğan, 1997). Fotoğraf 23' de öğrencilerin yaptığı araştırma sonucunda hazırladıkları listelerden iki örnek görülmektedir.

Dergi Adı	Konusu	Süresi
Aktürel	İslami Prosas Toplumu / Din-Sosyal	Haftalık
Aktürel	Meclisime Dkunal Siyasi	Haftalık
Bütün Dünya	Mars Fatih Phoenix'te Bir Türkün Alın Teri / Coğrafya	Aylık
Bütün Dünya	Lale Devrine Yargısız İnfaz / Tarih	Aylık
Gizli Öteki	Tarih / Toplum / Sosyal	Aylık
Cihan	Sekizlik Sarmalı / Sosyal	Aylık
Cihan	Toplumu İki Yüzü Yapıyor / Sosyal	Aylık
Cihan	Acımasız Dünya Sandramu Toplum	Aylık
Tempo	Güldüren Reçete / Sanat	Aylık
Lonca	Kuraklık / Coğrafya	Yıllık
Lonca	Hı Mevlana / Tarih	Yıllık
Time	Ethiopia's Harvest Hungar / Toplum-Sanat	Aylık
Türkiye Seyahat Acentaları Bülteni	Gezi	Aylık

Dosya Adı = D82T mevarim

Konu = Coğrafya

- İlkbahar Mevsiminin, meteorolojik Değerlendirmesi
- İklim Değişikliği ve Türkiye Üzerine Etkileri
- Güneş Tutulması ve Meteorolojik Parametreler

'bahar - 2006

Dosya Adı = TASARIM

Konu = modern yapılar Modern Bulunması
(İnsaat, mobilite, mimarlık...)

Süresi = 2008 - 06

Dosya Adı = Sanat dünyamız

Konu = Sanat Resimleri

- Bir beden diti Giyim Kusam
- Birol Çerine bir Tartışma
- Merleau-Ponty ve Hayat
- Kutluğ Ataman Oditoryumda Sanat

Süresi = 107 - Yoz - 2008

Fotoğraf 23: Öğrencilerin Yaptığı Dergi Araştırması Ödevi Örnekleri

Bu derste verilen ödevler 06/10/2008 tarihinde yapılan *Sayfa Tasarımı* dersinde toplanmış ve dosyalanarak geri bildirimi verilmiştir. Bu ödevin ilk ödev olması nedeniyle kontrol listesi verilmemiştir. Öğrencilerin getirdikleri ödevlerin dosyalanması ve ödev değerlendirme tablosuna ödevin bilgilerinin işlenmesi ile ilgili bilgilendirme yapılmıştır.

Dergi ve Gazete Kavramlarının Öğretilmesi

Sayfa Tasarımı ve *Grafik Tasarımı Meslek Dili I* derslerinin dergi ve gazete sözcüklerine yönelik işbirliği yapılan derslerdeki sözcük listesi Tablo 11'de verilmiştir. Araştırma raporunun bu bölümünde gazete ve dergi kavramlarının çalışıldığı *Sayfa Tasarımı* ve *Grafik Tasarımı Meslek Dili I* derslerinden örnekler sunulacaktır.

Tablo 11: İşbirliği Yapılan Derslerde Planlanan Sözcükler

Tarih	Ders	Planlanan Sözcükler
22/09/2008	Sayfa Tasarımı	Ön Performans değerlendirmesi yapıldığı için sözcük planlanmamıştır.
	Grafik Tasarımı Meslek Dili I	Editör, içerik, anket formu, tercih etmek.
06/10/2008	Sayfa Tasarımı	Masaüstü Yayıncılık, Photoshop, FreeHand,

		Illustrator, InDesign, Font, Punto, Dizgi, Mizanpaj, Manşet, Sürmanşet.
10/10/2008	Grafik Tasarımı Meslek Dili I Yazılı ve Sözlü Anlatım I	Editör, İçerik, tercih etmek. Masaüstü Yayıncılık, ürün, tasarım, Photoshop, FreeHand, Illustrator, InDesign, QuarkXPress.
13/10/2008	Sayfa Tasarımı	Tiraj, makale, ilan, reklam, yerel gazete, taslak, taslak basım, basım, standart boy, tabloid boy, satır, sütun.
	Grafik Tasarımı Meslek Dili I	Tiraj, makale, ilan, reklam, taslak, tabloid boy, satır, sütun.
20/10/2008	Sayfa Tasarımı	Standart boy, tabloid boy, satır, sütun, kalibraj, asıl başlık, başlık, alt başlık, ara başlık.
	Grafik Tasarımı Meslek Dili I	Tiraj, makale, ilan, reklam, taslak, tabloid boy, standart boy, basım.
27/10/2008	Sayfa Tasarımı	Kalibraj, bloklama, blok paragraf, baştan blok, sondan blok, başvuru işaretleri, dekoratif yazı, kaligrafi, inisyal harf, dul paragraf.
	Grafik Tasarımı Meslek Dili I	Kalibraj, bloklama, blok paragraf, baştan blok, sondan blok, başvuru işaretleri, dekoratif yazı, dul paragraf, inisyal harf, kaligrafi.
03/11/2008	Sayfa Tasarımı	Gazete ve dergi kavramlarına yönelik gazete inceleme çalışması, PDF, EPS, File, New, Projeck, OK.
	Grafik Tasarımı Meslek Dili I	Slogan, hedef kitle, konsept, mesaj, alt başlık, satır, sütun.

Tablo 11’den de görüldüğü gibi *Sayfa Tasarımı* meslek dersinin gazete ve dergi kavramları bölümünde öğrencilerin öğrenmesi gereken çok fazla mesleki sözcük bulunmaktadır. Bu sözcüklerin öğretilmesinde dil dersleri ile yapılan işbirliği çalışmasında DOYÖ’nin etkinlik ve stratejilerinden yararlanılmıştır.

Dergi ve Gazete Kavramları: 27/10/2008 Tarihli Sayfa Tasarımı Dersi

Derste öğrencilerin masaüstü yayıncılık alanındaki mesleki bilgiyi anlayabilmeleri ve bir bilgisayar programı yardımıyla gazete ve dergi tasarımlarını uygulayabilmeleri için bazı mesleki sözcükleri öğrenmeleri amaçlanmıştır. Bu sözcüklerin tanımlarını çok iyi bilmeleri ve bu sözcükleri yaptıkları tasarımlarda kullanmaları mesleki eğitim sürecinde

önemlidir. Mesleki eğitim alan işitme engeli olsun olmasın tüm öğrencilerin mesleki metinleri anlayabilmeleri için mesleki metinlerde yer alan sözcükleri öğrenmeleri önemlidir. Derste 10 sözcük amaçlanmıştır: *Kalibraj, Bloklama, Blok paragraf, Baştan blok, Sondan blok, Başvuru işaretleri, Dekoratif yazı, Kaligrafi, inisyal harf ve dul paragraf*. Sözcük sayısı fazla olmakla birlikte *Bloklama* sözcüğünün türevleri olarak görülen *bloklama, blok paragraf, baştan blok* ve *sondan blok* sözcükleri birbirine yakın ve birbiri ile bağlantılı olarak tanımlandığı için birlikte verilmesinin uygun olduğu düşünülmüştür. Böylece en önemli sorunlardan biri olan çok fazla olan sözcük sayısı problemi, birbiriyle bağlantılı sözcüklerin bir arada verilmesi ile çözülmeye çalışılmıştır. Bu sözcükler aynı gün öğleden sonra yapılan meslek dili dersinde de amaçlanarak tekrar edilmiştir. Bu şekilde çok sayıda mesleki sözcüğün yer aldığı *Sayfa Tasarımı* dersi işbirliği çalışmasında meslek dili dersinde desteklenmiştir.

Dergi ve gazete kavramlarının öğretilmesine başlanan bu derste DOYÖ ilkeleri ve ön bilgilerin belirlenmesi ve harekete geçirilmesi, geribildirim, tanımlama yapma, soru-yanıt, model olma, tahmin etme, tekrar etme, doğrudan öğretim ve görselleştirme stratejileri kullanılmıştır.

Araştırmacı ders sürecinde öğrencilerin ön bilgilerini belirlemek amacıyla sorular sormuş ve öğrencilerin ön bilgilerini kullanmalarına yönelik çalışmalar planlamıştır. Derste gerektiğinde görselleştirme stratejisini de kullanmıştır. Araştırmacı soru-yanıt stratejisini kullanırken sözcüğün doğru tanımlanabilmesi için gerekli olan soruları düşünmüş ve yanıtları sözcüğün tanımını oluşturacak sorular sormuştur. Öğrencilerin verdiği yanıtları tahtaya yazarak öğrencilerle birlikte tanımlı oluşturmuştur. Tahtaya yazılan tanımları öğrenciler defterlerine yazmışlardır. Araştırmacı öğrencilerle sözcüklerin tanımlarını çalışırken tanıma ulaşmak amacıyla; *Baştan Blok Nedir?, En Çok Nereelerde Kullanılır?, Nasıl Görünüyor?, Özellikleri Nelerdir?, Bloklama İle Sondan Blok Arasındaki Fark Nedir?* gibi sorular sormuştur. Öğrenciler soruları yanıtlarken gerektiğinde ipucu vermiştir.

Araştırmacı bazı sözcüklerle (komutlarla) ilgili olarak örnek göstermiştir. Bazı sözcüklerin (komutların) işlevlerinin görselleştirilmesi gerekmiştir. Bu amaçla komutun verilmesinden sonra ortaya çıkacak sonucun görünüşünü tahtaya çizmiştir. Bu şekilde tanımlı şekille göstermiştir (Örneğin baştan blok komutu ile satırların görüntüsünün (≡))

bu şekilde olacağının gösterilmesi gibi). *Sayfa Tasarımı* meslek dersinin dergi ve gazete kavramlarının öğretildiği birinci bölümünde bu kalıp uygulanmıştır.

Dersin işlenişi (09:10 – 09:23). *Derse 09:10 da başlıyorum. Sınıfta 8 öğrenci var. Benim masamın karşısında “U” şeklinde oturuyorlar. Elllerinde ders notları ve ödevleri bulunuyor. Ben dersin girişinde ödevleri dersin sonunda alacağımı söyleyerek ödevlerini kaldırmalarını istiyorum. Araştırmacı dersin girişinde yapılan ödev kontrolünün dersin zamanını alması nedeniyle İzleme ve Değerlendirme Komitesinin onayı ile ödevleri dersin sonunda değerlendirmiştir.*

Derste neler yapılacağını ve haftaya QuarkXPress’e giriş yapacağımızı söylüyorum. Bu dersten sonra artık dersimizde QuarkXPress programının uygulamasını da yapacağımızı belirterek uygulamalı dersin nasıl olacağı hakkında bilgi veriyorum. Öğrencileri yapılacak ders ve öğrenecekleri konusunda bilgilendirmek mesleki eğitimin niteliğini artıran tekniklerden biridir (Pea, 1989, Akt. Berryman, 1991). Öğrencilerin neyi öğrenecekleri, neden öğrendikleri ve neye ilişkin bilgi edinmeleri hakkında gerektiğinde karar vermeleri üstbilişsel bir beceridir. Bu katılımları onların derse olan motivasyonları artırılabilir (Joseph, 2006).

Küçük Sınavın yapılması ve geribildirim verme. *Derste neler yapacağımızı başlıklar halinde ders için hazırladığım sunuyla anlatıyorum. Daha sonra konuya geçmeden önce Küçük Sınavı yapıyorum. Küçük Sınav ile kalibraj ve inisyal harf sözcüklerinin tanımını, bloklama ve sondan blok komutları arasındaki farkı ve dekoratif yazı için kullanılan bilgisayar programlarının neler olduğunu soruyorum.*

Küçük Sınavda sorulan “*Kalibraj nedir?*” sorusuna dersin öncesinde ve sonrasında yapılan sınavda tüm öğrenciler ders notundaki gibi bir tanım yaparak doğru yanıt vermişlerdir. Araştırmacı tüm öğrencilerden doğru yanıt gelmesini ders notunu okuyarak gelmeleri olarak değerlendirmiştir. Mesleki eğitim sürecinde işitme engelli gençler için dil ve bilgi düzeyine, yaş olgunluğuna uygun olarak hazırlanan mesleki metinler öğrencileri okumaları için motive edebilecektir (Stewart ve Kluwin, 2001; Vygotsky, 1978).

“*Bloklama ile Sondan Blok arasındaki fark nedir?*” sorusunda dersin başında yapılan sınavda Yalçın ve Muhsine doğru yanıtlamışlardır. Dersin sonunda yapılan

sınavda ise Filiz dışında tüm öğrenciler doğru yanıt vermişlerdir. Son sınavda Filiz *Bloklama* sözcüğünü doğru yanıtlarken *sondan blok* sözcüğünün tanımını yapamamıştır.

“Başvuru işaretleri için örnek veriniz” sorusunda dersin başında yapılan sınavda İhsan ve Leyla doğru yanıt vermişlerdir. Dersin sonunda yapılan sınavda ise 6 öğrenci doğru olarak yanıtlamıştır. Yalçın, Filiz ve Gürbüz doğru yanıt verememişlerdir.

“Dekoratif yazı için hangi bilgisayar yazılımları kullanılabilir?” sorusunda ise dersin başında yapılan sınavda İhsan ve Doğan doğru yanıt vermişlerdir. Diğer öğrenciler yanıtlayamamışlardır. Dersin sonunda yapılan sınavda ise yine İhsan ve Doğan dışında doğru yanıt veren öğrenci olmamıştır. Diğer öğrenciler tanımı doğru yapmışlardır ancak dekoratif yazı için kullanılacak programların adlarını yazamamışlardır. Ders sürecinde dekoratif yazının tanımı yapılmış ancak hangi programlarla yapıldığı konusu konuşulmamıştır. Bu nedenle öğrencilerden yanıt gelmemiş olacağı düşünülmektedir.

“İnisyal Harf nedir?” sorusunda dersin başında yapılan sınavda Gürbüz, İhsan, Filiz ve Leyla doğru yanıt vermişlerdir. Dersin sonunda yapılan sınavda ise tüm öğrenciler doğru yanıt vermişlerdir.

Filiz dışında tüm öğrencilerin yeni sözcükleri yazabildikleri görülmektedir. Ancak Filiz’in sözcüklerin tanımlarını yazmakta zorlandığı görülmüştür. *Grafik Tasarımı Meslek Dili I* dersini yürüten araştırmacı ile görüşülmüş ve 27/10/2008 tarihli derste sözcükler tekrar edilmiştir.

Sınavın tamamlanmasından sonra dersin öncesinde yapılan Küçük Sınavla ilgili geribildirim veriyorum. Öğrencilerle yapılan geribildirim çalışması hem sözcükleri öğrenmeleri için önemli bir çalışmadır, hem de öğrencilerin motivasyonlarının arttığı bilinmektedir (Glynn, Autman ve Owens, 2005; Lederberg, Prezbindowski ve Spencer, 2000). “Kalibraj nedir? Tanımlayınız” sorusunun yanıtının hemen hemen hepsinden geldiğini söylüyorum. Bunun nedenini anlamak için ders notlarını okuyup okumadıklarını soruyorum, öğrenciler okuduklarını söylüyorlar. Yeni sözcüklerin tanımlarının gelmesinden okuduklarını anladığımı söylüyorum. Bazılarını tahmin ettiklerini söylüyorum, onaylıyorlar. Sadece son sorunun yapılamadığını söylüyorum. Geri bildirim verirken Filiz “Hocam sınavda çok büyük” diyor ve el işaretiyle de gösteriyor. Ben de sınavına bakıyorum. Onun yaptığını ancak örneğinin doğru olmadığını söyleyerek öğrenciye geri bildirim veriyorum. Derste bu sözcükleri

çalışacağımızı söyleyerek derse başlıyorum. Önce sunuda sözcükleri gösteriyorum (Fotoğraf 24).

Fotoğraf 24: Sunu Ekranı

Sözcüklerin adlarını söyledikten sonra kullanımları ile ilgili bilgi vereceğimi söylüyorum. Bu sözcüklerin bilinmesinin önemi üzerinde duruyorum. Örnek olarak “İnisyal harf” sözcüğünü veriyorum. Bu sözcüğü söylediğimde herkesin aynı şeyi anlaması gerektiğini söylüyorum ve devam ediyorum. Örnek olarak “Size diyeceğim ki İnisyal harf yapın. İnisyal Harfi 5 satır yapın. Dediğim zaman siz benim söylediğimi anlayacaksınız.” diyorum ve öğrencileri izledikten sonra “Şimdi siz beni anladınız mı?” diye soruyorum. Öğrencilerden yanıt gelmeyince sorumu değiştiriyorum ve “İnisyal harfi 5 satır yapın. Nasıl yapacaksınız?” diye soruyorum. Filiz’den ve Doğan’dan yanıt geliyor. Aynı anda konuşuyorlar. Filiz “Önce beş” diyor. Doğan ise “Önce harfi yapacağız onu da beşe ayarlayacağız” diyor. Ben de söylediğini düzelterek “Onu da beş satıra ayarlayacağız” diyorum. Daha sonra Doğan’ın söylediğinin doğru olduğunu ancak bunu herkesin söylemesini beklediğimi söylüyorum.

Tanımlama yapma (09:18 – 13:21). Dersin bu bölümünde öğrencilerin tahminleri alınarak tartışma ortamı yaratılmış ve sözcüğün tanımı öğrencilerle birlikte oluşturulmuştur. Aşağıda kalibraj sözcüğünün nasıl tanımlandığı betimlenmiştir.

Kalibraj sözcüğü ile derse başlıyorum. Sözcüğü yansıda gösteriyorum. Tanımın yapılması amacıyla “Kalibraj nedir?” diye soruyorum. Öğrenciler yanıt verebilmek için ders notlarının sayfalarına bakıyorlar ve ipucu alıyorlar. Öğretmenin öğrencilere sorularla yeni öğrenilecek sözcükler hakkındaki tahminlerini yapma fırsatı vermesi sözcük dağarcığı geliştirme stratejilerinden biridir. Bu şekilde öğrencinin dikkati

konuya çekilebilir (Burns vd., 1988; Harrel ve Jordan, 2002). *Yalçın ve Filiz parmak kaldırıyor. Filiz'e söz veriyorum. "..... boş kalmaması amacıyla yazılar...." diyor ve eliyle işaret yapıyor. Ben de onun cümlesini "Yazıları düzenlemek" diyerek tamamlıyorum. Nimet'e soruyorum "Nimet sen ne diyorsun?" Nimet ders notuna bakarak "Gazete ve dergi sayfa boş kalmaması için yazılar....." (eliyle işaret yapıyor son söylediği söz anlaşılıyor) diyor. Ben de "Evet dergi ve gazetelerde boşluk kalmaması için yazıların ayarlanması" diyerek söylediklerini tamamlıyorum ve tanımı yapıyorum. Araştırmacının öğrencilerden gelen tanımları birleştirmesi ve öğrencilerin bildikleri sözcükleri tanımda kullanması, tanımın öğrencilerin okuma ve anlama düzeyine uygun olmasını sağlamaktadır (Shirmer, 2000).*

Yazıların ayarlanmasının nasıl yapıldığını sınıfa genel olarak soruyorum. Öğrencilerden yanıt gelmiyor. Bunun üzerine soruyu genişleterek "Nasıl ayarlıyoruz yazıyı büyütüyor muyuz? Küçültüyor muyuz?" diye soruyorum. Araştırmacı ilk sorusuna yanıt alamayınca soruyu öğrencilerin bilgi ve dil düzeyine göre düzenleyerek tekrar sormuştur (Vygotsky, 1978). Sorunun bu şekilde sorulması öğrencilerin yanıt vermesine olanak sağlamıştır. Yalçın "Boşluk kalmaması için" diyor. Ben de onun sözlerini tekrarlıyorum. Derste araştırmacı yaptığı tekrarlar ile hem sözcüğün tekrar edilerek öğrenilmesi, hem de tüm sınıfın katılımını sağlamıştır.

Filiz araya girerek "Sütun boşluk ." diyor ben de "Hıhı sütunlarda boşluk kalmaması için" diyorum. Boşluk konusuna dikkatlerini çekmek için "Hiç dikkat ettiniz mi? Gazete ve dergilerde boşluk var mı?" diye soruyorum. Bunun için beraber gazetelere ve dergilere bakacağımızı da belirtiyorum. Muhsine boşluk olmadığını söylüyor. Bu sırada İhsan ders notundaki boşluğu gösteriyor. Onun ders notu olduğunu söylüyorum ancak gazete ve dergide olmadığını söylüyorum. Dergiyi alarak öğrencilere gösteriyorum ve boşluk olmadığını söylüyorum. Öğrenciler satır boşluklarını soruyorlar. Bu boşlukların olması gerektiği ancak tasarımda gereksiz boşluk olmaması üzerinde duruyorum. Derste gazete ve dergi gibi konu ile ilgili gerçek materyallerin kullanılması, dersin anlamlı ve işlevsel ortamına katkıda bulunan öğelerdir ve tanımlamayı kolaylaştırır (Bauman ve Kameenui, 2004; Schirmer, 2000).

Boşlukların kalmaması için kalibraj yapıldığını söylüyorum. Derginin sayfalarını gösteriyorum ve öğrenciler de onaylıyorlar. Bazı boşlukların olduğunu ancak bunun tasarımıyla ilgili olduğunu söylüyorum. Filiz "Gazetede boşluk yok" diyor.

Onu onaylıyorum. Dergi üzerindeki boşluklar için tahminlerde bulunuyoruz. Ben bazı boşlukların tasarımı var olduğunu belirtiyorum. Muhsine boşluk kalmaması için “Farklı resimler eklenebilirdi” diyor. Onu onaylayarak söylediğini tekrarlıyorum. Tasarımdan kaynaklanan boşlukların derginin diğer sayfalarında da aynı şekilde yer aldığını örnek dergi üzerinden gösteriyorum (Fotoğraf 25).

Fotoğraf 25: Dergideki Boşlukların İncelenmesi

Gazetelerde bu boşluğun olmadığını söylüyorum ve bir gazete göstererek boşluk olmamasına örnek veriyorum. Tanımlama yapılırken öğretmenin zaman zaman açıklama yapması öğrencilerin tanımlamalarını kolaylaştırmaktadır (Schirmer, 2000).

Soru-Yanıt. *Kalibrajın tanımını “Gazete ve dergilerde boşluk kalmaması için” diyerek cümleye giriş yapıyorum ve öğrencilerin tamamlaması amacıyla “Ne diyebiliriz?” diye soruyorum. Yalçın “Yazıların” diyor ben de “Sadece yazıların mı?” diyerek resimleri de söylemelerini bekliyorum. Devamı İhsan’dan geliyor “Yazıların ve resimlerin” diyor. Ben de “Yazıların ve resimlerin” diyerek bekliyorum. İhsan “Alana göre ayarlanmasıdır” diyor. Tanımı yüksek sesle söyleyerek tahtaya yazıyorum. “Sadece gazetelerde ve dergilerde mi yapıyoruz?” diye soruyorum. Filiz’den yanıt geliyor ve kitaplarda da olduğunu söylüyor. Onun sözlerini de alarak sadece dergi ve gazetelerde olmadığını kitap, afiş gibi yayınlarda da yapabileceğimizi belirtiyorum. Birlikte yapılan tanımlama tahtaya yazıyorum. Öğrenciler ben yazarken tanımı defterlerine yazıyorlar (Fotoğraf 26).*

Fotoğraf 26: Tanımın Deftere Yazılması

Dersin bu bölümünde yer alan “*Kalibrasyon*” sözcüğünün tanımı tamamlanıyor. Öğrencilerden gelen yanıtlarla oluşturulan tanımın araştırmacı tarafından düzenlenmesiyle tahtaya yazılma işlemi gerçekleştirilmiştir. Öğrenciler tanımı defterlerine yazarak tekrar etmişlerdir. Tanımlama çalışması sırasında zaman zaman öğrencilerin ders notundan tanımı okumalarına da fırsat verilerek tanıma ulaşılmıştır.

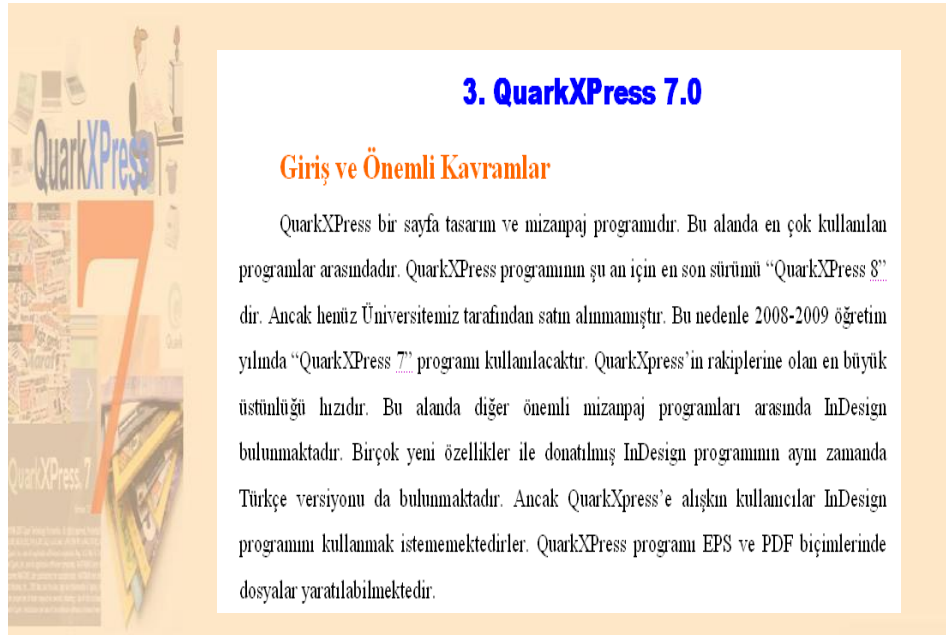
Görselleştirme (Sözcüğün örnekler üzerinde gösterilmesi). Ders sürecinde bazı sözcüklerin tanımının yapılması yeterli olmamıştır. Sözcüğün aynı zamanda bilgisayar programında bir komuta karşılık gelmesi nedeniyle işlevi bulunmaktadır. Bu nedenle komutun uygulanması ile elde edilen sonucun nasıl görüldüğünün anlatılabilmesi için görselleştirme stratejisi kullanılmıştır. Görselleştirmek amacıyla derste gerçek dergi ve gazete örnekleri kullanılmıştır.

“Blokla ile metin nasıl görünür?” sorusu ile öğrencilerden yanıt bekliyorum. Tahtaya blokla ile metnin tanımını yazarken yüksek sesle tanımı söylüyorum.

Daha sonra okul gazetemizden bloklanmış yazı örneklerini gösteriyorum. Blokla ile metnin olmadığı bir yazıyı gösteriyorum ve “Burada blok var mı?” diye soruyorum, öğrencilerden doğru yanıt geliyor. Daha sonraki örnekleri de doğru olarak gösteriyorlar. Dergilerde blokla ile metnin nasıl yapıldığını göstermek için dergilerin sayfalarını öğrencilere gösteriyorum. Blokla ile metnin olup olmadığı sorusunu yanıtlıyorlar. Gazete ve dergileri öğrencilere gösteriyorum ve bekliyorum. Öğrenciler “Burada var” ya da “Burada yok” şeklinde blokla ile metnin olup olmadığını söylüyorlar. Blokla ile metnin tasarımı göre yapıldığını söylüyorum. Araştırmacı soru-yanıt stratejisini kullanarak öğrencilerin örnek metni incelemesini sağlayarak, doğru örneğin bulunmasında yardımcı olmuştur.

Tanımı tekrar tahtadan okuyorum ve bunun için QuarkXPress programında ayarlama yaptığımı söylüyorum. Bu ayarlamaların bütün programlarda özellikle yazı programlarında olduğunu söylüyorum. İhsan Word’de de olduğunu söylüyor. Onaylıyorum. Word programında da adının bloklama olduğunu söylüyorum. Araştırmacı sözcüğün tanımını yaparken öğrencilerin ön bilgilerini kullanmıştır.

“Bloklamayı neden kullanmak istiyorsunuz?” diye soruyorum. Öğrenciler el kaldırıyorlar. Ben söz veriyorum. Gürbüz “Düzgün oluyor” diyor. Yalçın de “Soldan ve sağdan düzgün daha güzel görünüyo” diyor. Ben de “Evet düzgün olunca daha güzel görünüyor” diyorum. Doğan da el kaldırmıştı ona ne söyleyeceğini sorduğumda aynı şeyi söyleyeceğini belirtiyor. Leyla ’ya söz veriyorum. Leyla “.....(anlaşılmıyor). karışık olunca kimse anlamaz düzgün olunca anlar” diyor. Onun sözlerini de kabul ediyorum ve “Daha düzgün çok net bir şekilde görüldüğü için tercih ediyoruz” diyorum. Öğrencinin söyledikleri, dersin amacı doğrultusunda kabul edip, öğrencinin ön bilgisinden yola çıkarak yeni bilgi sunuluyor. Sunudaki örnekle söylediklerimizi tekrar ediyorum (Fotoğraf 27).

Fotoğraf 27: Sunuda Verilen Bloklama Örneği

Ön bilgilerin harekete geçirilmesi. Araştırmacı “Blok Paragraf” sözcüğünün tanımına ulaşmak amacıyla öğrencilerin daha önce öğrendikleri “Bloklu Paragraf” sözcüğünden

yararlanmıştır. Öğrencilerin bu sözcük ile ilgili ön bilgilerini kullanmalarına yönelik sorular sormuştur.

Sunudaki örneği gösterirken satır başı kullanımına dikkatlerini çekiyorum. Satır başının bazen kullanıldığını bazen de kullanılmadığını söyleyerek örnekler gösteriyorum. Satır başı kullanıldığında bloklu paragraf olduğunu söylüyorum. “Bir de blok paragraf var. Blok paragraf deyince ne anlıyoruz?” sorusu ile yeni sözcüğe geçiş yapıyorum. Leyla söz alıyor “...(ilk sözleri anlaşılmıyor) paragrafın satır başı” diyor. Cümlesini tamamlaması için bekliyorum. Devam etmeyince “Paragrafta satırbaşı” diyorum ve tekrar bekliyorum Leyla “Satırbaşı” diyor. Yalçın katılıyor “Satırbaşı” diyor ve bekliyor. Daha sonra “Satırbaşı olmazsa” diyor ben de “Satırbaşı alınmadan yazılırsa öyle mi?” diye soruyorum. Öğrenciler katılıyorlar. Doğan “Satırbaşı olmadan” diyerek Yalçın’ın cümlesini bana söylüyor. Ben de “Satırbaşı olmadan bloklu yazı yazıldığında o yazıya biz blok paragraf diyoruz” cümlesi ile tanımlı sözlü olarak ifade ederken aynı zamanda tahtaya tanımlı yazıyorum. Öğrenciler tahtaya yazılan tanımlı defterlerine yazıyorlar. Öğrencilerin katılımı ile tanım oluşturulmuş ve tahtaya yazılmıştır. Ayrıca deftere de yazılarak tekrar çalışması yapılmıştır.

İhsan “Tanım bu mu?” diyor ben de “Tanım bu” diyorum. Tanıma bakıp yüzünü buruşturuyor. “O zaman açıklama diyelim” diyorum. İhsan’ın tanımlı kitaptan okumasını istiyorum ve tahtada tanımlı düzeltiyorum. İhsan’ın ders notundan tanımlı okuması sırasında tüm öğrencilerin dinlediğinden emin olmak için yazmalarının bitmesini bekliyorum ve dinlemelerini söylüyorum. İhsan tanımlı ders notundan okuyor. İhsan’ın okuduklarını sözlü olarak tekrar ettikten sonra tahtadaki tanımlı tanım yazma kriterlerine uygun olarak düzeltiyorum. Öğrencilerin Yazılı ve Sözlü Anlatım I ve Grafik Tasarımı Meslek Dili I derslerinde öğrendikleri tanımlama tekniklerinin tüm derslerde uygulanması işbirliği çalışmasında bütünlüğü sağlamak amacıyla önemlidir (Jacops, 1989; Mathison ve Freeman, 1997). Bu amaçla araştırmacı ilk yazdığının açıklama olduğunu belirterek tahtaya tanımlı kriterlere uygun olarak düzenleyerek yazmıştır.

“Blok paragrafla birlikte bloklama da kullanılıyor mu?” sorusunu soruyorum. Bu şekilde öğrendikleri bloklama sözcüğünü de kullanarak pekiştirme yapıyorum. Leyla’dan yanıt geliyor ve “Kullanılıyor” diyor. İki sözcüğün ortak yanının düzenli yazılması olduğunu söylüyorum. Tek farkın satırbaşı olduğuna dikkatlerini çekiyorum. Araştırmacı daha önce öğrenilen bloklama sözcüğünü de kullanarak öğrencilerin ön

bilgilerini kullanmaları için fırsat yaratmıştır. Derslerde kurgulanan anlamlı öğrenme ortamları ile öğrenciler öğrendikleri soyut kavramların uygulamalarını görebilir ve kavramı somutlaştırabilirler (Shirmer, 2000). Aynı zamanda derste yeni sözcüklerin tanımlarını öğrenirken önceki bilgilerin kullanılması sözcük dağarcığı geliştirme çalışmalarından biridir (Rupley vd., 2009; Schirmer, 2000).

Zenginleştirme Etkinliği: *Dersin sonunda ödevlerini veriyorum. Ödevleri verirken sunuda ödev bölümünde yazılı olarak verilen bölümü de yansıda gösteriyorum. Öğrenciler tahtaya bakarak yazıyorlar. Dergi ve gazeteleri inceleyerek bloklama, blok paragraf, baştan blok ve sondan blok kullanımı ile ilgili en az üç örneği getirmelerini istiyorum. Bunun için bulacakları dergi ve gazetelerde örnekleri işaretlemelerini ve getirmelerini istiyorum. Filiz “Hocam işaretliyoruz” diyor. Ben de dergiler için fotokopi alıp onun üzerine işaretlemeleri gerektiğini söylüyorum.*

İkinci ödevin ise en az iki dekoratif yazı örneğini dergi fotokopisinden ya da gazeteden keserek getirmelerini istiyorum. Her bir ödevi yazmaları için bekliyorum. 3. ödevlerinin kaligrafi örneği getirmek olduğunu söylüyorum. Ödevleri verirken Doğan ve İhsan’dan tasarımlarını bilgisayarda yapmalarını istediğimi söylüyorum.

Son ödevlerinin ise A4 büyüklüğünde bir dergi sayfası yapmak olduğunu söylüyorum. Bu son ödevde asıl başlık, başlık, alt başlık, ara başlık, kaligrafi, dul paragraf ve inisyal harf olmasına dikkat etmelerini söylüyorum. Bunun için kesip yapıştırarak yapmaları gerektiğini söylüyorum. İhsan ve Doğan’ın 2. ve 3. ödevlerini bilgisayarda yapmalarını istiyorum. Öğrencilerin ödevlerle ilgili sorularını yanıtlıyorum. Ödevlerini yaptıktan sonra değerlendirmeleri için ödevlerin kontrol listelerini öğrencilere dağıtıyorum.

Öğrencilerden derste öğrenilen *bloklama, blok paragraf, baştan blok, sondan blok, dekoratif yazı, kaligrafi* örneklerini dergilerde incelemeleri istenerek zenginleştirme etkinliği yapılmıştır. Zenginleştirme etkinlerinin amacı aynı konuda yazılmış diğer yazıları, farklı örnekleri öğrencilerin inceleyip okumalarıdır. Öğrencilerin dergilerin içinde belirtilen özellikleri aramaları sırasında dergileri tasarım açısından incelemeleri amaçlanmıştır.

Yapılan bu çalışma öğrencilerin yeni öğrendikleri mesleki sözcükleri tekrar etmelerini sağlayan etkinliklerden biridir. Öğrencilere derste yapılan tanımlama

çalışmasının sonrasında öğrendikleri sözcüklerin kullanımlarını farklı örnekler üzerinde inceleme fırsatı verilmiştir.

Aşağıda sözcüklerin tanımlarında zorlanan Filiz'in zenginleştirme çalışması kapsamında yaptığı ödevi Fotoğraf 28'de yer almıştır (03/11/2008). Filiz ödevinde *bloklama*, *blok paragraf*, *baştan blok*, *sondan blok*, *kalibraj*, *dekotarif yazı* ve *kaligrafi* sözcüklerini derginin sayfalarında doğru olarak bularak işaretlemiştir. Fotoğraf 28'de *blok paragraf*, *baştan blok*, *sondan blok* ve *kalibraj* sözcüklerinin işaretlendiği ödev sayfası görülmektedir. Fotoğraf 29'da ise Filiz'in bulduğu dekoratif yazı ve kaligrafi örnekleri görülmektedir.

Fotoğraf 28: Blok Paragraf, Baştan Blok, Sondan Blok, Kalibraj Sözcüklerinin Dergi Sayfasında İşaretlenmesi

Fotoğraf 29: Dekoratif Yazı ve Kaligrafi Örnekleri

Zenginleştirme Etkinliği'nde verilen ödevler 03/11/2008 tarihli derste kontrol edilerek öğrencilere geri bildirimleri verilmiştir. Öğrenciler derslerde öğrendikleri sözcükleri zenginleştirme çalışmasında yaptıkları ödevler ile tekrar etmektedirler. Kontrol listeleri ile ödevlerini kontrol ettiklerinde tekrar sözcüklerle karşılaşmakta ve okuyarak tekrar etmektedirler. Aynı şekilde geri bildirim sırasında ise araştırmacı ile tekrar etme çalışması yapılmaktadır. Bu şekilde öğrenciler derste tekrarlar yaparak, izleyen etkinlikte uygulama yaparak, uygulamada anlatarak, ders öncesinde ve sonrasında yapılan küçük sınavlarda yazarak, ders notundan okuyarak, zenginleştirme çalışmasında uygulama yaparak, kontrol listesi ile kontrol ederek, geribildirimlerle kendini düzelterek ve işbirliği yapılan derslerde çeşitli etkinlikler yaparak çok çeşitli tekrar etme fırsatları yaşamaktadırlar. Mesleki eğitim sürecinde karşılaşılan mesleki sözcüklerin öğrenilmesinde yapılan çok çeşitli tekrarlar önemlidir (Burns vd., 1988; Harrel ve Jordan, 2002).

03/11/2008 tarihli dersin videosundan ödevlerin değerlendirildiği ve geribildirim verildiği bölümden Leyla'nın geribildirimini örnek olarak sunulmuştur.

12:05:18 - 12:32:35 (03/11/2008). Araştırmacı derste öğrencilerin ödevlerini kontrol listesine göre değerlendirmiştir. Bu değerlendirme sırasında öğrencilere ödevleri ile ilgili geri bildirimler vermiştir. Geri bildirim ve değerlendirme işlemini masasında öğrencilerin dosyalarına bakarak ya da öğrencilerin yanlarına giderek dosyalarını incelemek yoluyla gerçekleştirmiştir.

Leyla'nın yanına gidiyorum. Leyla dosyasını açmış içindekileri düzenliyor. "Seninkine bakalım" diyorum. Ödevlerine kontrol listesi yardımıyla bakıyorum "Blokla bir iki üç tane yaptın." diyorum. Leyla "Blok paragraf" diyor ve örneğini gösteriyor. Ben de onun söylediğini tekrarlıyorum. Leyla "Baştan blok" diyor ve örneğini gösteriyor. Ben de gösterdiği örneğin sondan blok olduğunu görünce "Bu sondan blok. Baştan blok değil" diyorum. Yaptığı diğer örneğe bakıyorum ve orada baştan bloklu yapılmış yazıyı gösteriyorum ve "Baştan blok bu" diyorum. Öğrenci beni izliyor. "Baştan blok sondan blok ters olmuş bu" diyorum. Aynı zamanda örnek üzerinde de gösteriyorum. Daha sonra örneğin üzerini kalemle işaretliyorum ve baştan blok ve sondan blok komutlarının nasıl görüldüğünü çiziyorum ve öğrenciye "Bak bu sonda bu da başta" diyorum. Geribildirim sürecinde öğrencilerle anlaşılmayan sözcüklerin üzerinde daha fazla durarak örnek veriyorum ve öğrencinin öğrendiğinden emin olmak istiyorum. Leyla söylediklerimi tekrar ediyor. Ödevinde örnek üzerine yazdığı sözcüklerin doğrularını söyleyerek düzeltiyorum. Daha sonra diğer örneklerine bakıyorum "Dekoratif yazı, kaligrafi, başlıklar. Çok güzel olmuş" diyorum. Öğrencinin dosyasına ödevini teslim ettiğini yazıyorum.

Araştırmacı geribildirimde öğrencinin derste yapılan tanımlama ve görselleştirme çalışmasında öğrencinin sözcüğün tanımını doğru öğrenmediğini fark etmiştir. Bu durumu düzeltmek için geribildirim sürecinde sözcüğün tanımının netleştirilmesi amacıyla öğrenciyle tekrar etme ve görselleştirme stratejilerini kullanarak açıklamalar yapmıştır.

İşbirliği Yapılmasını Göstermek: 27/10/2008 Tarihli Grafik Tasarımı

Meslek Dili I Dersi

Sayfa Tasarımı dersinin en önemli problemi çok fazla mesleki terminoloji içermesidir. Bu problemin çözümüne yönelik olarak meslek dili dersinde işbirliği yapılmıştır. 27/10/2008 tarihinde *Sayfa Tasarımı* dersinin hemen arkasından yapılan *Grafik Tasarımı Meslek Dili I* dersinde *Sayfa Tasarımı* dersinde amaçlanan “*Kalibraj, Bloklama, Blok paragraf, Baştan blok, Sondan blok, Başvuru işaretleri, Dekoratif yazı, Kaligrafi, inisyal harf ve dul paragraf*” ders planına alınarak DOYÖ ilkeleri doğrultusunda sözcük dağılımı stratejileri kullanılarak desteklenmiştir.

Bu derste farklı mizanpajların yer aldığı iki poster kullanılmıştır. Posterlerin mizanpajında kullanılan boşluklar karşılaştırılmıştır. Dersin girişinde 20/10/2008 tarihinde yapılan *Sayfa Tasarımı* dersinde amaçlanan dergi sözcüklerinden *Başlık, Alt Başlık* ve *Ara Başlık* sözcüklerinin pekiştirilmesi amacıyla sınav uygulanmıştır.

Dil dersinden sorumlu öğretim elemanı derse başlanacağını öğrencilere duyurduktan sonra “*Sabahki dersimizde Nur Hoca ’yla birlikte öğrendiğiniz bazı sözcükler var. O sözcüklerle ilgili çalışma yapacağız sizlerle. Bu sözcükleri dergi üzerinde örnekler üzerinde dergi üzerinde gösterip hakkında konuşacağız. Kalibraj hakkında konuşmuşsunuz. Kalibraj ne demek diye konuşacağız sizlerle. Kalibraj ile ilgili getirdiğim örnek var o örnek üzerinde tartışacağız ve üzerinde kalibraj, sağdan bloklama, baştan bloklama, başvuru işaretleri, dekoratif yazı, inisyal yazı bunları göstereceğiz hep getirdiğimiz dergilerde ve arkasından da ne demek diye konuşacağız*” diyerek derse giriş yapmıştır.

Derste iki farklı dergi mizanpajının posterleri üzerinden boşlukların ve tasarımların karşılaştırılması yapılmıştır. Bu çalışma sürecinde öğrencilerin amaçlanan sözcükleri kullanmalarına fırsat verilmiş ve model olunmuştur. Yapılan poster çalışması dersin sonunda panoya asılmıştır (Fotoğraf 30). Dersin sonunda dil dersinden sorumlu öğretim elemanın yazdığı günlüğe yapılan işbirliği ve öğrencilerin meslek dersinde öğrendikleri bilginin dil dersine olan katkısını “*Dersten önce Nur ile konuşmuştum, derste yaptıkları ile ilgili, gerçekten kalibrajın ne olduğunu anlamışlar ve güzel de anlattılar.*” sözleriyle anlatmıştır.

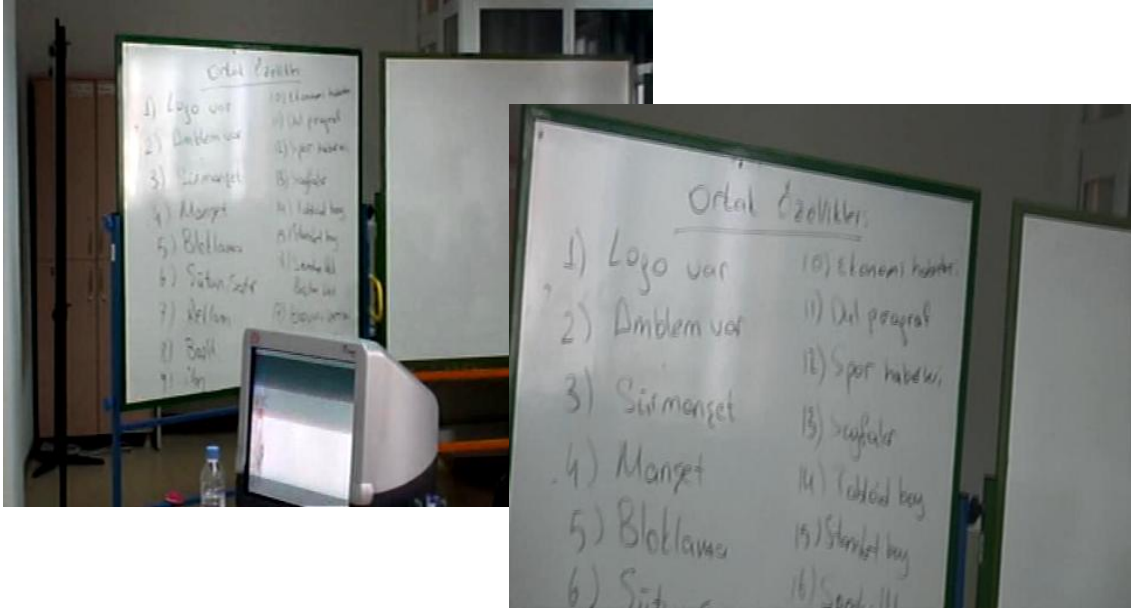
Pekiştirme çalışması (10:45-11:00). Dersin birinci bölümünde öğrencilerin ilk beş hafta öğrendikleri dergi ve gazete kavramlarını ulusal ve uluslar arası gazetelere ve ulusal dergilere bakarak söylemeleri amacıyla gazete ve dergiler incelenmiştir. Derste gazete ve dergilerin tasarımlarına bakarak konuşulması planlanmıştır. Öğrencilerin dergi ve gazete kavramlarını pekiştirmelerinin yanı sıra tasarımlara bakarak söylemeleri amaçlanmıştır.

Yıllar içinde *Sayfa Tasarımı* dersinin ulusal ve uluslar arası gazetelerden oluşan bir arşiv geliştirilmiştir. Derste bu arşivden yararlanılmıştır. Çin, Peru, İspanya, İtalya, Amerika, Mısır, Yunanistan, Macaristan gibi ülkelerin gazeteleri incelenmiştir. Uluslar arası gazetelerin dillerini bilmemeleri öğrencilerin özellikle gazetelerin tasarımlarına odaklanmalarını sağlamıştır. Gazeteler incelenirken gazete ve dergilerde ortak kullanılan kavramlar üzerinde durulmuştur. Tüm gazeteler incelendikten sonra ortak kavramlar öğrencilerin de katılımıyla tahtaya yazılarak listelenmesi çalışmasına geçilmiştir.

Doğrudan öğretim (11:00-11:14). *Genel olarak gazetelerin birbirine benzediğini açıklıyorum. Daha sonra incelediğimiz gazetelerde ortak bir özelliğin olduğunu belirtiyorum. Tahtaya geçerek gazete ve dergilerin ortak özelliklerini inceleyeceğimizi belirtmek amacıyla “Ortak Özellikler” yazıyorum. “Ortak özellik olarak neler söyleyebiliriz?” sorusu ile gazetelerdeki ortak özelliklere dikkatlerini çekmek istiyorum. Öğrencilerden yanıt gelmeyince “Buraya birkaç tane yazalım isterseniz” diyorum ve tahtayı işaret ediyorum. Sorumu netleştirmek için “Hepsinde ne var?” diye soruyorum. Hülya “Logo var” diyor. Yalçın “Logo amblem” diyor. Ben de amblemin hepsinde olmadığını ama ortak bir özellik olduğunu söylüyorum. Tahtaya söylediklerini yazıyorum. Yalçın daha sonra söz alıp “Sürmanşet” diyor. Hülya ve Muhsine sürmanşetin tüm gazetelerde olmadığını söylüyorlar. Öğrencilerin tümü bu etkinliğe katılıyorlar.*

Manşet, bloklama, sütun, reklam, satır, başlık, ilan, ekonomi, kaligrafi, dul paragraf, spor haberleri, sayfalar, tasarım, tabloid boy, standart boy, sondan blok, sağdan blok, başvuru işaretleri, blok paragraf, kalibraj sözcükleri öğrencilerden geliyor. Sözcükleri tek tek söylemelerini istiyorum ve her öğrencinin söylediğini tahtaya

yazıyorum. (Fotoğraf 31). Araştırmacı soru-yanıt stratejini de kullanarak öğrencilerin söylediklerini tahtaya yazarak listeyi oluşturmuştur.

Fotoğraf 31: Tahtaya Yazılan Gazete ve Dergilerin Ortak Özellikleri

Araştırmacı *İzleme ve Değerlendirme* toplantılarında dersin işlenişi ile ilgili alınan önerileri dersinde uygulamıştır. İlk derste dergi ve gazetelerin ortak özellikleri çalışılırken kullanılmayan ortak özellikler listesi bu derste kullanılmıştır.

Daha sonra bu derse kadar öğrendiğimiz her sözcüğün gazetelerde bulunduğunu söylüyorum. Öğrenciler de onaylıyorlar. Öğrendikleri sözcüklerin önemine dikkatlerini çekmek amacıyla “Biz bunları neden öğrendik?” diye soruyorum. Yalçın söz alıyor ancak söylediklerini anlayamadığım için birkaç kez tekrar etmesini istiyorum. “Biz burada gazete yapacağız” diyor. Bu sözcükleri bilmeden gazete ve dergi gibi yayınları yapamayacağımızı söylüyorum.

Model olma (11:04- 11:10). DOYÖ ilkelerinde de belirtildiği gibi, yetkin okur-yazar davranışının geliştirilebilmesi için yeni öğrenen bireylere ya da yetersiz okurlara model olunan eğitim ortamlarının düzenlenmesi gerekmektedir (Fountas ve Pinnell, 1996; Schirmer, 2000; Tompkins, 2007).

Öğrencilerle mesleğe ait ortak dilin kullanılmasının önemini doğrudan söylüyorum. Bu amaçla “sürmanşet” ve “sütun” sözcüklerinin kullanımlarına örnek veriyorum. Bu şekilde öğrencilere model oluyorum.

Soru-Yanıt (11:10 – 11:14). Örnek verdiğim sözcüklerin bazılarını da öğrencilerin söylemesini bekliyorum. “Ben diyeceğim ki çocuklar dul paragraf yapalım. Ya da blok paragraf yapalım. Blok paragraf yapalım deyince ne yapmıyoruz?” diyorum. Daha sonra soruyu “Blok paragraf yapınca neyi kullanmıyoruz?” şeklinde soruyorum. Ancak sorduğum soruların olumsuz soru olması nedeniyle zor bir soru olduğunu düşünerek soruyu düzeltiyorum ve “Ben diyorum ki size blok paragraf yapınca neye dikkat ediyorsunuz?” şeklinde soruyorum. Soruyu sorarken aynı zamanda İhsan’a bakıyorum. Yanıt gelmeyince soru cümlesinin uzun olmasının soruyu anlamamalarına yol açtığını düşünerek sorumu düzeltiyorum ve “Blok paragraf neydi?” sorusu ile doğrudan sözcüğün tanımını soruyorum. Araştırmacı öğrencilerin dil okuma-anlama düzeylerine göre sorusunu düzenlemiştir. Bu şekilde öğrencilerin soruyu anlamaları için gerekli önlemleri almıştır.

Tahmin etme: QuarkXPress’in seçilme nedenini bulmaları için tahminlerini istiyorum. Seçilme nedeni öğrencilerden gelmeyince benim söyleyeceğimi anlatıyorum. Muhsine baş harfini söylememi istiyor. Uzun bir cümle olduğu için biraz zor olacağını belirttikten sonra bulmalarını istediğim özelliğin baş harfini söylüyorum “E” diyorum. Leyla “EPS PDF” diyor. Ders notundan okuyarak söylüyor. “Evet bu da önemli bir özellik bunu da yazalım” diyorum ve EPS ve PDF kayıt yapabiliyor diye tahtaya yazıyorum. Aslında bu konuyu bu dersin ilerleyen saatlerinde anlatacağım ama konunun girişinde kullanılacağını düşünerek tahtaya yazıyorum. Yeni öğrenilecek sözcüğün tanımlanmasında tahmin etme stratejisi kullanılmıştır. Öğrencilerin ön bilgilerinde bu sözcüğün bulunup bulunmadığına bakılmıştır.

“Başka bir şey daha var” diyerek bulmalarını istiyorum. Yanıt gelmeyince “En çok” diyorum ve bekliyorum. Leyla “En çok...” diyor ve söyledikleri tam olarak anlaşılmıyor. Tekrar etmesi için bekliyorum “En çok kullanılan.....” diyor ancak sonradan söyledikleri yine tam olarak anlaşılmıyor. Ben de onun söylediğinden yola çıkarak bulmalarını istediğim özelliği söylüyorum ve “En çok kullanılan program olduğu için seçtik” diyorum. Öğrenciler izliyorlar. Söylediklerini biraz daha genişleterek “Türkiye’de ve Dünya’da en çok kullanılan sayfa tasarım ve mizanpaj programı olduğu için seçtik” diyorum. Hülya “Aaaaa” diyerek anladığını belirtiyor. Daha sonra söylediklerimi tahtaya yazıyorum. Muhsine “Yani QuarkXPress en çok mu

kullanıyor?” diye soruyor. “Evet Türkiye’de ve Dünya’da en çok kullanılan program olduğu için seçtik” diyorum. Soru-yanıt stratejisi kullanılarak öğrencilerin tahminleri alınmıştır. Araştırmacı öğrencilerin sorunun yanıtına ulaşması için ipuçları vererek tahmin etmelerini teşvik etmiştir.

“Neden en çok kullanılan programı seçiyoruz?” diye soruyorum. Öğrenciler ders notlarına bakmaya devam ediyorlar. İhsan “Profesyonel olduğu için” diyor. Kabul ediyorum. Ayrıca mezun olduktan sonra en çok kullanılan programı öğrendiklerinde daha kolay iş bulmaları için olduğunu söylüyorum. Bu şekilde hem tahmin etmeleri için öğrencilere fırsat veriyorum hem de onları öğrenecekleri program konusunda bilgilendiriyorum. Öğrencileri eğitimin amaçları konusunda bilgilendirilmeleri mesleki eğitimin niteliği açısından önemlidir (Campbell, 1997).

Mezuniyetleri sonrasında iş dünyasında yer bulabilmeleri için çok kullanılan programları bilmelerinin önemini açıklıyorum. Onların tasarımcı olmalarına dikkat çekerek istedikleri programda tasarım yapabileceklerini ama yaptıkları tasarımın nerede kullanılacağını sorduğumda “QuarkXPress” yanıtı alıyorum. Yaptıkları tasarımın uygulanmasında bu program ile ilgili bilgilerini kullanmalarının önemini belirtiyorum. Filiz “Bütün üniversitelerde mi?” diye soruyor. Onun sorusu üzerine gazete ve matbaalarda kullanıldığını söylüyorum ve söylediklerimi tahtaya yazdığım yazının başına ekliyorum.

Gazete ve dergiler için tasarımların Photoshop, Freehand ve Illustrator gibi programlarda yapılabileceğini belirtiyorum. Araştırmacı zaman zaman doğrudan açıklamalar yaparak öğrencileri bilgilendirmiştir.

Daha sonra yapılan tasarımların nerede kullanılacağını tekrar soruyorum “QuarkXPress” yanıtı Muhsine’den geliyor. QuarkXPress’de uygulanacak tasarımların nasıl olması gerektiğini anlamak için de QuarkXPress kullanımının önemli olduğunu vurguluyorum. Öğrenciler onaylıyorlar.

QuarkXPress’in tahtaya yazılan özellikler nedeniyle seçildiğini tekrarladıktan sonra tahtaya yazdığım özellikleri bir kişinin okumasını istiyorum. Leyla okuyabileceğini söylüyor ve gönüllü olarak okuyor. Diğer öğrenciler tahtayı ve onu izliyorlar. Öğrencilerin tahtadakileri yazmaları için fırsat veriyorum. Okuma ve dinleme çalışmalarına sınıf içindeki etkinliklerde yer verilmesi, öğrencilerin iletişim kurmalarını kolaylaştırarak mesleki dili kullanmalarını sağlar (SCANS, 1991).

İzleyen Etkinlik (12:00 – 12:05): Dersin uygulama bölümünde izleyen etkinlik çalışması yapılmıştır. İzleyen etkinlik ile öğrencilerin öğrendiklerinin tekrarlanmasına fırsat verilmiştir. Araştırmacı öğrencilerin yaptıkları çalışmaları anlatabilmelerinin çalışılması amacıyla öğrencilerin yanlarına giderek yaptıkları uygulamayı anlatmalarını istemiştir. Öğrencilerin kullandıkları komutlara nasıl ulaştıklarını ve komutun işlevinin ne olduğunu anlatmaları, mesleki eğitimin ilkelerinden biridir. Öğrenciler mesleki eğitimleri sürecinde yaptıklarını anlatarak mesleki terminolojiyi kullanmışlardır. Mesleki terminolojinin doğru olarak kullanılması mesleki okuma-yazma ve mesleki iletişim için önemlidir (SCANS, 1991). Aşağıda izleyen etkinlik sürecinde öğrencilere sorulan sorular ve öğrencilerin yanıtlarından örnekler yer almaktadır.

Hülya (12:00-12:01). *Hülya'nın yanına gidiyorum "Peki söyle bakalım Hülya bu sayfayı nasıl açtın?" sorusu ile yaptıklarını anlatmasını istiyorum. Hülya "QuarkXPress açmak için Başlat. Başlat'ı üstüne bastım. Programlara bastım. Programların içinden QuarkXPressi seçtim. Fayl (File) bastım. Faylın içinden niyuv (new) komutuna bastım. Niyuvdan pirojekte (Project) bastım. Pirojektte okeye (OK) bastım açtım" diyor. Ben de bu anlatımını onaylıyorum. Öğrenci yeni öğrenilen ve İngilizce olan komutların okunuşlarını doğru olarak söylemiştir. Söylerken defterine yazdığı okunuşlara bakarak ipucu almıştır.*

Yalçın (12:01:08 – 12:01:36): *Yalçın'ın yanına giderek "Yalçın QuarkXPress programını nereden buldun?" sorusu ile programın açılabilmesi için bilgisayarda nasıl ulaşabildiğini söylemesini istiyorum. Yalçın "Masaüstünde QuarkXPress'in üstüne bastım. Sonra filded (burada yazıldığı gibi okuyor bunu düzeltiyorum ve doğru söylemesini sağlıyorum). Fayldan niçuv (bunu söylerken tahtaya bakıyor okunuşu tahtada yazıyor. Ben de okunuşunu söylüyorum) sonra da pirojact (düzeltiyorum). Pirojeck ona bastım. Sonra oldu". Onun söylediklerini de onaylıyorum. Araştırmacı öğrencinin sözcüğü doğru söylemesine model olmuştur.*

Gürbüz (12:01:45-12:02:36): *Gürbüz sırasını bekliyor. Programı açmıştı ama ben gelmeden kapattı açarak söylemek istiyor. Yanına gidiyorum "Nasıl açtın bana göster" diyorum. Gürbüz yaparak göstermek istiyor ben de ondan söylemesini istiyorum. Arada*

müdahale ediyorum ve söylüyor. Söylemek için çok hevesli. “Başlat (ben başlat menüsü diyerek tamamlama yapıyorum). Programlar. QuarkXPress (okunuşunu doğru söylüyor). Ordan da (aynı zamanda uygulamayı da yapmasını istiyorum o da bilgisayarına dönüyor). (Açarken QuarkXPressin açılış sayfası çıktığında) bekliyorum. Fayl (file) niyuv (burada cümleyi tamamlamasını istiyorum “File menüsünden new komutu” diyorum). Fayl menüsünden niyuv (yapıyor) pırojekt basıyorum. Ok” diyor. Ben öğrencinin cümlesini tamamliyorum. “Oradan bir pencere açılıyor okey basıyorum” diyorum. “Pencere açılıyor oradan da ok basıyorum” diyerek benim söylediklerimi tekrarlıyor. Ben de “Okey” diyerek düzeltiyorum. Söylediklerini “Süper” diye onayladıktan sonra diğer öğrenciye geçiyorum (Fotoğraf 32). Öğrenci sırasını bekleyerek bu etkinliğe motivasyonu yüksek bir şekilde katılmıştır. Öğrenciler yaptıklarını anlatmaları çalışmasında istekli olmalarının farklı nedenleri olabilir: öğrenme amaçları öğrencilere verilmiştir, DOYÖ stratejileri kullanılmıştır, öğrencilere olumlu geribildirimler verilmiştir.

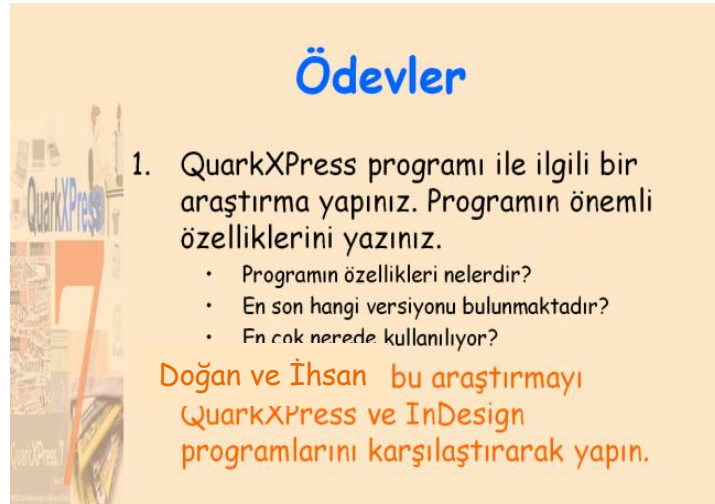
Fotoğraf 32: Öğrenci Soruyu Yanıtlıyor

Muhsine (12:02:39 – 12:03:17): *Muhsine ’nin yanına gidiyorum ve “Nasıl yaptın?” sorusu ile doğrudan yaptıklarını anlatmasını istiyorum. Muhsine “Başlat diyorum. Burada Programlar. Sonra QuarkXPressi buldum. Açıldı. Burda fen (ben fayl olarak düzeltiyorum). Burda niyuv. Pırojekt (okunuşu biraz düzeltiyorum). Burda ayarlıyorsunuz. Sonra okey diyoruz böyle” diyor. Söylediklerini onaylıyorum ve diğer öğrencinin yanına gidiyorum. Öğrenci yaptıklarını sözlü olarak ifade etmiştir. İngilizce*

sözcüklerin okunuşlarında araştırmacı *model olma* ve *tekrar etme* stratejilerini kullanmıştır.

Nimet (12:04:30-12:05:13): *Nimet yaptıklarını anlatmak istiyor. “Evet anlat bakalım nasıl yaptın?” diye soruyorum. Nimet bilgisayarında yaparak anlatıyor. “Başlat. Programlar. Kuarkekspires (QuarkXPress) (bunu okurken tahtadan ipucu alıyor ben de söyleyerek model oluyorum) sonra bastım. Sonra faylden (file) (fayl menüsünden diyorum) (tekrar tahtaya bakıyor) niyuv (new) bastım. Sonra (yine tahtaya bakıyor ben de söylüyorum) pırojekte (project) bastım. Sonra okey bastım” söylediklerini “Süper çok güzel” diyerek onaylıyorum. Öğrenci İngilizce sözcüklerin okunuşlarında tahtadan ipucu almıştır. Öğrencilerin yaptıkları sözlü tekrar çalışmaları sözcüklerin öğrenilmesi için önemlidir.*

Zenginleştirme Etkinliği (12:05- 12:37): *Önceki hafta verilen ödevler değerlendirilerek geri bildirim verme çalışması yapılmıştır. Daha sonra zenginleştirme etkinliği olarak haftanın ödevi verilmiştir. Öğrencilerin ödevlerini veriyorum. QuarkXPressle ilgili bir araştırma yapmalarını istiyorum. Sunuda ödevin yazıldığı bölümü projeksiyon yardımıyla yansıtıyorum (Fotoğraf 33).*

Fotoğraf 33: Sunudaki Ödev Bölümü

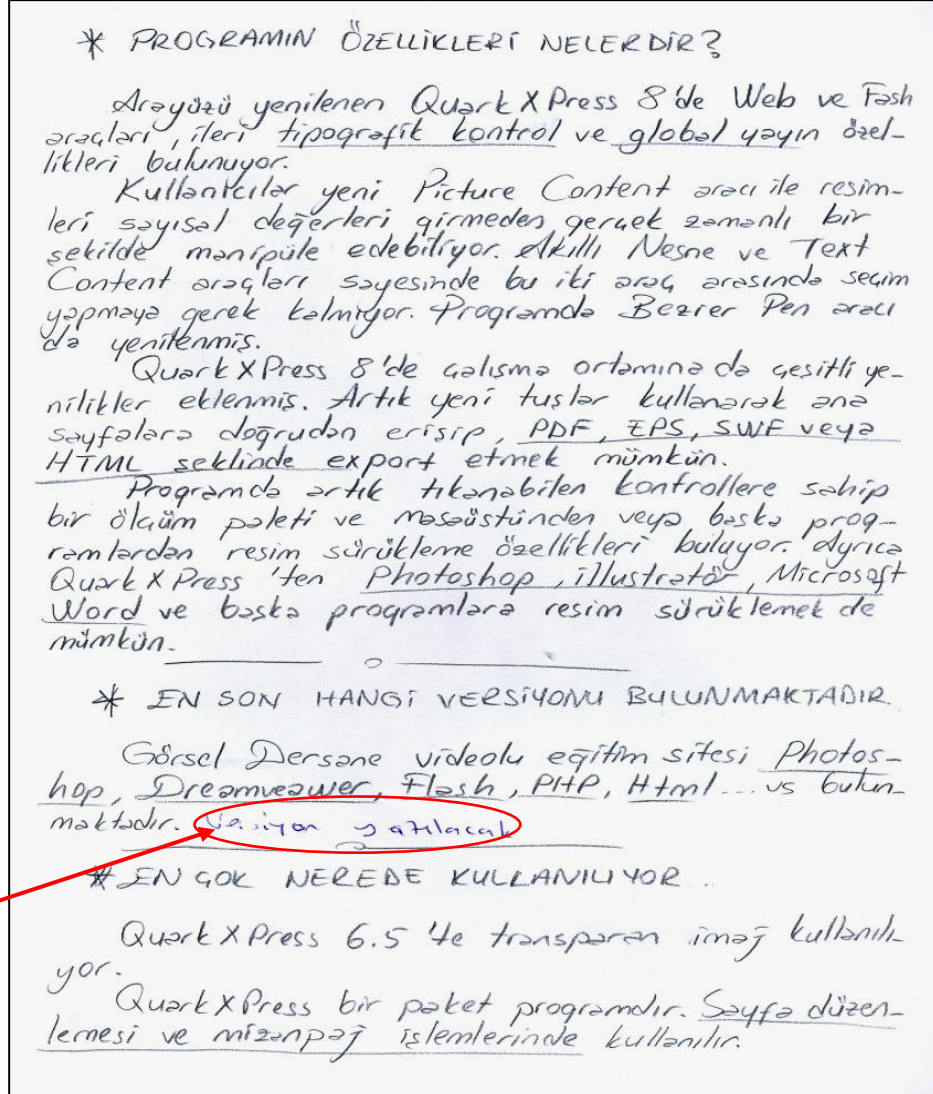
Yansının üzerinden konuşuyorum. Doğan ve İhsan’a ödevlerindeki farklılığın bu iki programı karşılaştırmak olduğunu söylüyorum. Öğrencilerin ödevle ilgili sorularını yanıtlıyorum. Bu arada Muhsine’nin “Son versiyonları mı?” diye sorunca farklı bir

sözcük olduğunu fark ediyorum ve tanımını bilip bilmediklerini anlamaya çalışıyorum. Bunun için “Versiyon nedir?” sorusunu soruyorum. Öğrencilerden yanıt gelmeyince tahtaya sorumu yazıyorum. Aynı zamanda versiyon sözcüğünün eş anlamlısının “Sürüm” olduğunu belirtiyorum. Leyla el kaldırıyor ve “QuarkXPress 1, QuarkXPress 2, şu anda QuarkXPress 7 yi kullanıyoruz. QuarkXPress’in 8 i çıkmış” diyor. Ben de onun söylediklerini onaylıyorum ve versiyonun programların düzenlenmesi olduğunu söylüyorum. Bunun için birinci versiyonun ilk ve yeni olduğunu daha sonra düzenleme yapıldığını ve ikinci versiyonun çıktığını belirtiyorum. Araştırmacı ders sürecinde planlamadığı bir sözcükle ilgili öğrencinin sorusunu onlarla birlikte yanıtlayarak fırsatı değerlendirmiştir.

Tanımı yaptıktan sonra cümlede kullanmak amacıyla “Biz şimdi QuarkXPress’in hangi versiyonunu kullanıyoruz?” diye soruyorum. Yanıt gelmeyince bilgisayarda programın klasörünü gösterip 7 versiyonunu kullandığımızı belirtiyorum. Programda 7 kere düzenleme olduğunu söylüyorum. Bu açıklama üzerine sınıftan anlaşıldığını belirten sesler geliyor. Leyla daha fazla açıklamak için “Windows Vista, Windows XP” diyor. Ben de onun söylediklerini tahtaya yazarak Vista ve XP nin de versiyon olduğunu belirtiyorum. Muhsine “Sürüm yani” diyor ben de onaylıyorum ve söylediklerini tekrarlıyorum. Araştırmacı sözcüğün tanımını öğrencilerle birlikte yaptıktan sonra anlamı pekiştirmek için cümlede kullanmıştır. Öğrencilerin ön bilgilerinde var olan Windows sözcüğünü kullanarak yeni sözcüğü bildikleri sözcükle ilişkilendirmiştir.

Ödevi biraz daha açık olarak söylüyorum ve bir problem olup olmadığını soruyorum sorun olmadığı yanıtını alınca dersi bitiriyorum. Öğrenciler çıkarken ödevleri için kontrol listelerini veriyorum. Dersten çıkan öğrencilerin sorularını yanıtlıyorum. Araştırmacının öğrencilere dağıttığı kontrol listeleri ödevlerin değerlendirilmesinde hem öğrenci hem de araştırmacı tarafından kullanılmaktadır. Öğrenciler önce kendilerini değerlendirmişlerdir. Bu şekilde hem uygulama ile hem de kontrol listesinde okuyarak yeni öğrenilen sözcükleri tekrar etmişlerdir. Öğrencilerin kendilerini değerlendirmeleri üst bilişsel bir stratejidir ve DOYÖ ilkelerine uygun bir çalışmadır (Schirmer, 2000).

Araştırılan ödevler 10/11/2008 tarihindeki derste incelenerek geribildirim verilmiştir. Fotoğraf 34'de örnek bir ödev sunulmuştur. Ödevin üzerinde öğrencinin yaptığı araştırma ve araştırmacının ödevin üzerine yazdığı not görülmektedir.

Fotoğraf 34: Öğrencinin Araştırma Ödevi ve Araştırmacının Geribildirim Notu

İşbirliği Yapılmasını Göstermek: 03/11/2008 Tarihli Grafik Tasarımı Meslek Dili I Dersi

03/11/2008 tarihinde yapılan Grafik Tasarımı Meslek Dili I dersinde hedef kitle, mesaj ve slogan sözcüklerinin tanımlarının çalışılması planlanmıştır. Aynı zamanda Sayfa Tasarımı dersinde çalışılan başlık, ara başlık, alt başlık, satır, sütun, kalibraj ve dul paragraf sözcüklerinin pekiştirme amacıyla tekrarlama çalışması yapılmıştır. Pekiştirme çalışması için dergi kavramları seçilmiştir. Bu haftadan sonra QuarkXPress programının

komutlarının çalışılması planlanmıştır. Bu nedenle bu hafta işbirliği yapılan iki derste de dergi ve gazete kavramlarının pekiştirilmesi çalışmasına yer verilmiştir.

Öncelikle *başlık, ara başlık, satır ve sütun* sözcüklerinin tanımları öğrencilerle birlikte yapılarak ve tahtadaki postere yazılmıştır. Tanımlama çalışmasında öğrencilerin *Sayfa Tasarımı* dersinde yazdıkları tanımlar ve *Sayfa Tasarımı* dersinin ders notu kullanılarak yapılmıştır. İşbirliği yapılan derslerde ortak ders notu kullanılmıştır. Bu şekilde ders notunda yer alan bilgi verici metinler farklı derslerde farklı amaçlarla tekrar tekrar okunarak öğrencilerin okuma-anlamasının geliştirilmesine çalışılmıştır. Yapılan bu çalışma DOYÖ ilkeleri ile de uyumlu bir çalışmadır (Schirmer, 2000; Tompkins, 2007).

Daha sonra *kalibraj, dul paragraf, kaligrafi ve inisyal harf* sözcüklerinin yer aldığı bir sınav yapılmıştır (Fotoğraf 35).

Fotoğraf 35: Derste Yapılan Sınav

Dersin akışında ise amaçlanan sözcükler öğrencilerin katılımı ile tanımlanmış ve postere yazılmıştır. Dersin işlenişi ile ilgili olarak araştırmacı değerlendirmesinde şunları belirtmektedir “*Nur’un zaman yüzünden sıkıntı yaşayıp yetiştiremediği sözcükleri verdim. Bu sözcükleri vermemi özellikle istemişti, sadece tahsis sözcüğünü veremedim. Kalibraj, dul, inisyal ve kaligrafi sözcükleri hakkında konuştuk. Kaligrafi ile dekoratif yazı arasındaki farkı konuştuk ve bunu netleştiremedik. Haftaya bu dört sözcük ile ilgili mini sınav yapacağım. Bu konuda Nilgün Hoca’ya danışmaya veya sözlüğe bakmaya karar verdik. Dekoratif yazı süslü yazıya karşılık geliyormuş, harflerin dışında da süslemelere yer veriliyormuş. Kaligrafi ise daha serbest yazı imiş. Bilgiye ve dilin kullanımına yönelik bütün amaçları gerçekleştirdim. Hedef kitle, mesaj ve slogan*

sözcüklerini sınıfa götürdüğüm bir çok örnek üzerinden konuşarak yaptık ve her örnek için; ürünün, hedef kitlenin, markanın ve sloganın ne olduğunu tekrarladık. Haftaya her biri bu dört sözcükle ilgili örnekler getirecekler ve sınıfta paylaşacağız”.(03/11/2008 tarihli günlük).

QuarkXPress programının kullanımına geçilen 03/11/2008 tarihinden sonraki derslerde yoğun olarak komutların tanımları, menüde nerede bulunduğu, işlevleri ve uygulamaları yapılmıştır. İşitme engelli öğrencilerin bilgisayar yazılımını kullanabilmeleri ile ilgili olarak gelişimlerini izlemek amacıyla QuarkXPress komutlarının çalışıldığı süreçte 15/12/2008 tarihinde bir izleme değerlendirmesi yapılmıştır. Araştırma bulgularının bu bölümünde QuarkXPress yazılımının öğretilmesi ve izlenmesi ile ilgili betimlemeler sunulacaktır.

İzleme ve Yönlendirme Değerlendirmesi: 15 /12/2008 Tarihli Sayfa Tasarımı Dersi

İzleme ve yönlendirme değerlendirmesinde yer alan yönergenin ve yapılması istenen sayfa ile ilgili bilgiler Yöntem bölümünde sunulmuştur. Bulguların bu bölümünde sınavın uygulanması sürecinin betimleri yer alacaktır.

Değerlendirme için bilgisayarlara dosyaların yüklenmesi (09:10 -09:23). Derse sınav için gerekli belgelerin yer aldığı klasör öğrencilerin flash disklerine yüklenmesiyle başlanmıştır. Öğrenci bilgisayarlarına gerekli dosyaları yüklenmek için İhsan ve Doğan’dan yardım istenmiştir. İhsan ve Doğan’ın bilgisayar bilgisi diğer öğrencilerden daha ileride olması nedeniyle sınıf içinde gerektiğinde bu şekilde öğretmen yardımcısı görevi verilerek motivasyonları artırılmıştır. Yükleme işlemi yapılırken diğer öğrenciler sınav öncesinde ders notunu incelemiştir. Aynı zamanda yapılacak değerlendirmenin uygulama olması nedeniyle öğrenciler bilgisayarlarını kontrol ederek öncelikle bilgisayar donanımının çalışıp çalışmadığına daha sonra da QuarkXPress’in problemsiz çalışıp çalışmadığına bakmışlardır. Bu kontrol işlemi onların mezuniyetinden sonra kullanacakları bir davranış biçimi olması gerektiği için bu konuda araştırmacının sık sık yönlendirmesi olmuştur. Bilgisayarların ve programın kontrol edilmesi konusunda öğrencilere ders sürecinde bilgi verilmiştir. Öğrenciler sınavda bu bilgilerini kullanmışlardır. Bazı öğrencilerin bilgisayarlarındaki sorunlar ise araştırmacının

katkılarıyla ve teknisyenin yardımıyla çözülmüştür. Tüm bilgisayarlar sınav için hazırlandıktan sonra sınav için bilgi verilme aşamasına geçilmiştir.

Yönerge ve örnek sayfanın açıklanması ve incelenmesi (09:23-09:35). Öğrencilerin İzleme ve Yönlendirme Değerlendirmesi'nde yapacakları gazete sayfasını ve yönergeyi gösteriyorum (Fotoğraf 36).

Fotoğraf 36: Yönergenin ve Örnek Sayfanın Öğrencilere Gösterilmesi

Yönergeyi daha sonra okuyacağımızı belirterek örnek sayfa üzerinde konuşuyorum. Örnek sayfada bu derse kadar öğrenilen her şeyin bulunduğunu belirtiyorum. Örnek sayfadaki tasarımın içinde yapılmasını istediğim ve yönergede bulunan ve bulunmayan bazı özellikleri yine bu örnek sayfa üzerinden öğrencilere gösteriyorum: “İşte arkasında renk, resimlerin döndürülmesi, örneğin bu resim size verdiğimde bu tarafa bakıyor ben bunu bu tarafa döndürmenizi istiyorum (elimle yön belirtiyorum). Üzerinde şeffaf yazı, çok dikkatli bakın buradaki yazı uzamış (elimde haber başlığını işaret ediyorum ve uzamış derken elimle de işaret ediyorum). Bunu yapmıştık beraber, uzamıştı yazı. Yanında da çizgi var. Bu çizgi üzerinde bir yazı (diğer başlığı gösteriyorum). Ama çizgisi kalın olarak ayarlanmış. Bu yazının arkasında bir resim var. Ama yazının alanında da bir renk var. Ama renk şeffaf. Burada renkli yazı var (haberi işaret ediyorum). Kırmızının üzerine beyaz yazılmış. Burada bir resim alanı var. Bakın burada gölgeli kalın yazı var. Arkasında renk var. Bunun arkasında da resim var. Resmin üzerinde yazı var. Yazının altında da renk var. Bunlara çok dikkatli bakın. Buradaki boşluklara, ölçülere, çok dikkatli bakın ve bunları ölçün. Tamam mı? Ölçerek yapmanızı istiyorum. Sütunlara dikkat etmenizi istiyorum.” diyorum.

Bu örneği bildiklerini ve kolaylıkla yapabileceklerini söylüyorum. Örnek sayfadaki resimleri ve yazıları bilgisayarlarına yüklediğimizi söylüyorum. Yazıları yazmamalarını ve resimleri bulmamalarını verilen dosyadan alıp kullanmalarını istiyorum. Araştırmacı öğrencileri sınav öncesinde bilgilendirerek ve yapabileceklerini söyleyerek motive etmiştir. Aynı zamanda tasarımın okunması konusunda model olmuştur. Mizanpaj sürecinde verilen örnek sayfayı ölçmeleri gerektiğini söyleyerek ipucu vermiştir. Bu şekilde izleme ve yönlendirmede yapılmasını istediklerini öğrencilere söyleyerek açıklamıştır.

Muhsine “.... Ağ bağlantılarından mı?” diyor. İlk söyledikleri anlaşılmıyor. Ben de ona bilgisayarlara yüklendiğini söylüyorum. Yalçın da yüklendiğini işaretleyerek söylüyor. Muhsine gazetenin adı olan “Anadolu Haber”in de olup olmadığını soruyor. Hepsinin olduğunu söylüyorum.

Önce yönergeyi okumalarını ve anlayamadıklarını sormalarını ve örneği incelemelerini söylüyorum. Sayfaları ve yönergeyi dağıtıyorum. Öğrenciler aldıkları yönerge ve örnek sayfayı inceliyorlar (Fotoğraf 37). Araştırmacı yönergede verilen bilgilerin okunup anlaşılması ve tasarımın incelenmesini amaçlamıştır. Öğrencilerin yapılan açıklamadan sonra yönergeyi okumaları ve anlamaları gerekmektedir. Yönergede belirtilen ve tasarımda yer alan özelliklerin fark edilerek uygulanması gerekmektedir.

Fotoğraf 37: Yönergenin ve Örnek Sayfanın Dağıtılması ve Öğrencilerin Yönergeyi İncelemeleri

Daha sonra okuyup okumadıklarını soruyorum. Anlamadıklarını sormalarını istiyorum. Leyla söz alıyor “A3 yapacağım. Ben dün bakmıştım. A3 ü bulamamıştım” diyor. Ben de onun söylediklerini sınıfa söylüyorum. “A3 ü bulamazsak ne yapacağız?” diye soruyorum. Muhsine “Tabloid” diyor. Ben de yönergedeki A3 boyutunu

gösteriyorum. Doğan “Custom” diyor. Yazıldığı gibi okuyor ben de düzeltiyorum ve “Kastım” diyorum Doğan da “Kastım” diyor. Ben de enini ve boyunu gösteriyorum. Buna göre yapmalarını istiyorum. Araştırmacı öğrencilerin ön bilgilerini harekete geçirmeleri için sorular sormuştur. Öğrencilerin sorularına doğrudan yanıt vermemiştir. Yapılacak çalışmanın bir sınav olması nedeniyle öğrencilerin kendilerinin keşfetmelerini sağlamıştır. Ancak ön bilgilerini harekete geçirmek için sayfanın enini ve boyunu göstermek gibi bazı görsel ipuçlarını kullanmıştır.

Tekrar anlaşılmayan bir yer olup olmadığını soruyorum. Yalçın “Tam rengi aynısı olacak mı?” diye soruyor. Ben de benzer rengi yapmalarını gerekirse başka renkler de kullanabileceklerini söylüyorum. Öğrenciler derslerde tasarımda bulunan her öğenin mizanpaj sırasında uygulanması gerektiğini dersler sürecinde öğrenmişlerdir. Yalçın’ın sorusu rengin aynısının yapılabilmesi için gerekli bilginin verilmemesinden kaynaklanmaktadır. Araştırmacı benzer rengi kendilerinin bulmasını istemiştir. Ancak gerçek bir dergi ya da gazete mizanpajında bu rengin kodlarının verilmesi gerekmektedir. Öğrenci bu bilgiyi önceki derslerinde öğrenmiştir ve önbilgisini kullanmaktadır.

Puanlama anahtarı ile ilgili bilgilendirme (09:35-09:40). *Daha sonra öğrencilere yapacakları işlemlerin kaç puan olduğunu belirtilen puanlama anahtarını gösteriyorum. Bu anahtara göre yaptıkları her işlemde puan alabileceklerini söylüyorum. Puanlama anahtarını öğrencilere dağıtıyorum.*

Öğrencilerin yaptıkları sınavı tamamlandıktan sonra önce çıktısını almalarını, daha sonra bana mail atmalarını ve en son olarak da verilen puanlama anahtarına göre sınavlarını kontrol etmelerini istiyorum. Öğrencilerin puanlamalarını daha sonra benim değerlendireceğimi en son olarak da bu değerlendirmeleri karşılaştıracığımı söylüyorum. Öğrencilerin kendilerini değerlendirmeleri üstbilişsel bir davranıştır (Collins, 1994; Joseph, 2006; Strassman, 1997). İşitme engelli gençlere kazandırılan üstbilişsel davranışlar SACNS (1991) raporunda belirtilen temel becerilerin kazandırılması açısından önemlidir. Öğrencilerin kendilerini değerlendirmeleri için kullanılan Puanlama Anahtarı EK-D’de sunulmuştur.

Daha sonra öğrenciler bilgisayarlarının başına geçiyorlar. Eksik yüklenen bir fotoğraf tüm bilgisayarlara yükleniyor. Öğrenciler sınava başlıyorlar.

Uygulama (09:40 – 10:10). İzleme ve yönlendirme değerlendirmesinde öğrenciler bilgisayarlarında örnek sayfaya ve yönergeye göre uygulama yapıyorlar (Fotoğraf 38).

Fotoğraf 38: Uygulama Yapan Öğrenciler

Sınav sırasında Filiz sayfada A3 olmadığını soruyor. Ben de eni boyu olduğunu ve onları yazması gerektiğini söylüyorum. Araştırmacı enini ve boyunu yazabileceğini söyleyerek ipucu vermiştir ancak bunları nereye yazacağını, nasıl yazacağını öğrencinin bulması gerekmektedir. Sınavda izlenen de bu davranıştır.

Sınav sırasında soru soran öğrencilere bakıyorum ancak yönlendirici yanıtlar vermiyorum. Tekrar yapmalarını istiyorum. Dikkat etmeleri gerektiğini söylüyorum. Öğrencilerin uygulama sırasında birbirlerine bakmamaları için onları gözlemliyorum. Birbirinin ekranına bakan öğrencileri uyarıyorum.

Doğan sayfa boşlukları ile ilgili olarak verilen ölçüye uymadığını söylüyor. Ben de kontrol ediyorum. Ölçüde sorun olduğunu fark ediyorum. Tüm öğrencilere söyleyip düzeltmelerini istiyorum. Düzeltmeleri için yeni sayfada doğru olarak açmalarını ve tüm yaptıklarını kopyalayarak yeni sayfaya yapıştırmalarını söylüyorum. Tüm öğrencilere tek tek söylüyorum ve öğrenciler yapıyorlar. Muhsine kendisinin de fark ettiğini söylüyor. Filiz işlemi yapamıyor ona gösteriyorum. Daha sonra kendisi yapıyor. Öğrencilerin yeni sayfaya geçip geçmediğini kontrol ediyorum. İzleme ve Yönlendirme değerlendirmesinde karşılaşılan sorun öğrencinin yardımıyla fark edilmiştir. Tüm öğrencilere bu bilginin verilmesi sınavın geçerliği için önemlidir. Bu nedenle tüm öğrenciler yeni sayfa düzeni konusunda tek tek uyarılmıştır. Ayrıca bu sorunun nasıl çözüleceği konusunda araştırmacı yardımcı olmuştur. Öğrencilerin sınav sürecinde olmaları göz önüne alınarak çözümü kendilerinin üretmesi beklenmeden yardımcı

olunmuştur. Bu şekilde sınavın etkilenmemesi için önlem alınmıştır. Öğrencilerin tümünün gerekli işlemleri yapmaları izlenmiş ve gerektiğinde yardımcı olunarak sınavın devamı sağlanmıştır.

Öğrencilerin gözlenmesi (10:16). Öğrencilerin bilgisayarlarının ekranlarına bakıyorum (Fotoğraf 39). Hepsinin sayfayı açtığını ve gazetenin adını yazdığını görüyorum. Öğrenciler gazetede yazı ve resimlerin yerleştirilmesi ve ayarlanması aşamalarında.

Sınavda birkaç kez resim taşıması yapıldıktan sonra hep aynı resmin alana gelmesi problemi olduğu fark ediliyor. Önce Doğan bunu buluyor. Daha sonra İhsan da bu problemle karşılaşılıyor. Bunun QuarkXPress'te karşılaşılan bir problem olduğunu isterlerse PDF dosyadan alabileceklerini söylüyorum. Olmuyorsa da diğerlerini yaptıktan sonra bunu en son yapabileceklerini söylüyorum.

Nimet yazıların dosyada olduğunu fark etmemiş PDF dosyadan kopyalıyor. Ona dosyadan almasını söylüyorum.

Fotoğraf 39: Öğrencilerin Ekranları

Resim alanına aynı resimlerin gelmesi problemini sırayla tüm öğrenciler yaşıyor. Bu problemin çözümü için bilgi vererek yardımcı oluyorum. Yapamayan öğrencilere nasıl yapacaklarını gösteriyorum. İşlem sırasında çıkan bu sorunun mizanpaj sürecinde diğer işlemlerin yapılmasına engel olabileceği ve öğrencilerin bu soruların yanıtlarını yapamamış olarak görünmesini sağlayacağı nedenleriyle düzeltme işlemi araştırmacı tarafından söylenmiş ve yapılmıştır. Aynı zamanda sorunun kaynağı ve nasıl düzeltileceği öğrencilere açıklanmış ve araştırmacının düzeltme yapması ile model olunmuştur.

10:57 de ilk olarak Doğan bitiriyor ve çıktı almak için yazıcı odasına gidiyor. Çıktısını alıyor ve puanlama anahtarını dolduruyor. Daha sonra her ikisini de teslim ediyor. Dosyayı internet sorunu nedeniyle mail atamadığı için flash belleği ile kopyalayarak veriyor ve çıkıyor (11:08).

11:06 da İhsan bitiriyor ve çıktı almak için çıktı odasına gidiyor. Çıktısını aldıktan sonra puanlama anahtarını dolduruyor ve teslim ediyor (11:40). Sınav 13:05 de bitiyor.

Öğrencilerin tümü QuarkXPress programını açarak doğru ayarlamalarla sayfaların boyutlarını ve boşluklarını ayarlamışlardır. Tablo 12’de *İzleme ve Yönlendirme Değerlendirmesi*’nde öğrencilerin başarıları ve yapamadıkları işlemlerin neler olduğu yer almaktadır.

Tablo 12: İzleme ve Yönlendirme Değerlendirmesinde Öğrencilerin Başarıları

Öğrenci	Tamamlama Süresi	Başardığı İşlem	Yapamadığı İşlem
Doğan	77’	Yapılması istenen tasarımın tamamını yapmıştır.	Şeffaf olarak Ayarlanması gereken iki alan bulunmaktadır. Doğan tek alan şeffaf olarak ayarlamıştır.
İhsan	86’	Tasarım olarak yapılması gereken işlemleri tamamlamıştır.	Sayfada yer alan haberlerin font ve punto ayarlarında hatalar yapmıştır. Şeffaf olarak iki alan bulunmaktadır. Ancak İhsan bir alanı şeffaf olarak ayarlamıştır.
Muhsine	205’	Tasarım olarak yapılması gereken işlemleri tamamlamıştır.	Sayfada yer alan haberlerin font ve punto ayarlarında hatalar yapmıştır.
Gülbüz	205’	Tasarımın özelliklerini uygulamıştır.	Sayfada yer alan haberlerin font, punto ve yazı biçimi ayarlarında hatalar yapmıştır.
Deniz	205’	Tasarım olarak yapılması gereken işlemleri tamamlamıştır.	Sayfada yer alan haberlerin font ve punto ayarlarında hatalar yapmıştır.

Leyla	205'	Tasarımın özelliklerini uygulamıştır.	Şeffaflık ayarlarını ve yazı alanına renk verme işlemini gerçekleştirememiştir.
Yalçın	205'	Tasarımın özelliklerini uygulamıştır.	Yazı biçimi, şeffaflık ayarlarını ve yazı alanına renk verme işlemini gerçekleştirememiştir.
Nimet	205'	Tasarımın özelliklerini uygulamıştır.	Şeffaflık ayarlarını, font, punto, yazı biçimi ve yazı alanına renk verme işlemini eksik olarak gerçekleştirmiştir.
Hülya	205'	Tasarımın özelliklerini uygulamıştır.	Şeffaflık ayarlarını, font, punto, yazı biçimi ve yazı alanına renk verme işlemini eksik olarak gerçekleştirmiştir.
Filiz	205'	Tasarımın tüm özelliklerini uygulamıştır. başaramadığı bir işlem bulunmamaktadır.	

Ön performans değerlendirmesinde sayfayı doğru ölçülerle açamayan ancak izleme ve değerlendirme sınavında tüm işlemleri doğru olarak yapan Filiz'in yaptığı çalışma Fotoğraf 40' da örnek olarak sunulmuştur.

Fotoğraf 40 : Filiz'in İzleme Yönlendirme Değerlendirmesinde Yaptığı Mizanpaj

Mesleki eğitim sürecinde uygulamaya yönelik olarak yapılan çalışmalar öğrencilerin mezuniyetleri sonrasında iş hayatına uyum sağlamalarını kolaylaştırması yönüyle de önemlidir. Yüksekokul'un Grafik Lisans Programı'nda eğitim alan öğrenciler meslek derslerinde yoğun olarak grafik tasarım ile ilgili bilgisayar yazılımları öğrenmektedirler. Öğrendikleri yazılımlar Grafik alanında en çok kullanılan yazılımlardır. Öğrendikleri yazılımları kullanabilme, tasarım yapabilme ve yaptıkları tasarımı yazılıma aktarabilme becerilerinin geliştirilmesi mesleki gelişimleri için önemlidir. Bunun yanında SCANS (1991) raporunda da belirtilen teknoloji becerilerinin yanı sıra mezunların temel becerilerini, düşünme becerilerini ve kişisel niteliklerini geliştirmeleri mezuniyetleri sonrasında iş bulabilmeleri ve sürdürebilmeleri için önemlidir.

Grafik bölümünün meslek derslerinden biri olan *Sayfa Tasarımı* dersinde öğrencilerin dergi ve gazete kavramlarını öğrendikten sonra meslekleriyle ilgili önemli bir programın uygulamasının anlatıldığı ikinci bölümünde dersler 10/11/2009 ile 12/01/2009 tarihleri arasında 9 hafta sürmüştür. 19/01/2009 tarihinde dönem sonu sınavı zamanında ise derginin mizanpajı yapılmıştır. Tablo 13' de yer alan ikinci bölüm dersleri incelendiğinde; işbirliği yapılan sözcüklere QuarkXPress yazılımına ait sözcüklerin de eklendiği görülebilir.

Tablo 13: İşbirliği Yapılan Grafik Tasarımı Meslek Dili I ve Sayfa Tasarımı Derslerinde Planlanan QuarkXPress Sözcükleri

Tarih	Ders	Planlanan Sözcükler
10/11/2008	Sayfa Tasarımı	Page, size, width, height, orientation, portrait, landscape, top, bottom, left, right, import Picture. komutları planlanmamıştır.
	Grafik Tasarımı Meslek Dili I	Slogan, ürün, marka, hedef kitle, konsept, ara başlık, sondan blok.
17/11/2008	Sayfa Tasarımı	Rows, columns, composition zones, edit, text, save, export, layout as PDF
	Grafik Tasarımı Meslek Dili I	Konsept, mesaj, tashih, alan döndürme aracı, tablo aracı, çizgi aracı, çizgi üzerine yazı yazma aracı, alan bağlantı aracı, composition zones.
24/11/2008	Sayfa Tasarımı	Measurements, opacity, window, plain, bold, italik, underline
	Grafik Tasarımı Meslek Dili I	Alan döndürme aracı, tablo aracı, çizgi aracı, çizgi

		<i>üzerine yazı aracı, alan bağlantı aracı, composition zones, makas aracı, resim ala düzenleme aracı.</i>
01/12/2008	Sayfa Tasarımı	File, Edit, Style, Item, Page, Layout, Table, View, Utilities, Window, Help
	Grafik Tasarımı Meslek Dili I	File, Edit, Style, Item, Page, Layout, Table, utilities.
05/12/2008	Sayfa Tasarımı	İzleme ve Yönlendirme Değerlendirmesi
	Grafik Tasarımı Meslek Dili I	İzleme Değerlendirmesi
22/12/2008	Sayfa Tasarımı	Runaround, type, item, none, drop caps, formats, character count, line count.
	Grafik Tasarımı Meslek Dili I	Sayfa Tasarımı dersinin sınavı ile ilgili olarak ders yapılmıştır.
29/12/2008	Grafik Tasarımı Meslek Dili I	Mizanpaj, standart boy, baştan blok, manşet, tarayıcı, ağ bağlantıları, utilities, page
05/01/2009	Sayfa Tasarımı	Modify penceresi, blend, corner radius, supperss output, gutter width, multiple insets, frame, drop shadow, Angle, Scale, Distance, blur.
	Grafik Tasarımı Meslek Dili I	Modify penceresi, item, frame, drop shadow, box, text/Picture, runaround.
07/01/2009	Sayfa Tasarımı	Auto image. Non-white areas, same as clipping, Picture bounds, crop to box, clipping, restrict to box, text to box.
12/01/2009	Sayfa Tasarımı	Son performans sınavı

Quarkxpress Yazılımının Öğretilmesi

Derginin tasarımının yapılması ve seçilmesinden sonra *Sayfa Tasarımı* dersinde gazete ve dergi kavramları 03/11/2008 tarihindeki derste pekiştirme yapılarak tamamlanmış ve QuarkXPress yazılımının komutları ile ilgili derslere geçiş yapılmıştır. 10/11/2008 ile 12/01/2009 tarihleri arasında 9 hafta boyunca komutların açıklanması, Türkçe eşanlamlısı ve uygulaması ile ilgili dersler planlanmıştır (Tablo 14). *Sayfa Tasarımı* meslek dersini destekleyen *Grafik Tasarımı Meslek Dili I* dersinde ise 10/11/2008 ile 05/01/2009 tarihleri arasındaki 8 hafta boyunca QuarkXPress yazılımının komutlarını içeren dersler planlanmış ve iş birliği yapılmıştır. Bu derste kavramların öğretilmesine yönelik olarak etkinlikler düzenlenmiştir (Tablo 15).

Tablo 14: Sayfa Tasarımı Dersinde Yer Alan QuarkXPress Kavramları ve Ders Uygulamaları

Ders No	Tarih	Dersin Konusu
1	10/11/2008	Küçük Sınav'ın uygulaması. QuarkXPress programında sayfanın boyutunun ayarlanması, Page, size, width, height, orientation, portrait, landscape, top, bottom, left, right, import picture sözcüklerinin tanımlarının verilmesi ve okunuşlarının öğrencilerle paylaşılması. Öğrencilerin öğrendiği komutlar ile ilgili uygulama yapmaları.
2	17/11/2008	Küçük Sınav'ın uygulaması. QuarkXPress araçları hakkında bilgilendirme. Rows, colums, compositions zones, edit, text, save, export, layout as PDF sözcüklerinin tanımlarının verilmesi ve okunuşlarının öğrencilerle paylaşılması. Öğrencilerin öğrendiği komutlar ile ilgili uygulama yapmaları.
3	24/11/2008	Küçük Sınav'ın uygulaması. QuarkXPress araçlarından Measurements Penceresi. Measurements, X ve Y alanları, oklar, font ve punto ayarları ve yazı biçimi ayarlarının anlamlarının ve uygulamalarının paylaşılması. Sözcüklerin okunuşları öğrencilerle paylaşılması. Öğrencilerin öğrendiği komutlar ile ilgili uygulama yapmaları.
4	01/12/2008	Küçük Sınav'ın uygulaması. Measurements penceresine devam: çizgi kalınlıkları, renkleri, alanların döndürülmesi, alanların çarpık ayarlanması, alanların köşelerinin yuvarlanması, alanların şeffaf yapılması., pencere öğlerinin tanımlaması ve uygulamalarının paylaşılması, sözcüklerin okunuşlarının paylaşılması. Öğrencilerin öğrendiği komutlar ile ilgili uygulama yapmaları.
5	15/12/2008	İzleme Değerlendirmesinin yapılması: A3 büyüklüğünde bir sayfa kullanarak, sol, sağ, üst ve alt boşluklarını verilen ölçülerde ayarlayarak, kendilerine verilen sayfanın mizanpajının yapılması işleminin bilgisayarda QuarkXPress programı kullanarak yapılması.
6	22/12/2008	Küçük Sınav'ın uygulaması. Sınav ile ilgili geribildirim verilmesi, Runarround ve Drop Caps konularının paylaşımı, Gömme Harf yapımı, harfin satır ve sütun büyüklüğünün ayarlanması. Dersle ilgili uygulama yapılması.
7	05/01/2009	Küçük Sınav'ın uygulaması. Modify penceresi komutları: Blend, Corner radius, suppress output, gutter width, multiple insets, frame, drop shadow, angle, scale, distance ve blur sözcüklerinin tanımlarının paylaşılması ve okunuşlarının çalışılması. “Editör Masası” toplantısında yer alacak öğrencilerin seçilmesi. Dersin ikinci yarısında dersle ilgili uygulama yapılması.
8	07/01/2009	29/12/2008 tarihli dersin telafisi amacıyla yapılmıştır. Küçük Sınav'ın uygulaması. Resim alanı modify penceresi ve modify penceresinin

		measurements ile karşılaştırılması: Auto image, non-white areas, same as clipping, picture bounds, crop to bow, clipping, restrict to box ve text to box sözcüklerinin tanımlarının ve okunuşlarının öğrencilerle paylaşılması. Dersin ikinci bölümünde uygulama yapılması.
9	12/01/2009	Mizanpajı yapılacak okul dergisi Entegre Gençlik'in uygulama çalışması: Derginin sayfalarının boyutları, boşlukların boyutları, derginin mizanpajı öncesinde sayfalarının ön hazırlığının yapılması, öğrencilerin mizanpaj ile ilgili son olarak bilgilendirilmesi. Son-performans değerlendirmesinin yapılması.

Tablo 15: Grafik Tasarımı Meslek Dili I Dersinde Yer Alan QuarkXPress Kavramları

Ders No	Tarih	Dersin Konusu
1	10/11/2008	Slogan, ürün, marka, hedef kitle, konsept, ara başlık, sondan blok.
2	17/11/2008	Konsept, mesaj, tashih, alan döndürme aracı, tablo aracı, çizgi aracı, çizgi üzerine yazı yazma aracı, alan bağlantı aracı, composition zones.
3	24/11/2008	Alan döndürme aracı, tablo aracı, çizgi aracı, çizgi üzerine yazı aracı, alan bağlantı aracı, composition zones, makas aracı, resim ala düzenleme aracı.
4	01/12/2008	File, Edit, Style, Item, Page, Layout, Table, utilities.
5	05/12/2008	Ara değerlendirme.
6	22/12/2008	Sayfa Tasarımı dersinin sınavı ile ilgili olarak ders yapılmıştır.
7	29/12/2008	Mizanpaj, standart boy, baştan blok, manşet, tarayıcı, ağ bağlantıları, utilities, page
8	05/01/2009	Modify penceresi, item, frame, drop shadow, box, Picture, runaround.

Araştırma sürecinde bilgisayar yazılımı öğretiminde DOYÖ etkinlik ve stratejileri ile öğrenciler mesleki sözcükleri kullanmaya başlamışlardır. Öğrencilerin görüşlerini almaya yönelik olarak 16/01/2009 tarihinde *Grafik Tasarımı Meslek Dili I* dersinde yazdıkları kompozisyonlarda; QuarkXPress yazılımının komutlarını yazmışlardır. Öğrenciler en çok “*modify, tools, PDF, QuarkXPress, ölçü penceresi*” sözcüklerini kullanmışlardır. Aşağıda öğrencilerin yazılı örnekleri sunulmuştur:

“.....*QuarkXPress aracı ile ilgili içerikleri öğrendim. QuarkXPress içerikleri iyi anlıyorum.....*”, “*QuarkXPress programı iyi öğrendim. Masaüstü yayıncılık, gazete ve dergi terimler ve Quarkxpress menüleri öğrendim.*”, “*Ölçü penceresi, tools, modify penceresi, Quarkxpress menüleri ve PDF Öğrendim.*”

Öğrencilerin yanıtlarında kavramları kullanmaları dikkat çekicidir. Bazı öğrenciler yazılarında kavramları okunduğu gibi yazmaları sözcüklerin okunuşlarını

bildiklerini düşündürmektedir. Öğrenciler nasıl öğrendiklerini; *öğretmen anlattı, uygulama yaptım, ödev yaptım, öğretmen soruları yanıtladı ve ders notuna baktım* şeklinde anlatmışlardır. Öğrenciler araştırmacının kullandığı stratejileri nasıl öğrendiklerini anlatırken sıralamışlardır.

Araştırma bulgularının bu bölümünde QuarkXPress yazılımının öğretilmesi ile ilgili 22/12/2008 tarihli *Sayfa Tasarımı* dersi ve bu dersi destekleyen aynı tarihli *Grafik Tasarımı Meslek Dili I* dersinin video teyp betimleri sunulacaktır. QuarkXPress yazılımının komutlarının İngilizce olması önemli bir sorundur. Bu sorunu öğrenciler de “*QuarkXPress Programına Türkçesi olmadığı için yabancı olduğundan bu öğrenme sürecinde de zorlandığımızda olduk. Bunun için Nur hocada bize zorlandığımız konularda daha kolay şekilde gösterdi*” şeklinde belirtmişlerdir. Bazı öğrencilerin ise “*QuarkXPress programında bana kolay gelen birkaç şey var. Yazı alanı açıp içine yazı yazmak, resim alanı açıp içine resim yerleştirmek... gibi işlemler bana gelen en basit şeylerdir.*”, “*Quarkxpress programdan çok kolay yapıyordum hiç zorlu yok.*” sözcükleriyle programı kullanımda zorlanmadıklarını dile getirmişlerdir.

QuarkXPress Komutlarının Tanımlanması, Söylenmesi, Türkçe’si, Uygulaması: 22/12/2008 Tarihli Sayfa Tasarımı Dersi

22/12/2008 tarihli dersin ders planı iki bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde, QuarkXPress kavramlarıyla ilgili olarak; *runaround, type, item, none, drop caps, formats, character count, line count* sözcükleri amaçlanmıştır. İkinci bölümde ise izleyen etkinlikte yapılarak; komutların okunuşları ve nasıl çalıştıklarının uygulanması ve öğrencilerin anlatması amaçlanmıştır. DOYÖ ilkeleri doğrultusunda yapılan derste; *geribildirim verme, görselleştirme, model olma, tekrar etme, tanımlama yapma, soru-yanıt, doğrudan anlatım, ön bilgilerin belirlenmesi ve harekete geçirilmesi ve tahmin etme* stratejileri kullanılmıştır. Bulguların bu bölümünde yer alan ders betimlerinde *geri bildirim ve görselleştirme* stratejilerine örnekler sunulmuştur.

Geribildirim (09:03 – 9:14). *Bu hafta için bir önceki hafta yapılan İzleme Ve Değerlendirme Değerlendirmesi’nin geri bildirimini vermeyi planlamıştım.*

Öğrencilerin yaptıkları sınavların çıktılarını ve benim değerlendirme için kullandığım değerlendirme anahtarlarını öğrencilere veriyorum. Öğrenciler sınavda kendilerini

aynı değerlendirme anahtarı ile değerlendirmişlerdi. Kendi değerlendirmeleri ile benim değerlendirmemi karşılaştırmalarını istiyorum. Kendilerine verdikleri notların benim verdiğim notlarla olan farklılıkların nedenlerini öğrenmelerini amaçlamıştım. (9:05 de dersin başlamasından 2 dakika sonra Yalçın sınıfa giriyor). Öğrencilerin kendi sınavlarını kontrol ettikleri anahtar ile ben de sınavları kontrol etmiştim.

Değerlendirme anahtarının açıklama bölümüne ise yapılamayanlarla ilgili bilgi yazmıştım. Bu bilgileri öğrencilere veriyorum ve değerlendirmeyi kontrol etmelerini istiyorum (Fotoğraf 41). Bireyin kendi öğrenmesini bilinçli olarak fark etmesi ve kontrol etmesi üstbilişsel bir davranış olarak tanımlanmaktadır (Collins, 1994; Joseph, 2006; Strassman, 1997).

Fotoğraf 41: Öğrencilere Geri Bildirim Verilmesi

Filiz' e teşekkür ediyorum çünkü verilen mizanpajın aynısını yapmış. (9:07 de İhsan derse katılıyor). Öğrencilerin sınavlarıyla ilgili sorularını yanıtlıyorum. Yeni gelen öğrencilere bilgi verip sınavlarına bakmalarını istiyorum. Öğrenciler birbirlerine de bakıp değerlendirme yapıyorlar. Genel olarak sınavla ilgili soruları olup olmadığını soruyorum ve sınavlarını topluyorum. Sınıfta öğrencilerle yapılan geri bildirim çalışmaları öğrencilerin öğrenmelerini pekiştirmesi yönüyle önemlidir (Glynn, Aultman ve Owens, 2005).

Dersin öncesinde; “Yazıların resim ve yazı alanlarının etrafından akmasını sağlayan komut nedir?”, “Drop Caps nedir?”, “Drop Caps hangi menünün içinde yer

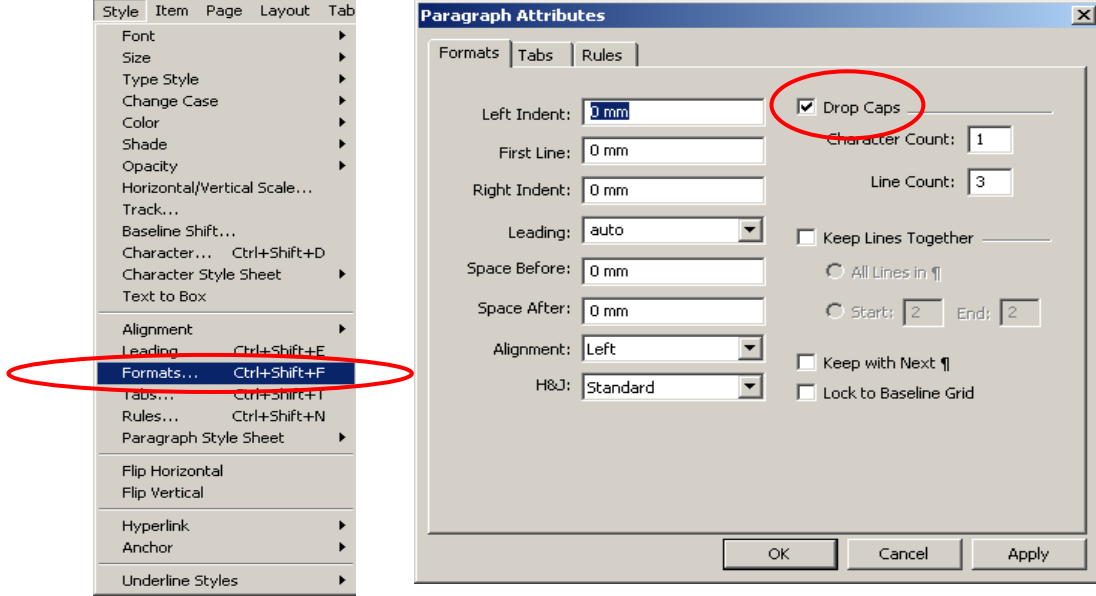
almaktadır?” ve “Drop Caps komutunun kısa yolu nedir?” soruları ile Küçük Sınav yapılmış ve öğrencilerin dersle ilgili ön bilgileri belirlenmiştir.

Görselleştirme (dergi ve gazeteler kullanılarak) (09:18 –10:19). Derste öğretilecek komutlar hakkında bilgi veriyorum. QuarkXPress komutlarının uygulanışını göstereceğim için sunu kullanmıyorum. Daha önce sunu ile gösterilen komutların tanıtımı bölümünü sözlü olarak yapıyorum. Komutların işlevleri hakkında konuşuyorum.

Araştırmacı komutların tanımlarının ve işlevlerinin paylaşıldığı bu bölümde öncelikle İngilizce komutun söylenişini öğrencilerle yapmıştır. Daha sonra komutun işlevini sorularla yönlendirerek öğrencilerden almaya çalışmıştır. Komutun işlevinin dergi ve gazetelerde nasıl görüldüğü öğrencilerle incelenmiştir. Bu amaçla sınıfa getirilen çeşitli dergi ve gazeteler kullanılmıştır. Öğrenciler dergi ve gazeteleri kullanarak komutun işlevine örnek bulmuşlardır. Komutun tanımı araştırmacının sorduğu sorularla öğrencilerle birlikte yapılmıştır. Yapılan tanım tahtaya araştırmacı tarafından yazılmıştır. Tahtaya yazılan tanım öğrencilerle sesli olarak okunmuş ve daha sonra defterlerine ve fihristlerine yazmaları için zaman verilmiştir. Yapılan bu çalışmada, DOYÖ’nin işitme engelli öğrencilerin meslek dilini öğrenmeleri için gerekli model olma, soru-yanıt, tekrar etme stratejileri kullanılmıştır.

Görselleştirme (QuarkXPress Kullanılarak): Drop Caps (Gömme Harf) çalışıyoruz. İhsan “Zormuş ama” diyor ve “Wordde daha kolay bir yolu var” diyor. Farklı bir programla karşılaştırıyor. Bu konu ile ilgili ön bilgisini söylüyor. Ben de QuarkXPress’de de kolay bir yolu olduğunu söylüyorum. Daha sonra ikinci yolun var olduğunu söylüyorum ve bunun daha kolay olduğunu söylüyorum. Bunun için bir komut olduğunu söylüyorum. QuarkXPress’deki adını söylemelerini istiyorum. Öğrenciler tahminlerde bulunuyorlar. “Drop Caps” sözcüğünü Muhsine tam olarak söyleyemiyor ama doğru olarak buluyor. Ben de tahtaya yazıyorum. Söylenişini yazıyorum ve söylüyorum. Öğrenciler tekrarlıyorlar ve defterlerine yazıyorlar. Bunun için menüleri kullanmak gerektiğini söylüyorum. Hangisi olabileceğini söylüyorum. Farklı menüler söylüyorlar. Onların söyledikleri menülere bakıyoruz. İhsan “Sital” diyor. Ben de söylenişinin “Sitayl (style)” olduğunu söylüyorum. Ben bu menüden “Formats”

penceresini açtığımızı söylüyorum ve tahtaya yazıyorum (Fotoğraf 42). Menüler konusunda öğrendiğimiz bilgileri tekrarlıyoruz. “Style” menüsünün biçim anlamına geldiği Yalçın’dan geliyor

Fotoğraf 42: Style Menüsü ve Formats Penceresi’nin Ekran Görüntüsü

Araştırmacı bilgisayarında QuarkXPress programını kullanarak söylediklerini görselleştirmiştir. Araştırmacının bilgisayarında yaptığı uygulamayı öğrenciler de projeksiyon yardımıyla izlemişlerdir. Araştırmada mesleki terminoloji içinde yer alan İngilizce sözcüklerin söylenmesi, tanınması, tanımlanması ve kullanılması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırmacı sözcüğün okunuşunu tahtaya yazmıştır. İngilizce sözcüklerin yazıldığı gibi okunmaması işitme engelli öğrencilerin bu sözcükleri söylemelerini zorlaştırmaktadır. Bu amaçla araştırmacı sözcüğü hem söyleyerek hem de tahtaya yazarak model olmuştur. Sözcük söylense de öğrenciler için bir anlam ifade etmemektedir. Sözcüğün anlamlandırılabilmesi için neye karşılık geldiğinin bilinmesi gerekmektedir. Bu amaçla sözcüğün Türkçe’si yazılarak ve söylenerek öğrencilerin anlamlandırmasına çalışılmıştır. Ancak işitme engelli öğrencilerin sözcük dağarcıklarının sınırlı olduğu bilinmektedir (Albertini ve Schley, 2003; Conrad, 1979; Paul, 2003; Tompkins, 1997). Bu nedenle Türkçe’si verilen sözcüğün tanımı ve sözcüğün aynı zamanda işlevi olan bir komut olması nedeniyle işlevi de anlatılmıştır.

Uygulama için bir örnek yazıyorum ve örnekteki 22 sayısını gömme harf olarak uygulamak istediğimi söyleyerek bunu nasıl yapacağımı soruyorum. Öğrenciler parmak kaldırıyorlar (Fotoğraf 42). Filiz’e söz veriyorum. “Sitay tıkla” “Formats” diyor. Ben de “Sitayl menüsünden Formats seçiyoruz” diyerek yapılan uygulamanın nasıl söyleneceğine model oluyorum ve Filiz’in söylediklerini genişletiyorum

Fotoğraf 43: Öğrencilerin Derse Katılımı

DOYÖ ilkelerinden yola çıkarak hazırlanan mesleki eğitim programlarının ilkelerine bakıldığında öğretmenin öğrencilere mesleki eğitim sürecinde gerek uygulama gerekse sözcüklerin okunması ve anlaşılması sürecinde model olması önemlidir (Campbell, 1997; Karasu G., 2011; Schirmer, 2000; Skillbeck, 1990; Tompkins, 2007; Uzuner ve vd., 2009).

İzleyen Etkinlik. *Dersin bu aşamasında artık yeni bir sözcük öğrenilmeyeceğini uygulama yapılacağını söylüyorum. Daha önceden hazırladığım gazete sayfalarını dağıtacağımı, bu gazetelerde öğrendikleri birçok özelliğin olduğunu belirtiyorum. Uygulama yapacakları sayfaları onlara tanıtıyorum. Uygulama yaparken başlıkları yazmalarını ancak içindeki yazıları ve resimleri internetten bulup yerleştirebileceklerini söylüyorum. Bu çalışmadaki amacın yazı ve resim yerleştirmek değil uygun bir mizanpaj yapmak olduğunu söylüyorum. Filiz’in sorusu üzerine tekrar anlatıyorum. Mesleki sözcüklerin yeri geldikçe kullanılması tekrar yapmaya fırsat vermesi yönüyle önemli bir çalışmadır. Bu şekilde öğrencilerle ortak bir meslek dili geliştirilmesi sözcüklerin öğrenilmesi ve kalıcılığının sağlanması için çalışmalar yapılmasına fırsat*

yaratılmaktadır (Nagy, 1988). *Ölçülü yapmak için cetvelleri olmadığını söylediklerinde onlara gidip almalarını söylüyorum. Alıp gelen öğrencilere hemen sayfalarını veriyorum ve başlıyorlar. Öğrencilere verdiğim numaralı sayfaları kime verdiğimi not ediyorum. Öğrenciler uygulama yaparken öncelikle bilgisayarlardan, işletim sisteminden ve QuarkXPress yazılımından ve kaynaklanan sorunların giderilmesi için yardımcı oluyorum. Tüm bilgisayarların ve yazılımların doğru çalıştığından emin oluyorum.*

İzleyen Etkinliğin uygulama yönergesi Şekil 10'daki adımları içermektedir:

Uygulama Adımları:

- A4 sayfasın açınız.
- Sayfanın boşlukları size verilen sayfayı ölçerek yapınız.
- Size verilen sayfayı yapınız.
- Font ve puntoyu uygun olarak ayarlayınız.
- Resimler için benzeyen resimler bulunuz.
- Yazıların başlıklarını doğru olarak yazınız.
- Haberlerin içindeki yazıları farklı yazabilirsiniz.
- Yaptığınız çalışmayı znkaya@gmail.com adresine mail olarak gönderiniz ve çıktısını alınız.

Şekil 10: İzleyen Etkinliğin Uygulama Yönergesi

İzleyen Etkinlik çalışmasında araştırmacı tarafından yönergeyle birlikte öğrencilere A4 büyüklüğünde dört parçaya bölünen gazeteler dağıtılmıştır. Öğrencilerin bu gazeteyi temel alarak yönergede belirtilen adımlar doğrultusunda QuarkXPress uygulaması yapmaları beklenmiştir.

İzleyen Etkinlik sürecinde öğrenciler verilen sayfayı QuarkXPress kullanarak yapmışlardır. Öğrenciler uygulama yaparken araştırmacı öğrencilerin yanlarına giderek derste öğrenilen komutlarla ilgili sorular sormuştur. *İzleyen Etkinlik* sürecinde öğrencilerde araştırmacıya sorular sorarak komutların uygulanması ile ilgili netleştirme yapmışlardır.

Araştırma raporunun bu bölümünde yer verilen etkileşim örnekleri; *Ön Performans* sınavında sayfaya herhangi bir öge ekleyemeyen ve ders sürecinde diğer öğrencilerden daha çok zorlanan, soru soran ve bunun yanında en çok gelişme gösteren, izleme yönlendirme değerlendirmesinde sınıfta en iyi çalışmayı yapan Filiz'in etkileşim örneği yazılmıştır.

Filiz(11:40-11:43): Filiz yaptığı uygulama ile ilgili olarak soru soruyor ancak söyledikleri anlaşılıyor. Eliyle işaret ediyor. Resimlerden birini diğerinin üstüne koymak istiyor. O işlemi onun yapabileceğini söylüyorum. “Yap bi göreyim” diyorum. Filiz işlemi yapıyor. Back ve Front sözcüklerini karıştırmış. Back işaretliyor. Ben de “Back arka ön?” diyorum ve onun söylemesini bekliyorum. Filiz söylemiyor ekrandan işaret ediyor ve komutu gösteriyor. Ben de onun işaret ettiği komutu söylüyorum ve “Ön front” diyorum. İşlemi yapıyor ancak işlem olmuyor. Neden olmadığını anlatıyorum. “Bu resim olduğu için yazıyı üzerine almıyor. Çünkü etrafından dolaşıyor. Runarround var. Runarround’u atmam lazım. Nasıl atabilirim?” diyorum. Filiz işlemi yapıyor. Ancak doğru yapmadığını görünce işlemi adım adım yaptırıyorum. “Runarround. Aç. Runarround’u aç.” diyorum ve açmasını bekliyorum. Ancak Filiz başka bir işlem yapıyor. “Nasıl açıyorduk?” diye soruyorum. Yanıt vermeyince “Benim söylediğimi anladın mı?” diye soruyorum. Filiz “Runerund” diyor. Onu onaylıyorum. Filiz alanı seçiyor. Ben de “İki kere tıklıyorduk” diyorum. Filiz işlemi yapıyor. Pencere açılıyor. “Runarround nerede?” diye soruyorum. Filiz ekranda komutu göstererek “Burada” diyor. Onu onaylıyorum ve “Evet seç onu” diyorum. Runarround ekranı açılıyor. “Bak ne var orada?” diyorum. Ekrandaki “Item” komutunu göstermesini istiyorum. Filiz “Ran” diyor. Ben de komutun adını doğru söyleyebilmesi için söylüyorum “Bak dinle aytım (item)” diyorum. Filiz benim söylediğimi tekrar ediyor “Aytım (item)” diyor. Ben de “Aytım (item) varsa üzerine yazamazsın” diyorum. Filiz “Aaaaaa” diyerek anladığını belirtiyor. Ben de “Ne yapman lazım?” sorusu ile “İtem” yerine “None” işaretlemesini bekliyorum. Filiz “Nan (none)” diyor. Ben de onu onaylayarak “Evet nan (none) yapman lazım” diyorum. Filiz işlemi yapıyor. Yaptıklarını onaylayarak “Evet aferin şimdi yap bakalım” diyorum. Filiz “Okey” diyor. Ben de “şimdi arkaya koydun mu oldu” diyorum. Filiz “Aaaa” diyerek anladığını belirtiyor ve işlemi yapıyor. Araştırmacı yapılan işlem tekrarı ile öğrencinin komutun işlevini netleştirmesini sağlamıştır. Aynı zamanda araştırmanın amacı doğrultusunda öğrencinin İngilizce komutu doğru söylemesi için dinleme, tekrar etme ve model olma stratejilerini kullanmıştır. Öğrenci yaptığı tekrarlarla komutun söylenişini doğru olarak yapmıştır.

İzleyen Etkinlik sonrasında Filiz’in yaptığı sayfa Fotoğraf 44’de görülmektedir. Öğrenci izleyen etkinlikte gerekli ayarlamalar doğru yapılarak sayfa açmıştır.

Öğrencilere bir gazetenin dörtte biri verildiği için sayfanın sağında, solunda, altında ya da üstünde yarım kalmış yazılar bulunmaktadır. Öğrencilerden bu yarım kalan haberleri incelemeleri ve aynı şekilde mizanpajda yapmaları beklenmiştir. Filiz yarım kalan haberleri gerçek sayfada gördüğü gibi mizanpajını yaparak istenenleri yerine getirmiştir. Ayrıca gerçek sayfada görünen inisyal harf, resim alanının döndürülmesi, eğik yazı, renkli alan içine yazı yazma gibi tasarımları da doğru yapmıştır. Öğrenciler tamamladıkları uygulamayı aynı tarihte e-posta ile göndermişlerdir.

Fotoğraf 44: Filiz'in Yaptığı İzleyen Etkinlik Çalışması (22/12/2008)

Zenginleştirme Etkinliği: İzleyen Etkinlik süresinde öğrencilerin ödev dosyaları incelenmiştir. 01/12/2008 tarihinde verilen dergi ödevlerinin dosyaya yerleştirilmesi çalışması yapılmıştır. 01/12/2008 tarihinde verilen zenginleştirme çalışmasının konusu; verilen dergi sayfasının aynısını QuarkXPress kullanarak yapmalarıdır. Öğrencilere verilen kontrol listesi ile ödevlerini değerlendirmeleri istenmiştir. Öğrenciler dergi sayfasının mizanpajını hafta içinde yapmışlardır.

01/12/2008 tarihinde öğrencilerin dergi sayfaları incelenerek ödev dosyalarında değerlendirilmesi yapılmıştır. Yapılan ödevler içinde araştırma sürecinde en çok ilerlemeyi gösteren ve en iyi ödevi yapan Filiz'in ödevi örnek olarak gösterilmiştir.

Fotoğraf 46’ da ise Filiz’in QuarkXPress kullanarak yaptığı sayfa görülmektedir. Öğrencinin yaptığı sayfanın orijinal sayfaya ölçü ve mizanpaj olarak çok benzediği görülmektedir. Öğrenci benzerliği sağlamak amacıyla internetten araştırarak bulduğu sayfanın aslına benzeyen resimleri kullanmıştır. Ayrıca *resimlerin döndürülmesi, resim üzerine yazı yazılması, yazı alanına çerçeve verilmesi, eğik yazı yazılması* ile tasarımı orijinal sayfaya oldukça benzettiği görülmektedir.

Fotoğraf 46: Filiz'in QuarkXPress ile Yaptığı Dergi Sayfası

İşbirliği Yapılmasını Göstermek: 22/12/2008 Tarihli Grafik Tasarımı Meslek Dili I Dersi

22/12/2008 Tarihli *Grafik Tasarımı Meslek Dili I* dersinde 15/12/2008 tarihinde *Sayfa Tasarımı* dersinde yapılan *İzleme Ve Yönlendirme Değerlendirmesi*'nin sorularının incelenmesi çalışması yapılmıştır. Derste sözcüklerin ve öğrencilerin sınavda yaptıklarının sözlü ve yazılı olarak tekrarlanması planlanmıştır. Ders planında *Verdana, Timesnewroman, left, right, top, bottom, dönme açısı, horizontal* ve *vertical* komutları amaçlanmıştır.

Dersin girişinde Sayfa Tasarımı dersinin sınavında yapılan sayfa tahtaya yapıştırılıyor. Daha sonra sınav yönergesinin önce sessiz okuması yapılıyor. Öğrencilerle birlikte araştırmacı da sınavı sessiz okuyor ve öğrencilere model oluyor.

Daha sonra sesli okuma çalışması yapılıyor (Fotoğraf 47). Öğrenciler yönerge adımlarını sırayla okuyorlar. Araştırmacı okuma sırasında gerekli gördüğü yerlerde düzeltme yapıyor. Okunuşunda sıkıntı yaşanan İngilizce sözcüklerin söylenişine model oluyor ve doğru söylenmesini sağlıyor. İngilizce sözcüklerin okunuşlarını tahtaya yazıyor ve birlikte sesli okuma yapıyorlar.

Fotoğraf 47: Sesli Okuma Çalışması

Sınavda yapılanları öğrenciler sırayla sözlü olarak anlatıyorlar. Güzin öğrencilerin söylediklerini diğer öğrencilere de sorarak onay alıyor. Yönergede yapılanları sırayla öğrenciler söylüyorlar.

Derste A3 ile tabloid boy arasındaki boyut farkı ile ilgili sorun yaşanıyor. Custom sözcüğünün tanımı ile ilgili araştırmacı sorun yaşıyor. Öğrenciler sözcüklerin

tanımını doğru yapıyorlar. Ders arası verildiğinde Sayfa Tasarımı dersini yürüten araştırmacıya sormaya karar veriyorlar. Ders sürecinde yaşanan sözcüğün tanımı ile ilgili sorunda Sayfa Tasarımı dersini yürüten araştırmacı ile Grafik Tasarımı Meslek Dili I dersini yürüten öğretim elemanı işbirliği yapmışlardır. Grafik Tasarımı Meslek Dili I dersini yürüten öğretim elemanı bu işbirliğini ders sonrasındaki değerlendirmesinde şu şekilde yazmıştır: “Tabloid, standart boy ve custom terimleri ile ilgili derste bir tartışma yaşandı ve custom komutu ile ben ilk kez karşılaştım. Bunun ne olduğunu bilemedim ve sadece tahminimi söyledim. Bu konuda öğrencileri Nur’a yönlendirdim. Tabloid ile A-3 kağıdın aynı boy olup olmadığını, sınavda A-3 kağıt istediklerinde bunun olmadığını ve customdan giderek istedikleri boyutu ayarladıklarını tartıştık. Derse arasında Hülya Nur’a gidip soruyu sormuş, Nur da tabii ki hemen bulunduğu bütün tabloid gazeteleri alıp odama geldi, ders arasında; tabloid boyun standart olmadığını, tabloid gazeteler arasında birkaç cm de olsa fark olduğunu, A-3 ile tabloid gazeteyi eşleyemeyeceğimizi ve custom komutu ile istediğimiz ölçüleri girebildiğimizi bana anlattı. Ben de bunları aynı şekilde öğrencilerle derste paylaştım ve tabloid gazeteleri öğrencilere göstererek aralarındaki farkı konuştuk”.

Sayfa Tasarımı dersinde yapılan mizanpaj çalışmasında yapılan işlemler sözlü olarak yapılmıştır. Aynı zamanda bu çalışma sırasında karşılaşılan komutaların İngilizce okunuşları çalışılmıştır. Öğrenciler yaptıklarını söylerken tüm öğrencilerin katılımı sağlanmıştır.

Son Performans Değerlendirmesi: 12/01/2009 Tarihli Sayfa Tasarımı Dersi

Dersin girişinde ödevlerin değerlendirilmesi ile ilgili bilgi verilmiştir. Ödev notlarının internet ortamında yayınlanacağı duyurulmuştur. Daha sonra yapılacak okul dergisinin kuralları öğrencilere açıklanmıştır. Derginin kuralları tahtaya yazılmış ve öğrencilerin de defterlerine yazmaları istenmiştir.

Sınav için gerekli dosyaların bilgisayara yüklenmesi (11:30). Son-Performans

Değerlendirmesi için öncelikle öğrencilerin bilgisayarlarına gerekli dosyalar yüklenmiş ve yapmaları istenen sayfa verilmiştir. Daha sonra öğrenciler bilgisayarları başına geçerek uygulamaya başlamışlardır.

Uygulama başladıktan sonra ilk 10 dakikada tüm öğrenciler QuarkXPress sayfasını açabilmişlerdir. Uygulama sırasında öğrenciler daha çok onaylama sorusu sormuşlardır. Tasarımın kuralları gerek yönergeden gerekse örnek sayfadan bakılarak uygulanmıştır.

Öğrencilerin yaptıkları sayfalar taşınabilir harddisk ortamına yüklenmiştir. Ancak Deniz'in yaptığı sayfa bilgisayardan kaynaklanan bir hata nedeniyle kayıt işlemi yapılırken kilitlendiği için bilgisayardan alınamamıştır. Bu nedenle değerlendirmeye alınamamıştır. Ön performans sınavına katılmayan Doğan'ın son sınavı da değerlendirmeye alınmamıştır. Diğer öğrencilerin yaptıkları sayfalarda yönergede verilen işlemlerin yapıldığı görülmektedir. Tablo 16'da öğrencilerin son sınavda yaptıkları ve ön sınavda yapamadığı işlemler yer almaktadır.

Tablo 16: Ön ve Son Performans Değerlendirmesinde Öğrencilerin Başarıları

Öğrenci	Ön Performansta Zorlandığı İşlemler	Süre	Son Performansta Başardığı İşlemler	Süre
Gülbüz	Sayfayı açmadığı için hiçbir işlemi yapamamıştır. Süre sonuna kadar beklemiş , ancak işlemleri yapamamıştır.	60'	Tasarımda bulunan tüm işlemleri doğru olarak yapmıştır. Tasarımda boşluklar bırakmıştır	74'
Leyla	Sayfa ayarlarını doğru yapmadan açmıştır. Yazı ve resim alanlarına yazı ve resimleri taşıyamamıştır. Sayfasını kayıt edememiştir.	60'	Tasarımı doğru olarak uygulamıştır. Şeffaf alanlı yazı alanlarından birini ayarlamayı unutmuştur.	30'
Muhsine	Süre sonuna kadar beklemiş daha fazla işlem yapmamıştır. Sayfa ayarlarını doğru yapmadan sayfayı açmıştır. Resim alanı açmıştır. Ancak içine resim yerleştirememiştir. Sayfasını kayıt edememiştir. Süre sonuna kadar beklemiş ancak daha fazla işlem yapamamıştır.	60'	Tasarımı doğru olarak uygulamıştır. Tasarımda yer alan tüm işlemleri yapmıştır. tasarımda az miktarda boşluk bırakılmıştır.	75'
Filiz	Sayfa ayarlarını yapmadan sayfayı açmıştır ancak hiçbir işlem yapamamıştır. Sayfasını kayıt	60'	Tasarımın tüm işlemleri doğru olarak yapılmıştır.	55'

	edememiştir. Süre sonuna kadar beklemiştir. Ancak işlem yapamamıştır.		
Hülya	Sayfa ayarlarını yapmadan 60' Sayfayı açmıştır. Açılan sayfaya alan ekleyememiştir. Sayfasını kayıt edememiştir. Sürenin sonuna kadar beklemiş ancak işlem yapamamıştır	Tasarımı doğru olarak yapmıştır. Şeffaf alan ayarlarını yapamamıştır.	78'
Yalçın	Sayfa ayarlarını yapmadan 60' sayfayı açmıştır. Tasarıma uygun olarak yazı ve resimleri yerleştirememiştir. Paragraf ayarını uygulamamıştır. Yaptığı sayfayı kayıt edememiştir. Süre sonuna kadar beklemiştir. Ancak işlem yapamamıştır	Tüm uygulamaları yapmıştır. Sadece tasarımda kullandığı yazılara bloklama ayarını yapamamıştır.	45'
İhsan	Sayfa ayarlarını yapmadan 60' Sayfayı açmıştır. Yazı ve resim alanlarında Sadece bir başlığın fontunu farklı komut kullanmamıştır. Yaptığı sayfayı kayıt edememiştir. Süre sonuna kadar beklemiştir. Ancak işlem yapamamıştır.	Tasarımı doğru olarak uygulamıştır.	65'

Ön performans sınavında sayfayı açtıktan sonra hiçbir işlem yapamayan ve süreç içinde en fazla gelişim gösteren Filiz'in sayfası Fotoğraf 48'de örnek olarak sunulmuştur.

Filiz mizanpajında; şeffaf alan ayarlama, gömme harf, yazı alanına renk verme, sayfa boşluklarını doğru ayarlama, resim alanına resim alma, yazı alanına yazı alma, haberleri doğru olarak tasarıma yerleştirme, sütunların arasında doğru boşluk ayarlama ve sayfa boşluklarını doğru kullanmayı başarmıştır. Sütunlarda dul paragraf kullanmış ve kurallarda verilen font ve punto ayarlarını yapmıştır. Öğrenci tasarım kurallarında belirtilen tüm özellikleri uygulamıştır. QuarkXPress komutlarını ve menüleri doğru olarak kullanmıştır.

Fotoğraf 48: Filiz'in Son Performans Sınavı

Engelliler Entegre Yüksekokulu'nda eylem araştırması yöntemiyle uygulanan, DOYÖ'nin ve mesleki eğitim programlarının ilkeleri doğrultusunda gerçekleştirilen işbirliği çalışmasının öğrencilerin mesleki bir bilgisayar programının İngilizce komutlarının tanınmasında, tanımlanmasında, söylenmesinde, uygulanmasında ve uygulamanın anlatılmasında öğrencilerin gelişmesine katkıları olduğu görülmüştür. Araştırma sürecinde çıkarılan okul dergisinin; öğrencilerin çok çeşitli yazma çalışmaları yapmalarına fırsat verdiği ve yazılan yazıların yayınlanmasının öğrencileri motive ettiği ve daha çok yazmalarını sağladığı görülmüştür. Dergi çalışmasının aynı zamanda çok farklı tasarımlar yapmalarına, yaptıkları tasarımları uygulamalarına ve uygulama sürecinde ortaya çıkan sorunların çözümleri ile gerçek deneyimler edinmelerine fırsat

verdiği görülmüştür. Derginin mizanpaj çalışmasında derginin kuralları ve ortak mizanpajın getirdiği kurallar nedeniyle mesleki terminolojiyi kullandıkları görülmüştür.

Araştırmada yapılan işbirliğinin öğrenciler tarafından da olumlu karşılandığı çeşitli ortamlarda öğrenciler tarafından belirtilmiştir. Dersin işlenişi ile ilgili olarak öğrencilerin öğretim elemanını yaptıklarını onayladıkları kendileri de olsa bu şekilde yapacaklarını belirtmişlerdir. Bu şekilde öğrencilerin derste motive oldukları ve ders sürecine gönüllü olarak katıldıkları görülmüştür. Aynı zamanda verilen ödevlerin öğrencilerin araştırma ve uygulama yeterliliklerini geliştirdiği görülmüştür. Öğrencilere zenginleştirme çalışması olarak her hafta verilen dersin konusuyla ilgili ödevler derse öğrenilen bilgilerin tekrarını sağlaması yönüyle önemlidir.

Araştırmada DOYÖ'nin ve mesleki eğitim programlarının ilkeleri ve stratejileri ışığında çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Bu bakış açısıyla araştırma bulguları diğer işitme engelli gençler için sağlanacak öğretim ortamlarına örnek olabilir. İşbirliği çalışmasında uygulanan modelin etkililiği çeşitli bilimsel araştırma yöntemleriyle sınanması önemlidir. Bu araştırma bulguları DOYÖ ve mesleki eğitim programlarının ilkeleriyle daha mikro düzeyde analiz edilebilir. Araştırmada yapılan işbirliği daha çok dersin içine alındığı bir işbirliği çalışması ile genişletilebilir. Ayrıca araştırma farklı programların olduğu işitme engelliler alanında eğitim veren farklı eğitim birimlerinde gerçekleştirilebilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde elde edilen bulguların alan yazınla ilişkilendirilerek tartışılması ve bulguların ışığında öneriler yer almıştır. Araştırma bulgularıyla ilgili tartışma; bu süreçte alınan önlemler, karşılaşılan sorunlar ve çözümler üzerine kurgulanmıştır.

Araştırmanın temel problemi olan “*İşitme engelli bireyler meslekleriyle ilgili nasıl daha donanımlı eğitilebilir?*” sorusunu yanıtlamak araştırmanın amacını oluşturmuştur. Araştırmada temel problemin çözümüne yönelik olarak, işitme engelli öğrencilerin mesleki eğitimlerinin yükseköğretim aşamasında, *Dengeli Okuma Yazma Öğretimi (DOYÖ) İlkeleri* ve *Mesleki Eğitim Programlarının İlkeleri* göz önünde bulundurularak hazırlanan mesleki eğitimlerinde, bir dergi çıkarma sürecinin yanı sıra dergi çıkarmak için kullanılan bilgisayar programının komutlarının kullanımı (uygulanması), İngilizce sözcüklerin ve komutların tanınması, söylenebilmesi ve tanımlanması amacıyla meslek dersi ile dil derslerinin işbirliğinin yapısı incelenerek eylem planları geliştirilmiştir. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın alt amaçları şunlardır:

1. Mesleki Eğitim Programları ve Dengeli Okuma Yazma Öğretimi ilkelerine göre işitme engelli üniversite öğrencilerine bilgisayar yazılımı öğretim süreci nasıl gerçekleşmiştir?
2. Mesleki eğitimde bir bilgisayar yazılımı kullanılarak gerçekleştirilen yayın çıkarma sürecinde uygulanan;
 - a. Modelin bileşenleri nelerdir?
 - b. Modelin bileşenlerinin modeldeki önemi nedir?
 - c. Modelin çalışması nasıl gerçekleşmiştir?
 - d. Modelin çalışmasında karşılaşılan sorunlar nelerdir ve nasıl çözülmüştür?
3. Modelin işleyiş sürecinde işitme engelli öğrencilerin mesleki bilgilerinde ne gibi değişiklikler olmuştur?
4. Dergi çalışması hakkında;
 - a. Öğrencilerin görüşleri nelerdir?
 - b. Öğretim elemanlarının görüşleri nelerdir?

Eylem araştırmalarında değişkenler arasında neden sonuç ilişkisi kurulmamakta ve genelleme yapılamamaktadır. Ancak eylem araştırmalarının metodolojik özelliği, çeşitli değişkenlerin birbirleriyle karşılıklı ve birbirini destekleyen (sinerjik) ilişkilerinin sistematik olarak ele alınmasıyla problem durumların etkili bir şekilde çözümüne olanak sağlamaktadır. Araştırmanın temel problemi doğrultusunda dergi çıkarma sürecinin ve ürünün sistematik olarak, ayrıntılı bir şekilde açıklanması, süreçte yaşanan sorunlar ve sorunlara getirilen çözümlerin paylaşılması, araştırmacının veriye yakın olması, süreci yakından takip edebilmesi ve sürecin döngüsel ve sistematik olarak incelenebilmesinden dolayı araştırma eylem araştırması olarak desenlenmiştir. Araştırma bulguları işitme engelli bireylerin mesleki eğitim programları için bir bakış açısı getirmiş olsa da bulgular tüm işitme engelli niversite öğrencilerine genelleme yapılmadan araştırma süreci ayrıntılı bir şekilde sunulmuştur (Mills, 2003).

Öğretim Sürecinin Gerçekleşmesi

İşitme engelli niversite öğrencileri için uygun öğrenme ortamları sağlanarak, bir dergi çıkarma sürecinin ve ürünün incelendiği araştırma *“Hazırlık”* ve *“Uygulama-rn Geliştirme”* olmak üzere iki süreçten oluşmuştur. *“Hazırlık”* süreci; 2007-2008 ğretim yılının Güz-Bahar-Yaz dönemlerini kapsayan bir yıl boyunca devam etmiştir. *“Uygulama- rn Geliştirme”* süreci ise 2008-2009 ğretim yılı Güz Dönemini kapsamıştır. Araştırmanın sürecinde ve sonunda araştırma verileri çeşitli analiz teknikleri kullanılarak analiz edilmiştir.

Araştırma yöntemi araştırma sürecinde karşılaşılan sorunlara zamanında ve etkili çözümler bulunmasına fırsat vermiştir. Araştırma sürecinde öncelikle öğrencilerin ön bilgilerinin belirlenmesi amacıyla n performans sınavı yapılmıştır. Bu sınav doğrultusunda alınan kararlar ile dersler planlanarak yrtlmştir. Ders sürecinin tamamlanmasından sonra öğrencilerin dönem sonundaki durumlarını öğrenmek için son performans sınavı yapılmıştır. Mesleki eğitimin gerçek ortamları yansıtması gerekliliği araştırma sürecinde gz önünde bulundurulmuştur.

Mesleki eğitimin hedefi, mesleğin gerektirdiği beceri ve davranışları bireye kazandırmaktır (Alkan, Doğan ve Sezgin, 2001). Aynı şekilde mesleki eğitim programlarının hazırlanması ve uygulanması ile ilgili ilkeler incelendiğinde, mesleki eğitim alan bireylere anlamlı ve gerçekçi ortamlar sağlanması gerektiği belirtilmektedir

(Pea, 1989, Akt. Berryman, 1991). Araştırmada Grafik mesleğinin gerektirdiği; tasarım okuma, tasarım uygulama ve mesleki açıdan önemli bir bilgisayar programının kullanılması becerilerinin kazandırılmasına yönelik olarak etkinlikler düzenlenmiştir. Düzenlenen eğitim etkinlikleri anlamlı ve gerçekçi ortamlar sağlanarak yapılmıştır. Grafik bölümü öğrencilerinin dergi tasarımı yapması ve yapılan tasarımı dergiye uyarlaması sürecinde gerçek ortamların oluşturulmasına yönelik olarak yoğun çaba harcanmıştır. Skillbeck (1991)'in de belirttiği gibi mesleki eğitim programlarının taşınması gereken özellikler arasında gerçekçi ortamların hazırlanması ve konuların sadece teorik olarak değil, uygulama bilgisini de içermesi önemlidir. Bu nedenle yaratılan gerçekçi ortamların yapılan uygulamaların anlamlandırılmasına katkıda bulunduğu düşünülmektedir.

Araştırma sürecinde SCANS (1991) raporunda belirtilen temel yeterliklerin kazandırılması amacıyla çeşitli önlemler alınmıştır. Öğrencilerin zaman kullanımı konusunda becerilerinin geliştirilmesi amacıyla, *Zenginleştirme Etkinliği* kapsamında yapılan ödevlerin belirli sürelerde tamamlanarak teslim edilmesi, *İzleyen Etkinlik* çalışmalarında belirli bir sürede belirli bir çalışmanın yapılması gibi etkinliklere yer verilmiştir. Kişilerarası iletişim becerilerinin geliştirilmesine yönelik grup çalışmaları ve birlikte yapılan dergi çalışması öğrencilerin hem meslek dilini kendi aralarında kullanmalarına fırsat vermiş, hem de işbirliği yapma becerilerinin gelişmesine katkıda bulunmuştur. Öğrencilerin bildiklerini ve yaptıklarını diğer kullanıcılara aktarabilmesi amacıyla yapılan *İzleyen Etkinlik* sürecinde *yaptığını ifade etme etkinliği* önemli bir çalışmadır. Araştırmada işitme engelli üniversite öğrencilerinin bilgisayar programını sadece kullanması değil, yapabildiklerini anlatması da amaçlanmıştır. Bu şekilde meslektaşlarıyla doğru iletişimi kurması planlanmıştır. Bu durum SCANS (1991) raporu ile uyumludur.

SCANS (1991) raporunda belirtilen temel beceri ve niteliklerin geliştirilmesine yönelik olarak öğrencilerin temel becerilerini geliştirmeleri amacıyla; okuma, yazma, dinleme ve konuşmaya yönelik olarak derslerde DOYÖ etkinlik ve stratejileri kullanılmıştır. Örneğin, öğrencilerin düşünme becerilerini geliştirmeye yönelik olarak derslerde *tahmin etme* stratejisi kullanılmıştır. Böylece öğrencilerin mantık yürüterek problem çözebilmelerine fırsat verilmiştir. Öğrencilerin ön bilgilerini kullanmalarını sağlamak için *soru-yanıt* ve *tahmin etme* stratejileri kullanılmıştır. Ayrıca mesleki

sözcüklerin öğretilmesinde meslek dersi ve işbirliği yapılan dil derslerinde de DOYÖ etkinlik ve stratejileri kullanılmıştır. Mesleki eğitimde yer alan mesleki terminolojinin ve bilgisayar yazılımının İngilizce komutlarının ve sözcüklerinin öğrenilmesi, öğrencilerin mesleki sözcük dağarcıklarının gelişmesine katkıda bulunacaktır. Dil gelişiminde sözcük dağarcığı önemlidir (Bauman ve Kameenui, 2004; Hiebert ve Kamil, 2005; Stahl ve Nagy, 2006). Sözcük dağarcığı okuma anlamının temelini oluşturmaktadır (Nagy, 2005; Stahl ve Nagy, 2006). Mesleki sözcük dağarcığının geliştirilmesi, mesleki metinlerin okunup anlaşılmasına katkıda bulunacaktır. Bu nedenle, sözcük dağarcığının gelişimine yönelik olarak stratejilerin kullanılması önemlidir (Bauman ve Kameenui, 2004; Nagy, 2005).

Mesleki eğitim sürecinde öğrencilerin temel beceri ve niteliklerinin geliştirilmesine yönelik olarak mesleki eğitim programlarının hazırlanması gerekmektedir. Mesleki eğitim programının hazırlanmasında dört ilkedен söz edilmektedir: *öğrenciler eğitim amaçları konusunda bilgilendirilmeli, rehberlik hizmetleri sağlanmalı, destek eğitimler verilmeli, anlamlı ve aktif uygulamalar sağlanmalıdır* (Campbell, 1997). Mesleki eğitim programlarının içeriklerinin bu ilkeler ışığında düzenlenmesi temel beceri ve niteliklerinin geliştirilmesine katkı sağlayacaktır. Araştırma süresince öğrencilere ders sürecinde ve ders sonunda neler yapılacağı konusunda bilgi verilerek öğrenme amaçları sunulmuştur. Aynı zamanda derslerde meslekleri ile ilgili uygulamalara yer verilmiştir. Öğrenciler *İzleyen Etkinlik* ve *Zenginleştirme Etkinliği*'nde yaptıkları uygulamalar da öğrenciler geribildirimler ile desteklenmiştir. Yapılan destek çalışması sadece meslek dersinde değil, aynı zamanda işbirliği yapılan dil derslerinde de devam etmiştir.

Mesleki eğitimin amacına uygun, verimli ve etkili olması için Campbell (1997)'in belirttiği özellikler doğrultusunda araştırmada bazı önlemler alınmıştır. Meslek dersi sürecinde seçilen yazılım iş ortamında çok kullanılan bir yazılımdır. Bu şekilde öğrencilerin iş ortamlarına becerileri transfer etmeleri amaçlanmıştır. Mesleki eğitim sürecinde hem teorik, hem de uygulamalı eğitim fırsatları sağlanmıştır. Öğrencilerin ders sürecinde ve ders sonrasında yapılan *Zenginleştirme Etkinliği*'nde yaptıkları performanslar değerlendirilmiştir. Performanslar için geliştirilen kontrol listeleri ile öğrencilerin kendilerini değerlendirmeleri sağlanmıştır. Öğrencilerin kendilerini değerlendirmeleri üstbilişsel bir davranıştır (Collins, 1994; Joseph, 2006;

Strassman, 1997). Bu çalışma öğrencilerin yaş olgunlukları ve mesleki eğitimleri ile uyumludur.

Öğrencilerin mesleki eğitim sonrasında kendilerini geliştirmelerine yönelik olarak dil derslerinde araştırma yapma ve araştırılan konuların özetlenmesine yönelik olarak yapılan çalışmalar, öğrencilerin yaşam boyu eğitim sürecine destek sağlayacağı düşünülmektedir.

Alkan, Doğan ve Sezgin (2001) mesleki eğitimin üç temel amacını “*uygun öğrenme ortamının sağlanması*”, “*gerekli becerilerin geliştirilmesi*” ve “*istenilen davranışların oluşturulması*” olarak belirlemişlerdir. Araştırma sürecinde mesleki eğitimin bu üç temel amacı göz önünde bulundurulmuştur. Öncelikle öğrencilerin mesleki eğitim sürecinde uygun ortamlarda eğitim alabilmesi için gerekli laboratuvar donanımı sağlanmıştır. Laboratuvarların gerekli donanımlarla donatılması mesleki eğitim için yeterli değildir. Aynı zamanda laboratuvarlarda bu eğitimin verilmesi için gerekli destek malzemelerin de bulunması önemlidir. Araştırma sürecinde laboratuvarlar bilgisayar, projeksiyon ve internet donanımı ile desteklenmiştir. Ayrıca dersler için ders notu hazırlanmıştır. İşitme engelli üniversite öğrencileri için meslekleriyle ilgili ve dil düzeylerine uygun okuma metinleriyle derslerin desteklenmesi önemlidir. Aynı zamanda meslek dersi ile dil dersleri arasındaki işbirliği ile öğrencilere önemli ölçüde destek sağlanmıştır. Öğrencilerin mesleki becerilerinin geliştirilmesine yönelik olarak seçilen yazılımın iş ortamlarında en çok kullanılan yazılım olmasına dikkat edilmiştir. Bu şekilde öğrencilerin güncel bilgilerle donatılması amaçlanmıştır. Öğrencilerin bilgisayar programını sadece kullanması değil aynı zamanda farklı ortamlarda bu programın özelliklerini ve yapabildiklerini paylaşabilmeleri amacıyla programdaki komutların anlatılması, komutların söylenmesi, tanımlanması ve yapılanların anlatılması etkinliklerine de yer verilmiştir. Öğrencilerin aldıkları mesleki eğitimin dil dersleri ile desteklenmesi sağlanarak istenilen davranışların oluşturulması amacıyla ders programlarının içerikleri zenginleştirilmiştir.

Genel olarak mesleki eğitim programları, bireylere meslekle ilgili bilgi, beceri ve nitelikleri kazandırabilmek için tasarlanmaktadır. Tasarlanan bu eğitim programı içinde yer alan derslere bir bütün olarak bakmak önemlidir. Uygun derslerin meydana getirdiği bu bütünlük içinde işbirliği yapılması öğrencilerin bilgilerini ilişkilendirmesi ve anlamlandırabilmesi açısından önemlidir (Sezgin, 1994). Bu açıdan bakıldığında

araştırma sürecinde kurgulanan işbirliğinin düzenli ve sistematik olarak yapılması ve kontrol edilmesinin oluşturduğu sinerjik yapının sonuca olumlu katkıda bulunduğu söylenebilir.

Araştırma Modelinin Bileşenleri ve İşleyişi

Araştırma sürecinde oluşagelen modelin bileşenleri; meslek dersleri “*Sayfa Tasarımı*” ve “*Grafik Tasarım II*”, dil dersleri “*Yazılı ve Sözlü Anlatım Uygulamaları*” ve “*Grafik Tasarımı Meslek Dili*” dersleri ve “*ürün*” dür.

İşitme engelli üniversite öğrencilerinin meslekleriyle ilgili bir bilgisayar programının kullanımı, sözcüklerinin tanımlanması, söylenebilmesi ve programın komutlarının işlevlerinin anlatılabilmesi amacıyla araştırma sürecinde işbirliği yapılan dil derslerinde ve *Sayfa Tasarımı* meslek dersinde DOYÖ etkinlikleri ve stratejileri kullanılmıştır. DOYÖ’nin işitme engellilerin okuma ve yazma ihtiyaçlarını karşıladığı bilinmektedir (Pressley vd., 2002; Schirmer, 2000; Karasu G., 2011; Uzuner, İçden, Girgin, Beral ve Kırcaali-İftar, 2005; Uzuner vd., 2011). Araştırma sürecinde DOYÖ etkinlikleri meslek dersini destekleyen dil derslerinde öğrencilerin düzeyine ve mesleklerine uygun olarak kullanılmıştır. DOYÖ’nin etkinlikleri ilköğretim düzeyindeki öğrencilerle kullanılmaktadır (Fountas ve Pinnel, 1996; McAnally, Rose ve Quigley, 2007; Schirmer, 2000). Ancak üniversite düzeyindeki işitme engelli öğrencilerle de öğrencilerin dil ve bilgi düzeyine uygun ve mesleklerine ilişkin düzenlemeler yapılarak uygulanabilir. Araştırma sürecinde öğrencilerin yaşlarına uygun etkinliklerin yanı sıra dil düzeyleri göz önünde bulundurularak da etkinlikler uygulanmıştır. DOYÖ’nin stratejileri ise hem dil derslerinde, hem de meslek dersinde işitme engelli üniversite öğrencilerinin mesleki bilgileri okuyup anlayabilmesi, mesleki sözcükleri tanımlayabilmesi ve meslek dilini kullanarak yaptıklarını anlatabilmesi amacıyla kullanılmıştır. Araştırma sürecinde DOYÖ’nin etkinlikleri dil derslerinde yoğun olarak kullanılmıştır. Meslek dersinde ise dersin süresine ve planına göre kullanılmıştır. İşitme engelli üniversite öğrencileriyle gerçekleştirilen mesleki sözcüklerin öğretilmesi çalışmasında, bu sözcüklerin anlamlı bağlamlarda, sürekli ve çeşitli şekillerde tekrar edilmesi önemlidir (Cramer, 2004; Bauman ve Kameenui, 2004). Bu nedenle farklı etkinliklerin düzenlenmesi önemlidir. Bu düzenlemelerde çeşitlilik olduğu için öğrenciler sıkılmadan çalışmaya devam edebilirler. Etkinliklerin

çeşitli şekillerde uygulanması ancak planlı ve işbirlikli çalışmalarla sonucu olumlu etkileyebilir. Bu amaçla araştırma süresinde işbirliği yapılan tüm derslerde kullanılacak etkinlik ve stratejiler planlı ve işbirlikli bir şekilde uygulanmıştır. Araştırmaya katılan odak sınıf öğrencileri araştırma sürecindeki yansımalarında; “*Öğretmen anlattı, uygulama yaptım, ödev yaptım, öğretmen soruları yanıtladı, ders notundan baktım*” şeklinde anlatımlar yapmışlardır. Öğrenciler nasıl öğrendiklerini anlatırken araştırmacının kullandığı stratejileri sıralamaları bu anlamda dikkat çekicidir. Ancak bu araştırmada etkinliklerin uygulanması incelendiğinde; ders saatinin tüm etkinlikleri uygulamaya yeterli olmaması, derslerin farklı içeriklerde olması ve öğrencilerin yüksekokul öğrencileri olmaları nedeniyle DOYÖ etkinliklerinin tümünün kullanılmadığı görülmüştür. Bu nedenle daha sonra yapılacak araştırmalarda DOYÖ etkinliklerinin çeşitliliği artırılarak ve işbirliği yapılan derslerin sayısı artırılarak çalışılabilir. İşbirliği yapılan derslerde yazma sürecine yer verilmiştir ancak bu sürenin yeterli olmadığı düşünülmektedir. Daha fazla yazma etkinliğine yer verilerek öğrencilerin mesleki bilgilerine ilişkin yazılı ifadeleri de desteklenebilir.

Mesleki Eğitim Programı İlkeleri’ne göre; okuma-yazma ve mesleki eğitim bütünleşmiş (disiplinlerarası) öğretim programının bir parçasıdır (McAnally, Rose ve Quigley, 2007; Pressley vd., 2002; Schirmer, 2000). Mesleki eğitim programlarının içeriklerinin birbiri ile bağlantılı olması öğrencilerin öğrenecekleri bilgileri anlamlı bağlamlarda tekrar etmelerine olanak vererek, öğrencilerin mesleki terminolojiyi öğrenmesinde ve kullanmasında kolaylık sağlanabilecektir. Disiplinlerarası çalışmanın işitme engelli öğrencilerin eğitimlerinde önemi çeşitli araştırmalarda belirtilmiştir. Örneğin; Wood (1997), işitme engelli öğrencilerin disiplinlerarası çalışmalarla yapılan çeşitli derslerde edindikleri bilgi ve becerileri gerçek hayatta kullanabildiklerini belirtmektedir. Schirmer (2000) ise disiplinlerarası çalışmaların işitme engelli öğrenciler için uygun olduğunu belirtmektedir. Disiplinlerarası yaklaşım ile öğrencilerin sözcükleri ve kavramları öğrenmelerine katkı sağlanabileceği belirtilmektedir. Araştırmada *Sayfa Tasarımı*, *Grafik Tasarımı Meslek Dili I*, *Yazılı ve Sözlü Anlatım I* ve *Grafik Tasarım II* derslerinde işbirliği yapılmıştır. İşbirliği yapılan tüm derslerin planları, hedeflenen ürünü geliştirmeye ve mesleki terminolojiyi desteklemeye yönelik olarak yapılmıştır.

Araştırma sürecinde; *Sayfa Tasarımı* dersini yürüten araştırmacı ile dil dersi öğretim elemanı arasında gerçekleştirilen işbirliği çalışması olumlu bir şekilde

yürütülebilmektedir. İşbirliği çalışmasında bileşenleri oluşturan dersler; planlı, etkileşimli ve DOYÖ ve Mesleki Eğitim Programı ilkeleri doğrultusunda yapılmıştır. Derslerin ilkelere uygunluğu süreç içinde hem öğretim elemanları, hem de *Geçerlik ve Güvenilirlik Komitesi* üyeleri tarafından sistematik bir şekilde kontrol edilmiştir. Araştırma sürecindeki işbirliğinin olumlu olarak yürütülebilmesinin; planlı çalışmaktan ve sistematik olarak kontrol edilmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Diğer nedenleri ise; araştırmada yer alan araştırmacı ve dil dersi öğretim elemanının 2006 yılından beri birlikte çalışmaları, projelerde birlikte görev yapmaları, araştırmanın yapıldığı tarihlerde işitme engelliler eğitimi alanında doktora eğitimini alıyor olmaları, birbirlerinden karşılıklı eleştiri alabilmeleri, istekli çalışmaları, düzenli toplanabilmeleri ve dil dersini yürüten öğretim elemanının mesleki terminolojiyi biliyor olması olarak sıralanabilir. Araştırma sürecinde yer alan araştırmacı ve dil dersi öğretim elemanı yansıtma çalışmalarında yapılan işbirliğini olumlu bulduklarını belirtmişlerdir. Bu durumun derslere de olumlu olarak yansıdığı düşünülmektedir.

Ancak işbirliği çalışmasında meslek dersinin öğretim elemanı ile dil dersinin öğretim elemanı bu kadar yakın ve işbirliği içinde çalışmadığı durumlar da meslek dersinin öğretim elemanının dil dersinde yapılan etkinlikleri kendi dersinin içine alması önemlidir. Bu amaçla dersinin planlanmasında yeni öğrenilecek terminolojinin kalıcılığını artırmak amacıyla DOYÖ'nin etkinliklerine ve stratejilerine yoğun olarak yer verilmesi önerilebilir. Meslek derslerinin yoğun olarak uygulama gerektirmesi nedeniyle ders zamanı yeterli gelmeyebilir. Bu durumda en önemli konular belirlenmeli ve mesleki açıdan bilinmesi zorunlu olandan, daha az zorunlu olana doğru sıralama yapılarak dersin planlanması önerilebilir.

Araştırma sürecinde çok dikkatli ve sistematik olarak çalışılması gerekmiştir. Öğrencilerin QuarkXPress'i ne kadar bildiklerini belirlemek birinci adım olmuştur. Bu sebeple performans sınavlarında öğrencilerin bilgisayar ön bilgileri ve yazılımı kullanımları gözlenmiştir. Dönemin başında yapılan ön performans değerlendirmesi ile öğrencilerin ön bilgileri belirlenmiştir. Araştırmacı dönemin başında elde ettiği bu bilgiler doğrultusunda; derslerinin, *İzleyen Etkinlik*'lerin ve *Zenginleştirme Etkinliği*'ndeki ödevlerin planlanmasını yapmıştır. Örneğin; bilgisayar ön bilgileri daha fazla olan öğrencilere ödevlerde daha çok bilgisayar kullanabilecekleri araştırmalar vermiştir.

Araştırmanın “*Hazırlık*” sürecinde araştırma ürününün dergi olmasına karar verilmiştir. Dergi çalışması ile Grafik 3.sınıf öğrencilerinin yaptıkları tasarım örneklerinin gerçek bir dergiye uyarlanmasına ve Grafik 1.sınıf öğrencilerinin ise gerçek bir tasarımın mizanpajını yapmalarına fırsat verilmiştir. *DOYÖ* ve *Mesleki Eğitim Programlarının* ilkeleri incelendiğinde gerçek ürüne odaklanmanın önemi üzerinde durulmaktadır. Bu amaçla hazırlanan gerçekçi ortamların öğrencilerin mesleki eğitimleri sonrasında yer alacakları iş ortamlarına uyum sağlamalarını kolaylaştırıcaktır (Alkan, Doğan ve Sezgin, 2001; Campbell, 1997; Skillbeck, 1991, Akt. Fer, 2000).

Okulda yayıncılık alanında yapılan araştırmalara göre örneğin; Aiex(1988) sınıflarda çıkarılan gazete gibi yayıncılık çalışmalarının öğrencilerin okuduğunu anlama, eleştirel düşünme becerilerini geliştirdiğini belirtmektedir. Heagele (1986) ise bilgisayarların eğitimin içinde kullanımının önemli olduğunu belirterek yapılan gazete gibi yayıncılık çalışmalarının öğrencileri gerçek dünyaya hazırladığını vurgulamıştır. Bu araştırmalar üniversite öncesinde yapılmıştır. Benzer şekilde Wang (2008) üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmada okulda yayıncılık çalışmasının tasarım ilkeleri ile bütünleştirildiğinde profesyonelliğe ulaşılabileceğini belirtmektedir. İşitme engelli öğrencilerle yapılan okul gazetesi çalışmasının da öğrencilerin okuma yazma ve mesleki gelişimlerini olumlu etkilediği Engelliler Entegre Yüksekokulu’nda daha önceden gerçekleştirilmiş araştırmalarda da belirtilmektedir (Karasu, G., 2011; Uzuner vd., 2011).

Bu araştırmadaki temel öğrenci ürünü olarak seçilen dergi, gerçek amaç için bir araçtır. Derslerde yapılan işbirliğini yansıtan gazete, web sitesi tasarımı gibi farklı çalışmalar da yapılabilirdi. Öğrencilerle mesleklerine yönelik başka ürünler de çıkarılabilirdi. Bu çalışmaların örnekleri Yüksekokulda daha önce yapılan araştırmalarda görülmüştür (Derican, 2010, Karasu, 2010, Uzuner vd. , 2011). Ancak bu çalışmada dergi çıkarma kararı; hem çok çeşitli okuma-yazma ve dil deneyimini içermesi, hem de çok çeşitli tasarımı içermesi nedenleriyle Grafik bölümü öğrencileri için meslekleriyle ilgili önemli bir karardır.

Araştırmada çıkarılan ürünün 2006 yılından beri Yüksekokul’da çıkartılan okul gazetesinin devamı niteliğinde olmasının öğrencilerin dergide yer alacak yazıların hazırlanmasına aşına olmalarını sağladığı ve daha çok yazılı ürün çıkarmalarına fırsat verdiği düşünülmektedir. Araştırma sürecinde Yüksekokul’da çıkartılan gazete için

çalışmalar Bilgisayar Operatörlüğü programında devam ederken, aynı zamanda Grafik bölümüyle de dergi çalışması gerçekleştirilmiştir. Üniversite düzeyindeki işitme engelli öğrencilerle yaşlarına uygun olarak dergi çıkarma çalışması, hem dergi ve gazete kavramlarını çalışmaları, hem de masaüstü yayıncılık alanında kullanılan önemli yazılımlardan bir olan QuarkXPress programını öğrenmeleri biçiminde gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin yaş olgunlukları, dergi ve gazete yaşantıları bulunması nedeniyle hem dergi ve gazete kavramlarının tanımlarını yapmışlar, hem de QuarkXPress programının kullanımını öğrenmişlerdir. Aynı zamanda bu programı kullanarak bir dergi çıkarma süreci gerçekleştirilebilmiştir.

Etkili bir mesleki eğitimin taşınması gereken özelliklerden biri de gerçekçi olmasıdır (Skillbeck, 1991, Akt. Fer, 2000). Aynı zamanda mesleki eğitimin niteliğini artırmak için gerçek iş ortamlarına uyarlanabilecek anlamlı öğrenme ortamlarının kurulması önerilmektedir (Pea, 1989, Akt. Berryman, 1991). Bu nedenle masaüstü yayıncılık alanında dergi ve gazetelere haberlerin ve yazıların seçilmesinde kullanılan “*Editör Masası*” toplantılarının araştırmanın ürününe yönelik olarak Yüksekokul’da da kurgulanması gerçek ortamların yaratılması amacıyla planlanmıştır. Öğrenciler yaş olgunlukları, dergi ve gazete okuma deneyimleriyle “*Editör*” sözcüğünü biliyorlardı. Editör’ün dergi ve gazetelerde önemli bir görevi olduğunun bilinmesi “*Editör Masası*” toplantısının önemini anlamalarına yardımcı olduğu düşünülmektedir.

Mizanpaj çalışması derginin üretildiği en hareketli aşama olduğu için bilgisayarlar arasındaki yazılar ve resimlerin alışverişi yoğun bir şekilde yaşanmaktadır. Bu nedenle daha iyi bilen iki öğrenciye öğretmen yardımcısı rolü verilerek ödüllendirilmiştir. Bu öğrenciler seçilirken; öncelikle “*Editör Masası*”na katılan öğrencilerden biri olmasına dikkat edilmiştir. *Editör* öğrencinin sayfalarındaki bazı düzenlemeleri yapabilme yetkisi olduğu için öğrencilere yardımda bu yetkisi doğrultusunda öneriler vermesi istenmiştir. Bu şekilde *Editör* olan öğrenci bu işi görevi olarak sahiplenirken, yaptığı çalışmanın düzeltilmesi gereken öğrenci akranından düzeltme alırken rahatsız olmamış, *Editör*’ün görevlerinden biri olarak algılamıştır. Yardım için seçilen diğer öğrencinin ise sınıfta uygulamaları başarı ile yapan ve arkadaşlarıyla iletişimde sorun yaşamayan bir öğrenci olmasına dikkat edilmiştir. Öğrencinin başarısı bu şekilde ödüllendirilmiştir. Bu öğrenci uygulamalar ve bilgisayar kullanımı konusundaki becerileri doğrultusunda mizanpaj konusunda sıkıntı yaşayan

arkadaşlarına yardımcı olmuştur. Bu şekilde öğrencilerin birbirileri ile iletişim kurmaları ve birbirlerinden öğrenmelerini sağlarken, mesleki terminolojiyi kendi aralarında kullanmışlardır. Vygotsky (1978)'e göre üst düzeydeki zihinsel fonksiyonlar genellikle bireyler arasındaki birebir iletişim ve işbirliği ile gerçekleşmektedir. Vygotsky'nin önerdiği “yakınsal gelişim alanı-zone of proximal development” kavramına göre daha iyi bilenin girdileri, daha az bilenin gelişmesine ortam sağlar. Okul dergisinin mizanpajı sürecinde öğrencilerin bazılarının geçmiş yaşantılarına bağlı daha geniş bilgileri olduğu gözlenmiştir. Yaratılan eğitim ortamı onların bu bilgilerinden yararlanılmasını sağlarken, hem öğrencilerin hem de araştırmacının bilgilerini netleştirmelerine olanak sağladığı görülmüştür.

Mizanpajın tamamlanmasından sonra yapılan dergi sayfaları derginin tasarımcısı olan Grafik 3.sınıf öğrencisi ile incelenerek tasarıma uygunluğu kontrol edilmiştir. İnceleme sırasında *Grafik Tasarım II* dersinin öğretim elemanı da bulunarak yapılan mizanpajın tasarımın kurallarına uygunluğunun kontrolünde derginin tasarımını yapan öğrenciye model olmuştur. Öğrenci daha sonra tasarıma uygunluk incelemelerini kendisi yapmıştır. Tasarımcı derginin tasarımından gerekli puanı aldıktan sonra tasarımın uygulanması ile ilgili puan almamıştır. Öğrencinin tasarımını yakından takip etmesi alacağı puan nedeniyle değil yaptığı çalışmanın gerçek bir dergiye uygulanışındaki motivasyondan kaynaklandığı düşünülmektedir (Schirmer, 2000).

Karşılaşılan Sorunlar ve Çözümler

Araştırma sürecinde karşılaşılan en önemli sorun *Sayfa Tasarımı* meslek dersinde kullanılan yazılımın dilinin İngilizce olması ve çok fazla sözcük (komut) bulunmasıdır. Diğer bir sorun ise dersin süresinin yeterli olmamasıdır. Bu sorunlar ve sorunların çözümüne yönelik olarak yapılan çalışmalar aşağıda alt başlıklarda tartışılmıştır.

Quarkxpress'in Komutlarının Çok ve İngilizce Olması

Sayfa Tasarımı dersinde kullanılan QuarkXPress programının menülerinde çok fazla komutun olması ve komutların isimlerinin İngilizce olması araştırma sürecinde işitme engelli öğrenciler için önemli bir sorun olmuştur. Dolayısıyla araştırmacının ve işbirliği yapılan öğretim elemanlarının da rahatsızlık duyulan bu durum üzerinde tartışmalarına ve çözüm yolları aramalarına neden olmuştur.

Eylem araştırmalarıyla sorunlara çözümler aranır. Bir eylem araştırmasının başarısı-geçerliği olumlu değişiklikler yaratmasıyla belirlenmektedir. Araştırma sürecinde değişimlerden etkilenenlerin görüşleri, yansıtmaları önemlidir (Cresswell, 2005; Patton, 2002). Araştırma sürecinde dergi çalışması ile ilgili olarak öğrenciler farklı zamanlarda görüşlerini bildirmişlerdir. Öğrenciler işbirliği yapılan derslerde, araştırmacılarla yaptıkları konuşmalarda sıklıkla görüşlerini söylemişlerdir. Öğrencilerin araştırma ile ilgili görüşleri, dönem sonunda kendilerine verilen sorular çerçevesinde yazdıkları kompozisyonlarla da alınmıştır. Öğrenciler bu kompozisyonlarda araştırmanın önemli sorunlarından biri olan QuarkXPress yazılımının komutlarının İngilizce olmasını zorlandıkları durum olarak belirtmişlerdir.

Araştırmacı QuarkXPress programını, Bilgisayar Operatörlüğü programında 1994, Grafik programında ise 2006 yılından beri işitme engelli öğrencilere öğretmektedir. Bu süreç içinde sürekli karşılaşılan durum yazılımın komutlarının İngilizce olması ve işitme engelli öğrencilerin bu sözcükleri hatırlamakta ve kullanmakta zorluk yaşamalarıdır. Bu problemin çözümüne yönelik olarak mesleki eğitim alan işitme engelli öğrencilere yazılımın sadece uygulanması, bir diğer deyişe sadece komutların işlevinden haberdar olmadan komutun seçilip uygulanması öğretilebilirdi. Ancak, Grafik programından mezun olan öğrencilerin iş ortamlarında meslektaşlarıyla ve yöneticilerle paylaşımlarında mesleklerinin terminolojisini kullanmaları önemlidir. Yazılımın sadece komutun seçilip uygulanması ve dillerinde komutların ve işlevlerin olmaması mezunlar için önemli bir eksiklik olacağı düşünölmektedir. Alınan bu önlem SCANS (1991) raporunda belirtilen temel yeterliklerin geliştirilmesi açısından önemlidir. Bu nedenle araştırmada QuarkXPress yazılımının sadece komutlarının uygulanması değil komutların söylenmesi, Türkçe'si, tanımları, uygulanışı ve uygulanışının anlatılması amaçlanmıştır.

Bu önemli sorunun çözümüne yönelik olarak şunlar yapılmıştır: Öğrencilerin işitme kayıpları ve dil gelişimleri nedeniyle sadece meslek dersinde komutların çalışılması yeterli olmamıştır. Meslek dersinin dil dersiyle desteklenmesi sağlanmıştır. Bu şekilde yeni öğrenilen sözcüklerin, komutların ne olduğu ve işlevlerinin nasıl gerçekleştiği bilgisinin kalıcılığının artırılmasına çalışılmıştır (Jacops, 1989; Thompson, 1981). Meslek dersinde yapılan tanımlama, komutu söyleme, uygulama ve uygulanışını anlatma çalışmaları ders sürecinde öğrencilerin kısa süreli belleklerinde tutulmaktadır.

Öğrenilen bilginin kısa süreli bellekten uzun süreli belleğe taşınması ancak yapılan çalışmaların çeşitli bağlamlarda ve çeşitli ortamlarda tekrarlanması ile gerçekleşebilecektir (Fidan, 1997). Bu amaçla hem meslek dersinde, hem de dil derslerinde bu komutlar ve sözcükler tekrarlanmıştır. Sözcük dağarcığı geliştirme strateji ve ilkeleri incelendiğinde; sözcüklerin birden fazla derste, çeşitli şekillerde tekrar edilmesinin önemi üzerinde durulduğu görülmektedir (Nagy, 2006). Tekrarlama çalışmalarında DOYÖ'nin etkinlik ve stratejilerinden yararlanılmıştır. Araştırmada *Sayfa Tasarımı* meslek dersinde ve *Grafik Tasarımı Meslek Dili I* dil dersinde DOYÖ stratejileri kullanılmıştır. Derste farklı teknik ve stratejiler de kullanılabilirdi. Önemli olan kullanılan teknik ve stratejilerin öğrencilerin ihtiyacına göre düzenlenmesidir (Schirmer, 2000).

Tekrarlara katkısı olan bir başka etkinlik de *fihrist* tutma çalışmasıdır. Öğrencilerin ders sürecinde öğrendikleri yeni sözcükleri ve komutları defterlerinden fihristlerine geçirmeleri sözcükleri tekrar etmelerini sağlamıştır. Fihristin işbirliği yapılan *Grafik Tasarımı Meslek Dili I* dersinde de kullanılması öğrencilerin farklı ortamlarda tekrar etmelerine fırsat vermiştir.

Tekrar çalışması derslerde sözcüklerin sürekli kullanılmasıyla, *İzleyen Etkinlik*'te yapılan uygulamada ve *Zenginleştirme Etkinliği*'nde ise ödevlerde yapılmıştır. Öğrenciler mesleki terminolojiyle çeşitli etkinliklerde sürekli karşılaşmışlardır. Aynı zamanda hem meslek dili dersinde yaptıkları sözcüklerin DOYÖ'nin etkinlik ve stratejileri ile tekrar çalışmasında, hem de yazma dersinde dergi için hazırlanan yazıların yazılma sürecinde tekrar çalışmaları devam etmiştir. Öğrenciler mesleki terminoloji ile sürekli ve yoğun bir şekilde karşılaşmışlardır. Böylece sözcüklerin kullanımı artmıştır. Bu durumun sözcüklerin öğrenilmesinde olumlu etki yaptığı düşünülmektedir (Cramer, 2004; Bauman ve Kameenui, 2004).

Öğrencilerin derslerde İngilizce komutların okunuşlarını çalışmaları komutları doğru söylemelerini sağlamıştır. Sözcüklerin doğru söylenişinin sürekli beklenmesi öğrenciler için sözcüklerin kullanımını artırdığı düşünülmektedir. Öğrenciler QuarkXPress programının kullanımını öğrenmişlerdir. Dönem sonunda, kendilerine verilen sayfaların aynısını yaparak bunu kanıtlamışlardır.

Araştırmanın tamamlanmasından 2 yıl sonra araştırmanın odak sınıfındaki öğrencilerden biri üniversitenin haftalık yayınlanan gazetesi *Anadolu Haber*' de

tasarımcı olarak görev almıştır. Öğrenci bu işe alınma nedeninin QuarkXPress bilmesi olduğunu belirtmiştir.

Öğrencilerin derste yaptıkları uygulamalar sırasında araştırmacının sorularına verdikleri yanıtlarda ve öğrencilerin araştırmacıya sordukları sorularda mesleki terminolojiyi kullandıkları görülmüştür. Özellikle İngilizce komutların söylenişlerini çoğunlukla doğru olarak söylemeleri de terminolojiyi kullandıklarını göstermektedir. Öğrencilerden daha önceki yıllarda aldıkları eğitimde terminolojiyi doğru söylemeleri beklenmemiştir. Bu nedenle sözcüklerin doğru söylenişinde önceki zamanlarda zorlanmaları ve isteksiz oldukları gözlenirken daha sonra bu konuda ilgilerinin arttığı da gözlenmiştir.

Öğrencilerin yazdıkları kompozisyonlarda QuarkXPress'in İngilizce komutlarını zaman zaman okudukları gibi yazmaları, okunuşu konusunda yapılan çalışmanın dillerine yansıdığını göstermesi bakımından önemli olduğu düşünülmektedir. Öğrenciler ne öğrendiklerini ve nasıl öğrendiklerini anlatırken kendi öğrenmelerini fark ettikleri ve kontrol ettikleri üstbilişsel yansımalar yapmışlardır (Collins, 1994; Joseph, 2006; Strassman, 1997). Öğrenciler nasıl öğrendiklerini yazarken araştırmacının uyguladığı stratejileri anlatmaları nedeniyle yapılan çalışmanın öğrenciye ulaştığı düşünülmektedir. Öğrenciler yansıtmaalarında; araştırmacının yaptığı tekrarlardan, uygulamalardan, açıklamalardan, sorulardan ve ödevlerden söz ederek derslerde kullanılan strateji ve teknikleri sıralamışlardır.

Mesleki eğitim sürecinde mesleğin gerektirdiği davranışları kazandırmak mesleki eğitim amaçlarından biridir (Alkan, Doğan ve Sezgin, 2001). Bu amaçla *Sayfa Tasarımı* dersinde yalnızca mesleki okuma-yazma çalışılmamıştır. Aynı zamanda Grafik bölümünün mesleki davranışlarından biri olan tasarım okuma ile ilgili çalışmalar da ders içinde yer almıştır. Öğrencilerin Grafik bölümünde olmaları mesleklerinde tasarım okumayı ön plana çıkarmaktadır. Öğrencilerin dergi ve gazetelerin sadece yazılarına değil tasarımlarına bakmaları ve tasarımın ayrıntılarını görmeleri amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda derslerde çok çeşitli dergi ve gazetelerin tasarımları incelenmiştir. Tasarımdaki ayrıntılar üzerinde konuşulmuştur. Araştırmacı süreç içinde sesli düşünme yoluyla, açıklamalar yaparak ve stratejileri kullanarak tasarımın özelliklerini görmeyi öğrencilere anlatmıştır. Öğrenciler dönem sonunda; dergilere ve gazetelere renkleri, konuları, yazı karakterleri, başlıkları, kapak tasarımları,

sayfa tasarımları yönüyle bakmayı öğrenmişlerdir. Dönem sonunda yaptıkları dergi çalışması, tasarımın tüm kurallarını uygulamaları ve yazıları tasarıma göre sayfalara yerleştirmelerinin bu öğrenmenin bir sonucu olduğu düşünülmektedir.

Dersin Süresinin Yeterli Olmaması

Araştırmada karşılaşılan diğer bir sorun ise dersin süresinin tüm komutlar için yeterli uygulama zamanını verecek kadar uzun olmamasıydı. Ders programındaki mevcut ders saati; ders programının yoğunluğu, zorunlu ve seçmeli derslerin önceden belirlenen kredilerde olmasının zorunluluğu gibi nedenlerden dolayı değiştirilemediği için ders süresi haftada dört saat olarak kullanılmıştır. Özel eğitimde bu kadar yoğunlaştırılmış bir programın uygulanması için bu süre yeterli değildir. Ancak işbirliği yapılan dersler de kullanılarak öğretimin niteliği artırılmıştır. Ayrıca ders süresi sorununun çözümüne yönelik olarak, uygulama sürecini artırmak amacıyla *Zenginleştirme Etkinliği* kapsamında ödevler kullanılmıştır. *Zenginleştirme Etkinliği* sürecinde öğrenciler derste öğrendikleri bilgilerin tekrarlanması amacıyla verilen yönergeler doğrultusunda çalışmalar yapmışlardır (<http://www.brookes.ac.uk/schools/education/rescon/cpdgifted/docs/secondarylaunchpads/8enrichment.pdf>). *Zenginleştirme Etkinliği*'nde yapılan ödevler sadece eve verilen ödevler olarak kalmamıştır. Öğrencinin ödevlerine geribildirim verilmesi söz konusu olmuştur. Geribildirim verilirken de öğrenciye ne yapacağı, nasıl yapacağı söylenerek geribildirim niteliği artırılmıştır (Fidan, 1997; Poulos ve Mahony, 2008). Verilen geribildirimler ile ders sürecinde yapılan *İzleyen Etkinlik* uygulamalarının süresi artırılamasa da niteliği artırılmıştır.

Dersin süresinin düzenli kullanılması, tekrarlı kullanılması, işbirliği yapılan derslerin planlı olması, planların derste öğrencilerin ilgileri yönünde şekillenmesi, öğrencilerin derse katılımlarını ve motivasyonlarını sağlayan dersler yapılması ile ders süresi sorunun çözülmesine çalışılmıştır.

Öğrencilere verilen uygulama ödevlerini QuarkXPress kullanılarak yapılan dergi ve gazete sayfaları oluşturmuştur. Bu çalışmaların çıktıları alınarak dersin sonunda ödev dosyalarına yerleştirilmiştir. Aynı zamanda uygulama ödevleri e-postalar yoluyla da istenmiş ve yapılan işlemler kontrol edilmiştir. Öğrencilerin yaptıkları çalışmaların QuarkXPress ile kontrol edilmesi zaman alıcı bir çalışmadır. Ders dışındaki zamanlarda yapılan kontrol işlemleri sonrasında araştırmacı geribildirimini derste vererek zaman

kazanmıştır. Ders zamanı ile ilgili sıkıntı yaşanan programlarda ödevlerin etkin olarak kullanılması önerilmektedir.

Öğrencilerin yansıtımalarında her dersin sonunda verilen ödevlerin çok olmasını zorlandıkları durum olarak yazmışlardır. Ancak ödevler uygulama yapma süresini artırmak amacıyla her ders için planlanmıştır. Öğrenciler bu durumu zorlandıkları durum olarak belirtmelerine karşın aynı zamanda nasıl öğrendiklerini söylerken öğrenmelerini destekleyen bir etkinlik olarak da belirtmişlerdir. Sınıftaki tüm öğrencilerin aynı dil ve bilgi düzeyinde olmaması, bazı öğrencilerin ödev yapmaktan sıkılması, Grafik bölümü olarak farklı meslek derslerinden sürekli çizim projelerini yapıyor olmaları gibi nedenlerden dolayı okuldan sonra kalan zamanın yetmemesi söz konusu olabilir. Ancak bir öğrencinin çalışmalarına göre zamanını yönetmesini bilmesi önemlidir. Mesleki eğitim sürecinden sonra atılacakları iş ortamlarında zaman yönetimi konusunda sıkıntı yaşamamaları için okul sürecinde de ödevleri için zaman yönetimi yapmaları gerekmektedir. Bu süreçte yaşanan öğrenmelerin iş ortamlarında kullanacakları yöntemler olacağı düşünülmektedir.

Araştırmada yapılan çalışmalar halen devam etmektedir. *Sayfa Tasarımı* dersi ile *Grafik Tasarımı Meslek Dili I* dersinin işbirliği sürdürülmektedir. Araştırmanın pilot çalışması ve araştırma sürecinde elde edilen bilgiler derslerin daha sonraki yıllarda uygulanmasına temel oluşturmuştur. Derslere bu süreçte edinilen bilgilerin ve deneyimlerin ışığında yapılmaya devam edilmektedir. İşbirliği çalışması bu derslerin dışında farklı derslerde farklı öğretim elemanları arasında yapılarak çeşitli projelerle desteklenerek sürdürülmektedir.

Öneriler

Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Mesleki terminolojinin öğretilmesi sürecinde dil derslerinde kullanılmak üzere üniversite düzeyinde mesleki bilgiyi içeren metinler hazırlanabilir.
2. Meslek dersleriyle dil derslerinin işbirliğinin etkili olarak yapılabilmesi ve sürdürülebilmesi amacıyla araştırmada oluşa gelen model farklı derslerde kullanılabilir.
3. Mesleki eğitim programlarının dil dersleri ile desteklenmesi amacıyla mesleki eğitim programlarında dil derslerine zorunlu dersler statüsünde yer verilebilir.

4. Meslek derslerinde *İzleyen Etkinlik* ve *Zenginleştirme Etkinliği* kapsamında yapılacak uygulama çalışmaları mesleğe ve öğrencilerin düzeyine göre çeşitlendirilebilir.
5. Mesleki eğitimin yaşam boyu sürdüğü göz önünde bulundurularak mezunlara yönelik bilgilerin güncellenmesi amacıyla destek eğitimler düzenlenebilir.

İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Araştırmada oluşa gelen Dengeli Okuma Yazma Öğretimi modeli ilkeleri doğrultusunda yazma sürecinin eklenmesiyle bütünleştirilerek, farklı yöntemlerle, farklı gruplarla ve farklı biçimlerde sınanmasına yönelik araştırmalar desenlenebilir.
2. Mesleki terminolojinin öğretilmesine yönelik olarak değişkenler arasındaki neden sonuç ilişkilerinin belirlenmesine yönelik yarı deneysel, deneysel ve tek denekli araştırmalar planlanabilir.
3. Mesleki eğitim veren ortaöğretim kurumlarına yönelik, işitme engelli öğrencilerin mesleki eğitimleri ile ilgili bilgi verici kitaplar, web sayfaları ve e-kitapların hazırlanmasına yönelik araştırmalar desenlenebilir.

EKLER

EK-A.....	214
EK-B	215
EK-C	225
EK-D	233
EK-E	234
EK-F.....	DVD

EK-A

Yazılı İzin Mektubu

Sevgili.....

Bildiğin gibi Engelliler Entegre Yüksekokulu'nda bilgisayar meslek derslerini vermekteyim. Bilgisayar yazılımlarının öğrenilmesine yönelik olarak bir doktora çalışması plandım. Mesleğinle ilgili olarak öğreneceğin QuarkXPress programı, programın ve masaüstü yayıncılık kavramları sana iş yaşamında çok yararlı olacaktır. Çalışmanın amacı, meslek dersi ve dil derslerinin işbirliği ile çalışılması sonucunda yazılımın ve mesleğin dilini etkin bir şekilde geliştirmektir. Çalışma 2008 - 2009 öğretim yılı güz döneminde başlayacak yıl sonunda bitecektir. Yazılı ve Sözlü Anlatım I, Grafik Meslek Dili I ve Sayfa Tasarımı derslerinde öğretim elemanları ile yaptığın dersler, ara sınavlar ve dönem sonu sınavları bu çalışmanın önemli bölümünü oluşturmaktadır. Aldığın notlar sınıfını geçmeni etkileyecektir.

Dersleri video kamera ile kayıt edeceğiz. Kayıtları ben, Ümit Girgin, Yıldız Uzuner ve Güzin Karasu izleyeceğiz. Kayıtları bazen de sınıfta sizlerle birlikte sınıfta izleyeceğiz. Derslerde hem siz hem de ben dosya tutacağız. Ayrıca bazen seninle ve arkadaşlarınla görüşmeler yapacağız.

Bu çalışmanın sonunda öncelikle doktora tez raporumu yazacağım. Yapılan çalışmanın sonuçları bilimsel toplantılarda sunulacak, makaleler ve kitaplar haline getireceğim. Bu yayınlar diğer aileler ve öğretmenler tarafından okunacak. Bu şekilde hem kendimiz hem de diğer kişilerin öğrenmelerine yardımcı olacağız. Yapılacak yayınlarda isimlerinizi kullanmayacağım. Araştırma süresince senin hoşuna gitmeyen bir durum olursa, çözmeye çalışırız. Hiç çözemezsek yapılan çalışmadan ayrılabilirsin.

Bu izin yazısını okuduğun ve araştırmaya katıldığın için teşekkür ederim. Çalışma hakkında başka soruların varsa yanıtlamaktan memnun olurum.

Sevgilerimle,

Öğr. Grv. Zehranur Kaya

Yukarıdaki açıklamaları okudum ve anladım. Bu çalışmaya gönüllü olarak katılıyorum.

Tarih

Ad-Soyad

EK-B: ÖĞRENCİLERİN ODYOGRAMLARI

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
HASTANELERİ

KBB-BBC Anabilim Dalı
Odyoloji ve Konuşma Bozuklukları Ünitesi

Tarih 04 09 2008

Soyadı, Adı **GÜRBÜZ** Doğum Yılı : 1989 K ☒ E ☐

Dosya No : Telefon : Rapor Tarihi : Son Test Tarihi : Odyometre :

Gönderen Doktor : Konsültan : Testi Yapan : **E. BELGİN**

Frekanslar (Hz) 125 250 500 1000 2000 4000 8000

İşitme Seviyesi dB (ISO - 1964) -10 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100 110 120

750 1500 3000 6000

Saf Ses Ortalaması (dB) "PTA"

	Sol	Sağ
Hava		
Kemik		

Konuşmayı Anlama Eşiği (dB) "SRT"

Çift	Hplr	Sol	Sağ	Aletle

Konuşmayı Ayırtma (%) "Speech Discrimination"

Çift	Hplr	Sol	Sağ	Aletle

Tedirgin Edici Ses Yüksekliği (dB) "UCL"

Çift	Hplr	Sol	Sağ	Aletle

TİMPANOGRAM

SOL : OKB : 0 dapa SAĞ : OKB : 0 dapa

Komplians : cc Komplians : cc

Sta. İmp. : Aks İ2 Sta. İmp. : Aks İ2

AKUSTİK REFLEKS EŞİĞİ

Hz	Sol kontra	Sağ ipsi	Sağ kontra	Sol ipsi
500				
1000				
2000				
4000				

TOAE DPOAE

OAE Sol : Sağ :

Tanı ve Öneriler :

Bilateral çok hafif ileri derecede SNİK
Çocukluğundan beri takip edilen hasta Cl. yönünden
değerlendirilip implant programı planlandı.

Kat.No. 431902 KBB-F06/REV.0/07.2004

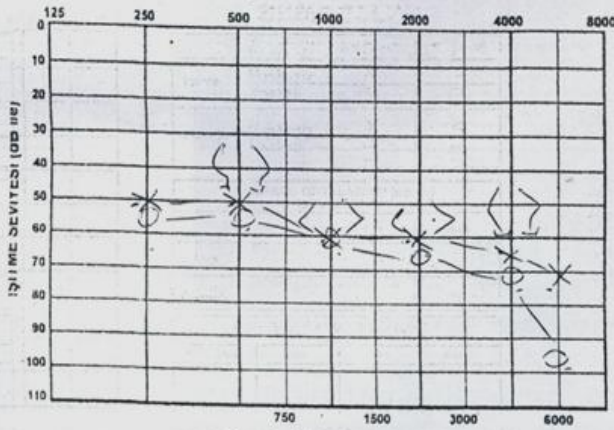

T.C.
SAĞLIK BAKANLIĞI
Dr. MÜNİF İSLAMOĞLU KASTAMONU DEVLET HASTANESİ
BAŞTABIPLIĞI

ODYOLOJİK BULGULAR

oyadı : DOĞAN
insiyetli :
dresi :
önderen Doktor :
Tarih : 16.04/2008
Doğum Yılı : 1988
Dosya No :
Son Odyo Tarihi :/...../200...

SAF SES EŞİK ODYOGRAMI ISO 1964

Hertz (Hz) olarak Frekans

250	500	1000	2000	4000
Weber lat. olma				
Frontal kemik eşik				
S.A.L. (dB ile)	Sağ			
	Sol			
SİSİ (% ile)	Sağ			
	Sol			
Töne Decay (dB ile)	Sağ			
	Sol			

MASKE TİPİ :

KISALTMALAR

DY : Davranış Yok
TP : Test Yapılmadı
TY : Test Yapılmadı
NA : Notice alınmadı
HS : Hissedilmiş seviyesi
İS : İşitme seviyesi

Kanı ve Tavsiyeler : Bilateral orta dereceli sensoriyel işitme kaybı mevcuttur.

SEMBOLLER

	Sol (Mavi)	Sağ (Kırmızı)
Hava Maskesiz	X	0
Hava Maskeli	[X]	[0]
Kemik Maskesiz	>	<
Kemik Maskeli	[>]	[<]

SAF SES ORTALAMASI (dB ile) (500-2000 Hz)

	Sol	Sağ
HAVA	57 dB	60 dB
KEMİK	53 dB	57 dB

KONUŞMAYI ALMA EŞİĞİ (dB ile) "SRT"

Çift Akupir	Sol	Sağ	Aletle
	57 dB	60 dB	

KONUŞMAYI AYIRTETME (% ile) "SPEECH DISCRIMINATION"

Çift Akupir	Sol	Sağ	Aletle
	89%	92%	
dB	dB	dB	dB

Verilen sesin işitme seviyesi

EN RAHAT SES YÜKSEKLİĞİ "MCL" (dB ile)

Çift Akupir	Sol	Sağ	Aletle
	90 dB	100 dB	

TEDİRGIN EDİCİ SES YÜKSEKLİĞİ "UCL" (dB ile)

Çift Akupir	Sol	Sağ	Aletle
	100 dB	100 dB	

TEST YAPAN KAĞAZ - İMZA

İMZA

Özel KEÇİÖREN HASTANESİ

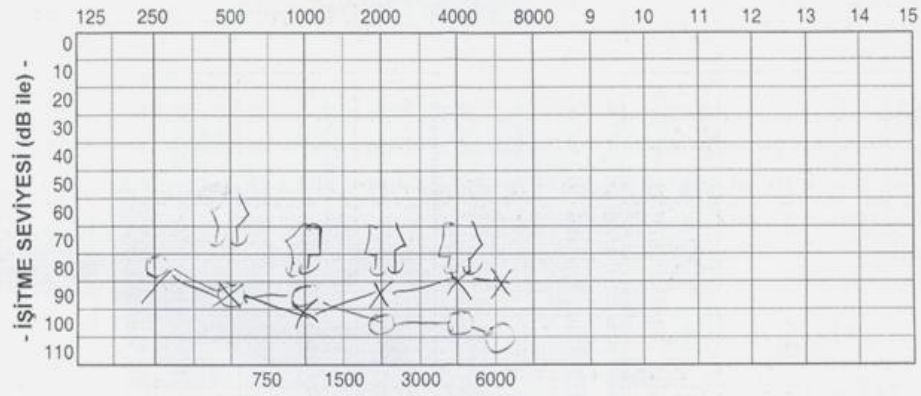
Anavatan Caddesi No: 20 06300 Keçiören / ANKARA
Tel: (0.312) 381 99 99 (Pbx) Fax: (0.312) 382 13 13
www.kecioren Hastanesi.com

ODYOLOJİ MERKEZİ TETKİK SONUÇ FORMU

SOYADI : İHSAN İH : 03.09.2008
ADI : ADI : TOKOL NO :
DOĞUM YILI : 1988 GÖNDEREN DR. : Hüseyin Özcan
CİNSİYETİ : O SON ODYO TARİHİ :

"SAF SES EŞİK ODYOGRAMI"

- HERTZ (Hz) OLARAK FREKANS -

SAF SES ORTALAMASI (dB ile) (500 - 2000 Hz)			
	Sol	Sağ	
HAVA	92 dB	82 dB	
KEMİK	62 dB	62 dB	

KONUŞMAYI ALMA EŞİĞİ (dB ile) "SRT"			
	Sol	Sağ	Alele
Çift/Hipir	TP	TP	

KONUŞMAYI AYIRDETME (% ile) "SPEECH DISCRIMINATION"			
	Sol	Sağ	Alele
Çift/Hipir	TP	TP	
dB	dB	dB	dB

EN RAHAT SES YÜKSEKLİĞİ (dB ile) "MCL"			
	Sol	Sağ	
Çift/Hipir	TP	TP	

TEDİRGİN EDİCİ SES YÜKSEKLİĞİ (dB ile) "UCL"			
	Sol	Sağ	Alele
Çift/Hipir	TP	TP	

WEBER - tat alma -			
	Sol	Sağ	
FRONTAL			
KEMİK EŞİĞİ			
S.A.L.			
(dB ile)			
SISI			
(dB ile)			
TONE			
DECAY			
(dB ile)			

SONUÇ: Bil. çok ikri derecede
SN tip işitme kaybı gözlemlenmiştir.

DİĞER TESTLER		
 Seren AYGÖRMEZ Odyometrist Dış No: 5152 Özel Keçiören Hastanesi		
SEMBOLLER		
	Sol (Mavi)	Sağ (Kırmızı)
HAVA	Maskesiz X	0
Maskeli	X	0
Maskesiz	>	<
Maskeli	()	()

ESKİŞEHİR YUNUS EMRE DEVLET HASTANESİ 11-05-2008 10:18
 2007430625-15
 YALGIN ALI BAYATBAĞ
 Sicil No 23284962744
 Karne No 06 095303
 RESMİ
 Çocuk
 YUNUS EMRE DEVLET HASTANESİ
 SAĞLIK KURULU
 SIRA NO: 73

Client Name: **YALGIN**
 Client #: 06
 Birthdate: 28.04.2008
 Date of Evaluation: 28.04.2008

Hearing Level in Decibels (dB)

Legend

	R	Binaural	L
AC Unmasked	○		×
AC Masked	△		□
bc Unmasked	<	^	>
bc Masked	[		]
MCL	M	M	M
UCL	m	m	m
SF Unaided	∅	S	×
SF-A Aided	A	A	A

Pure Tone Average (2Freq.)

R	L
	110

Tympanometry

	R	L
Type		
Peak Pressure (mmH2O)		
Ear Canal Volume (cc)		
Static Compliance (cc)		
Peak Height (cc)		
Gradient (mmH2O)		

Speech Audiometry

	SRT	Mask	MCL	UCL
R				
L				
Binaural				
SF				
SF-A				
SF-A2				

Word Recognition

	% Stimulus Mask	% Stimulus Noise
R		
L		
Binaural		
SF		
SF-A		
SF-A2		

Acoustic Reflex

Stimulus Ear	250	500	1000	2000	4000	6000	BBN	LBN	HBN
Ipsilateral									
R									
Decay									
L									
Decay									
Contralateral									
R									
Decay									
L									
Decay									

Report Comments

BLT COK ILERI S.N.I.K

Signature:

Date:

İÇEM

İŞİTME ENGELLİ ÇOCUKLAR EĞİTİM VE ARAŞTIRMA MERKEZİ
T.C. ANADOLU ÜNİVERSİTESİ, ESKİŞEHİR-TÜRKİYE

ODYOLOJİK BULGULAR

Adı Soyadı

НУЛЯ

Doğum Tarihi :

Testi Yapan

 $\therefore L.E.N.O.$

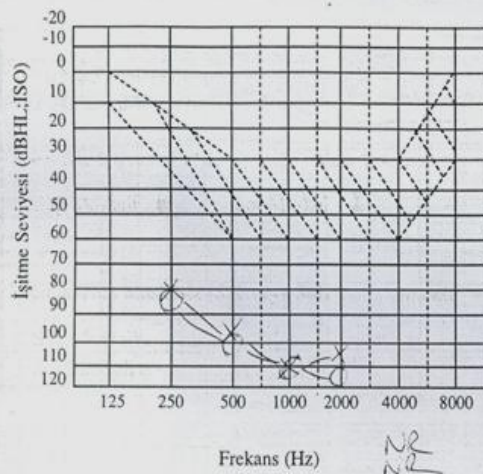
Tarih

$$\therefore 24.08 \dots 2007$$

Timpanometri

...No...

SAF SES EŞİK ODYOGRAMI

Ortalama İşitme Kaybı (250-4000 Hz)

sağ

sol 104

Hava Yolu Sağ.....O Sol.....X Yanıt Yok.....YY

Sağ Maskeli ● Sol Maskeli ⚡

Kemik Yolu Maskesiz (Sağ veya Sol).....Δ

Sağ Maskeli[

Sol Maskeli]

Sağ Sol				Sağ Sol				Sağ Sol				Sağ Sol							
Cihaz VOL VOL AYAR AYAR				Cihaz VOL VOL AYAR AYAR				Cihaz VOL VOL AYAR AYAR				Cihaz VOL VOL AYAR AYAR							
Rahatsızlık		Hız	Eşik SPL/A	Rahatsızlık		Hız	Eşik SPL/A	Rahatsızlık		Hız	Eşik SPL/A	Rahatsızlık		Hız	Eşik SPL/A				
VAR	YOK	Frekans	Cihazsız	Cihazlı	VAR	YOK	Frekans	Cihazsız	Cihazlı	VAR	YOK	Frekans	Cihazsız	Cihazlı	VAR	YOK	Frekans	Cihazsız	Cihazlı
		125					125					125					125		
		250					250					250					250		
		500					500					500					500		
		1K					1K					1K					1K		
		2K					2K					2K					2K		
		4K					4K					4K					4K		
		8K					8K					8K					8K		

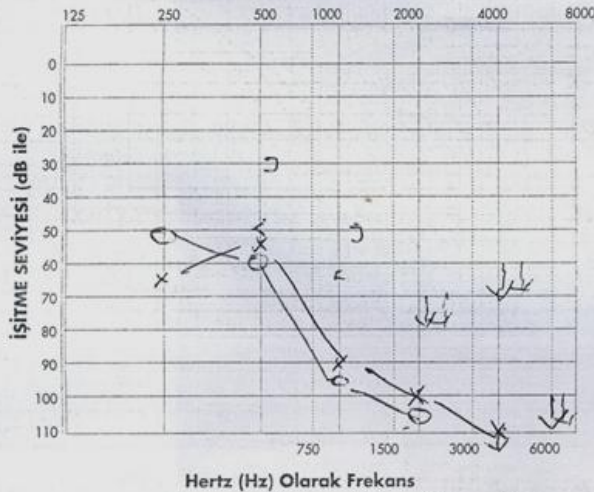
**ÖZEL
YÜZYIL
HASTANESİ**

ÖZEL GEBZE HASTANESİ SAĞLIK HİZMETLERİ A.Ş.
Sultan Orhan Mah. İlyasbey Cad. No:38 Gebze / Kocaeli
Tel: (0262) 642 83 83 (pbx) Fax: (0262) 642 73 03

ODYOLOJİK BULGULAR

Soyadı : MUHSİNE Tarih : 08.09.2007
Cinsiyeti : Kadın Doğum Yılı : 1986
Adresi : Karşıyaka 52915281104
Gönderen Doktor : TTT Ön Tanı :
Testi Yapan : AD 209 Son Odyo Tarihi :

SAF SES EŞİK ODYOGRAMI ISO - 1964

Weber Lat. alma							
Frontal kemik eşiği							
S.A.L. (dB ile)	Sağ						
	Sol						
SISI (% ile)	Sağ						
	Sol						
Tone Decay (dB ile)	Sağ						
	Sol						

MASKE TİPİ :

KISALTIMLAR

DY : Davranış Yok
TP : Test Yapılamadı
TY : Test Yapılamadı

NA : Netice Alınamadı
HS : Hissediy Seviyesi
İS : İşitme Seviyesi

Kanı ve Öneriler : İleri derecede işitme kaybı
Sorgu

SEMBOLLER

	Sol (Mavi)	Sağ (Kırmızı)
Hava : Maskesiz	X	O
Maskeli	[X]	[O]
Kemik : Maskesiz	>	<
Maskeli	=	=

SAF SES ORTALAMASI EŞİĞİ (dB ile)
(500-2000 Hz)

	Sol	Sağ
HAVA	80	80
KEMİK	-	-

KONUŞMAYI ALMA EŞİĞİ (dB ile)
" SRT "

Çift / Hpir	Sol	Sağ	Aletle

KONUŞMAYI AYIRDETME (% ile)
" SPEECH DISCRIMINATION "

Çift / Hpir	Sol	Sağ	Aletle

Verilen Sesin İşitme Seviyesi

dB	dB	dB	dB

EN RAHAT SES YÜKSEKLİĞİ
" MCL " (dB ile)

Çift / Hpir	Sol	Sağ	Aletle

EN RAHAT SES YÜKSEKLİĞİ
" MCL " (dB ile)

Çift / Hpir	Sol	Sağ	Aletle

DİĞER TESTLER

ÖZEL YÜZYIL HASTANESİ
Dr. Z. Lökman YÜCELLİ
KBB Uzmanı
Dip No: 20138/23806

ÖZEL YÜZYIL HASTANESİ
Turan TAŞDEMİR
Odyometrisi
Dip No: 2048

T.C.
ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
DİL VE KONUŞMA BOZUKLUKLARI
EĞİTİM ARAŞTIRMA VE UYGULAMA MERKEZİ
(DİLKOM)

ODYOLOJİK BULGULAR

Adı Soyadı
Cinsiyeti
Odyometre
Testi yapan

NIMET

Tarih : Gün 14 Ay 3 Yıl 2008
 Doğum Tarihi :
 Son Odyo Tr. :
 Sevk eden kurum:

SAF SES EŞİK ODYOGRAMI ISO-1964

	125	250	500	1000	2000	4000	8000
--	-----	-----	-----	------	------	------	------

İSİTME SEVİYİ:SI(dB, ile)

Hertz (Hz) Olarak Frekans

	250	500	1000	2000	5000	10000
Weber lat.olma						

TÍMPANOGRAM

SOL :	SAG :
OKB : daPa	OKB : daPa
Komplians : cc	Komplians : cc
Basevolume: cc	Basevolume: cc

AKUSTİK REFLEKS EŞİĞİ

Hz	Sol kontra	Sag ipsi	Sag kontra	Sol ipsi
500				
1000				
2000				
4000				

KISALTMALAR

DY: Davranış yok.
TP: Test yapılamadı.
TY: Test yapılmadı.

NA: Netice alınamadı
HS:Hissediş seviyesi
İS:İşitme seviyesi

Kanı ve tavsiyeler:

SEMBOLLER

		Sol(mavi)	Sağ(kırmızı)
Hava	Maskesiz	X	O
	Maskeli	☒	☐
Kernik	Maskesiz	>	<
	Maskeli	=	=

SAF SES ORTALAMASI(dB ile)
(500-2000 Hz)

	Sol	Sağ
HAVA	63	75
KEMİK		

KONUŞMAYI ALMA EŞİĞİ(dB ile)

Çift/Hplr	Sol	Sağ	Aletle

KONUŞMAYI AYIRDETME(% ile)
SPEECH DISCRIMINATION

Çift/Hplr	Sol	Sağ	Aletle
-----------	-----	-----	--------

dB	dB	dB	dB
----	----	----	----

Verilen Sesin İşitme Seviyesi

EN RAHAT SES YÜKSEKLİĞİ
"MCL"(dB ile)

MCE (GS-10)			
Çift/Hplr	Sol	Sağ	Aletle

TEDİRGİN EDİCİ SES YÜKSEKLİĞİ
"UCL"(dB ile)

Çift/Hplr	Sol	Sağ	Aletle

İşitme Cihazı	Sol (L)		Sağ (R)	
	İşitme	İşitme	İşitme	İşitme
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				
12				
13				
14				
15				
16				
17				
18				
19				
20				
21				
22				
23				
24				
25				
26				
27				
28				
29				
30				
31				
32				
33				
34				
35				
36				
37				
38				
39				
40				
41				
42				
43				
44				
45				
46				
47				
48				
49				
50				
51				
52				
53				
54				
55				
56				
57				
58				
59				
60				
61				
62				
63				
64				
65				
66				
67				
68				
69				
70				
71				
72				
73				
74				
75				
76				
77				
78				
79				
80				
81				
82				
83				
84				
85				
86				
87				
88				
89				
90				
91				
92				
93				
94				
95				
96				
97				
98				
99				
100				

Marka: ALFA ROMEO

Model:

Kaç yıldır kullanıyor?

Günde kaç saat kullanıyor?

ESKİŞEHİR DEVLET HASTANESİ
KULAK - BURUN - BOĞAZ BÖLÜMÜ ODYOLOJİK BULGULARI

LEYLA

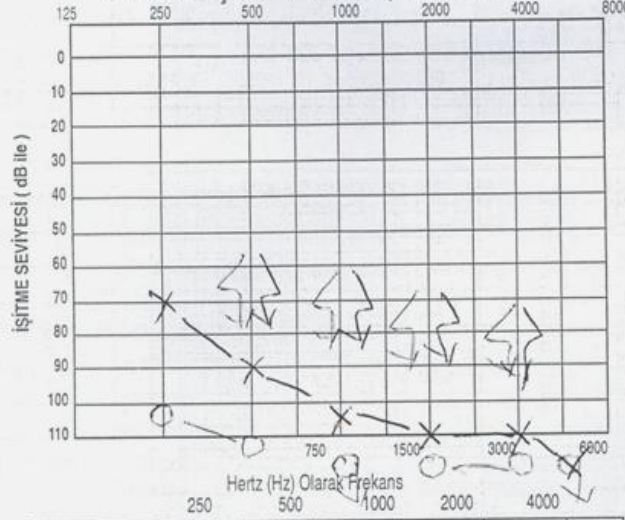
Soyadı :
Cinsiyeti : 9
Adresi :
Gönderen Doktor : Dr. Abdullah OZDEMİR
Testi Yapan : Eskişehir Devlet Hastanesi
Odyometrist

İşi :

Odyometre : AC40

Tarih : 20.6.08
Doğum Yılı :
Dosya No :
Son Odyo Tarihi : 3070

SAF SES EŞİK ODYOGRAMI, ISO - 1964

SEMBOLLER

		Sol (Mavi)	Sağ (Kırmızı)
Hava	Maskesiz	X	O
	Maskeli	[X]	[O]
Kemik	Maskesiz	>	<
	Maskeli	] [	[]

SAF SES ORTALAMASI (dB ile)
(500-2000 Hz)

	Sol	Sağ
Hava	102	118+
Kemik		

KONUŞMAYI ALMA EŞİĞİ (dB ile)
'SRT'

Çift/Hipir	Sol	Sağ	Aletle

KONUŞMAYI AYIRDETME (% ile)
'SPEECH DISCRIMINATION'

Çift/Hipir	Sol	Sağ	Aletle

Verilen Sesin İşitme Seviyesi

O.K.B.

Weber					
Lat olma					
Frontal Kemik Eşliği					
S.A.L. (dB ile)	Sağ				
	Sol				
Sisi (% ile)	Sağ				
	Sol				
Tone Decay (dB ile)	Sağ				
	Sol				
MASKE TİPİ :					

KISALTMALAR

DY	: Davranış Yok	NA	: Netice Alınmadı
TP	: Test Yapılamadı	HS	: Hissedilmiş Seviyesi
TY	: Test Yapılmadı	IS	: İşitme Seviyesi

Kanı ve Tavsiyeler :

Bilateral sol ileri dereceli S/N
işitme kaybı mevcut

ESKİŞEHİR DEVLET HASTANESİ KULAK BURUN - BOĞAZ - BÖLÜMÜ ODYOLOJİK BULGULARI

Soyadı

Cinsiyeti

Adresi

Gönderen Doktor

Testi Yapan

Adım Abdullah ÖZDEMİR
Eskişehir Devlet Hastanesi
Odyometrist

DENİZ

Acıfo

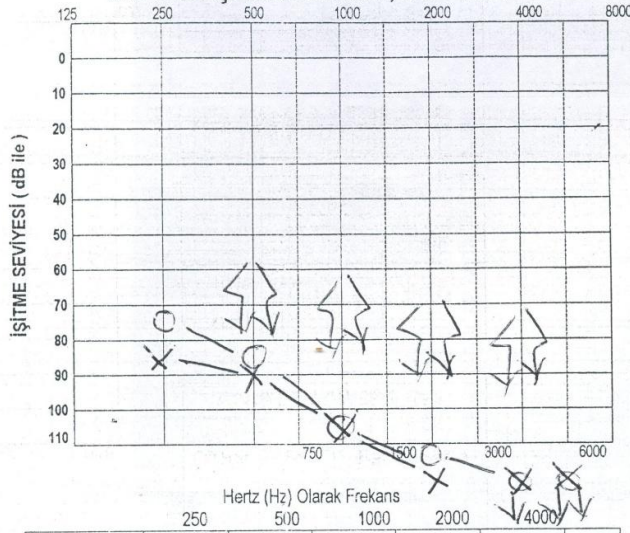
İh
Doğum Yılı

18-2-08

Dosya No
Son Odyo Tarihi

300

SAF SES EŞİK ODYOGRAMI, ISO - 1964

Weber	Lat olma					
Frontal Kemik	Eşiği					
S.A.L.	(dB ile)	Sağ				
		Sol				
Sisi	(% ile)	Sağ				
		Sol				
Tone	Decay	Sağ				
		Sol				
MASKE TİPİ :						

KISALTMALAR

DY	: Davranış Yok	NA	: Netice Alınmadı
TP	: Test Yapılamadı	HS	: Hissedilmiş Seviyesi
TY	: Test Yapılmadı	İS	: İşitme Seviyesi

Kanı ve Tavsiyeler:

Bilateral çok ileri dereceli
S/N işitme kaybı mevcut

SEMBOLLER

		Sol (Mavi)	Sağ (Kır.)
Hava	Maskesiz	X	O
	Maskeli	[x]	[o]
Kemik	Maskesiz	>	<
	Maskeli	]	[

SAF SES ORTALAMASI (dB ile)
(500-2000 Hz)

	Sol	Sağ
Hava	105	102
Kemik		

KONUŞMAYI ALMA EŞİĞİ (dB ile)
'SRT'

Çift/Hpir	Sol	Sağ	Aletle

KONUŞMAYI AYIRDETME (% ile)
'SPEECH DISCRIMINATION'

Çift/Hpir	Sol	Sağ	Aletle
dB	dB	dB	dB
Verilen Sesin İşitme Seviyesi			

O.K.B.

icem

İŞİTME ENGELLİ ÇOCUKLAR EĞİTİM VE ARAŞTIRMA MERKEZİ
T.C. ANADOLU ÜNİVERSİTESİ, ESKİŞEHİR-TÜRKİYE

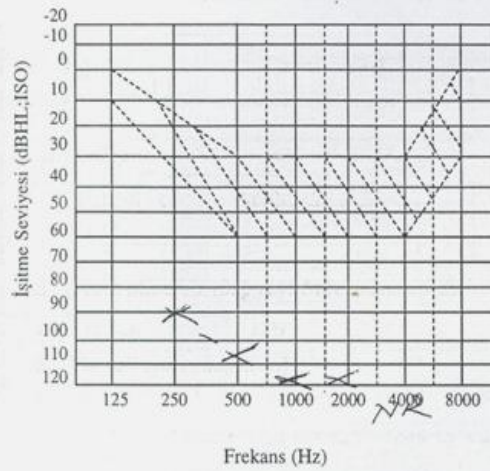
ODYOMETRİK BULGULAR

Adı Soyadı : **FİLİZ**
Testi Yapan : **Can Kuvvet**
Timpanometri :

Doğum Tarihi :

Tarih : **9.5.08**

SAF SES EŞİK ODYOGRAMI

Ortalama İşitme Kaybı (250-4000 Hz)

Sağ **CI**
Sol **II**

Hava Yolu Sağ.....O Sol.....X Yanıt Yok.....YY

Sağ Maskeli **●** Sol Maskeli **X**

Kemik Yolu Maskesiz (Sağ veya Sol).....Δ

Sağ Maskeli[
Sol Maskeli]

Sağ Sol			Sağ Sol			Sağ Sol			Sağ Sol		
Cihaz			Cihaz			Cihaz			Cihaz		
VOL			VOL			VOL			VOL		
VOL			VOL			VOL			VOL		
AYAR			AYAR			AYAR			AYAR		
AYAR			AYAR			AYAR			AYAR		
Rahatsızlık			Rahatsızlık			Rahatsızlık			Rahatsızlık		
Hz			Hz			Hz			Hz		
Eşik SPL/A			Eşik SPL/A			Eşik SPL/A			Eşik SPL/A		
Cihazsız			Cihazsız			Cihazsız			Cihazsız		
Cihazlı			Cihazlı			Cihazlı			Cihazlı		
VAR	YOK		VAR	YOK		VAR	YOK		VAR	YOK	
		125			125			125			125
		250			250			250			250
		500			500			500			500
		1K			1K			1K			1K
		2K			2K			2K			2K
		4K			4K			4K			4K
		8K			8K			8K			8K

EK-C: DERS PLANI**01/12/2008****Ders:** Sayfa Tasarımı**Konu:** Measurements ve QuarkXPress Menüleri**Süre:** 45' + 45' + 45' + 45' (4 ders saati)**Materyal:** Bilgisayar, datashow, tahta, ders notu, gazete ve dergi örnekleri, ödev klasörleri, okul gazetemiz Entegre Haber, önsınav-sonsınav.**Amaçlar:****Bilgiye İlişkin Amaçlar:**

- **Measurements** penceresinin ölçü penceresi olduğunu kavrayabilir ve okunuşunu sözlü olarak ifade edebilirler.
- **Measurements** penceresinin yazı alanı ve resim alanı için farklı görüldüğünü kavrayıp, söyleyebilirler.
- **Measurements** penceresi görünmediğinde **F9** tuşu ile görünebileceğini ve yine **F9** tuşu ile gizlenebileceğini uygulayarak yapabilirler.
- **Measurements** penceresinin komutlarını uygulamayı öğrenebilirler.
- Menülerin hangi amaçlarla kullanıldığı bilgisini sözlü olarak ifade edebilirler.

Dile İlişkin Amaçlar:**a) Sözcük Dağarcığı:**

File, Edit, Style, Item, Page, Layout, Table, View, Utilities, Window, Help.

b) Sözcük Kullanımı:

- File menüsünde bulunan iki komut nedir?
 - File menüsünde bulunan iki komut save ve print tir.
- Edit menüsünün Türkçe adı nedir?
 - Edit menüsünün Türkçe adı düzen menüsüdür.
- Style menüsünde neler yapılabilir?
 - Style menüsünde font ve punto ayarları yapılabilir.

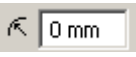
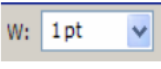
- Page menüsünün işlevi nedir?
 - Page menüsünün işlevi sayfa ile ilgili ayarların yapılmasıdır.
- Layout menüsünde ne ayarlanabilir?
 - Layout menüsünde farklı yerleşimler ayarlanabilir.
- Table menüsünde bulunan ayarlar nedir?
 - Table menüsünde bulunan ayarlar tablo ayarlarıdır.
- View menüsünün diğer adı nedir?
 - View menüsünün diğer adı pencere menüsüdür.
- Window menüsünde bulunan bir komutu söyleyiniz?
 - Window menüsünde bulunan komutlardan birisi de Measurements dır.
- Help menüsünde neler bulunuyor?
 - Help menüsünde yardımlar bulunuyor.

Sosyal Amaçlar: -----

Yöntem:

Giriş:

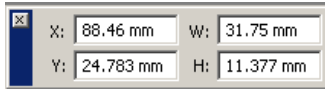
“Günaydın, öncelikle devamsızlıklar konusunu görüşmek istiyorum” diyerek derse giriş yapılacak. Daha sonra “Bugün sizlerle QuarkXPress’de yer alan ölçü penceresinin resim ve çizgi için nasıl kullanılacağını çalışacağız” diyerek derste öğrenilecek konular hakkında bilgi verilecek.

Geçen hafta yaptıkları ödev ile ilgili bir sorunla karşılaşmış ve karşılaşmadıkları sorulacak ve soruları yanıtlanacak. Daha sonra “ 0 mm bu araç ile ne yapılabilir?”, “**Measurements** penceresi kapandığında tekrar açmak için kullanılan kısayol tuşunu yazınız?”, “ **çizgi ölçü penceresinde** bu alana girilen değer ile ne yapılabilir?” ve “**Edit** menüsünde hangi komutlar bulunuyor?” sorularının yer aldığı ön sınav yapılacaktır. Bunun için 5 dakika sürelerinin olduğu söylenecektir.

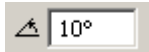
Gelişme:

Ön sınav sonrasında derse geçilecek. Dersin işlenişi için boş bir Quark sayfası açılacak ve açılışını öğrencilerin söylemesi beklenecek. Yeni sayfa açıldıktan sonra geçen hafta ölçü penceresini yazı alanı için çalıştığımızı ve bu hafta da resim alanı için bakacağımız tekrarlanacak ve bir resim alanı açılacak. Resim alanı açıldığında ölçü penceresine bakmaları istenecek.

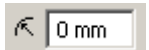
Ölçü penceresinin kaybolması durumunda ne yapacağız? Hangi kısayolu kullanacağız? Menülerden de ayarlayabilir miyiz? Hangi menüde ve hangi komutla? Sorularıyla ölçü penceresi kaybolunca onu tekrar getirmemiz gerektiği, bunun için F9 kısayol tuşunu kullanabileceğimiz ve kısayol olmazsa Window menüsünden Measurements komutunu vermek gerektiği paylaşılacak.

Ölçü penceresinde bulunan ilk bölümünde X, Y, W ve H alanlarının bulunduğu belirtilecek. X ve Y alanlarını neden kullanıyoruz? Bu alanlar bize neyi gösteriyor? Soruları ile geçen derste bilgilerini kullanarak X ve Y alanlarının alanın başlangıç noktasını belirlemek için kullandığımızı ve bu alanların bize alanın yatay ve dikey olarak bulunduğu yeri gösterdiğini söylemeleri beklenecek. Peki yine geçen haftadan W ve H alanları neyi belirtiyordu? Bu alanların açılımı neydi? Sorularıyla W ve H alanlarının yazı alanının genişliğini ve yüksekliğini belirttiği ve W'nin Width olduğu, H'nin de Height olduğunu söylemeleri beklenecek.

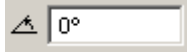

Bu bölümde neyi ayarlıyoruz? Buraya açı girdiğimizde resim nasıl görünüyor? Soruları ile bu bölümde resim alanının dönme açısını ayarladığımız ve açı girildiğinde resim alanının belirlenen açıda döndüğünü söylemeleri beklenecek. Bu alanın yazı alanı için de aynı amaçla kullanıldığı vurgulanacak.

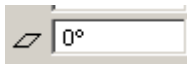

Sizce bu alan hangi amaçla kullanılıyor olabilir? Buraya değer girince resim nasıl görünüyor olabilir? Sorularıyla tahminleri alınacak ve bu alanın resim alanı içindeki resmin köşelerini yuvarlak olarak ayarlamak için kullanıldığı ve buraya değer

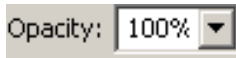
girildiğinde resim alanı içindeki resmin köşelerinin yuvarlak olarak görüldüğü paylaşılabilecek.

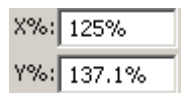
Bu bölümde neyi ayarlıyoruz? Bu açı ile ne oluyor? Daha önce de bir açı vardı bu alanla arasındaki fark nedir? Sorularıyla bu bölümde resim alanı içindeki resmin dönme açısını ayarladığımız, bu açı ile resim alanı içindeki resmin döndüğünü ve daha önceki alan ile resim alanının döndüğünü ancak bu alanda resim alanının aynı kaldığını ancak resmin döndüğü paylaşılacak.

Bu alan neyi ayarlıyor? Resim nasıl görünüyor? Resmin bu şekilde eğik kullanılmasının amacı ne olabilir? Sorularıyla öğrencilerin tahminler yapmasına fırsat verilecek ve bu alanının resim alanı içindeki resmin eğik olarak ayarlanmasının yapıldığını, bu ayar ile resmin eğik olarak görüldüğü ve resmin bu şekilde görünmesinin amacının dikkat çekmek ya da tasarıma uygun olarak kullanmak olduğu paylaşılacak.

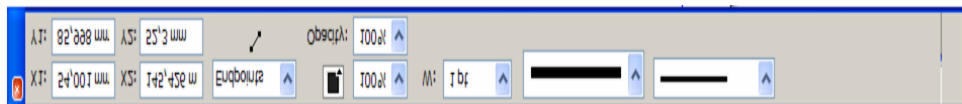

Opacity neydi? Hangi amaçla kullanılıyordu? Soruları ile Opacity kavramının şeffaflık olduğu, alan renginin ya da yazı renginin şeffaf olması için ayarlama yapılabildiği ve bu özelliğin dergi ve gazetelerde üst üste yazılan yazılarda ya da resim üzerine yazılan yazılarda kullanıldığı üzerinde durulacak.

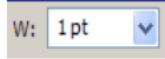

X% ve Y% alanları hangi amaçla kullanılıyordu? X ile resim hangi yönde büyür ya da küçülür? Y ile resim hangi yönde büyür ya da küçülür? Soruları ile bu alanlarda resim için büyütme ve küçültme ayarlarının yapıldığı ve X ile resmin yatay olarak büyütülüp küçültüldüğü ve Y ile resmin dikey olarak büyütülüp küçültüldüğü üzerinde durulacak.

Şimdi çizgi için Measurements penceresinin nasıl görüldüğüne bakalım diyerek çizgi çizilecek ve ölçü penceresinin değiştiğine dikkatleri çekilecek. Dikkatlice inceleyin bakalım sizin tanıdığınız alanlar var mı? Sorusuyla biraz zaman verilecek ve bildikleri alanları söylemeleri beklenicek.

Tahminleri alındıktan sonra sizce X1, Y1 ve X2, Y2 alanları neyi gösteriyor olabilir? Bu alanlar ile neyi ayarlıyoruz? Sorularıyla daha önce öğrendiklerini de kullanarak tahmin yapmaları beklenecek ve bu alanların çizginin başlangıç ve bitiş noktalarının sayfa üzerindeki yerini gösterdiğini ve bu alanlara girilen değerler ile çizginin bulunduğu yeri doğru olarak ayıraladığımız paylaşılacak.

Bu alanda neyi ayarlıyoruz? W neyi gösteriyor? Açılımı ne olabilir? Sorularıyla bu alanda çizginin kalınlığının ayarlandığı, W nin çizginin kalınlık ayarlarını gösterdiği ve açılımının ise Width olduğu paylaşılacak.

Bu bölümde hangi ayarlar bulunuyor? Çizgilerin farklı kullanılmasının amacı ne olabilir? Gazete ve dergilerde böyle farklı çizgiler gördünüz mü? Sorularıyla bu alanın çizgilerin biçimlerini ayarlamak için kullanıldığı, farklı biçimlerde çizgi kullanılmasının amacının dikkat çekmek, haberleri ayırmak olabileceği ve gazete ve dergilerde çizgileri görüp görmedikleri paylaşılacak.

Peki bu alanda neyi ayarlıyoruz? Çizgilerdeki oklar hangi amaçla kullanıyor? Sorularıyla bu alanda çizgiye isterlerse ok verebilecekleri ve okların tasarımı kullanılabileceği üzerinde durulacak.

QuarkXPress programında menüler bulunuyor. Şimdi bu menülerin hangi amaçlarla kullanıldığını ve Türkçe'lerinin neler olduğunu? Öğreneceğiz diyerek menülere geçilecek.

Bakın bakalım en baştaki menünün adı nedir? Nasıl okuyoruz? Bu menüde hangi komutlar bulunuyor? Hangi amaçla kullanılıyor? Sorularıyla ilk menünün "File" menüsü olduğu, "fayl" olarak okunduğu, bu menüde kaydet, çıktı almak, bir dosyayı açmak ve programdan çıkmak gibi komutların bulunduğu ve menünün kullanım amacının Belge açma, kapama, kaydetme, çıktı alma, programdan çıkma, metin alma, resim alma gibi işlemleri yapmak olduğu üzerinde durulacak.

İkinci menü nedir? Nasıl okuyoruz? Türkçesi ne olabilir? Hangi amaçla kullanılıyor? Sorularıyla ikinci menünün "Edit menüsü" olduğu, "edit" olarak okunduğu, Türkçe'sinin "Düze"n olduğu ve seçme, kopyalama, kesme, yapıştırma,

silme, bul ve değiştir, tercihler, renk seçimleri, hizalama gibi işlemleri yapmak amacıyla kullanıldığı paylaşılacak.

Üçüncü menünün adı nedir? Nasıl okuyoruz? Türkçesi ne olabilir? Menünün kullanım amacı nedir? Sorularıyla üçüncü menünün “Style” menüsü olduğu, “sitayl” olarak okunduğu, Türkçe’sinin “Stil menüsü” olduğu ve Font seçme, büyüklük, biçim, renk atama, yatay dikey ölçeklendirme, hizalama, paragraf düzeni, tab (durak) ayarları, çevirme/döndürme gibi işlemleri yapmak için kullanıldığı üzerinde durulacak.

Dördüncü menü nedir? Nasıl okuyoruz? Türkçesi ne olabilir? Menüde neler yer almaktadır? Sorularıyla dördüncü menünün “Item” menüsü olduğu, menünün “Aytım” olarak okunduğu, Türkçe’sinin “Nesne menüsü” olduğu ve Nesneler ile ilgili tanımlar, çerçeveler, itme ayarları, çoğaltma, sıralama, silme, graplama, kilitleme ve biçim değiştirme gibi işlemlerin yer aldığı paylaşılacak.

Beşinci menü nedir? Nasıl okuyoruz? Türkçesi ne olabilir? Hangi amaçla kullanılmaktadır? Sorularıyla beşinci menünün “Page” menüsü olduğu, “pey” olarak okunduğu, Türkçe’sinin “Sayfa menüsü” olduğu ve Sayfa ayarları ile ilgili seçenekleri içerir. Sayfa eklemek ve belirlenen bir sayfaya gitmek için kullanıldığı paylaşılacak.

Altıncı menü nedir? Nasıl okuyoruz? Türkçesi ne olabilir? Bu menüdeki komutlarla neler yapılabilmektedir? Sorularıyla altıncı menünün “Layout” menüsü olduğu, “leyaut” olarak okunduğu. Türkçesinin “Yerleşim” olduğu ve bir proje üzerine farklı biçim ve boyutlarda sayfalar açabildiği ve hepsine de ayrı isimler verilebildiği üzerinde durulacak.

Yedinci menü nedir? Nasıl okuyoruz? Türkçesi ne olabilir? Ne zaman aktif olarak görünür? Sorularıyla yedinci menünün “Table” menüsü olduğu, “teybıl” olarak okunduğu, Türkçesinin “tablo menüsü” olduğu ve tablo aracı ile tablo açıldığında aktif olduğu paylaşılacak.

Sekizinci menü nedir? Nasıl okuyoruz? Türkçesi ne olabilir? Bu menüde neler yapılabilir? Sorularıyla sekizinci menünün “View” menüsü olduğu, “viyuv” olarak okunduğu, Türkçesinin “görünüm menüsü” olduğu ve Ekran görünümleri, araç paletleri ve çizgileri gösterme gizleme gibi işlemlerin yapıldığı menü olduğu üzerinde durulacak.

Dokuzuncu menü nedir? Nasıl okuyoruz? Türkçesi ne olabilir? Hangi amaçla kullanılmaktadır? Sorularıyla dokuzuncu menünün “Utilities” menüsü olduğu,

“yutilitiyz” olarak okunduğu, Türkçe’sinin “yardımcılar” olduğu ve Font değişimi, harf ayarları, resim ayarları yapmak için kullanıldığı paylaşılacak.

Onuncu menü nedir? Nasıl okuyoruz? Türkçesi ne olabilir? İçinde hangi ayarlamalar bulunmaktadır? sorularıyla onuncu menünün “Window” mesünü olduğu, “vindow” olarak okunduğu, Türkçe’sinin “Pencere menüsü” olduğu ve pencerede Quarkın ekran görüntüsü ile ilgili ayarların yapıldığı paylaşılacak.

Onbirinci menü nedir? Nasıl okuyoruz? Türkçesi ne olabilir? Burada neler buluyor? Sorularıyla onbirinci menünün “Help menüsü” olduğu, “help” olarak okunduğu, Türkçesi’nin “yardım menüsü” olduğu ve içinde programla ilgili yardımların bulunduğu paylaşılacak.

Anlatılacakların bu kadar olduğu belirtildikten sonra artık kendilerinin uygulama yapacağı belirtilecek. Ancak bunun için kendilerinin verilen yönergeyi takip etmeleri ve buna göre uygulama yapmaları istenecek. Yaptıkları uygulamaları kayıt ettikten sonra benim adresime mail olarak göndermeleri istenecek. Uygulama olarak ayrılan sürede onlara yaptıklarını anlatmalarının isteneceği paylaşılacak.

Sonuç:

Verilen ödev ile ilgili sorular yanıtlanacak. Genel olarak ders ile ilgili soruları yanıtlanacak. Dersin sonunda son sınav uygulanacak.

Bilgisayarda uygulama yapmaları için iki ders zamanı verilecek.

İzleyen Etkinlik için Uygulama Adımları:

- Tabloid boy sayfa kullanın.
- Sayfayı enine kullanım için ayarlayınız.
- Gazetenin boşluklarını ölçerek ayarlayınız.
- Verilen gazete parçasını yapınız
- Font ve puntoyu uygun olarak ayarlayınız.
- Resimler için benzeyen resimler bulunuz.
- Yazıların başlıklarını doğru olarak yazınız.
- Haberlerin içindeki yazıları anlamsız olarak yazabilirsiniz.
- Yaptığınız çalışmayı znkaya@gmail.com adresine mail olarak gönderiniz.

Uygulama sonrasında öğrencilerin getirdikleri ödevler toplanacak ve kendilerini değerlendirdikleri listeler kontrol edilecek. Ödevlerle ilgili olarak zorlandıkları konular sorulacak ve öğrencilerin soruları yanıtlanacak.

Değerlendirme:**Zenginleştirme Etkinliği:**

- Bir dergiden iki sayfa seçiniz.
- Seçtiğiniz sayfanın boyutunu ve boşluklarını ayarlayınız.
- Farklı resimler kullanabilirsiniz.
- Yazıları aynı yazınız.
- Yaptığınız dergi sayfalarının fotokopisini getiriniz.
- Yaptığınız çalışmayı znkaya@gmail.com adresine mail olarak gönderiniz.
- Yaptığınız çalışmanın çıktısını alınız.

EK-D: ÖDEV DEĞERLENDİRME

Adı Soyadı:				
	Açıklama	Puan	Evet/Hayır	Puan
1	Ödev zamanında teslim edilmiş mi?	25		
2	A4 büyüklüğünde sayfa açılmış mı?	2		
3	Sol, sağ, alt ve üst boşlukları 0,5 cm olarak ayarlanmış mı?	2		
4	“Anadolu Üniversitesi Engelliler Entegre Yüksekokulu” yazısının Fontu Verdana olarak ayarlanmış mı?	3		
5	Punto: 51 olarak ayarlanmış mı?	3		
6	Yazı Bold ve İtalik olarak ayarlanmış mı?	3		
7	Yazı alanın rengi siyah olarak ayarlanmış mı?	3		
8	Yazının rengi beyaz olarak ayarlanmış mı?	3		
9	Başlığın altında yer alan iki sütun birbirine bağlanmış mı?	3		
10	İki sütun için yazı biçimi “dul paragraf” olarak ayarlanmış mı?	3		
11	Yazı fontu: Arial olarak ayarlanmış mı?	3		
12	Puntosu: 12 punto olarak ayarlanmış mı?	3		
13	“Grafik Lisans Programı” yazısının fontu Georgia olarak ayarlanmış mı?	2		
14	Punto: 46 olarak ayarlanmış mı?	3		
15	Yazı alanına renk verilmiş mi?	2		
16	Rengin şeffaflığı %60 olarak ayarlanmış mı?	3		
17	Yazı Bold olarak ayarlanmış mı?	2		
18	Yazının altındaki yazı alanında üç tane sütun bulunuyor mu?	3		
19	Sütunlara yazılan yazıların fontu Arial olarak ayarlanmış mı?	3		
20	Yazının biçimi Bold olarak ayarlanmış mı?	2		
21	Yazının satır arası 18 pt olarak ayarlanmış mı?	3		
22	Yazının rengi beyaz olarak ayarlanmış mı?	3		
23	Yazının harf arası 20 olarak ayarlanmış mı?	3		
24	Yazı için bloklanmış yazı biçimi seçilmiş mi?	3		
25	Yazının altında bir resim bulunuyor mu?	3		
26	Yazılar örnekteki gibi yazılmış mı?	3		
27	Yaptığınız çalışmanın çıktısı alınmış mı?	3		
28	Ödev düzenli olarak yapılmış mı?	3		
Toplam Puan:		100		

EK-E: DEĞERLENDİRME ANAHTARI

Adı Soyadı:				
	Açıklama	Puan	Evet/ Hayır	Puan
1	A3 büyüklüğünde sayfa açılmış mı? Eni: 297 mm ve Boyu: 420 mm	6		
2	Sol: 3 cm, Sağ: 1,5 cm, Alt: 3 cm ve Üst: 2,5 cm olarak ayarlanmış mı?	4		
3	Sayfa dik olarak ayarlanmış mı?	1		
4	“Anadolu Üniversitesi 'nin Eskişehir'e Katkuları”			
5	Haberin başlığının Fontu Verdana olarak ayarlanmış mı?	1		
6	Haberin başlığının biçimi Bold olarak ayarlanmış mı?	1		
7	Haberin fotoğrafı doğru olarak kullanılmış mı?	2		
8	Haberin fotoğrafının üstündeki yazı yazılmış mı?	2		
9	Haberin fotoğrafının üstündeki yazının altında renk kullanılmış mı?	2		
10	Haberin fotoğrafının üstündeki yazının altında kullanılan renk şeffaf olarak ayarlanmış mı?	2		
11	Haberin yazısının fontu TimesNewRoman olarak ayarlanmış mı?	1		
12	Haberin yazısının puntosu 12 punto olarak ayarlanmış mı?	1		
13	Haberin yazısı için iki sütun kullanılmış mı?	2		
14	Haberin yazısının altındaki fotoğraf kullanılmış mı?	4		
15	Haberin yazısının altında renk kullanılmış mı?	3		
16	Haberin yazısının altındaki renk şeffaf olarak ayarlanmış mı?	2		
17	“Nobel Ödüllü Bilim Adamı Anadolu'da”			
18	Haberin başlığının Fontu Verdana olarak ayarlanmış mı?	1		
19	Haberin başlığının biçimi Bold olarak ayarlanmış mı?	1		
20	Haberin fotoğrafı doğru olarak kullanılmış mı?	2		
21	Haberin fotoğrafının üstündeki yazı yazılmış mı?	2		
22	Haberin yazısının fontu TimesNewRoman olarak ayarlanmış mı?	1		
23	Haberin yazısının puntosu 12 punto olarak ayarlanmış mı?	1		
24	Haberin yazısının altındaki renk ayarlanmış mı?	3		
25	Haberin yazısı için üç sütun kullanılmış mı?	3		
26	“Çocuklar Karikatürle Bilinçleniyor”			
27	Haberin başlığının Fontu Verdana olarak ayarlanmış mı?	1		
28	Haberin başlığının biçimi Bold olarak ayarlanmış mı?	1		
29	Haberin başlığı örnekteki gibi aşağıya doğru uzatılmış mı?	5		
30	Haberin başlığının yanındaki çizgi yapılmış mı?	3		
31	Haberin fotoğrafları doğru olarak kullanılmış mı?	2		
32	Haberin "Figen Ersoy" fotoğrafının üstündeki yazı yazılmış mı?	2		
33	Haberin "Figen Ersoy" fotoğrafının üstündeki yazının altındaki renk şeffaf olarak ayarlanmış mı?	2		
34	Haberin karikatür fotoğrafı döndürülmüş mü?	5		
35	Haberin "Figen Ersoy" fotoğrafı dik olarak ters çevrilmiş mi?	5		
36	Haberin yazısının fontu TimesNewRoman olarak ayarlanmış mı?	1		
37	Haberin yazısının puntosu 12 punto olarak ayarlanmış mı?	1		
38	Haberin yazısının altındaki renk ayarlanmış mı?	3		
39	Haberin yazısı için iki sütun kullanılmış mı?	2		
40	“Kampüste Neler Oluyor?”			
41	Haberin başlığının Fontu Verdana olarak ayarlanmış mı?	1		
42	Haberin başlığının biçimi Bold ve Shadow olarak ayarlanmış mı?	2		
43	mi?	2		
44	Haberin tamamının altındaki resim yerleştirilmiş mi?	2		
45	Haberin yazısının fontu TimesNewRoman olarak ayarlanmış mı?	1		
46	Haberin yazısının puntosu 12 punto olarak ayarlanmış mı?	1		
47	mi?	1		
48	Yapılan mizanpajda boşluklar doğru olarak ayarlanmış mı?	3		
49	Yapılan çalışmanın çıktısı alınmış mı?	6		
Toplam Puan:		100		

KAYNAKÇA

- Ackerman, D.B. (1989). Intellectual and practical criteria for successful curriculum integration. Association for supervision and curriculum development (Rapor). H. H. Jacobs (Ed.), *Interdisciplinary curriculum: Design and implementation* içinde (s. 25-40). Edwards Brothers, Inc., USA
- Adago, F. (2004). *Teaching balanced literacy as a way of promoting love of learning*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. University of Toronto, Canada UMI ProQuest Dissertations. Umi No: 91364.
- Adem, M. (1977). *Türk eğitiminin ekonomik politikası*. Ankara: M. Adem.
- Aiex, N.K. (1988). Using newspapers as effective teaching tools. <http://www.ericdigests.org/pre-929/using.htm> adresinden 06 Haziran 2009 tarihinde edinilmiştir.
- Aiex, N.K. (1998). Collaborating on a newspaper in the elementary classroom. *ERIC Clearinghouse on Reading, English, and Communication* Bloomington: IN. 1-5.
- Akçamete, G. (1999). Improving question skills for students with hearing impairment. *European Journal of Special Needs Education*. 14, (2). 171-177.
- Akçamete, G., Gürgür, H., Kış, A. ve Kayaoğlu, H. (2003). 12. *Ulusal özel eğitim kongresi bildiri kitabı*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Albertini, J. A. ve Schley, S. (2003). Writing, characteristics, instruction and assessment. Marschark, M. ve Spencer, E. P. (Eds.) *Oxford handbook of deaf studies, language and education* içinde (s. 123-135) New York, NY: Oxford University Press, Inc.
- Alkan, C., Doğan, H. ve Sezgin, S.İ. (2001). *Mesleki ve teknik eğitimin esasları*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Alkan, C. (1972). Bir gelişim süreci olarak mesleki-teknik eğitim. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 5(1). 209-219.
- Alkan, C. (1974). Eğitim teknolojisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 1, (7). 339-344.
- Alkan, C. (1987). Öğrenme-öğretme süreçleri ilkeleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 20(1). 209-229.

- Allen, J. (2000). *Yellow brick roads: Shared and guided paths to independent reading 4-12*. Portland, Maine: Stenhouse Publishers.
- Anapa, S. (2008). *Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde Türkiye'de mesleki ve teknik eğitim*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Anderson, S. (2004). *The book of reading and writing ideas, tips, and lists for the elementary classroom*. Thousands Oaks, California: Corwin Press.
- Andrews, J.F. ve Mason, J.M. (1991). Strategy usage among deaf and hearing readers. *Exceptional Children*. 57(6), 536-545.
- Asselin, M. (1999). Balanced literacy. *Teacher Librarian*. 27 (1), 69-70.
- Avrupa Komisyonu (European Commission). (2007). www.esae.org/articles/2007_08_005.pdf adresinden 04 Mayıs 2012 tarihinde edinilmiştir.
- Ayata Baran, N. (2007). *Kaynaştırmaya devam eden işitme engelli öğrencilerin öykü şemalarının değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Baloğlu, Z. (1990). *Türkiye'de eğitim (sorunlar ve değişime yapısal uyum önerileri)*. İstanbul: TÜSİAD Yayınları.
- Barlow, M.L. (1971). Mesleki eğitim A.B.D. eğitimi inceleme milli cemiyetinin altmış-dördüncü yıllığı. *Mesleki eğitim*. Sıdal, C. (Çev.). Ankara: Ajans-Türk Matbaacılık.
- Batu, E. S. (2000). Kaynaştırma, destek hizmetler ve kaynaştırmaya hazırlık etkinlikleri. *Özel Eğitim Dergisi*. 2(4), 35-45.
- Batu, S. ve Kırcaali-İftar, G. (2005). *Kaynaştırma*. Kök Yayıncılık: Ankara.
- Baumann, J. F. ve Kameenui, E. J. (2004). *Vocabulary instructin: research to practice*. New York, NY: The Guildfor Press.
- Blachowicz, C.L.Z. ve Fisher, P.J. (2007) Best practices in vocabulary instruction. Gambrell, L.B., Morrow, L.M. ve Pressley, M. (Eds). *Best practices in literacy instruction* içinde. s. 224-249. New York: Thi Guilford Press.
- Blanz, B. http://www.avln.org/resources/projects/ITC_Bobbi_Blanzy.pdf. adresinden 06 Haziran 2009 tarihinde edinilmiştir.
- Berryman, S.E. (1991). *Designing effective learning environments: cognitive apprenticeship models*. New York, NY: Columbia University Institute on Education and Economy.

- Biber, S. ve Leavy, P. (2011). *The practice of qualitative research*. USA: SAGE Publications Inc..
- Binici, H. ve Arı, N. (2004). Mesleki ve teknik eğitimde arayışlar. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 24(3), 383-396.
- Bogdan, R.C. ve Biklen, S.N. (2007). *Qualitative research in education an introduction to theaory and methods*. Needham Heights, MA: Allyn and Bacon, Inc.
- Boutin, D.L. (2009). The impact of college training and vocational rehabilitation services on employment for consumers with hearing loss. *Journal of the American Deafness ve Rehabilitation Association*. 42(2), 73-89.
- Boutin, D.L. ve Wilson, K. (2009). An analysis of vocational rehabilitation services for consumer with hearing impairments who received college or university training. *Rehabilitation Counseling Bulletin*. 52(3), 156-166.
- Bozkurt, Ş. (2002). *İşitme engellilerde okuduğunu anlama becerilerinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Brantlinger, E., Jimenez, R., Klinger, J. Pugach, M. ve Richardson, V. (2005). Qualitative studies in special education. *Exceptional Children*, 71, 195-207.
- Buehl, D. (2001). *Classroom strategies for interactive learning*. Wisconsin: International Reading Association.
- Burns, C. P., Roe, D. B. ve Ross, P. E. (1988). *Teaching reading in today's elementary schools*. Boston, Houghton Mifflin Company.
- Campbell, C.P. (1997). Training the workforce: an alternate approach. *Vocational-Technical Education Conference*, Lousville. 2-26.
- Cramer, R.L. (2004). *The language arts: A balanced approach to teaching reading, writing, listening, talking and thinking*. USA: Pearson Education, Inc.
- Carnine, D. W., Silbert, J. ve Kameenui, E. J. (1996). *Direct instruction reading*. (3rd. ed.). New Jersey, Columbus, Ohio: Pearson Merrill Prentice Hall.
- Carnine, D. W., Silbert, J., Kameenui, E.J. ve Tarver, S.G. (2004). *Direct instruction reading*. NewJersey; Pearson Merrill Prientice Hall.
- Carnine, D. W., Silbert, J., Kameenui, E.J., Tarver, S.G. ve JungJohann, K. (2006). *Teaching struggling and at-risk readers*. New Jersey: Pearson Merrill Prientice Hall.

- Center, Y. (2005). *Begining reading a balanced apporach to teaching literacy during the first three years at school*. London: Continuum International Publishing Group.
- Cole, E.B. ve Clair-Stokes, J. (1984). Caregiver-child interactive behaviors: a videotape analysis procedure. *Volta Review*. 86(4), 200-216.
- Collins, N. D. (1994). Metacognition and learning to read. *ERIC Clearinghouse on Reading English and Communication Bloomington IN*.
<http://www.vtaide.com/png/ERIC/Read-to-Learn.htm> adresinden 13 Ekim 2011 tarihinde edinilmiştir.
- Comb, M. (2006). *Readers and writers in primary grades: A balanced and integrated approach K-4*. (3. Baskı). Upper Saddle River, NJ: Merrill/Prentice Hall.
- Cone, P.T., Werner, P., Cone, S.L. ve Woods, A.M. (1998). *Interdisciplinary teaching through physical education*. Champaign, IL: Human Kinetics Publishing, Inc.
- Conrad, R. (1979). *The deaf school child*. London: Harper and Row.
- Cooper, J. D. ve Kiger, N. D. (2008). *Literacy assessment: Helping teacher plan instruction*. (3. baskı). Boston: Houghton Mifflin.
- Crawley, S.J. ve Mountain, L. (1995). *Strategies for guiding content reading*. Boston: Allyn and Bacon.
- Creating A Classroom Newspaper. (2002). <http://www.naafoundation.org/CreatingAClassroomNewspaperNAA.pdf> adresinden 06 Haziran 2009 tarihinde edinilmiştir.
- Creswell, J.W. (2005). *Educational research planning, conducting, and evaluating quantative ada qualitative research*. Pearson Prentice Hall.
- Curtis, A. ve Cheng, L. (1998). *Video as a source of data in classroom observation*. *ThaiTESOL Bulletin*, 11(2), 31-38.
- Department of international economic and social affairs statistical office. (1990). *Disability Statistics Compendium*. Statistics on Special Population Groups. Series Y. No. 4. New York.
- Derican, T. (2010). *İşitme engelli gençlere iş başvurusu dosyası (Portfolyo) geliştirme çalışmalarının incelenmesi: Eylem araştırması*. Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi. Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.

- Doğan, H. (1983). Mesleki ve teknik eğitimin ilkeleri ve gelişmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. Cilt 16, Sayı 1, 167-181.
- Doğan, H. (1997). Mesleki ve teknik eğitimin yeniden yapılandırılması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 30(1), 1-26.
- D.P.T. (2001). Sekizinci beş yıllık kalkınma planı. *Ortaöğretim: Genel Eğitim, Meslek Eğitimi, Teknik Eğitim Özel İhtisas Komisyonu Raporu*. Ankara.
- Engelliler Entegre Yüksekokulu (1993): http://www.anadolu.edu.tr/akademik/yuksekokullar.aspx#yo_engent adresinden 23 Aralık 2009 tarihinde edinilmiştir.
- Erden, M. (1998). *Eğitimde program değerlendirme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Erdiken, B. (1996). *Anadolu üniversitesi içem lise düzeyindeki işitme engelli öğrencilerin yazılı anlatım becerilerinin geliştirilmesinde işbirliği-gözlem yöntemi ile anlatım yönteminin karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Erdiken, B. (2003). *İşitme engelli yüksekokul öğrencilerinin yazılı anlatım becerileri*. No.1493. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Erdiken, B. (2005). Anadolu Üniversitesi Engelliler Entegre Yüksekokulu'ndan mezun olmuş işitme engelli öğrencilerin istihdamı, iş durumları ve ayrımcılık. *ÖZ-VERİ Dergisi*. 2(1), 389-409.
- Erdiken, B. (2007). Anadolu Üniversitesi Engelliler Entegre Yüksekokul mezunu işitme engelli gençlerin iş durumu: Anket ve eylem araştırması. *ÖZ-VERİ Dergisi*, 4(2), 1041-1063.
- Ertürk, S. (1998). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Meteksan A.Ş.
- Fer, S. (2000). Modüler program yaklaşımı ve bir öneri. *Eğitim Sanat Kültür Dergisi*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları. 147.
- Ferrance, E. (2000). *Themes in education: Action research. LAB. A program of the Education Alliance*. Providence: Northeast and Islands Regional Educational Laboratory at Brown University.
- Fidan, N. (1997). *Eğitim psikolojisi okulda öğrenme ve öğretme*. Ankara: Alkım Yayınevi.
- Fountas, I.C. ve Pinel, G.S. (1996). *Guided reading, good first teaching for all children*. Portsmouth, USA: Heinemann

- Gaff, J.G. ve Wilson, R.C. (1971). Faculty cultures and interdisciplinary studies. *The Journal of Higher Education*. 42(3), 186-201.
- Gambrell, L.B., Morrow, L. M. ve Pressley, M. (2007). *Best practices in literacy instruction*. USA: The Guildford Press.
- Gay, L.R. , Mills, G.E. ve Airasan, P. (2006). *Education research competencies for analysis and applications*. Pearson Prentice Hall.
- Girgin, Ü. (1999). *Eskişehir ili ilkokulları 4. ve 5. sınıf işitme engelli öğrencilerinin okumayı öğrenme durumlarının çözümleme ve anlama düzeylerine göre değerlendirilmesi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Girgin, Ü. (2006). Evaluation of Turkish hearing impaired students' reading comprehension with the Miscue Analysis Inventory. *International Journal of Special Education*. 21(3), 68-84.
- Girgin, Ü. (2007). Evaluation of hearing impaired student's reading comprehension with the cloze procedure. *7th International Educational Technology (IETC) Conference*. Nicosia, Turkish Republic of Northern Cyprus.
- Girgin, Ü. ve Karasu, H.P.(2007). İşitsel/sözel yaklaşımla eğitim gören işitme engelli öğrencilerin yazılı anlatım becerilerinin değerlendirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 33, 146-156.
- Glynn, S. M., Aultman, L.P. ve Owens, A.M. (2005). Motivation to learn in general education programs. *The Journals of General Education*. Volume-sayı-sayfa.
- Goodman, K. (1986). *A parent/teacher guide to children's learning what's whole in whole Language?*. Portsmouth, USA: Heinemann Educational Books.
- Graham, L. ve Wong, B.Y.L. (1993) Comparing two modes in teaching a question answering strategy for enhancing reading comprehension: Didactic and self instructional training. *Journal of Learning Disabilities*, 26 (4), 270-279.
- Greinert, W.D. (1989). *Innovative methods of technical and vocational education*. Report of the Unesco International Synposium. Hamburg.
- Güneş, F. (2011). Dil öğretim yaklaşımları ve Türkçe öğretimindeki uygulamalar. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 8(15), 123-148.
- Hagood, B. E. (1997). Reading and writing with help from story grammar. *Teaching Exceptional Children*. March/April, 10-14.

- Harrel, A. ve Jordan, M. (2002). *50 active learning strategies for improving reading comprehension*. Ohio: Merrill prentice Hall.
- Heagele, G.E. (1986). An automated school newspaper. *The English Journal*. 75(1), 35-37.
- Heilman, A.W., Blair, T.R. ve Rupley, W.H. (1990). *Principles and practices of teaching reading*. NewYork: Macmillan Publishing Company.
- Henning, J.E., Stone, J.M. ve Kelly, J.L. (2009). *Using action research to improve instruction*. London.
- Hesse-Biber, S. ve Leavy, P. (2011). *The practice of qualitative research*. United Kingdom: SAGE Publication. Inc..
- Hiebert, E. H. ve Kamil, M. L. (2005). *Teaching and learning vocabulary: Bringing research to practice*. New Jersey, London: Lawrence Erlbaum Associates, Publisher.
- Holley, K. A. (2009). *Understanding interdisciplinary challenges and opportunities in higher education*. ASHE Higher Education Report. 34(2).
- Huremoviç, A. ve Sulejmanovic, D. (2011). Understanding reading in persons with hearing impairments. *Journal of Society of Development in New Environment in B&H. HealthMED*. 5(3), 676-682.
- Irvin, J.L., Buehl, D.G ve Klemp, R.M. (2007). *Reading and the high school student strategies to enhance literacy*. Pearson. USA.
- İçden, G. (2003). *Üniversite hazırlık sınıfı işitme engelli öğrencilerinin okuma sonrası soruları yanıtlamalarında "soru yanıt ilişkileri" stratejisinin kullanımı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Integrated Deaf Students (2003).
<http://www.ilo.org/public/english/region/asro/bangkok/ability/download/australia-2.pdf> adresinden 20 Mayıs 2009 tarihinde edinilmiştir.
- İşitme Engelliler Meslek Liseleri (2011). <http://www.meb.gov.tr/baglantilar/okullar/linkdetail.asp?KOD=133> adresinden 16 Ağustos 2011 tarihinde edinilmiştir.
- İşman, A. ve Eskicumalı, A. (1999). *Eğitimde planlama ve değerlendirme*. Adapazarı: Değişim Yayınları.

- Jacobs, H.H. (1989). The growing need for interdisciplinary curriculum content (Rapor). Association for supervision and curriculum development (Rapor). *Interdisciplinary curriculum: Design and implementation* içinde (s.1-13). Edwards Brothers, Inc., USA
- Johnson, P.A. (2002). *A short guide to action research*. Boston, MA: Allyn and Bacon, Inc.
- Joseph, N. (2006). Strategies for success: Teaching metacognitive skills to adolescent learners. *The NERA Journal*, 42(1), 33-39.
- Kameenui, J.E. ve Simmons, C.D. (1990). *Designing instructional strategies: The prevention of academic learning problem*. Columbus, Ohio: Merrill Publishing Company.
- Karasu, G. (2011). *İşitme engelli gençlere uygulanan sözcük dağarcığı geliştirme stratejilerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Karasu G., Girgin, Ü., Uzuner, Y. ve Kaya, Z. (2012). İşitme engelli üniversite öğrencilerine uygulanan ‘tanımlama yapma’ stratejisinin incelenmesi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*. 2(1), 19-41.
- Karasu, H.P. ve Girgin, Ü. (2007). Kaynaştırmadaki işitme engelli çocukların yazılı anlatım becerilerinin değerlendirilmesi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 467-488.
- Karasu, H.P., Girgin, Ü. ve Uzuner, Y. (2012). İşitme engelli öğrenciler ve işiten öğrencilerin okuma becerilerinin formel olmayan okuma envanteri ile değerlendirilmesi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*. 2(1), 65-88.
- Kargın, T. (1992). İşitme engelli bireyleri mesleğe hazırlama. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 25(2). Sayfa no.
- Kargın, T. (2004). Baş Makale: Kaynaştırma: Tanımı, gelişimi ve ilkeleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*. 5(2), 1-13.
- Kindle, K. J. (2009). Vocabulary development during read-alouds: primary practices. *The Reading Teacher*. 63(3), 202-211.
- Klein, J.T. (1990). *Interdisciplinarity: History, theory, and practise*. Detroit: Wayne State University Press.

- Koşan, A. (2003). Eğitimde okul-endüstri işbirliği. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2(1-2), 107-130.
- Kyere, K. (2009). *Educating the deaf in vocational skills: Selected scholls for the deaf in focus*. University of Science and Technology. Faculty of Fine Art, College of Art and Social Sciences. <http://dspace.knust.edu.gh:8080/jspui/bitstream/123456789/365/1/KWAME%20KYERE%2c%20GENERAL%20ART%20STUDIES%20%28PDF%29.pdf> adresinden 11 Ekim 2010 tarihinde edinilmiştir.
- Lang, G.H. (2001). Higher education for deaf students: research priorities in the new millennium. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*. 7(4), 267-280.
- Lederberg, A. R., Prezbindowski, A. K. ve Spencer, P. E. (2000). Word learning skills of deaf preschoolers: The development of novel mapping and rapid word learning strategies. *Child Development*, 71, 1571-1585.
- Lenski, S.D., Wham, M.A., ve Johns, J.L. (2003). *Reading ve learning strategies: middle grades through high school*. Dubuque, IA: Kendall/Hunt.
- Luckner, J. L. ve Handley, C. M. (2008). A summary of the reading comprehension research undertaken with students who are deaf or hard of hearing. *American Annals of the Deaf*, 153(1), 6-35.
- Luckner, J. L. ve Cooke, C. (2010). A summary of the vocabulary resarch with who are deaf or hard of hearing. *American Annals of the Deaf*, Spring, 155 (1), 38- 67.
- Mager, R.F. ve Beach, K.M. (1967). *Developing vocational instruction*. Belmont, California: Fearon-Pitman Publishers, Ins..
- Marschark, M. ve Spencer, P. E. (2003). *Oxford handbook of deaf studies, language, and education*. Oxford, New York: Oxford University Press.
- Mathison S. ve Freeman M. (1997). *The logic of interdisiplinary studies*. Annual Meeting of the American Educational Research Association. Chicago.
- Mayer, C. (2007). What really matters in the early literacy development of deaf children. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*. Fall 2007.
- Maxwell, A.J. (2005). *Qualitative research design*. London: Sage Publications.
- Meadow, S.G.ve Mayberry, R.I. (2001). *How do profoundly deaf children learn to read?*. Teaching Exceptional Children.
- Mesleki Eğitim Kanunu (1986). <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/3.html> adresinden 11 Mart 2011 tarihinde edinilmiştir.

- Mesleki Eğitim ve Yetiştirmede Modeller ve Planlama (2008).
<http://80.251.40.59/education.ankara.edu.tr/aksoy/model.htm> adresinden 22 Haziran 2011 tarihinde edinilmiştir.
- Meşhur, H.F.A. (2004). Özürlülerin çalışma yaşamına katılma gereği ve uygulanan istihdam politikalarının değerlendirilmesi. *ÖZ-VERİ Dergisi*. 1(2).
<http://www.ozurluveyasli.gov.tr/tr/html/526/2> adresinden 22 Mayıs 2009 tarihinde edinilmiştir.
- McAnally, P.L., Rose, S. ve Quigley, S.P. (2007). *Reading practices with deaf learners*. USA: Pro-Ed Inc.
- McIntyre, E. ve Pressley, M. (1996). *Balanced instruction strategies and skills in whole language*. USA: Christopher-Gordon Publishers, Inc.
- Mc Kenna, M. C. ve Stahl, S.A. (2003). *Assessment for reading instruction*. New York: Guildford.
- Mccloughlin, J.A. ve Lewis, R.B. (2004). *Özel gereksinimli çocukların ölçümlemesi*. (F.Gençer, Çev.) Ankara: Gündüz Yayıncılık. (Orijinal eser 2000 yılında basılmıştır.)
- McMillan, J. H. (2004). *Classroom assesment, principles and practice for effective instruction*. (3rd ed). Boston, Newyork, San Francisco: Pearson Education Inc.
- Mills, G. E. (2003). *Action research. a guide for the teacher researcher*. Upper Saddle River, NJ: Pearson Education, Inc.
- Nagy, W. E. (1988). *Teaching vocabulary to improve reading Comprehension*. Newark, DE: International Reading Assn.
- Newell, W.H. (2001). *A Theory of interdisciplinary studies*. Issues in Integrative Studies. No.19, pp, 1-25. Miami University. School of Interdisciplinary Studies.
- Nilsson, L. (1989). *The Swedish system of technical and vocational education*. Report of the Unesco International Synposium. Hamburg.
- OECD. (2010). *Learning for job*. OECD Reviews of Vocational Education and Training. OECD Publications.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. (2006).

http://orgm.meb.gov.tr/alt_sayfalar/mevzuat/Ozel_Egitim_Hizmetleri_Yonetmeli_gi_son.pdf adresinden 29 Haziran 2011 tarihinde edinilmiştir.

Özkök, A. (2005). Disiplinlerarası yaklaşıma dayalı yaratıcı problem çözme öğretim programının yaratıcı problem çözme becerisine etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 28, 169-167.

Özürlüler Kanunu. (1997). <http://www.ozida.gov.tr/yenimevzuat/mevzuat.pdf> adresinden 12 Kasım 2011 tarihinde edinilmiştir.

Patton, M.Q. (2002). Qualitative research ve Evaluation Methods. *Designing Qualitative Stuties*. Sage Publications, Inc. United Kingdom. 221-222.

Paul, P.V. (1996). Reading vocabulary knowledge and deafness. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*. Winter 1(1), 3-15.

Paul, P.V. (1998). *Literacy and deafness: The development of reading, writing and literate thought*. Boston: Allyn and Bacon.

Paul, P.V. (2003). Processes and components of reading. Marschark, M. ve Spencer, E. P. (Eds.). *Oxford handbook of deaf studies, language and education* içinde (s. 97-109). New York, NY: Oxford University Press, Inc.

Pearson, P.D., Raphael, T.E., Benson, V.L. ve Madda, C.L. (2007). Best practices in literacy instruction. *Balance in Comprehensive Literacy Instruction: Then and Now*. Newyork London: The Guilford Press.

Post, T.R., Humphreys, A.H., Ellis, A.K. ve Bugghey, L.J. (1997). Interdisciplinary approaches to curriculum themes for teaching. *Why? A Rationale for Interdisciplinary Teaching and Learning*. New Jersey: Prentive-Hall Inc.

Poulos, A., Mahony, M.J. (2008). Effectiveness of feedback: the students' perspective. *Assesment ve Evaluation in Higher Education*. 33(2), 143-154.

Pressley, M., Roehring, A. ve Bogner, K. (2002). Balanced literacy instruction. *Focus on Exceptional Children*. January, 34 (5), 1-14.

Prosser, C.A. ve Quigley, T.H. (1949). *Vocational education in a democracy*. American Technical Society. Chicago, USA.

Raphael, T. E. (1986). Teaching question answer relationship, revisited. *The Reading Teacher*, 39, 516-522.

- Reutzel, R. ve Cooter, R. B. (2008). *Teaching children to read: the teacher makes the difference*. (5. baskı). Upper Saddle River, NJ: Merrill Prentice Hall
- Reutzel, D. R. ve Cooter, R. B. (1999). *Balanced reading strategies and practices: Assesing and assisting readers with special needs*. Upper Saddle River, NJ: Merrill Prentice Hall.
- Revised recommendation concerning technical and vocational education (2001).
<http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001214/121486Eo.pdf> adresinden 20 Mayıs 2009 tarihinde edinilmiştir.
- Rief, S.F. ve Heimburge, J.A. (2007) *How to reach and teach all children through balanced literacy*. USA: PB Printing.
- Rog, L.J. (2003). *Guided reading basics*. Canada: Stenhouse Publishers.
- Rupley, W. H., Blair, T. R. ve Nichols, W. D. (2009). Effective reading instruction for struggling readers: The role of direct/explicit teaching. *Reading ve Writing Quarterly*. 25. 125-138.
- Rupley, W.H., ve Nichols , W. D. (2005). Vocabulary instruction for the struggling reader. *Reading ve Writing Quarterly*, 21, 239-260.
- Ryen, A. (2011). Qualitative research. Silverman, D. (Ed.). *Ethics and Qualitative Research* içinde. s.416-438. London: SAGE Publication Inc..
- Salinger, T. (1993). *Models of literacy instruction*. Macmillan Publishing Company
- Saraoğlu, R. (2008). *Sosyal devlet bağlamında çalışma yaşamında özürlülerin korunması*. <http://www.ikt.yildiz.edu.tr/sempozyum/metin/4.pdf> adresinden 20 Mayıs 2009 tarihinde edinilmiştir.
- Sarıkaya, E. (2011). *İşitme engelli çocukların öğretmenlerinin işitme engelli çocukların okuma yazma öğrenmelerine ilişkin görüş ve önerileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Sart, Z.H., Ala, H., Yazlık, Ö. ve Kantaş Yılmaz, F. (2004). Türkiye kaynaştırma eğitiminde nerede?: Eğitimciye öneriler. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, 6-9 Temmuz 2004, İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya.
- Scans Report (1991). *What work requires of schools*. U.S. Department of Labor.
- Schirmer, R. B. (2000). *Language and literacy development in children who are deaf*. Boston: Allyn and Bacon, Inc.
- Schirmer, B.R. (2010). *Teaching the struggling reader*. Pearson. USA.

- Schirmer, B.R. ve Williams, C. (2003) Deaf Studies, Language and Education. Marschark M. ve Spencer, P.E.(Eds.) *Approachs to teaching reading* içinde. (110-122). NewYork: Oxford University Press.
- Searfoss, L. W. ve Readence, J. E. (1989). *Helping children learn to read*. Boston: Allyn and Bacon.
- Sezgin, S.İ. (1994). *Mesleki ve teknik eğitimde program geliştirme*. Ankara: Gazi Büro Kitabevi.
- Simpson J. (2003). *Using a class newspaper to improve writing skills in a multicultural Classroom*. <http://gse.gmu.edu/assets/docs/lmtip/vol1/J.Simpson.pdf>. adresinden 10 Mayıs 2008 tarihinde edinilmiştir.
- Stahl, S.A. ve Nagy, W.E. (2006). *Teaching word meanings*. London: Lawrance Erlbaum Associates, Publishers.
- Stake, R. E. (2010). *Qualitative research studying how things work*. New York, NY: The Guilford Press.
- Stasz. C., Ramsey, K., Eden, R., DaVanzo, J., Farris, H. ve Lewis, M. (1993). *Teaching and learning generic skills for the workplace*. Santa Monica: CA:RAND.
- Stewart, D. A. ve Kluwin, T. N. (2001). *Teaching deaf and hard of hearing student, content, strategies and curriculum*. Boston: Allyn and Bacon.
- Strassman, B.K. (1997). Metacognition and reading in children who are deaf: a review of the research. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*. 2, 140-9.
- Strassman, B. K., Kretschmer, R. E. ve Bilsky, L. H. (1987). *The instantiation of general terms by deaf adolescents/adults*. 20, 1-13.
- Şakinkesen, A. (1992). Eğitimde ikili sistem. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 25(2), 687-701.
- Şimşek, A ve Ünal, F. (2001). İstihdam edilebilirlik becerileri ve bu becerilerin kazandırılmasına yönelik eğitsel bir model önerisi. *Anadolu Üniversitesi Araştırma Fonu Projesi*. Proje No:AÜAF000158. Eskişehir. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Sönmez, V. (2007). *Program geliştirmede öğretmen el kitabı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sucuoğlu, B. (2004). Türkiye’de kaynaştırma uygulamaları: Yayınlar/araştırmalar (1980-2005). *Özel Eğitim Dergisi*. 5(2), 15-23.

- Tekin, E ve Kırcaali_İftar, G. (2001). *Özel eğitimde yanlışsız öğretim yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- The Gold Coast Bulletin (2009).
<http://txt4u.gcbulletin.com.au/portals/0/Producing%20a%20newspaper.pdf>.
 adresinden 06 Haziran 2009 tarihinde erişilmiştir.
- Thompson, J.A. (1981). *So you have a hearing impaired student in your vocational education classroom (a prototypic resource unit)*. Washington D.C.: Kent State University Ohio Collage of Education Project SAVE.
- TİSK. (1997). *Türkiye’de ve Dünya’da mesleki eğitim*. Türkiye İşverenler Sendikaları Konfederasyonu İnceleme Yayınları 20.
- Tompkins, G. (1997). *Literacy for the 21st century, A balanced approach*. New Jersey: Prince Hall Inc.
- Tompkins, G. (2007). *Literacy for the 21st century, teaching reading and writing in prekindergarten through grade 4*. Upper Saddle River, New Jersey Columbus, Ohio: Merrill Prelice-Hall, Inc.
- Tufan, M., Mızrak, Ş. ve Çelik, D. (2007). Mesleki eğitimde toplam kalite yönetimi ve model önerisi. *Journal of Azerbaiani Studies*. 10(3-4), 27-40.
- Tüfekçioğlu, A. (1997). İşitme engelli çocukların okul öncesi dönemde kaynaştırma ortamında eğitimleri. *Milli Eğitim Dergisi*. 136, 58-61.
- Türk Dil Kurumu (2011). <http://www.tdk.gov.tr> adresinden 12 Kasım 2011 tarihinde edinilmiştir.
- Uzuner, Y. (2005). Özel eğitimden örneklerle eylem araştırmaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Özel Eğitim Dergisi*. 6(2), 1-13.
- Uzuner, Y., İçden, G., Girgin, Ü., Beral, A. ve Kırcaali-İftar, G. (2005). An examination of impacts of text related questions on story grammer acquisition of three Turkish youths with hearing loss. *The International Journal of Special Education*. 20(2), 111-121.
- Uzuner, Y., Kırcaali-İftar, G. ve Karasu, P. (2005). Comparing the effects of various procedures on reconstruction of narrative according to story grammer of a youth with hearing loss. *The Reading Matrix*. 5(2), 15-27.

- Uzuner, Y. (2008). İlk okuma yazma öğretimde ölçme değerlendirme. Can, G. (Ed). *İlkokuma ve Yazma Eğitimi*. içinde. (s.209-237). Eskişehir: Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Açık Öğretim Fakültesi Yayınları. Yayın No:932.
- Uzuner, Y., Girgin, Ü., Kaya, Z., Karasu, G., Girgin, C., Erdiken, B., Cavkaytar, S. ve Tanrıdiler, A. (2011). İşitme engelli gençlere uygulanan dengeli okuma yazma öğretimi modelinin incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*. 11(4), 2111-2132.
- Walker, L., Munro, J. ve Rickards, F. W. (1998). Literal and inferencial comprehension for student who are deaf or hard of hearing. *The Volta Review*, 100 (2), 87-104.
- Wang, S. (2008). Encyclopedia of information technology curriculum integration. *Desktop Publishing in Education*. Idea Group Inc (IGI).
- What do we mean by enrichment.(2009).
<http://www.brookes.ac.uk/schools/education/rescon/cpdgifted/docs/secondarylaunchpads/8enrichment.pdf> adresinden 20 Şubat 2012 tarihinde edinilmiştir.
- Wiggins, G. (1998). *Educative assesment designing assessments to inform and improve student performance*. San Francisco: Jossey-Bass Imprint.
- Woll B., Padden T., Raike A., Rathmann, C. ve Tijsseling, C. (2002). *Deaf students' learning in mainstream vocational training settings*.
<http://www.eiesp.org/site/pages/view/36-sign-language-europe-sle-.html> adresinden 04 Ekim 2011 tarihinde edinilmiştir.
- Wood, J.C. ve Mack, L.G. (2001). *Problem-based learning and interdisciplinary instruction*. American Society for Engineering Education.
<http://www.scate.org/pdfs/asee2001.pdf> adresresinden 06 Haziran 2009 tarihinde edinilmiştir.
- Wood, M.D. (2011). Qualitative research. Silverman, D. (Ed.). *Systematic Reviews and Qualitative Methods* içinde. (sayfa no). London: SAGE Publications Ltd..
- Wood, K.E. (1997). *Interdisciplinary instruction a practical guide for elementary and middle school teachers*. New Jersey: Prentice-Hall, Inc.
- Wurst, D., Jones, D. ve Luckner, J. (2005). Promoting literacy development with students who are deaf, hard-of-hearing, and hearing. *Teaching Exceptional Children*. May/June 2005.

- Vardhini, S.V. (2010). *Vocational education of hearing impaired students*. New Delhi. India: Discovery Publishing House PVT. LTD.
- Vygotsky, Y. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. (Ed. M. Cole, V. John-Steiner. S. Scribner ve R. Sourberman). Cambridge: MA: Harvard University.
- Yıldırım, Y. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Sözkese Matbaacılık.
- Yılmaz, H. (2004). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Konya: Çizgi Kitapevi Yayınları.
- Yılmaz, Z. (2004). Çalışan özürümlerinin iş yaşamında karşılaştıkları sorunlar ve bunları etkileyen etmenler. *ÖZ-VERİ Dergisi*. 1(2).
[http://www.ozida.gov.tr/ozveri/ov2/ ov2calisanozurlusorunlari.htm](http://www.ozida.gov.tr/ozveri/ov2/ov2calisanozurlusorunlari.htm) adresinden 20 Mayıs 2009 tarihinde edinilmiştir.
- Yin, K.R. (2003). *Case study research*. London: Sage Publications.
- Yin, K.R. (2011). *Qualitative research from start to finish*. New York: The Guilford Press.
- Y.Ö.K. (2007). *Uluslararası mesleki ve teknik eğitim konferansı*. Ankara: Meteksan.